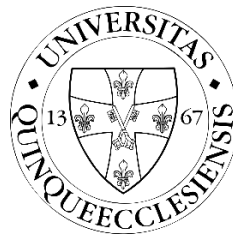


**Pécsi Tudományegyetem  
Állam- és Jogtudományi Kar  
Doktori Iskola**

**SZALAY KLÁRA**

**KREATÍV IPARÁGAK GLOBÁLIS VERSENYE:**

**AZ EURÓPAI TARTALOMPIAC FENNTARTHATÓSÁGÁT CÉLZÓ SZABÁLYOZÁSI ESZKÖZÖK  
– KÜLÖNÖS TEKINTETTEL AZ EURÓPAI FILMIPAR ÁLLAMI TÁMOGATÁSÁRA ÉS A  
SAJTÓTERMÉKEK SZERZŐI JOGI VÉDELMEÉRE –**



**Doktori (PhD) értekezés**

**Témavezetők:**

**Dr. Szőke Gergely László, PhD, tanszékvezető adjunktus, PTE ÁJK**

**Dr. Polyák Gábor, habilitált egyetemi docens, tanszékvezető, ELTE BTK,  
Társadalomtudományi Kutatóközpont, Jogtudományi Intézet, tudományos főmunkatárs**

**Pécs 2023**



## TARTALOMJEGYZÉK

<b>I. ALAPVETÉSEK</b> .....	<b>11</b>
1 Bevezető gondolatok, a kutatás kontextusa .....	11
2 A kutatás célja .....	22
3 A kutatás módszertana és hipotézisei .....	27
<b>II. SZÖKEVÉNY PRODUKCIÓK NYOMÁBAN: FILMES ADÓKEDVEZMÉNYEK VERSENGÉSE EURÓPÁBAN</b> .....	<b>31</b>
1. A filmtámogatási rendszerek eredete Amerikában és Európában .....	31
2. Az Európai Unió állami támogatási szabályai a filmgyártás területén .....	40
3. Adókedvezmények a filmgyártás szolgálatában Európában .....	43
4 Adókedvezmények az új és a régi filmgyártási célpontok szolgálatában: Magyarország és az Egyesült Királyság.....	45
4.1 Magyarország .....	45
4.2 Az Egyesült Királyság .....	51
5 A versengő kedvezmények jövője: kérdések az Egyesült Államokban és Európában .....	56
5.1 A kedvezmények versengésének amerikai kritikája .....	56
5.2 Versengő kedvezmények Európában – mit mondanak a piaci szereplők?.....	59
5.2.1 A Filmművészeti Közlemény felülvizsgálata, a Bizottság 2011-es vitaanyaga .....	59
5.2.2 A nyilvános konzultáció eredménye.....	61
5.2.3 A Filmművészeti Közlemény első változata .....	65
5.2.4 A filmművészeti közlemény tervezetéhez benyújtott észrevételek .....	67
5.3 Filmművészeti Közlemény 2013 .....	67
5.3.1 Támogatható tevékenységek köre .....	68
5.3.2 Kulturális Kritériumok .....	69
5.3.3 Territorializáció, kiadásra vonatkozó követelmények.....	69
5.3.4 Támogatás intenzitása .....	70
6 Adókedvezmények az Európai Unió más országaiban .....	70
6.1 Írország.....	70
6.2 Luxemburg.....	72
6.3 Belgium.....	73
6.4 Franciaország.....	73

6.5	Málta.....	75
6.6	Olaszország .....	76
7	További hasonló kezdeményezések Európában .....	77
8	A Filmművészeti Közlemény felülvizsgálata óta eltelt időszak .....	81
9	Összefoglalás és kitekintés .....	88
<b>III. A HÍRAGGREGÁCIÓ JOGI MEGÍTÉLÉSE A SZERZŐI JOG ÉS A HÍRPIACI</b>		
<b>VÁLTOZÁSOK TÜKRÉBEN: AZ EURÓPAI SZERZŐI JOGI HARMONIZÁCIÓ .....</b>		
	<b>1. A hírpiac kontextusa .....</b>	<b>105</b>
	<b>2 A szellemi tulajdon egyes aspektusai a hírpiac szempontjából: a kontinentális- és az angolszász jog eltérő felfogása .....</b>	<b>118</b>
	<b>3. Aggregátor, közvetítőszolgáltató, platform – a digitális világ gyakran használt fogalmai és azok értelmezése .....</b>	<b>121</b>
	<b>4. A híraggregátorok szerzői jogi megítélése .....</b>	<b>127</b>
	4.1 Az AFP és a Copiepresse jogesetek.....	127
	4.2 Híraggregátorok megítélése az amerikai bírósági gyakorlatban .....	131
	4.3 Európai Bíróság – Svensson ügy és annak folyamánya .....	135
	<b>4 Válaszok az európai tagállamok részéről – a német és a spanyol törvények a közös európai fellépést megelőzően .....</b>	<b>140</b>
	<b>5 Az Európai Bizottság irányelvjavaslata a szerzői jogról a digitális egységes piacon – különös tekintettel a sajtókiadók szomszédos jogaira .....</b>	<b>143</b>
	<b>6 A sajtókiadói szomszédos jogok kritikai fogadtatása .....</b>	<b>147</b>
	6.1 Az ösztönzőerőt hangsúlyozó érv .....	147
	6.2 Az egyenlőségre hivatkozó érvek .....	151
	6.3 A „potyautasságra” fókuszáló érv .....	152
	6.4 A természetjogi érv.....	154
	6.5 A bevett gyakorlat, mint érv.....	154
	<b>7 A szomszédos jog kiterjesztése figyelemmel az európai parlamenti módosító javaslataira.....</b>	<b>156</b>
	<b>8 Sajtókiadók szomszédos joga a kompromisszum jegyében.....</b>	<b>159</b>
	8.1 Amit az irányelv a sajtókiadványok védelméről tartalmaz (15. cikk) .....	160
	8.2 Amit az irányelv az online tartalommosztó szolgáltatásokra vonatkozóan tartalmaz (17.cikk) .....	164
	<b>9 Az irányelv hivatkozott cikkeinek implementációja és eddigi eredményei .....</b>	<b>168</b>
	9.1 Az irányelv sajtókiadókra vonatkozó szabályainak átültetése: az első, francia szabályozás és annak utóélete .....	168

9.2	A sajtókiadókra vonatkozó szabályok átültetése néhány más tagállamban .....	171
9.3	Érintőlegesen a 17. cikkről.....	175
9.4	Lengyelország kontra Európai Parlament és Európai Tanács.....	177
9.5	Nemzetközi kitekintés: Ausztrália és az Egyesült Államok .....	178
10	Szabályozói alternatívák: válaszok keresése a múltban, lehetséges alternatív utak, további Európai Uniósi fellépés.....	183
11	Összefoglalás .....	192
IV.	KÖVETKEZTETÉSEK .....	195
V.	SUMMARY AND CONCLUSIONS IN ENGLISH .....	207
VI.	FELHASZNÁLT IRODALOM .....	217



## ÁBRA- ÉS TÁBLÁZAT JEGYZÉK

1. ábra: Kulturális és kreatív iparágak tovagyrűző hatása a gazdaság egészében; Forrás: EIF-Deloitte .....	12
2. ábra: Kulturális és kreatív iparágak alágainak hozzáadott érték növekedése az EU gazdaságához képest 2013-2017.; Forrás: Market Analysis of the Cultural and Creative sectors (2021) .....	14
3. ábra: Kreatív szolgáltatások exportja 2020-ban, milliárd USD-ban; Forrás: UNCTAD .....	15
4. ábra: Európai játékfilmek száma 2012-2020.; Forrás: OBS .....	81
5. ábra: Európai játékfilmek növekvő trendje 2012-2020.; Forrás: OBS.....	82
6. ábra: Filmek piaci részesedése Európában 2012-2020.; Forrás: Statista .....	83
7. ábra: Magyarországon működő vállalkozások száma a Film, video, televízióműsor gyártása, hangfelvétel-kiadás területén a KSH éves gazdaságszerkezeti adatai alapján 2008-2020 között.....	83
8. ábra: A tevékenységben résztvevők és az alkalmazottak számának alakulása 2008-2020 között, a Film, video, televízióműsor gyártása, hangfelvétel-kiadás területén a KSH éves gazdaságszerkezeti adatai alapján .....	84
9. ábra: Nettó árbevétel és hozzáadott érték tényező változása 2008-2020 között Magyarországon a Film, video, televízióműsor-gyártás, hangfelvétel-kiadás területén.....	85
10. ábra: Adókedvezmények megoszlása az Amerikai Egyesült Államokban, 2012 és 2021-ben (a szerző saját gyűjtése).....	87
11. ábra: A jegybevételek globális alakulása 2004 és 2021 között a világ egyes régiói szerint, Forrás: Statista.....	88
12. ábra: Digitális hirdetési bevételek részesedése az Egyesült Államokban 2019-2023; Forrás: Statista.....	110
13. ábra: A legnagyobb hirdetésértékesítő online cégek nettó digitális hirdetési bevételeinek aránya világszerte 2016-2023; Forrás: Statista .....	110
14. ábra: Internetes reklámköltés Nyugat-Európában 2020 és 2024 között; Forrás: Statista. 111	
15. ábra: Médiaszereplők reklámbevétele, 2021 Magyarország; Forrás: Magyar Reklámszövetség .....	112
16. ábra: A magyarországi és globális szereplőknél elköltött reklámpénzek, 2020 Magyarország; Forrás: KPMG .....	113
17. ábra The Moat Map; Forrás: Ben Thomson .....	124
1. táblázat: Az adókedvezmény működésének szemléltetése Magyarországon 1.....	47
2. táblázat: Az adókedvezmény működésének szemléltetése Magyarországon 2.....	47
3. táblázat: Az adókedvezmény működésének szemléltetése az Egyesült Királyságban.....	52
4. táblázat: A kulturális teszt eredetileg javasolt elemei, Egyesült Királyság.....	53
5. táblázat: A kulturális teszt elemei a felülvizsgálatot követően, Egyesült Királyság.....	54
6. táblázat: A cseh és a magyar támogatási program összehasonlítása .....	80
7. táblázat: Az Egyesült Államok tagállamaiban működő filmelőállítás segítő adókedvezmények összefoglaló táblázata, 2012 és 2021 (saját gyűjtés).....	93





## **Köszönetnyilvánítás**

Mindenekelőtt szeretném kiemelni azon személyeket, akik – különböző formában, szakmai tudásukkal, emberi hozzáállásukkal, segítségükkel, a finanszírozás megteremtésével, vagy éppen a velük töltendő idő nélkülözésével – segítették ennek az értekezésnek az elkészültét.

Az értekezés műhelyvitáján<sup>1</sup> elhangzott támogató jellegű észrevételekért különösen hálás vagyok bírálóimnak, Dr. Grad-Gyenge Anikó habilitált egyetemi docensnek, tanszékvezetőnek, és Dr. Nagy Krisztina egyetemi adjunktusnak, akik részletes útmutatásokkal segítettek a dolgozat végső formájának kialakításában. Kritikai észrevételeiket, megjegyzéseiket a dolgozatomba beépítettem, a kisebb változtatások mellett a dolgozat két ponton új alfejezettel bővült. A dolgozat kéziratának végleges lezárására 2022. december 31.-én került sor.

Szeretnék köszönetet nyilvánítani témavezetőimnek, mindenekelőtt Dr. Polyák Gábor, habilitált egyetemi docens, tanszékvezetőnek és Dr. Szőke Gergely, tanszékvezető adjunktusnak, akik lehetőséget teremtettek az OTKA kutatásban való részvételemre, amelynek eredményeire jelen értekezés is nagyban támaszkodik. Fáradhatatlanul tűrték kérdéseimet és segítettek kutatásaimat.

Hálával tartozom Tosics Nórának, akivel a PhD programban való részvétel során találkoztam és mind szakmailag, mind emberileg segített ezen az úton végigmenni. Külön köszönöm Dr. Gárdos-Orosz Fruzsina, Társadalomtudományi Kutatóközpont, Jogtudományi Intézet igazgatóasszonyának támogatását, aki hitt és támogatta a dolgozat elkészültét. Köszönöm munkatársaimnak – Dr. Könczöl Miklósnak, Dr. Horváthy Baláznak és Dr. Körtvélyesi Zsoltnek – hogy észrevételeiket megosztották és lökést adtak egy-egy kisebb elakadásnál. Szeretném megköszönni Dr. Mezei Péter és Dr. Gosztanyi Gergely segítségét is, akik néhány cikkel tovább árnyalták a dolgozatom véglegesítését. Köszönettel tartozom még Dr. Kelemen Ida, az Országgyűlés Hivatala, Infoszolg főosztályvezető asszonyának különösen a dolgozatom véglegesítésében nyújtott támogatásáért.

Végül, de semmiképpen sem utolsósorban, szerencsésnek mondhatom magam, hogy áll mögöttem egy támogató Család, Szüleim, Férjem és elsősorban Gyermekeim, akik – ha nem is mindig örömmel, de állhatatosan és kitartóan –, tűrték, hogy ennek a vállalásomnak eleget téve a dolgozatom elkészülhessen.

---

<sup>1</sup> A műhelyvitára 2022. június 7-én került sor.



# I. ALAPVETÉSEK

## 1 Bevezető gondolatok, a kutatás kontextusa

A kultúra úgy vesz körbe, mint a természet. Része annak ahová, és ahogyan megérkezünk és távozzunk. Mindennek és mindenkinek van kultúrája. Egyszerre élünk vele, alakítjuk, és fogyasztjuk. Értéket közvetít és értéket képvisel – átvitt és gazdasági értelemben egyaránt.

A kreatív iparágak<sup>2</sup> kifejezés tartalmi definíciója újkeletű; olyan gyűjtőfogalom, amely igen szerteágazó, de általában a szellemi tulajdonnal kapcsolatos, kultúrában gyökerező vállalkozások különféle tevékenységeit foglalja magában. Európai szinten a kulturális és kreatív ágazat fogalmát a Kreatív Európa program (2021) jogalapját adó rendelet – hosszas vita után – a következő jellemzőkkel határozza meg:

*„kulturális és kreatív ágazatok: minden olyan ágazat:*

*a) amelynek tevékenységei – amelyek közül sok rendelkezik azzal a potenciállal, hogy ösztönözze az innovációt és különösen a szellemi tulajdonnal összefüggő munkahelyteremtést –:*

*i. kulturális értékeken, valamint művészi és más egyéni vagy kollektív kreatív kifejezésmódon alapulnak; és*

*ii. magukban foglalják a kulturális, művészi vagy másfajta kreatív kifejezésmódot megtestesítő termékek és szolgáltatások kifejlesztését, létrehozását, gyártását, terjesztését és megőrzését, valamint a kapcsolódó tevékenységeket, például oktatást vagy irányítást;*

*b) függetlenül attól, hogy:*

*i. az említett ágazatok tevékenységei piacorientáltak vagy nem piacorientáltak;*

*ii. milyen struktúra keretében végzik ezeket a tevékenységeket; továbbá*

*iii. milyen módon történik e struktúra finanszírozása;*

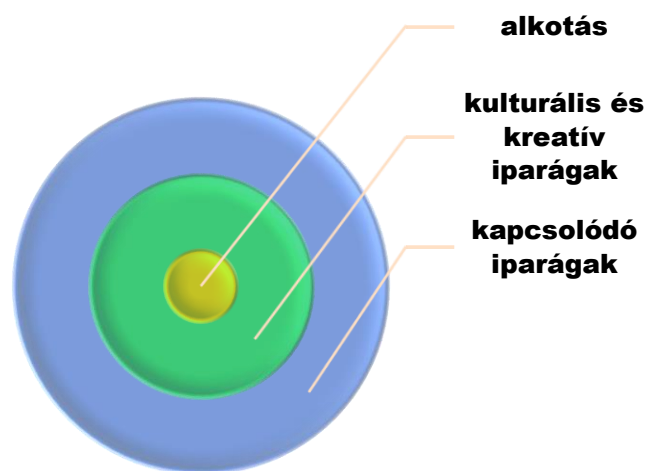
*az említett ágazatok magukban foglalják többek között az építészetet, az archívumokat, a könyvtárakat és múzeumokat, az iparművészetet, az audiovizuális ágazatot (ideértve a filmeket, a televíziót, a videojátékokat és a multimédiát), a tárgyi és a szellemi kulturális örökséget, a design (ideértve a divattervezést), a fesztiválokat, a zenét, az irodalmat, az előadóművészetet*

---

<sup>2</sup> A kreatív ipar koncepciójára vonatkozóan lásd CUNNINGHAM, STUART – FLEW, TERRY: *A Research Agenda for the Creative Industries*. Edward Elgar Publishing, 2019. című könyvét

(ideértve a színházat és a táncot), a könyvszakmát és a kiadói tevékenységet, a rádiót és a képzőművészetet.”<sup>3</sup>

Középpontban tehát az alkotás, az alkotás folyamata, a tartalom áll. A kreatív kifejezőmódot megtestesítő termékek és szolgáltatások kifejlesztése, létrehozása, gyártása, terjesztése és megőrzése a kulturális és kreatív iparágak célja. Az említett ágazatok példalódzó felsorolását a rendelet tartalmazza. Azon túl azonban, a kulturális és kreatív iparágak által szolgáltatott tartalmak az iparágak szélesebb skálájára is hatással vannak; ilyen kapcsolódó iparágak lehetnek például a turizmus, a szórakoztató elektronika, az oktatás – hogy csak néhányat említsünk közülük (1. ábra).



I. ábra: Kulturális és kreatív iparágak tovagyűrűző hatása a gazdaság egészében; Forrás: EIF-Deloitte<sup>4</sup>

Jól látszik, mennyire átfogó, szerteágazó területeket felölelő fogalomról van tehát szó, amelyben egyszerre jelenítődik meg az egyéni és társadalmi értékalapúság, valamint a közgazdasági eszközökkel, statisztikailag is mérhető gazdasági érték.

A kreatív gazdaság valamivel több, mint 6,1%-kal járult hozzá a globális bruttó hazai termékhez (GDP), és világszerte átlagosan a nemzeti GDP-k 2% és 7% közötti értékét adta már

<sup>3</sup> Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/818 rendelete (2021.05.20.) a Kreatív Európa program (2021-2027) létrehozásáról és az 1295/2013/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről. HL L 189., 2021.5.28., 34—60. o., 2. cikk 1.

<sup>4</sup> Nagyon hasonló szemléltető ábrát tartalmaz az EIF – Deloitte kiadványa: *Piacelemzés – A kulturális és kreatív szektor Európában*, 2021.  
[https://www.eif.org/what\\_we\\_do/guarantees/cultural\\_creative\\_sectors\\_guarantee\\_facility/ccs-market-analysis-europe.pdf](https://www.eif.org/what_we_do/guarantees/cultural_creative_sectors_guarantee_facility/ccs-market-analysis-europe.pdf) [2022.12.12.]

2016-ban.<sup>5</sup> A kreatív gazdaság folyamatosan növekvő kereskedelmi értéke világszerte olyan dinamikusan fejlődő gazdasági lehetőségek tárháza, amelyek kiemelt fontosságúak Európa számára, ezért az Európai Unió kitüntetett figyelmet szentel e területek lehetőségeinek kiaknázására. A 2002-2015 közötti időszakban például jelentősen bővült a kreatív termékek globális piacának mérete, kereskedelmi értékük közel megduplázódott.<sup>6</sup> Az Európai Unió ugyanebben az időszakban ugyancsak megkétszerezte kreatív termékei exportját, amelynek értéke így 2015-ben elérte a 171 milliárd US dollárt. A kulturális és kreatív iparágak 2017-ben európai szinten 413 milliárd EUR hozzáadott értéket képviseltek,<sup>7</sup> amely átlagosan a tagállamok hozzáadott értékének 5,5%-át jelenti. Az adatok a 2013-2017 közötti időszakban az európai kulturális és kreatív iparágak vonatkozásában a hozzáadott érték emelkedését is alátámasztják. Ezzel párhuzamosan álljon itt az amerikai adat 2017-re vonatkozóan, amely szerint a művészet és kultúra az Egyesült Államok harmadik legnagyobb szektora, 877,8 milliárd USD hozzáadott értéket képviselt az ország GDP-jére vetítve, vagyis az európai érték mintegy közel kétszeresét.<sup>8</sup>

A kulturális és kreatív iparágazon belül is az audiovizuális és multimédiás ágazat állítja elő a legnagyobb hozzáadott értéket, ez számokban kifejezve 2017-ben az EU hozzáadott értékének 2,5%-át, 185,191 millió euró értéket jelentett. Ezt követi a könyv- és sajtóipar, amely 78,422 millió eurót (az uniós hozzáadott érték 1,1%-át) termelte ugyanabban az évben (2. ábra).<sup>9</sup>

---

<sup>5</sup> LORENTE, JESÚS GARCÍA: *The creative economy: the new El Dorado that Europe and Latin America want to lead*. IE University, 2016. <https://www.ie.edu/insights/articles/the-creative-economy-the-new-dorado-that-europe-and-latin-america-want-to-lead/> [2022.12.12.]

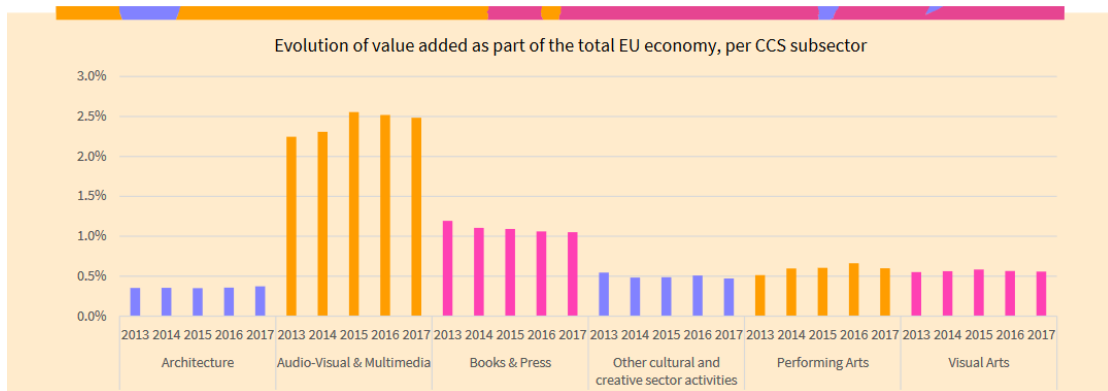
<sup>6</sup> UNCTAD: *Creative economy outlook, Trends in international trade in creative industries 2002-2015*. (2018.) United Nations, 9. o. 2002-ben még 208 milliárd USD, addig 2015-ben már 509 milliárd USD értékű

<sup>7</sup> New “Market Analysis of the Cultural and Creative Sectors in Europe”; <https://keanet.eu/new-market-analysis-of-the-cultural-and-creative-sectors-in-europe/> [2022.12.12.]

<sup>8</sup> *The U.S. Arts Economy (1998-2017): A National Summary Report*, Office of Research & Analysis March 2020; <https://www.arts.gov/sites/default/files/summaryreport2AccessFix.pdf> [2022.12.12.]

<sup>9</sup> EIF – Deloitte: *Piacelemzés – A kulturális és kreatív szektor Európában*, 2021.

[https://www.eif.org/what\\_we\\_do/guarantees/cultural\\_creative\\_sectors\\_guarantee\\_facility/ccs-market-analysis-europe.pdf](https://www.eif.org/what_we_do/guarantees/cultural_creative_sectors_guarantee_facility/ccs-market-analysis-europe.pdf) [2022.12.12.]



2. ábra: Kulturális és kreatív iparágak alágainak hozzáadott érték növekedése az EU gazdaságához képest 2013-2017.; Forrás: Market Analysis of the Cultural and Creative sectors (2021)<sup>10</sup>

A kulturális és kreatív iparág foglalkoztatásra gyakorolt hatása sem elhanyagolható. A foglalkoztatottak száma az Európai Unióban<sup>11</sup> 2019-ben megközelítette a 9 millió főt, amely a teljes foglalkoztatás 3,8%-a.<sup>12</sup> Az UNESCO 2022-es jelentése<sup>13</sup> szerint a kulturális és kreatív iparágak az összes foglalkoztatás 6.2%-át adják, közel 50 millió munkahelyet teremtve világszerte, igaz, ezek közül sok a rövid távú és alacsony anyagi elismertségű munka. Ugyanakkor, bármely más ágazathoz képest, a legtöbb fiatalot foglalkoztatják a 15-29 éves korosztályban.<sup>14</sup>

Európa a kreatív szolgáltatások legnagyobb exportőre.<sup>15</sup> A kulturális termékek és szolgáltatások nemzetközi forgalmának növekvő trendjét más kereskedelmi árukkal szemben nemzetközi szervezetek már a 2010-es évektől dokumentálták. Már 2010-ben kilenc európai uniós tagállam szerepelt a kreatív termékek 20 legjelentősebb exportőre között világszerte, és hat uniós tagállam szerepelt a tíz legjelentősebb fejlett gazdaság listáján.<sup>16</sup>

<sup>10</sup> EIF – Deloitte: *Piacelemzés – A kulturális és kreatív szektor Európában*, 2021.

[https://www.eif.org/what\\_we\\_do/guarantees/cultural\\_creative\\_sectors\\_guarantee\\_facility/ccs-market-analysis-europe.pdf](https://www.eif.org/what_we_do/guarantees/cultural_creative_sectors_guarantee_facility/ccs-market-analysis-europe.pdf) [2022.12.12.]

<sup>11</sup> A Brexit-et megelőzően, az EU-28-at tekintve értendő az adat.

<sup>12</sup> *Cultural statistics 2019*. Eurostat <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/10177894/KS-01-19-712-EN-N.pdf/915f828b-daae-1cca-ba54-a87e90d6b68b?t=1571393532000> [2021.12.12.]

<sup>13</sup> *Re/shaping policies for creativity: addressing culture as a global public good*. UNESCO, 2022, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380474>, 55.o. [2022.12.12.]

<sup>14</sup> A tagállamok nagy szórást mutatnak ebben a vonatkozásban is; Észtországban, Hollandiában és Máltán, a kulturális ágazatban foglalkoztatottak körülbelül egynegyede 15 és 29 év közötti volt, míg Olaszországban és Bulgáriában csak a foglalkoztatottak csak 12-13%-a tartozik ebbe a korosztályba. *Cultural Statistics, 2019*. Eurostat; <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/10177894/KS-01-19-712-EN-N.pdf/915f828b-daae-1cca-ba54-a87e90d6b68b?t=1571393532000> [2022.12.12.]

<sup>15</sup> *Creative Economy Outlook 2022*. UNCTAD, 7 október 2022. [https://unctad.org/system/files/official-document/ditctsc2022d1\\_en.pdf](https://unctad.org/system/files/official-document/ditctsc2022d1_en.pdf), 47.o. [2022.12.12.]

<sup>16</sup> STAINES, JUDITH – MERCER, COLIN: *Mapping of Cultural and Creative Industry Export and Internationalisation Strategies in EU Member States*. European Expert Network of Culture (EENC) report, február 2013. 5.o. <http://www.interarts.net/descargas/interarts2564.pdf> [2022.12.12.], *The Globalisation Of Cultural Trade: A Shift In Consumption, International flows of cultural goods and services 2004-2013*.

Az UNCTAD legutóbbi jelentése<sup>17</sup> a kreatív termékek és szolgáltatások nemzetközi kereskedelméből származó növekvő bevételekről számol be. A kreatív szolgáltatások exportja messze meghaladja a kreatív áruk exportját; a kreatív termékek globális exportja 524 millió USD-t tett ki 2020-ban, míg a kreatív szolgáltatások világméretű kivitele elérte az 1,1 billió USD-t (3. ábra).



3. ábra: Kreatív szolgáltatások exportja 2020-ban, milliárd USD-ban; Forrás: UNCTAD<sup>18</sup>

Ráadásul, az UNCTAD becslése szerint 2020-ban a kreatív áruk és szolgáltatások a teljes export 3, illetve 21 százalékát tették ki. A teljességhez annak említése is hozzátartozik, hogy az audiovizuális és zene gyártásának digitalizálása, a streaming és a televíziós műsorok és filmek egyéb elektronikus terjesztési módszerei azáltal, hogy nem igényelnek fizikai hordozókat, már nem a kulturális javak kereskedelmében, hanem a kulturális szolgáltatások kereskedelmében jelennek meg. Következésképpen 2005 és 2019 között az audiovizuális és zenei termékek exportja, azaz azok valódi fizikai kereskedeleme, 50%-kal csökkent a fejlett országokban.<sup>19</sup> Ez azonban a fent említettek miatt, nem értelmezhető a nemzetközi kereskedelem visszaeséseként az audiovizuális és zenei ágazatban.

---

[http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/the-globalisation-of-cultural-trade-a-shift-in-consumption-international-flows-of-cultural-goods-services-2004-2013-en\\_0.pdf](http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/the-globalisation-of-cultural-trade-a-shift-in-consumption-international-flows-of-cultural-goods-services-2004-2013-en_0.pdf) [2022.12.12.]

<sup>17</sup> *Creative Economy Outlook 2022*, UNCTAD, 7 október 2022. [https://unctad.org/system/files/official-document/ditctsce2022d1\\_en.pdf](https://unctad.org/system/files/official-document/ditctsce2022d1_en.pdf), 16.o. [2022.12.12.]

<sup>18</sup> Adatok forrása: *Creative Economy Outlook 2022*, UNCTAD, 7 október 2022. [https://unctad.org/system/files/official-document/ditctsce2022d1\\_en.pdf](https://unctad.org/system/files/official-document/ditctsce2022d1_en.pdf), 16.o. [2022.12.12.]

<sup>19</sup> *Re/shaping policies for creativity: addressing culture as a global public good*. UNESCO, 2022, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380474>, 171.o. [2022.12.12.]

Az Eurostat kulturális statisztikája<sup>20</sup> arra a tényre is rávilágít, hogy 2020-ban a legtöbb tagállam esetében a kulturális javak EU-n belüli kereskedelmének értéke meghaladta a kulturális javak EU-n kívüli kereskedelmének értékét, azaz a kreatív ipar Európán belül, a tagállamok közötti kereskedelemben is értékkel bír, és ebből kifolyólag, versenyt eredményez. Ezzel szemben természetesen vannak egyes tagállamok (például Málta, Írország, Franciaország, Olaszország, Luxemburg, Svédország és Finnország) ahol a kulturális javak EU-n kívüli export értéke a jelentősebb, meghaladva az EU-n belüli export értékét.

Világviszonylatban az amerikai film- és televíziós ipar a legnagyobb; 17,2 milliárd dollár értékű exportot generált 2019-ben, és 17,3 milliárdot 2020-ban. 2019-ben 10,3 milliárd, 2020-ban 9,6 milliárd dollár kereskedelmi többlettel büszkélkedhetett, ami a teljes amerikai szolgáltatás-kereskedelmi többlet 4, illetve 3 százalékát tette ki. Az Amerikai Mozgóképi Szövetség 2019-ben, majd 2020-ban közzétett adatai alapján az amerikai film- és televíziós ipar mind az 50 amerikai államban támogatott munkahelyeket és vállalkozásokat.

Az amerikai film- és televíziós ipar globális versenyképességét nemcsak exportjának értéke illusztrálhatja, hanem a tény, hogy kereskedelmi mérlege a világ minden jelentős piacán pozitív volt. Mindezen túl az amerikai film- és televíziós ipar mintegy 2,6 millió munkahelyet tartott fenn 2019-ben, és 2,2 milliót 2020-ban; összesen 177 milliárd (2019), illetve 192 milliárd (2020) dollárnyi bért fizetett ki, és több mint 93,000 (2019), illetve 110,000 (2020) többnyire kis-, 10 főnél kevesebb személyt foglalkoztató vállalkozást foglalt magában.<sup>21</sup> Bár a világ legnagyobb filmes szórakoztatóipari piacával az Egyesült Államok rendelkezik – az Omdia szerint az USA 20,9 milliárd dolláros bevételével a globális piac 40%-át tette ki 2020-ban –, ezt Kína (13%, 7 milliárd dollár), majd Japán (6%, 3,3 milliárd dollár) követte; negyediként azonban ott volt az Egyesült Királyság is (5%, 2,4 milliárd dollár).<sup>22</sup>

Az audiovizuális és médiapiac és az annak tartalmait szolgáltató audiovizuális és médiaipar ennek a tágabb értelemben vett kreatív iparnak egy szeletét alkotják, csakúgy, mint

---

<sup>20</sup> Eurostat, cultural statistics, [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Culture\\_statistics\\_-\\_international\\_trade\\_in\\_cultural\\_goods#Intra-EU\\_and\\_extra-EU\\_trade](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Culture_statistics_-_international_trade_in_cultural_goods#Intra-EU_and_extra-EU_trade) [2022.12.12.]

<sup>21</sup> MPAA: *New Data: The American Film and Television Industry Continues to Drive Economic Growth in All 50 States*. <https://www.motionpictures.org/press/new-data-the-american-film-and-television-industry-continues-to-drive-economic-growth-in-all-50-states/> [2021.12.12.] és *The American Motion Picture and Television Industry: Creating Jobs, Trading Around the World (2020)*. Január 2022. [https://www.motionpictures.org/wp-content/uploads/2022/01/MPA\\_US\\_Economic\\_Contribution\\_2020\\_Final.pdf](https://www.motionpictures.org/wp-content/uploads/2022/01/MPA_US_Economic_Contribution_2020_Final.pdf) [2022.12.12.]

<sup>22</sup> *BFI Statistical Yearbook 2021*. 115.o. British Film Institute [file:///C:/Users/Szalay%20KI%C3%A1ra/Downloads/bfi-statistical-yearbook-2021-10-05%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Szalay%20KI%C3%A1ra/Downloads/bfi-statistical-yearbook-2021-10-05%20(1).pdf) [2022.12.12.]



a könyv és sajtóipar is. Méghozzá olyan létfontosságú szeletét, amely nemcsak Európa kulturális sokszínűségének megőrzése, vagy az európai „digitális szuverenitás”<sup>23</sup> megőrzése szempontjából kiemelkedő jelentőségű, hanem – éppen annak értékalapúsága miatt –, közvetítő közege az európai demokráciáknak. Márpedig az európai demokrácia előmozdítása<sup>24</sup> a jelenlegi Európai Bizottság (2019-2024) egyik fő prioritása.

Az európai audiovizuális és médiapiaci tartalmak, valamint a könyv és sajtóipar által előállított tartalmak a globális versenyben nem csak piaci értéket, hanem egy európai látásmódot, nemzeti sokszínűséget, eltérő kulturális értékeket jelenítenek meg. Terjesztésük az európai értékrend láthatóvá válását, azaz egy expanziós célt is szolgál. A kulturális és kreatív termékekben, szolgáltatásokban foglalt értékek szolgáltatnak alapot az olyan politikák elfogadásához, amelyek az értékek védelmét, ezen keresztül pedig az európai kultúrák fennmaradását célozzák az egyre globalizálódó világban. Következésképpen az audiovizuális politika európai szinten egyfelől az audiovizuális művek és szolgáltatások uniós piacának megteremtését, növelését, másfelől ezek védelmét tűzi ki célként az erősödő nemzetközi versenyben.

Az 1980-as évekre tehető az a technológiai fordulópon, amely magával hozta annak felismerést, hogy a széttöredezett, sokszor nyelvükben, kultúrájukban is különböző európai államok eltérő szabályrendszerei nem tudják felvenni a versenyt elsősorban az Egyesült Államok egységes audiovizuális iparával. Következésképpen tehát az audiovizuális piac kínálta gazdasági lehetőségek kihasználására közösségi együttműködéssel, közösségi keretek megalkotása mellett jobb lehetőségek adódtak. Másrészt, ugyancsak az 1980-as évek vége felé vált egyre nyilvánvalóbbá egy potenciálisan bővülő Európa<sup>25</sup> kulturális sokszínűsége. Ebben a sokféleségben, a bővítés gazdasági lehetőségeivel párhuzamban igény és szükségszerűség mutatkozott a közös kulturális gyökerek hangsúlyos megjelenítésére is.

---

<sup>23</sup> Digital Sovereignty for Europe, July 2020, European Parliament, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/651992/EPRS\\_BRI\(2020\)651992\\_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/651992/EPRS_BRI(2020)651992_EN.pdf) [2021.12.12.]

<sup>24</sup> Az Európai Bizottság a 2019-2024 idszakra vonatkozóan az Unió Kulturális prioritásait 6 nagyobb keretben fogalmazta meg. Ezek egyike a „*New Push for European Democracy*” (Új lendület az európai demokráciáért), <https://culture.ec.europa.eu/creative-europe/projects/priorities-2019-2024/european-democracy>. De említeni szükséges még két másik ugyancsak jelentős stratégiai célkitűzést, nevezetesen a „*A stronger Europe in the world*” (azaz Erősebb Európát a világban), illetve a „*A Europe fit for the digital age*” (Európa a digitális korban) címet viselőket. <https://culture.ec.europa.eu/policies/strategic-framework-for-the-eus-cultural-policy> [2022.12.12.]

<sup>25</sup> Első bővítés 1973, második bővítés 1981, harmadik bővítés 1986, (újraegyesülő Németország 1990), negyedik bővítés 1995, ötödik bővítés első része 2004, majd ötödik bővítés második és harmadik köre 2007 és 2013

Az 1957-es Római Szerződés még kínosan ügyelt arra, hogy a kultúráról említést se tegyen. Ugyanakkor szövegében helyet kapott egy olyan szabály, – az áruk szabad mozgását annyiban korlátozó lehetőség, amennyiben az a „művészi, történelmi vagy régészeti értéket képviselő nemzeti kincsek védelme”<sup>26</sup> érdekében szükséges, – amelynek talaján később az ún. kulturális kivétel klauzula kifejlődhetett. Ez a kulturális aspektusokat is magában foglaló érvelés, értékelés az évek folyamán egyre markánsabbá érlelődött elsősorban az Európai Unió nemzetközi gazdasági partnerekkel folytatott tárgyalásai során, idővel pedig kivételeket kiharcoló érvként jogilag megkerülhetlenné vált.<sup>27</sup>

1977-ben és 1982-ben<sup>28</sup> az Európai Bizottság két olyan bizottsági kommunikációt adott közre, amelyek a kultúrának már akkor a gazdasági áru jellegét hangsúlyozták. Ebben kiemelték, hogy az olyan gazdasági áruk, amelyek kulturális jellegűek a jog rendszerében, azaz a Szerződés szerint, az áruk szabad mozgása keretében, valamint általános gazdasági hatásaik vonatkozásában ítéltetők meg. Ilyen általános gazdasági hatásnak tekinthető például a kultúrának, mint szektornak a foglalkoztatási mutatója, vagy a bevétel generáló kapacitása, vagy akár a turizmus fellendítését célzó aspektusa, továbbá a kutatás fejlesztés területén kifejtett hatása. A pénzben kifejezhető értékkel bíró kulturális termékek adnak a gazdaság számára jól értelmezhető keretet, hiszen a kultúra esztétikai értéke, *per se*, számszerűen mérhetetlen.

DELORS,<sup>29</sup> az Európai Bizottság elnökeként tartott első beszédében a kultúrának már ezt az ipari jellegét, gazdasági erejét kiemelve azt hangsúlyozta:

*“A Szerződés cikkei alapján nincs eszközünk a kultúrpolitika végrehajtására; de megkíséreljük azt a gazdaság felől megközelíteni... Erős európai kulturális ipart kell építenünk, amely lehetővé teszi, hogy irányítsuk csakúgy a médiumot, mint annak tartalmát...”*<sup>30</sup>

Ezzel a beszéddel DELORS kifejezett programot hirdetett: olyan erős kulturális iparfejlesztést vizionált, amely felett mind annak közvetítő közege, mind (részben) tartalma

---

<sup>26</sup> EUMSZ 36. cikk “protection of national treasures possessing artistic, historical and archaeological value”

<sup>27</sup> A GATT tárgyalások során az EU sikerrel hivatkoznak a kulturális árucikkek különleges jellegére. A nemzetközi vonatkozásokat lásd a tanulmány 2.4 pontja alatt.

<sup>28</sup> Community Action in the Cultural Sector COM (77) 560, and Stronger Community Action in the Cultural Sector COM (82) 590

<sup>29</sup> Az Európai bizottság elnöke 1985-1995 között

<sup>30</sup> “Under the terms of the Treaty we do not have the resources to implement a cultural policy; but we are going to try to tackle it along economic lines... We have to build a powerful European culture industry that will enable us to be in control of both the medium and its content...”; In: SHORE, Chris: *“In uno plures” (?) EU Cultural Policy and the Governance of Europe*. In: Cultural Analysis, vol. 5. (2006), University of California, 12. o. vö. FIELD, HEATHER: *EU Cultural Policy and the Creation of a Common European Identity*. In: (ed.) BIANCHINI, A. – DOLBY, J. – HOLLAND, M.: *Proceedings of the Joint Conference of the Australasian Political Science Association and the European Studies Association of New Zealand*. 1998., pp. 245-255.

vonatkozásában érvényesülhet az Európai Bizottság kontrollja. Az ehhez szükséges szabályozási eszközök kialakítása tehát kezdetét vehette.

Az egységes audiovizuális politika kialakítására az 1980-as években az Európai Bizottság mellett az Európai Parlament is tett kezdeti lépéseket. Az Európai Parlament az európai informatikai helyzetet és az audiovizuális ipart is érintő tanulmányt rendelt.<sup>31</sup> Ennek tárgyalását olyan parlamenti jelentés követte, amely az egységes európai szabványok jelentőségét, valamint az európai médiapiac egyes aspektusai harmonizációjának szükségességét hangsúlyozta. Jogi értelemben azonban a döntő lépést az Európai Bizottság hozta meg „*A műsorszolgáltatási közös piac létrehozásáról, különös tekintettel a kábeles és műholdas műsorszolgáltatásra*” című zöld könyve<sup>32</sup> megjelentetésével.

Ezt követően a technológiai fejlődéssel lépést tartani igyekvő szabályozás fokozatosan egységesítette az audiovizuális szolgáltatásokra és a szellemi tulajdonjogokra vonatkozó közös európai szabályozási kereteket. A szabályozásban megjelenő célokat szolgálják ugyanakkor más intézkedések is, mint például a közösségi verseny- és állami támogatási szabályok következetes érvényesítését célzó bizottsági intézkedések, vagy az eredeti tartalomelőállítást szolgáló szerzői és szomszédos jogot védő intézkedések.

A COVID-19 pandémia a digitalizáció folyamatát tovább gyorsította, középpontba helyezve azt mind a termékek, szolgáltatások létrehozásában, gyártásában és disztribúciójában, azaz a teljes piaci értéklánc folyamatában. A szerzői jogot a technikai eszközökkel megvalósított másolatkészítés hívta életre. ZÖDI ZSOLT könyvében<sup>33</sup> levezeti azt a folyamatot ahogyan újabb és újabb szereplők ékelődnek ebbe az értékláncba, vagyis a szerző és a szerzői tartalom nyilvánossága közé a technika és technológia változásával, valamint kitér arra is, hogy e változások hogyan hatnak a nyilvánosság fogalmának alakulására.

Míg kezdetben a szerző és a nyilvánosság közé csak a kiadó ékelődött, aki fokozatosan magához ragadta a szelektálás funkcióját és maga is hasznot hajtott a szerző, mint tartalom-előállító munkájából, addig az elektronikus modellben a kiadó mellett mások is szereplőjévé válnak az értékláncnak; ilyen lesz például a közös jogkezelő és az értékesítési csatorna is. Az értéklánc szereplőinek sora pedig az idővel egyre csak bővül, a tartalom előállításának

---

<sup>31</sup> KERTÉSZ KRISZTINA: *A média szabályozása az Európai Unióban és Magyarországon*. Médiakutató 2001 tavasz, [https://mediakutato.hu/cikk/2001\\_01\\_tavasz/07\\_a\\_media\\_szabalyozasa\\_az\\_euban\\_es\\_magyarorszagon](https://mediakutato.hu/cikk/2001_01_tavasz/07_a_media_szabalyozasa_az_euban_es_magyarorszagon) [2021.12.12.]

<sup>32</sup> Green Paper on the Establishment of a common market in broadcasting, COM(84)300 final.

<sup>33</sup> ZÖDI ZSOLT: *Platformok, robotok és a jog. Új szabályozási kihívások az információs társadalomban*. Gondolat Kiadó, Budapest, 2018. 146-153. o.

megtérülését segíteni hivatott hirdetői bevétel pedig egyre többfelé, és egyre egyenlőtlenebbül oszlik meg az értéklánc szereplői között. A megtermelt bevétel mind nagyobb része ugyanis a disztribútoroknál, azaz a forgalmazóknál csapódik le, akik közé ma már az internetes forgalomirányítók is besorolhatók.

A kulturális áruk és szolgáltatások folyamatosan növekvő gazdasági értéke, az „amerikai kultúrfölénnytől” való félelem, valamint a globális piaci liberalizációra tett törekvések mind élesebben vetik fel a kulturális áruk és szolgáltatások megítélésében rejlő ellentmondást. Az Európai Uniót és annak tagállamait ugyanis nemzetközi szerződések kötik. Míg a kultúrára való hivatkozás egy olyan eszköz, amely kompetencia kérdéseket dönt el tagállamok és az Unió között,<sup>34</sup> addig globális léptékben épp ennyire lényeges szempont az Európai Unió más partnerekkel folytatott gazdasági tárgyalásai során, az európai piac védelme érdekében. A kérdés tehát a globális kereskedelem szintjén úgy is megfogalmazható, hogy van-e a szabad piaci kereskedelemnek kulturális határa, hatása?

E vita nem újkeletű, még az 1980-as évekre nyúlik vissza. Nemzetközi szinten a multilaterális kereskedelmi szervezet a WTO keretében folynak tárgyalások a kulturális javak nemzetközi gazdasági megítélését érintően. A WTO uruguay-i fordulójában alakult audiovizuális média munkacsoport azonban nem jutott előbbre e kérdések kompromisszumos megítélésében. Az Európai Közösség képviselői a kulturális sokszínűség védelme mellett szálltak síkra, míg az Amerikai Egyesült Államok az audiovizuális termékek termék jellegét, és multinacionális voltát hangsúlyozta. Az audiovizuális piac gazdasági méretének folyamatos növekedése erőteljesen kimerevítette az audiovizuális piac liberalizációját eltérően megítélő álláspontokat.

Mivel a világkereskedelmi szabályozásban sem a GATT Egyezmény, sem a GATS nem biztosít védelmet a kultúrának, és nem értékeli a kulturális sokszínűség védelméért tett tagállami lépéseket sem, így nemzetközi szinten az ezzel kapcsolatos, számos országot érintő diskurzus egy másik fórumra, az UNESCO keretein belülre terelődött.

Az UNESCO-t az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) égisze alatt, 1945 novemberében azzal a céllal hozták létre, hogy elősegítse a béke és biztonság fenntartását a nevelésügyi, tudományos és kulturális együttműködés területein belüli kooperáción keresztül. Az UNESCO bármely erőfeszítés sikerét és tartósságát erős kulturális alapok kiépítésében

---

<sup>34</sup> Lásd például CUNNINGHAM, B. COLLETTE: *In Defense of Member State Culture: The Unrealized Potential of Article 151(4) of the EC Treaty and the Consequences for EC Cultural Policy*. In: *Cornell International Law Journal*, vol. 34, (2001), 119-163.

látja. Ennek folyamányaként az ezredforduló tájékán a kultúra területéhez kapcsolódóan három egyezmény és egy nyilatkozat<sup>35</sup> közös elfogadását hozta tető alá. Többek között 2005-ben, 148 tagállam támogatásával, négy tartózkodással (Ausztrália, Nicaragua, Honduras és Libéria), valamint két ellenszavazattal (Amerikai Egyesült Államok és Izrael) fogadták el a kulturális kifejezések sokszínűségének védelméről és előmozdításáról szóló egyezményt (továbbiakban: Kulturális sokszínűség egyezmény),<sup>36</sup> amely témánk szempontjából említést érdemel.

A kultúra fogalmát ugyan a Kulturális sokszínűség egyezmény nem tudta meghatározni, ám nemzetközi szinten rögzítette a kulturális kifejezések kettős természetét. Azaz, hogy egyszerre lehetnek a kereskedelem tárgyai és kulturális értéket képviselő leletek. A Kulturális sokszínűség egyezmény Preambuluma kiemeli, hogy a kulturális sokszínűség az emberiséget alkotó népek és társadalmak azonosságtudatának és kulturális kifejezőmódjainak egyediségében és sokféleségében testesül meg. Következésképpen a tagállamok szuverén joga, hogy olyan kultúrpolitikai intézkedéseket hozzanak és valósítsanak meg, amelyek célja a kulturális sokszínűség védelme és támogatása.

A kulturális sokszínűség, pluralizmus a demokratikus keretektől elválaszthatatlan, a kulturális jogok az emberi jogok szerves részét képezik. A kulturális kifejezések sokszínűsége tehát a véleménynyilvánítás szabadságának része, amely a médiaszabadság mellett, magában foglalja a művészi kifejezés szabadságát is. A Kulturális sokszínűség egyezmény céljainak megvalósulását rendszeres követő jelentések<sup>37</sup> a kulturális jogok végrehajtása során, az államok által tett lépéseket figyelik, mérik, értékelik. Az UNESCO jelentéseiben<sup>38</sup> ugyancsak követi a média szabadságának, pluralizmusának, függetlenségének és az újságírók biztonságának nemzetközi helyzetét.

---

<sup>35</sup> UNESCO *Universal Declaration on Cultural Diversity*. 2001 november <https://en.unesco.org/about-us/legal-affairs/unesco-universal-declaration-cultural-diversity>

<sup>36</sup> Bővebben lásd BRUNER, M. CHRISTOPHER: *Culture, Sovereignty, and Hollywood: UNESCO and the Future of Trade in Cultural Products*. In: N.Y.U. Journal of International Law and Politics, vol. 40, issue 2, Winter 2008, pp. 351-436.; CHIANG, EDMUND H.: *The UNESCO Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions: a Look at the Convention and its Potential Impact on the American Movie Industry*. In: Washington University Global Studies Law Review, Vol. 6, issue 2, 2007, pp. 379-404.; valamint PENG, SHIN-YI: *International Trade in Cultural Products: UNESCO's Commitment to Promoting Cultural Diversity and Its Relations with the WTO*. In: International Trade and Business Law Review, 2008, volume 11 pp. 218-235.

<sup>37</sup> *Re/shaping policies for creativity: addressing culture as a global public good*. UNESCO, 2022, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380474> [2022.12.12.]

<sup>38</sup> *Világtrendek a szólásszabadság és a média fejlődésében: Globális jelentés 2021/2022*. <https://www.unesco.org/reports/world-media-trends/2021/en> [2022.12.12.]

Összegezve tehát ez a fentebb vázolt globális, nemzetközi, és európai uniós közeg adja azt a teljességet, amelyben az európai és tagállami kulturális és kreatív iparágazatok működnek. Az alábbi általános megállapításokat emelem ki:

- Európa a kreatív szolgáltatások legnagyobb exportőre a világban.
- A kulturális és kreatív iparágazaton belül is az audiovizuális és multimédiás ágazat állítja elő a legnagyobb hozzáadott értéket, amelyet a könyv- és sajtóipar követ.
- A kulturális és kreatív ipar termékei és szolgáltatásai – gazdasági értékükön túl – az európai értékrendet megtestesítő, közvetítő közeget biztosítanak az európai demokráciáknak.
- A kulturális sokszínűség, a vélemények és kifejezések sokszínűsége, a médiaszabadság mellett, a véleménynyilvánítás szabadságának része.
- Európa és az Európai Unió nemzetközi beágyazottsága az uniós jogrend mellett, nemzetközi egyezmények mentén is halad.
- A technológiai fejlődés, különösen a digitalizáció, a tagállamokat újfajta gazdasági kihívások elé állították.
- A fent részletesen érzékeltetett globális, nemzetközi közeg szolgáltat alapot az olyan európai politikák elfogadásához, amelyek egyfelől az európai értékrend terjesztését, expanzióját, másfelől az európai kultúrák fennmaradását, értékeinek védelmét célozzák az egyre globalizálódó világban miközben a tagállamok közötti verseny egyenlőségét is biztosítani hivatottak a piaci szereplők számára.
- E komplex cél, valamint a technológiai fejlődéssel való lépéstartás szükségessége az állami szuverenitáson túli, európai szabályozást igényel, hogy az európai kreatív ipar versenyképessége globális szinten fennmaradhasson.

## 2 A kutatás célja

Az európai szabályozás kereteit az Európai Unió működéséről szóló szerződés<sup>39</sup> adja. Az audiovizuális politika nem képezi különálló fejezetét az Európai Unió működéséről szóló szerződésnek. E terület közösségi fellépéseit ezért általában az alapszabadságokra, a belső piacra és a kultúrára vonatkozó rendelkezések támasztják alá, ezek szolgálnak hivatkozási alapként egy-egy uniós szintű fellépés esetében. Kezdetben az *Európai Bíróság esetjoga* szolgálta az Alapszerződés elveinek tisztázását az audiovizuális termékek és szolgáltatások

---

<sup>39</sup> Az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata OJ C 326, 26.10.2012; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>

vonatkozásában, majd sor került az *audiovizuális szolgáltatások tartalmára* vonatkozó jogközelítés közösségi elfogadására. Ennek első eredménye az Audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv. Az unió 1991-től *közvetlen támogatási programokkal* segíti elsősorban a nemzeti határok mentén fennálló megosztottságból fakadó hátrányok uniós szintű leküzdését. Ezen túl, a 2000-es évektől az audiovizuális politika uniós szinten egységes elvek mentén történő szabályozása kerül középpontba. Ennek keretében hangsúlyosan jelennek meg az ágazat *kulturális, társadalmi és demokratikus szerepével kapcsolatos kezdeményezések*. A szellemi tulajdonjogi szabályok egységesítése mögött az audiovizuális *piac feltételrendszerének egységesítése*, mint cél lebeg. A digitalizáció pedig előtérbe hozta a hatékony jogérvényesítés érdekében történő fellépés lehetőségeinek vizsgálatát, illetve az ennek kezelésére irányuló lépéseket igyekeznek felerősíteni. A *piac működésére* vonatkozóan az uniós verseny- és állami támogatási szabályok szektor specifikus alkalmazása az uniós szabályozási keret meghatározó eleme az audiovizuális területen. Ezen túl, az audiovizuális művek előállításának és terjesztésének uniós keretére hatással van az a nemzetközi környezet, amelynek az Európai Unió maga is része, és amelyet a Bevezetőben részletesebben ismertettünk.<sup>40</sup>

E szabályozási keretben, a folyamatosan alakuló digitális lehetőségek indukálta kihívásokra válaszokat kereső közegben, európai szinten az Európai Bizottság jogalakítási tevékenysége érdemel figyelmet. A közös európai szabályozási keretben megjelenő célokat ugyanis az Európai Bizottság intézkedései, javaslatai konkretizálják; például a direkt támogatási programok mellett, a jog alakítását célzó *hard* és *soft law* eszközök: irányelvek, rendeletek, a közösségi verseny- és állami támogatási szabályok következetes érvényesítését célzó bizottsági intézkedések, ajánlások, kommunikációk, versenyjogi határozatok, döntések vagy az eredeti tartalomelőállítást szolgáló szerzői és szomszédos jogot védő intézkedések.

Az Audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelvre, mint az uniós audiovizuális politika első pillérére tekinthetünk, amely az audiovizuális szolgáltatások tartalmát érintő jogharmonizáció legnagyobb vívmánya. Emellett, mintegy második pilléreként ott vannak azok a közvetlen támogatási programok, amelyek az audiovizuális ágazat uniós támogatását (például a MEDIA, majd később Kreatív Európa programok) biztosítják. Az audiovizuális ágazat

---

<sup>40</sup> Az európai audiovizuális és média uniós szabályozási keretét kiválóan összefoglaló munkák születtek az elmúlt években. TOSICS NÓRA különösen jól érzékelteti az uniós audiovizuális szabályozás csomópontjait az 1980-as évektől kezdődően. TOSICS NÓRA: Audiovizuális politika. In: KENDE TAMÁS (szerk.): *Bevezetés az Európai Unió politikáiba*. Wolters Kluwer Kft., 2015. Lásd továbbá KOLTAY ANDRÁS (szerk.): *Magyar és európai médiajog*. Wolters Kluwer Kft., 2019.

kulturális és társadalmi beágyazottsága azonban egy sor más kezdeményezésnek is utat enged, mint például az Európai Parlament és a Tanács ajánlása a mozgóképörökségről,<sup>41</sup> de ugyancsak ide tartozik az uniós állampolgárok körében a média műveltség támogatására irányuló kezdeményezés.

Jelen kutatásnak azonban nem célja sem az Európai Unió közvetlen támogatási programjainak átfogó értékelése, sem a finanszírozási programoknak és támogatási kezdeményezéseknek az áttekintése, elemzése.<sup>42</sup>

*Kutatásom középpontjában az európai audiovizuális ágazat globális versenyképességét elősegítő szabályok állnak, pontosabban azok az eszközök, amelyek az eredeti, európai tartalomelőállítás, annak fenntartását jogi szabályozóeszközökkel segítik, tehát nem közvetlenül a tartalomra koncentrálnak, hanem az azt közvetítő közegre kívánnak hatást gyakorolni.*

A Bevezetőben szemléltettük, mekkora jelentősége van a kreatív szolgáltatásoknak az Európai Unió szempontjából. Adatokkal azt is alátámasztottuk, hogy a kulturális és kreatív iparágazaton belül is elsősorban az audiovizuális és multimédiás ágazat, másodsorban a könyv- és sajtóipar állítja elő a legnagyobb hozzáadott értéket, ezért ezek jelentősége még hangsúlyosabb. Váztuk továbbá, hogy éppen ez a hozzáadott érték az, amely – gazdasági értéke mellett – az európai értékrendet megtestesítő, közvetítő közeget biztosít az európai demokráciáknak, illetve a demokrácia szempontjából szükséges működési keretekhez járul hozzá. Az iparágakon belül, a technológiai fejlődés, elsősorban a digitalizáció, olyan strukturális átalakulásokat indukált, amely az európai tagállamokat nagyobb, állami szuverenitáson túli, jogi együttműködésre készítette.

Ezen túl, a két, általam választott témakörben kutatásom ideje alatt, az érintett piaci szereplők bevonásával jelentős jogszabályi változás, európai uniós szintű szabályozás zajlott. Dolgozatom fókusza egyfelől a filmekhez és más audiovizuális alkotásokhoz nyújtott állami támogatásokról szóló bizottsági közlemény értékelése, amelynek felülvizsgálata éppen a kutatás kezdetével esett egybe. Másfelől az uniós szerzői jogi keretek modernizációjára irányuló azon törekvés megítélése, amelynek célja, hogy a globális platformszolgáltatókat

---

<sup>41</sup> Az Európai Parlament és a Tanács ajánlása (2005. november 16.) a mozgóképörökségről és a kapcsolódó ágazati tevékenységek versenyképességéről (2005/865/EK) HL L 323/2005, 57. o.

<sup>42</sup> Az Európai Unió kulturális politikájáról, az akcióprogramokról és egyéb forrásokról lásd például KIRÁLY MIKLÓS: *Egység és sokféleség, az Európai Unió jogának hatása a kultúrára.* című könyvét (Új ember kiadó, Budapest, 2007)



rákényszerítse az európai tartalomelőállítás finanszírozásában való részvételre a sajtókiadók számára alapított szerzői jogi igény megalapításával.

Míg az első eszköz a tartalomelőállítás európai megőrzését szolgálja az állami források tőkeáttételi hatásának megsokszorozásával (*leverage effect*), addig a második esetben egy újonnan alapított joggal, mint szabályozási eszközzel kívánnak nemzetközi forrást bevonni az európai sajtótartalmak előállításának finanszírozásába. Az első esetben tehát azáltal kívánnak pénzt juttatni a rendszerbe, hogy kivételes elbírálásban részesítenek egy gazdaságilag nem kívánatos állami tevékenységet. A második esetben veszteségtől kímélnék meg egyes, kiemelt piaci szereplőket azáltal, hogy más piaci szereplőket kívánnak rábírní egy, a demokrácia szempontjából fontosnak tekintett tevékenység finanszírozásához való hozzájárulásra.

Közös mindkét esetben továbbá az a tény, hogy van egy piaci igény, amely a szabályozást életre hívta. Sőt, globális hatását tekintve mindkettő piacvédelmi célú, ám míg az állami támogatások joga az állam piaci beavatkozásának jogi kereteit szabályozza, célja elsősorban a belső piac védelme; addig a szerzői szomszédos jog a piaci szereplők közötti versenyben, egyes piaci szereplőket kedvezőbb helyzetbe hoz befektetésük védelmének érdekében Európában. A szabályozási igény és a szabályozás mikéntje, az eltérő érdekek közötti egyensúly megteremtése tehát a dolgozat fókuszja. Arra keresem a választ mindkét esetben, hogyan jut pénzéhez az európai tartalomelőállítás, hogy az egyre erősödő globális versenyben (fenn)maradhasson.

Tekintettel arra, hogy az audiovizuális politika folyamatos versenyben áll a technikai fejlődés indukálta újabb és újabb kihívásokkal, ezért a kutatást *időben határolni* kellett. Jelen kutatás a filmekhez és más audiovizuális alkotásokhoz nyújtott állami támogatásokról szóló bizottsági közlemény felülvizsgálatához vezető folyamatot (2011-től) magában foglaló időszak áttekintésével kezdődik, és a – végül 2019 áprilisában elfogadott – a digitális egységes piacon a szerzői jogról szóló irányelv, valamint az azt követő év tapasztalatait összegző időszakkal zárul. A kézirat lezárására 2022 végén került sor.

A két említett téma mellett, logikailag adná magát a közszolgálati médiumok állami támogatására vonatkozó joggyakorlatának vizsgálata is, hiszen – ahogyan fentebb utaltunk rá – az európai audiovizuális politika nem kis részét képezik a televíziós szolgáltatások. Az említett *Audiovizuális médiaszolgáltatásokról* szóló irányelv felülvizsgálatára szintén a vizsgált

időszakban, 2016-ban tett javaslatot az Európai Bizottság.<sup>43</sup> Az irányelv részét képezik azok a nemzetközileg vitatott kvótarendelkezések, amelyek értelmében a műsorszolgáltatók adásidejük meghatározott részében európai műveket kötelesek sugározni piacot és teret teremtve ezzel az európai tartalmak számára.<sup>44</sup> Emellett az irányelv az európai műsorkészítőket is előnyben kívánta részesíteni. Előírta például, hogy a műsorszolgáltatók adásidejük, vagy műsorkészítési költségvetésük legalább 10%-át a független producerek által előállított európai művek számára tartsák fenn. A 2016-os felülvizsgálat eredményeként került sor az európai alkotásokra vonatkozó rendelkezések kiterjesztésére is, azaz ettől fogva már a lekérhető szolgáltatások szolgáltatóinak is gondoskodniuk kell arról, hogy katalógusaikban az európai művek aránya elérje legalább a műsoridő 30%-át.

Ráadásul, az Európai Bizottság 2009-ben a közszolgálati műsorszolgáltatókat az általuk kapott több mint évi 22 milliárd euró direkt állami támogatás, illetve az előfizetésekből befolyó díjtételek összege alapján a harmadik legnagyobb állami támogatást élvező szektorként tartotta számon közvetlenül a mezőgazdaság- és a közlekedéspolitikát követően.<sup>45</sup> E hangsúlyos szereppel összhangban *Az állami támogatások szabályainak a közszolgálati műsorszolgáltatásra történő alkalmazásáról* szóló európai bizottsági közlemény<sup>46</sup> célja, hogy egy koherens és átlátható eljárásrendet határozzon meg az állami támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségének megítélése vonatkozásában.

Am a technika fejlődésével a közszolgálati műsorszolgáltatók állami támogatási ügyeit vizsgálva az Európai Bizottság hamar új típusú támogatási ügyek megítélésével szembesült. A digitalizációból eredő lehetőségekkel és kihívásokkal a közszolgálati médiaszolgáltatók egy része ugyanis úgy kívánt megbirkózni, hogy tevékenységüket az új médiakörnyezetre is kiterjesztették, természetesen erre is igényelve az állami támogatást. A magánszolgáltatók és a közszolgálati médiaszolgáltatók közötti verseny fokozatos kiéleződésével szükségessé vált

---

<sup>43</sup> A módosított irányelvet a Parlament és a Tanács 2018. november 14-én fogadta el. Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1808 irányelve (2018. november 14.) a tagállamok audiovizuális médiaszolgáltatások nyújtására vonatkozó egyes törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek összehangolásáról szóló 2010/13/EU irányelvnek (Audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv) a változó piaci körülményekre tekintettel való módosításáról PE/33/2018/REV/1; OJ L 303, 28.11.2018, p. 69–92.

<sup>44</sup> Az Európai Parlament és a Tanács 2010/13/EU irányelve (2010. március 10.) a tagállamok audiovizuális médiaszolgáltatások nyújtására vonatkozó egyes törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek összehangolásáról (Audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv), 16. cikk 15.4.2010, L95/1; A kvótaszabályozás gazdasági és kulturális aspektusairól lásd Nyakas Levente: A Kvótaszabályozás az európai audiovizuális médiaszabályozásban – gazdasági és kulturális megfontolások határán című írását, In: Koltay András – Török Bernát (szerk.): *Sajtószabadság és médiajog a 21. század elején*. Wolters kluwer Kft., 2014., 497-520.

<sup>45</sup> SOLTÉSZ, ULRICH: *Tighter State Aid Rules for Public TV Channels*. Journal of European Competition Law and Practice, 2010. Vol.1. No. 1., 32-36.

<sup>46</sup> Az állami támogatások szabályainak a közszolgálati műsorszolgáltatásra történő alkalmazásáról szóló bizottsági közlemény. HL C 257., 2009.10.27., 1-14. o.

tehát az állami támogatások szabályainak a közszolgálati műsorszolgáltatásra történő alkalmazásáról szóló európai bizottsági közlemény újragondolása is, amelyre 2009-ben került sor. Az Európai Bizottság feladata a közszolgálati médiaszolgáltatók által tervezett új médiaszolgáltatások általános piaci hatásának átlátható értékelése elsősorban annak ellenőrzésével, hogy az elszámoltathatóság és a hatékony ellenőrzés nemzeti szinten megvalósuljon, a nettó költség alapján történő elszámoltatás szabályainak pontosítása révén.

Jól látszik, hogy a film, a sajtó és a közszolgálati televíziózás mindegyike tartalomelőállítással és tartalomszolgáltatással kapcsolatos tevékenység. Sőt, mindhárom esetben a közjó érdekében alkalmaznak valamilyen, a piaci folyamatokat befolyásoló, azt ellensúlyozni kívánó intézkedéseket. Ha úgy tetszik, a magas kultúra, a minőségi tájékoztatás olyan értékek, vezérlőelvek, amelyek megőrzése, támogatása éppen a piaci szereplők nyomása miatt, gazdasági jelentőségüket is figyelembe véve, tagállamokon túli, de szuverenitásukat nem sértő szabályozást igényel.

A közszolgálati műsorszolgáltatók állami támogatása azonban elsősorban az egységes piac működésére van befolyással. Hatása elsősorban nem a globális versenyben, én nem nemzetközi összehasonlításban értékelhető. Ezek azok az érvek, amelyek megalapozták a döntést, hogy a közszolgálati médiaszolgáltatók állami támogatásának értékelése kimaradjon a jelen dolgozatból.

**Összefoglalva tehát a kutatás célja,** hogy értékelje az Európai Bizottság által, az európai tartalomelőállítás megőrzésére tett jogi eszközöket az európai filmipar állami támogatásának, valamint a sajtótermékek szellemi jogi védelmének elemzésén keresztül. Minkettő túlmutat ugyanis az európai egységes piac működésén. A technológiai fejlődés, elsősorban pedig a digitalizáció által indukált globális változások ugyanis az Európai Unió teljes piacára gyakorolnak – és nem is csak gazdasági – hatást.

### **3 A kutatás módszertana és hipotézisei**

A vizsgált, jogi vetülettel is bíró, a gazdasági szempontokat a kulturális értékekkel kiegyensúlyozni kívánó eszközök célja tehát az európai tartalomelőállítás megőrzésének elősegítése a globális piacon. Míg az állami támogatások jogszerűségének megítélése az Európai Bizottság hatásköre, addig a jogi szabályozás megváltoztatása az Európai Bizottság kezdeményezésére, az Európai Parlament és a Tanács együttműködésével születhet meg.

Az Európai Bizottság elmúlt években felgyülemlett tapasztalata a digitalizáció kiváltotta kihívások kezelésében – vélhetően a hatásköri szabályok egyértelműsége miatt is – a versenyjogi eszközök hatékonyságát igazolta vissza. Következésképpen azt feltételezzük, hogy egy olyan jogintézmény, mint a szerzői jog, illetve annak kiterjesztése is versenyjogi színezetet kapott. A versenyjogi aspektus uniós szinten azonban csak diszkriminációmentesen érvényesülhet, így a globális versenyben nagyon megrágíthatja minden digitális online szolgáltató szolgáltatását (lásd pl. a GDPR bevezetésének mindenkire kötelező szabályai és azok költségvonzata, vagy a DSM irányelv 17. cikkének várhatóan széles körben jelentkező implementációs költségei), ugyanakkor egyelőre nem látszik az, hogy az igazán célkeresztben lévő online forgalomirányító szolgáltatásokat gazdaságilag megszorítaná. Ugyancsak a versenyjogi szemlélet erősödését jelzi a kultúra kvantifikáló szemléletének felerősödése; a mérőeszközök megteremtése, a pénzügyi hasznosság mérése és értékelése is.<sup>47</sup>

Az értekezés emellett feltételezi, hogy sem a filmalkotások állami támogatása, sem a szerzői jog kiterjesztése nem tudja feloldani az elsősorban nyelvi fragmentáltságból fakadó különbségeket, ezért ezen eszközök a) a nemzetközi, filmek esetében elsősorban az amerikai, filmipar kiszolgálását támogathatják; és/vagy b) növelik a kis- és közepes európai hírcsatornák versenyhátrányát a nagyobbakkal szemben.

Módszertanát tekintve az értekezés a történeti-leíró jellege mellett, komparatív módszert alkalmaz, mindkét téma esetében az európai szabályozás tendenciáit az amerikai szabályozás jellegzetességeivel veti össze. Az interdiszciplináris megközelítés a téma sajátos jellegéből adódik. A fejezetek módszertani alapja elsősorban európai uniós jogforrások, esetek, valamint az azok elfogadásához vezető diskurzus és a körükkel kapcsolódó tudományos referenciák kritikai elemzése. Minden fejezet egyúttal áttekinti a vonatkozó joggyakorlatot, valamint az adott kérdéskört tárgyaló releváns hazai és külföldi szakirodalmat.

---

<sup>47</sup> AZ EENC egy 2013-as jelentésében felhívta a figyelmet arra, hogy a főbb nemzetközi szervezetek (UNESCO, UNCTAD/UNDP és Eurostat) mindegyike kiterjedt adatokat gyűjt a kulturális javak és szolgáltatások nemzetközi áramlására vonatkozóan, de mindenki más osztályozási módszereket alkalmaz, ezért a nyert adatok összehasonlíthatósága nehézkes. Külön problémaként jelentkezik a szellemi tulajdon, azaz IP alapú áruk és szolgáltatások exportáramlásának nyomon követése, valamint egyes „láthatatlan” kulturális szolgáltatások és egyes kulturális javak nyomon követhetősége. Az Európai Statisztikai Bizottság kultúrával foglalkozó hálózatának (ESSnet Culture) zárójelentése új európai keretet javasolt a kulturális statisztikára vonatkozóan, hogy az EU-n belül összehasonlítható adatok előállítását megalapozza. European Expert Network of Culture (EENC) report, február 2013. 5.o. <http://www.interarts.net/descargas/interarts2564.pdf> [2022.12.12.];

Az UNESCO jelentésében ugyancsak kiemelte, hogy a *Kulturális kifejezések sokszínűségéről szóló védelméről és előmozdításáról* szóló egyezmény végrehajtásának értékelését elősegítő minőségi adatok gyűjtése javult, a mennyiségi és statisztikai adatok azonban továbbra is nagy kihívást jelentenek. *Re | Shaping Policies For Creativity – Addressing culture as a global public good.* 18.o. <file:///C:/Users/Szalay%20K1%C3%A1ra/Downloads/380474eng.pdf> [2022.12.12.]

A témaválasztás a dolgozatot alapvetően két nagy szerkezeti egységre osztja. Míg az egyik fejezet a filmtámogatási rendszerek tendenciáit veszi górcső alá, a tagállamok közpolitikai támogatási rendszereit tekinti át kvalitatív esettanulmányokon keresztül, addig a másik fejezetben egy meglévő, ismert szabályozási megoldást, a szerzői szomszédos jogot vetíti ki az európai jogalkotó a sajtóipar szereplőire. A fejezetek tárgyalása során egyrészt rendszerező és leíró-kritikai, másrészt, az új szabályozási megközelítés kapcsán, kritikai-elemző módszert alkalmazok.

Az elsődleges és másodlagos források elemzése egy központi kérdés köré épül: az eredeti, európai tartalomelőállítás fenntartását célzó jogi szabályozóeszközök hogyan segítik pénzhez jutni az európai tartalomelőállítást annak érdekében, hogy az egyre erősödő globális versenyben fennmaradhasson. Ennek során olyan kérdésekre keresek választ, hogy milyen egyensúlyra törekszik a Bizottság az érdekek (piaci szereplők, tagállamok, európai közös érdek) globális versenyének hálójában? Hogyan igyekszik a kultúra kvalitatív és kvantitatív aspektusainak összehangolására, illetve, hogy céljukat tekintve hatékonyak tűnnek-e az alkalmazott eszközök?

A digitalizáció, valamint az ebből fakadó kulturális, alapjogi, gazdasági vetületű problémák feltárása, kezelése végső soron a minőségről és a demokratikus értékekről folytatott európai társadalmi diskurzus része, amelyben a digitális piacok és szolgáltatások szabályozása mellett elkötelezett Európai Bizottság a közös európai értékek újrafogalmazását, tudatosítását, és ezen keresztül, egy újfajta egyensúly megteremtését tűzte ki célul, hogy Európa globális versenyben elfoglalt helyét megőrizhesse.



## II. SZÖKEVÉNY PRODUKCIÓK NYOMÁBAN:

### FILMES ADÓKEDVEZMÉNYEK VERSENGÉSE EURÓPÁBAN<sup>48</sup>

#### 1. A filmtámogatási rendszerek eredete Amerikában és Európában

A filmgyártás kettős, kulturális és gazdasági természetéből adódóan a filmtámogatási rendszerek létrehozásában is szerepet játszhatnak kulturális és gazdasági indokok egyaránt. Az Amerikai Egyesült Államokkal szemben, ahol a filmgyártás elsődlegesen piaci alapon nyugszik, Európában – mindenekelőtt Franciaországban – nagy hagyománya van a nemzeti filmgyártás kulturális célú állami támogatásának. Olyannyira, hogy mára az európai filmgyártás jelentős mértékben elszakadt a piaci folyamatoktól. Az amerikai filmgyártástól való eltérést jól példázza, hogy az évezredfordulón egy Európában készült film átlagos költsége 500 000 euró volt, melyet 70-80%-ban állami finanszírozásból teremtettek elő, mintegy 800 000 euró bevételt hozott és 150 000 fős nézőközönséget vonzott. Ezzel szemben egy átlagos amerikai film költsége 15 millió euró volt, majdnem 100%-ban befektetői finanszírozással jött létre, 58 millió eurós bevételt hozott és világszerte 10,5 millióan látták.<sup>49</sup> Bár a nemzeti és európai szintű támogatási rendszerek hatására az európai filmek száma évről évre nő – 2005 és 2009 között 28%-os volt a növekedés<sup>50</sup>, 2016-ban pedig az európai filmgyártás volt a világon a legnagyobb, megelőzve az amerikaiakat (1336 európai film készült szemben a 817 amerikai filmmel<sup>51</sup> – az amerikai filmgyártás gazdasági fölénye nem csökken (2010-re elérte a 68%-os piaci részesedést

---

<sup>48</sup> A PhD értekezés jelen fejezete nagymértékben támaszkodik az alábbi munkára: SZALAY KLÁRA – TOSICS NÓRA: *Jutalom a nyomravezetőnek! A szökevény produkciók nyomában – Filmes adókedvezmények versengése Európában.* In: Infokommunikáció és Jog 49. szám, April 2012., 43-57. o., valamint SZALAY KLÁRA: *Támogatni vagy nem támogatni? Filmtámogatási rendszerek kritikai megközelítése: az amerikai és az európai modell.* Pro Futuro – A jövő nemzedékek joga 2016: 1, 42-61.o.

<sup>49</sup> A bruttó nyereséget tekintve az európai 60% áll szemben az amerikai 28%-os nyereséggel. Az egy nézőre vetített költség tekintetében 3,33 áll az 1,43 euróval szemben, az egy nézőre vetített árbevétel 5,30 szemben a 5,52 euróval. BAKKER, GERBEN: *The Economic History of the International Film Industry.* University of Essex, 2010., <http://eh.net/encyclopedia/article/bakker.film> [2012.03.12.]

<sup>50</sup> GUBBINS, MICHAEL: *MCG Film&Media: Digital Revolution – Engaging Audiences, A Cine-Regio report in collaboration with Filmby Aarhus.* February 2011

<sup>51</sup> MURSCHEZ, P. C. – TECHMANN, R. – KARMASIN, M. (szerk.): *Handbook of State Aid for Film.* Springer AG., 2018, 4. vö. a *FOCUS – World Film Market Trends 2017*, European Audiovisual Observatory, (14.o.) kiadványban megjelent darabszámmal, ami európai filmek esetében a 2016-os évre 1740 darabot rögzít.

Európában).<sup>52</sup> Ráadásul az európai játékfilmek költségvetése a saját piacuk nagyságához viszonyítva piaconként nagyon eltérően alakul; 2017-ben<sup>53</sup> a nagy piacokról származó európai játékfilmek költségvetésének mediánja 3,2 millió eurót tett ki, míg a közepes méretű piacokon készült játékfilmeké 1,5 millió eurót, a kis piaccal rendelkező országok esetében pedig 0,9 millió euró volt ez az érték. Összességében tehát ugyan az európai filmek piaci részesedése 2018-ban közel 2 százalékponttal nőtt, még így sem haladta meg a 29,4%-ot szemben az amerikai filmek 62,3%-os arányával<sup>54</sup>. 2018-ban is az amerikai filmek könyvelhették el a legnagyobb kasszasikereket világszerte, a 20 leglucratívabb filmből 18 volt amerikai gyártású.<sup>55</sup>

Az amerikai filmgyártás fölényével szembeni védekezés igénye az európai filmpolitikát kezdettől fogva meghatározta. Már az 1920-as években megjelentek olyan protekcionista eszközök (pl. vetítési kvóták, extra adók a bemutatott amerikai filmek után), amelyekkel az egyes országok saját filmiparukat próbálták védeni az amerikai filmekkel szemben. Ebből a nézőpontból úttörőnek számított Németország (1921), az Egyesült Királyság (1927), Olaszország (1927) és Magyarország (1925 és 1929) is.<sup>56</sup> A valódi értelemben vett filmtámogatási rendszerek azonban a II. világháború után bontakoztak ki, változatos formában.<sup>57</sup> Az első támogatási formák közé tartoztak a kedvezményes hitelek (Franciaország, 1941), a hitelgaranciák (Németország, 1952), és a jegybevételekre épülő, járulék alapú automatikus támogatási rendszerek (Franciaország, 1948;<sup>58</sup> Anglia, "Eady Levy", 1950; Belgium, 1952).<sup>59</sup> A járulékokat a jegybevételek arányában felosztó, automatikus támogatási rendszer kritikájaként jelent meg első ízben Franciaországban, 1953-ban a minőség kritériuma a rövidfilmek támogatása során, amelyet hamarosan (1955-ben) a nagyjátékfilmekre is

---

<sup>52</sup> European Audiovisual Observatory: *3D drives European box office to record high in 2010 as market share for European film drops*. Press Release, Strasbourg, 9 May 2011

[http://www.obs.coe.int/about/oea/pr/mif2011\\_cinema.html](http://www.obs.coe.int/about/oea/pr/mif2011_cinema.html) [2012.03.12.]

<sup>53</sup> *Yearbook 2019/2020 – Key Trends*. European Audiovisual Observatory, Strasbourg 2020, 8.o.

<https://rm.coe.int/yearbook-keytrends-2019-2020-en/16809ce58d> [2021.12.12.]

<sup>54</sup> Igaz, hogy az amerikai filmet 62,3%-os aránya összehasonlításban mégiscsak a 2012 óta mért legalacsonyabb érték az európai piacon.

<sup>55</sup> *Yearbook 2019/2020 Key trends*. European Audiovisual Observatory, 2020, 44. o.

<sup>56</sup> EPERJESI JÁNOS: *Filmipar Európában. Európai filmtámogatási rendszerek – 3. rész.* <http://www.filmtejt.ro/cikk/2643/filmipar-europaban-europai-filmtamogatasi-rendszerek-3-resz> [2012.03.12.]

<sup>57</sup> Vannak olyan szerzők, akik szerint a filmfinanszírozás megjelenése a totalitárius törekvésekhez köthető, amelyek a filmet, mint a propaganda eszközt támogatták, lsd. AMIEL, OLIVIER, *Chargé d'enseignement à l'Université de Perpignan: Financement public du cinéma et diversité culturelle, intervention au colloque du 29 septembre 2008, Paradoxes du cinéma français*, Fondation Res Publica

<sup>58</sup> Le Crédit National: *Archives pour une histoire de la production cinématographique française (1941-1966)*, [http://www.cinematheque.fr/sites-documentaires/credit\\_national/rubrique/historique-de-l-institution-le-service-des-prets-et-le-cinema.php](http://www.cinematheque.fr/sites-documentaires/credit_national/rubrique/historique-de-l-institution-le-service-des-prets-et-le-cinema.php) [2012.03.12.]

<sup>59</sup> EPERJESI JÁNOS i. m.



kiterjesztettek. Ezzel vette kezdetét a kulturális alapú, szelektív támogatások európai hagyománya, amely eleinte az újító törekvéseket (pl. az Új Hullám, a "Nouvelle Vague" mozgalmát) támogatta, és csak az 1980-as évek közepétől, a tömegfogyasztás kibontakozásának hatására fordult az ún. művészfilmek felé.<sup>60</sup>

Az európaiktól eltérő utat járt be az Egyesült Államok filmtámogatási politikája. Az ösztönző erőt egy új filmtámogatási modell megjelenéséhez az 1960-as évek recessziója jelentette. 1963-ban 50 éves mélypontra volt az amerikai filmek száma (mindössze 121 nagyjátékfilmet mutattak be), majd 1964-ben minden idők legnagyobb arányát érték el a külföldi filmek (361 külföldi filmbemutató állt szemben 141 amerikai filmmel). A pénzügyi nehézségek fokozódásával és a stúdió-kapacitások csökkenésével egyre több amerikai filmet készítettek más országokban, elsősorban Angliában.<sup>61</sup> Ekkor vette kezdetét az ún. szökevény produkciók (runaway productions) jelensége, amely az először Amerikában bemutatni kívánt, de egy másik ország területén forgatott filmekre utal, és azóta is meghatározó mozgatórugója az amerikai filmtámogatási politikának.

Ennek a folyamatnak a visszafordítására vezette be az Amerikai Egyesült Államok az adókedvezmények rendszerét, mint a filmfinanszírozás új technikáját.<sup>62</sup> Szemben az ún. közvetlen támogatásokkal, amelyeket az egyes államok a központi költségvetés által is finanszírozott szervezeteken keresztül, pályázatok útján juttatnak el a filmipari szereplők, területek és tevékenységek részére, ezeknek az ún. közvetett támogatásoknak az alapvető célja, hogy az állam külső forrásokat vonjon be az ágazatba, lehetőleg úgy, hogy az adókedvezményekből eredő adókiesést a bevont tőke felhasználásából eredő adó- és járulékbefizetésekkel ellensúlyozza. Az intézkedések rendkívül vonzóak a vállalkozások szempontjából, mert csökkentik (vagy bizonyos esetekben megszüntetik) a beruházás kockázatát. A kedvezményeknek ugyanis éppen az a lényege, hogy a befektető a létrejött filmprodukció sikerétől függetlenül, a befektetett pénzeszköz okán és a film költségvetéséhez igazodva jut adókedvezményhez, azaz végső soron kockázatmentes befektetési lehetőséghez.

Az először 1971-ben a Hazai Film-előállítási törvénnyel (Domestic Film Production Act) bevezetett kedvezményrendszert az Egyesült Államokban egészen az 1980-as évek közepéig fenntartották, amíg Hollywood és a kaliforniai filmgyártás újra meg nem erősödött.

---

<sup>60</sup> GIMELLO-MESPLOMB, FRÉDÉRIC: *Le prix de la qualité. L'Etat et le cinéma français (1960-1965)*. In: *Politix*. Vol. 16. No. 61. Premier Trimestre 2003., 95-122. o.

<sup>61</sup> DIRKS, TIM: *The History of Film, The 1960s, The End of the Hollywood Studio System, The Era of Independent, Underground Cinema, Part 1*. <http://www.filmsite.org/60sintro.html> [2012.03.12.]

<sup>62</sup> BAKKER, GERBEN i. m.

Eközben, az 1980-as években indultak el az első európai filmes adókedvezmények is (Franciaország, 1985; Írország, 1987; Luxemburg, 1988), anélkül azonban, hogy éles verseny alakulhatott volna ki a kontinensek között. Ezt követően az újabb változást az Egyesült Államok számára az 1990-es évek második felétől a szomszédos Kanada számos államában megjelent adójóváírási rendszerek jelentették, amelyek a kedvező árfolyam, és a közel 70%-kal alacsonyabb munkabér-költségek mellett versenyképesnek bizonyultak, megindítva a "szökevény produciók" újabb jelentős hullámát és elhódítva a nagy költségvetésű amerikai filmprodukciók jelentős részét az Egyesült Államokból.

Ennek hatására jött létre az Egyesült Államokban a filmgyártás terén nyújtott adókedvezmények és más pénzügyi támogatások második generációja. Tekintettel az időközben bekövetkezett változásokra, a tömegfogyasztásra és a filmterjesztés globális alternatíváinak megsokszorozódására, ezek a kedvezmények egy világméretű verseny kiindulópontjává váltak.

Az adókedvezményben rejlő versenyelőny lehetőségét látva, Amerika egyes államai fokozatosan egymással versengő rendszereket alakítottak ki a filmprodukciók elhódítása érdekében. 2002-ben még csak öt államban volt érvényben filmgyártáshoz kapcsolódó kedvezmény, 2010-re azonban – a 2004-ben bevezetett szövetségi adókedvezmény mellett – már huszonnyolc állam adójóváírás formájában biztosított előnyt a területén forgatott filmes producióknak.<sup>63</sup> 2015-re harminchét állam kínált adókedvezményt kifejezetten a filmgyártás számára.<sup>64</sup> 2021-re az USA tizenhét<sup>65</sup> tagállamában nem működik helyi állami filmösztönző<sup>66</sup> rendszer.

---

<sup>63</sup> LUTHER, WILLIAM: *Movie Production Incentives: Blockbuster Support for Lackluster Policy*. Tax Foundation Special Report. January 2010, No. 173

<sup>64</sup> Részletesebb adatokat a fejezet végén található, a 2012-2021 közötti időszak összehasonlítását is lehetővé tevő táblázat kínál.

<sup>65</sup> 2021-ben a következő államokban nem működött filmösztönző rendszer: Alaska, Arizona, Delaware, Florida, Idaho, Indiana, Iowa, Kansas, Michigan, Missouri, New Hampshire, North Dakota, South Dakota, Vermont, West Virginia, Wisconsin, Wyoming.

<sup>66</sup> Filmösztönző eszközök lehetnek a következők:

Visszatérítendő adójóváírás - Csak adójóváírásokra vonatkozik. Az állam kifizeti a gyártó cégnek a cég által fizetendő állami adó összegét meghaladó összeget.

- Átruházható visszatérítendő adójóváírás - Az adójóváírás egy helyi vállalatra átruházható, így az csökkentheti vagy megszüntetheti adókötelezettségét.
- Visszatérítés - Az állam által a gyártó cégnek nyújtott közvetlen kifizetés.
- Támogatás - Az állam által a gyártó vállalatnak nyújtott közvetlen kifizetés. A visszatérítésekkel ellentétben a támogatás után nem kell adót fizetni.
- Bónuszok - Egyes államok további juttatásokat kínálnak a filmkészítőknek, mint például bizonyos helyszínek, helyi vállalkozások használatáért járó adó elengedési lehetőség, vagy helyi személyzet alkalmazásáért járó adójóváírási lehetőség.

Például szolgálhat a kedvezményekre Louisiana, Florida vagy akár New York állam. Louisiana volt az első amerikai állam, amely filmes adókedvezményt vezetett be, és 30%-os átruházható adójóváírást tett lehetővé az állam területén belül felmerült költségekből, amelyhez további 5% adójóváírás társulhatott a helyi munkaerő-költségek után.<sup>67</sup> Ez mára annyiban változott, hogy 40%-os nem átruházható adójóváírás is elérhető az állam területén belül felmerült költségekből.<sup>68</sup> Többek között ezek a nagyvonalú kedvezmények készítették a Hollywoodnak otthont adó államot, Kaliforniát arra, hogy 2010-ben új kedvezményrendszert vezessen be, öt éven belül 242 millió dollárnyi átruházható adójóváírást irányozva elő. A kedvezmény alapját egy 20%-os átruházható adójóváírás képezte az államban felmerült költségek után, amely külön kedvezményekkel kombinálva akár a költségek 30%-áig is emelkedhetett, és amelyet bizonyos filmes felszerelések adómentes vásárlásának, illetve lízingelésének lehetősége egészített ki.<sup>69</sup> Mára tovább cizellálódott a kedvezményes lehetőségek tárháza. Független filmek esetében például, a 25%-os átruházható adójóváírás, további feltételek megléte esetén, 5-10%-os adójóváírásemelkedéssel kiegészíthető.<sup>70</sup> New York 2008-ban szintén 30%-ra emelte fel a helyi költségek után járó átruházható adójóváírást,<sup>71</sup> amelyet New York City további 5%-kal egészített ki, illetve – amennyiben legalább 75%-ban az állam területén zajlottak – a filmes utómunkák után is igénybe vehető 10% adójóváírás.<sup>72</sup> A támogatási program jelenleg 25-35% közötti átruházható adójóváírást tesz lehetővé.<sup>73</sup>

Szövetségi szinten a 2004. évi amerikai munkahelyteremtési törvény értelmében a Kongresszus módosította az adóügyi törvénykönyvet, és beiktatta az ún. 181. szakaszt, amely

---

<sup>67</sup> KHARABI, JONA – KEMPER, SALLY: *Top 10: United States of Production*. <http://www.p3update.com/preproduction/locations/1199-top-10-united-states-of-production> [2012.03.12.]; HURT, AMELIA: Hollywood on the Bayou: an Optimal Tax Approach to Evaluating and Reforming the Louisiana Motion Picture Investor Tax Credit. In: 74 La L. Rev. 581 2013-2014, pp. 581-611.; példaként említhető még EDWARDS, ASHLEY W.: *There is No Business Like the State Film Tax Incentives Business: An Analysis of Pennsylvania's Film Production Tax Credit Program*. In: 13 Pitt. J. Tech. Law & Policy 1 2012-2013., pp. 1-13., KETTERING, JOHN W.: *Dr. Strangetax or: Why Pennsylvania should Learn to Stop Worrying and just End the Film Tax Credit*. In: 10 Pitt. Tax Rev. 69. 2012-2013., pp. 69-86.; PARENT, MARY PERGOLA – GOVERN, KEVIN HUGH: *Florida and the Film Industry: An Epic Tale of Talent, Landscape and the Law*. In: 38 Nova Law Review 43 2013-2014., pp. 43-80.; WELLS, STEVE – POSEY, CLYDE: *Big Sky on the Big Screen Act – State Tax Incentives for the Film Industry*. In: 27 Journal of State Taxation 29, 2008-2009, pp. 29-34.; WELLS, STEVE – POSEY, CLYDE: *Let's Go to the Movies – State Tax Incentives: Heroes or Villains*. In: Journal of State Taxation 29, July-August 2011, pp. 29-38.

<sup>68</sup> <https://www.louisianaentertainment.gov/film/motion-picture-production-program> [2021.06.02.]

<sup>69</sup> KHARABI, JONA – KEMPER, SALLY i. m. valamint HOMSI, ERIC: *Financing Films One State at a Time: A Survey of Successful Film Incentive Programs*. In: Seton Hall Journal of Sports and Entertainment Vol. 21.149; pp. 149-176.

<sup>70</sup> <https://film.ca.gov/tax-credit/the-basics-3-0/> [2012.03.12.]

<sup>71</sup> HAYES, DADE: *Variety: New York to triple film, TV tax credit*. <http://www.variety.com/article/VR1117983879?refCatId=13> [2012.03.12.]

<sup>72</sup> GENZ, JOHN: *Are You Taking Advantage of the New York State Post Production Tax Credit?* <http://www.eisneramper.com/new-york-state-film-production-credit-211.aspx> [2012.03.12.]

<sup>73</sup> <https://esd.ny.gov/new-york-state-film-tax-credit-program-production> [2021.06.02.]

adókedvezményt kínál az Egyesült Államokban gyártott film- és televíziós produciók számára.<sup>74</sup> Lényegében azt teszi lehetővé, hogy a produkció létrehozására költött pénzt annak felmerülésekor költségként elszámolhassák, vagyis ennek a kiadásnak az elszámolása ellensúlyozhatja az egyéb befektetésekből származó nyereséget. Ez a beszámítási lehetőség valójában azonnali adókedvezményt jelent, mivel a vállalat adott évi adókötelezettségét csökkenti. A kongresszus e szakasz érvényességét, többszöri megújítást követően, hagyta lejárni. A 2019-es regresszió következtében azonban szükségesnek látszott a gazdaság élénkítését elősegítő szakasz megújítása, amelyre még az év decemberében sorkerült, az adókedvezményt televíziós, film- vagy színházi produkciót előállítók számára is lehetővé téve.<sup>75</sup>

Az elszámolható gyártási költségek felső határát 15 millió dollárban korlátozták. Ez csak abban az esetben emelkedhet 20 millió dollárra, ha a forgatás nehézségekkel küzdő, vagy bajba jutott területen történik.<sup>76</sup> A mozgóképek 75%-át az Egyesült Államokban kell leforgatni ahhoz, hogy a 181. szakaszban foglalt adókedvezményt érvényesíteni lehessen, amelyek nagyvonalakban tehát a következő előnyöket tartalmazzák:

- A mozgóképek költségeinek 100%-a a beruházás évében levonható.
- Televíziós pilotok, televíziós epizódok (legfeljebb 44), rövidfilmek, zenei videók, színházi produkciók és játékfilmek esetén is igénybe vehető.
- A 181. szakasz aktív vagy passzív jövedelemre egyaránt alkalmazható.
- A befektetők lehetnek magánszemélyek vagy vállalkozások.
- A filmforgalmazásra vagy a filmek befejezésére vonatkozóan nincs olyan feltétel, amely a kedvezmény igénybevételét akadályozná.<sup>77</sup>

Tekintettel azonban a filmgyártás mobilitására és a globális gazdasági versenyre, a filmes nagyproduciókért folytatott verseny nem korlátozódhatott az amerikai kontinensre. Az elmúlt évtized során világszerte növekvő mértékben tudatosodott a filmgyártás foglalkoztatást

<sup>74</sup>[https://www.productionhub.com/blog/post/the-return-of-section-181-how-filmmakers-can-capitalize;](https://www.productionhub.com/blog/post/the-return-of-section-181-how-filmmakers-can-capitalize)  
[http://www.rmafilm.com/section\\_181.aspx](http://www.rmafilm.com/section_181.aspx) [2021.06.02.]

<sup>75</sup><https://www.mjcpa.com/the-return-of-section-181-deductions-for-the-entertainment-industry/>  
<https://www.congress.gov/bill/113th-congress/senate-bill/1859> [2021.06.02.]

<sup>76</sup> Az ezt meghaladó költségeket a bónusz értékcsökkenési szabályok alapján, forgalomba hozatalt követően lehet elszámolni.

<sup>77</sup>

<https://besttaxbreak.net/>  [2021.09.12.]

és állami adójövedelmeket növelő hatása. Ennek eredményeként egyre keményebb küzdelem folyik az országok között ennek a rendkívül mobilis iparágak adott helyre csábításáért, elsősorban adójóváírással és más kedvezményekkel, illetve ezzel párhuzamosan a filmgyártáshoz szükséges technikai infrastruktúra, stúdiók létesítésével.<sup>78</sup> A filmek forgatásának, illetve az utómunkálatoknak (például a hang- és vizuális effektek létrehozásának) a helyszínére vonatkozó, világméretű versenynek ugyanis csak egyik tényezőjét jelentik az ország adottságai: a munkaerő vagy a helyszín bérlésének ára, illetve a filmgyártásban közreműködők szakmai színvonala. Emellett a döntő tényező egyre inkább az adókedvezmények megléte.<sup>79</sup> A nagy költségvetésű filmes produkciók helyszínre vonzásáért folyó verseny földrajzilag kiszélesedik, az Egyesült Államok, Kanada és Európa országai mellett Ausztrália,<sup>80</sup> Új-Zéland,<sup>81</sup> vagy Dél-Afrika,<sup>82</sup> és Tajvan<sup>83</sup> is bekapcsolódott a versenybe. Legutóbb például Dél-Korea piaci sikereiről szóltak hírek, olyannyira, hogy 2019-ben az ország

---

<sup>78</sup> FREEMAN, GREGORY – KYSER, JACK – SIDHU, NANY – HUANG, GEORGE – MONTOYA, MICHAEL: *What is the cost of runaway production? Jobs, Wages, Economic Output and State Tax Revenue at Risk when Motion Picture Productions Leave California*. Los Angeles County Economic Development Corporation, August 2005, [http://www.stop-runaway-production.com/wp-content/uploads/2009/07/California\\_Film\\_Commission\\_Study.pdf](http://www.stop-runaway-production.com/wp-content/uploads/2009/07/California_Film_Commission_Study.pdf) [2012.03.12.]

<sup>79</sup> Oxford Economics: *Economic Impact of the UK Film Industry*. Supported by the UK Film Council and Pinewood Shepperton plc, July 2007, <http://www.ukfilmcouncil.org.uk/media/pdf/5/8/FilmCouncilreport190707.pdf> [2012.03.12.]

<sup>80</sup> Három-féle adókedvezmény érhető el (Australian Screen Production Incentive) az ausztrál film-, televíziós és egyéb filmgyártás számára.

- Az ún. Producer Offset, a jelentős ausztrál tartalommal rendelkező filmprodukciók esetében 40%-os adóvisszatérítésre jogosítja a produkciós cégeket a támogatható játékfilmek és 20%-os visszatérítésre az egyéb támogatható formátumok esetében.
- Az ún. Helyszíni vagyis Location Offset egy 16,5%-os kedvezmény, amely az Ausztráliában forgatott nagy költségvetésű film- és televíziós projektek gyártását támogatja.
- Míg az ún. PDV Offset, az utó- digitális és vizuális effektek (Post, Digital and Visual Effects) támogatása, egy 30%-os adóvisszatérítés formájában, ha ezeket Ausztráliában végzik el, függetlenül attól, hogy a filmet hol forgatták.

<https://www.arts.gov.au/what-we-do/screen/australian-screen-production-incentive> [2021.09.12.]

A fenti támogatások szövetségi, azaz központi kormányzati szinten értelmezendők. Ezen túl, az egyes államokban további kedvezmények is igénybe vehetők (az Északi terület és Tasmánia kivételével), bár jóval szűkebb körben, mint az Egyesült Államok államaiban.

<sup>81</sup> Új Zélandon külön támogatási program vonatkozik a nemzetközi, valamint a helyi produkciók állami támogatására. Nemzetközi filmprodukciók esetében a helyben felmerült és elszámolható költségek 20%-a visszatéríthető, ha a helyben felmerülő és elszámolható költség mértéke eléri vagy meghaladja a 15 millió új-zélandi dollárt. További 5% abban az esetben pályázható, ha Új-Zéland számára jelentős gazdasági előnyökkel jár a film készítése. Új-Zélandi produkciók esetében a helyben felmerült és elszámolható költségek 40%-a visszatéríthető, amelynek felső határa produkcióként maximum 6 millió új-zélandi dollár (kivételek vannak), abban az esetben, ha az jelentős új-zélandi tartalommal rendelkezik, vagy hivatalos kiprodukcióban készül. Source: <https://www.nzfilm.co.nz/incentives-co-productions> [2021.09.12.]

<sup>82</sup> Többféle filmösztönző csomag működik az országban, amelyek révén nagyjából 25-35%-os adókedvezményre nyílik lehetőség. [http://www.thedtic.gov.za/wp-content/uploads/Foreign\\_Film-Guidelines.pdf](http://www.thedtic.gov.za/wp-content/uploads/Foreign_Film-Guidelines.pdf) [2021.09.12.]

<sup>83</sup> A filmipari fejlesztésnek itt is két iránya van. Egyfelől a belső, helyi filmipar fejlesztését célzó alapok működnek, például a forgatókönyvfejlesztési alap, belföldi filmalap és nemzetközi filmfesztiválokra való részvétel ösztönzését, vagy a filmipar beruházásaira, a rendezések beszerzésére, a személyzet képzésére és az új technika fejlesztésére irányuló tevékenységek ösztönzését célzó támogatások. Másfelől, nemzetközi filmprodukciók esetében a Tajvanon felmerült költségek legfeljebb 30%-a, de max. 1 millió USD támogatás igényelhető. <https://taiwancinema.bamid.gov.tw/EngAssistant/EngAssistantContent/?ContentUrl=5> [2021.10.12.]

filmiparának bevétele elérte a 2 milliárd 140 millió dollárnak megfelelő értéket, amellyel a globális ranglistán a hetedik helyet foglalja el. Sőt, a dél-koreai filmipar sikerében már amerikai finanszírozás is szerepet játszik, a Netflix például 2021-ban 500 millió dollárt, teljes költségvetésének mintegy 3%-át költi el az országban új filmek és sorozatok elkészítésére.<sup>84</sup>

Az adókedvezmény egy általános fogalom. Az adókedvezmény az adókönyvítés egy formája, amelynek érvényesítése esetén az adófizetési kötelezettség – az általános szabályoktól eltérően – alacsonyabb szinten alakul. Az adókedvezmény többféle célt, jellemzően szociális és gazdasági célokat szolgálhat. Olyan eszköz az állam kezében, amellyel az adóalanyok magatartására kíván befolyást gyakorolni.

A valóságban – ahogy ezt a későbbiekben érzékeltetjük – többféle formában jelenhet meg; lehet például adókedvezmény (az adóalap, azaz az adóköteles jövedelem csökkentése), és/vagy adójóváírás (a befizetendő adóból való levonás lehetővé tétele), amely magában foglalhatja a forgalmi és használati adó alóli mentességet, készpénz-visszatérítést, kiadási adójóváírást, beruházási adójóváírást, helyi ingatlanadó-mentességet, szállásadó-mentességet, banki adójóváírást, kamatmentes kölcsönöket, támogatásokat és jövedelemadó-mentességet is. A jelen fejezetben tárgyalt filmes adókedvezmények többnyire adólevonás (az adóalap csökkentése) és/vagy adójóváírás (a fizetendő adó csökkentése) formáját öltik.

Az angol nyelvű szakirodalom a filmekre vonatkozóan általában a „film tax incentives”, vagy „tax benefits”, azaz filmes adóösztönzők, filmes adókedvezmények kifejezést használja gyűjtőfogalomként. Ezen túl jellemzően további két fogalmat különíthetünk el. Egyfelől a „tax credit” kifejezést, amelynek célja, hogy az adózók éves jövedelemadó benyújtásuk során csökkenthessék a fizetendő adó összegét, esetleg ne is kelljen adót fizetniük, és/vagy a lehető legnagyobb visszatérítésre nyújthassanak be igényt. Erre nyújt lehetőséget az adó „kredit”, amelyet a továbbiakban akkor neveznek „refundable tax creditnek”, azaz visszatérítendő adójóváírásnak, ha – megfelelő jogosultság esetén –, a jóváírás összege nagyobb, mint a fizetendő adó, és ezért a különbözetet visszatérítik. Ezzel szemben az ún. „non-refundable tax credit”, vagyis vissza nem térítendő adójóváírás lényegében azt jelenti, hogy a jóváírások összege semmiképpen nem haladhatja meg a fizetendő adó összegét. Az adójóváírások jellemzően valamely üzleti tevékenység vagy beruházás ösztönzésére használnak. Ennek leginkább akkor van jelentősége, ha egy adott vállalat több jogrendszer lehetőségeit veszi

---

<sup>84</sup> FALUVÉGI BALÁZS: *Üzleti okai is vannak, hogy ilyen pizsok jók a dél-koreai filmek és sorozatok*. 2021. október 03., Portfolio; <https://www.portfolio.hu/befektetes/20211003/uzleti-okai-is-vannak-hogy-ilyen-pizsok-jok-a-del-koreai-filmek-es-sorozatok-502118#> [2021.10.12.]

számba tőke- vagy munkaerő-befektetés céljából. Másfelől olvashatjuk a „tax rebate” kifejezést, amely olyan szabályokat takar, amelyek a már befizetett adót juttatják vissza az azt befizetőnek. Leginkább „adó-visszatérítésnek” nevezhetjük, hatálya azonban a fenti jóváíráshoz képest azonnalinak mondható, év közben is hatályba léptethető, és leginkább fogyasztást ösztönző hatással bír, ezzel élénkítve a gazdaságot. Ezen túl, számos államban működnek filmtámogatási (ún. „film grant”) programok. A filmtámogatások olyan források, amelyeket szervezetek nyújtanak a filmgyártás támogatására, általában pénzfiranszírozás formájában valósulnak meg, és jellemzően nem kell a filmtámogatásokat visszafizetni.<sup>85</sup>

A filmfinanszírozás világában bekövetkezett változás az amerikai filmgyártásra is visszahatott. Míg a múltban egy film költségvetésének akár száz százalékát előértékesítéssel beszerezhették, ez az összeg a 2010-es évekre körülbelül 70 százalékra zsugorodott.<sup>86</sup> Valójában mind a szövetségi és az állami adójóváírás lehetősége ezt a szakadékot igyekszik áthidalni. A végeredmény ugyanakkor egy folyamatosan éleződő, világméretű verseny és Európában egy új típusú támogatási forma térhódítása lett.

Az eredendő törekvés a nemzeti, illetve az összeurópai filmipar védelmére az amerikai filmgyártással szemben nem akadályozta meg az európai országokat abban, hogy megkíséreljék kihasználni a bér munkában rejlő gazdasági potenciált. Az elmúlt évtizedben az Európai Unió tagállamaiban is megsokasodtak azok a támogatási intézkedések, amelyeknek célja a nagy – elsősorban amerikai – filmprodukciók adott országba vonzása.

A filmipar rendkívül mobilis ágazat; a filmgyártás helyszínének kiválasztása olyan üzleti döntéseken alapul, amelyeket nagyban befolyásolnak a világ különböző országaiban rendelkezésre álló gazdasági ösztönzők. Az elmúlt évtizedben egyre nagyobb verseny alakult ki a nagy költségvetésű - főként amerikai - produkciók vonzásáért, hogy kihasználhassák az általuk jelentett befektetési és munkalehetőségeket. E verseny fő eszközei a filmiparnak nyújtott helyi adókedvezmények különböző formái: adókedvezmények, adójóváírások és kombinált adókedvezmények.

A jelen fejezet célja, hogy feltérképezze ezen ösztönzők történetét és nemzetközi kontextusát, bemutassa az Európai Unió tagállamaiban elérhető adókedvezmények különböző

---

<sup>85</sup> <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/us/Documents/Tax/us-tax-transferable-state-tax-credits-and-incentives.pdf>; <https://turbotax.intuit.com/tax-tips/tax-relief/what-are-tax-rebates/L7JRXnk7x>; <https://turbotax.intuit.com/tax-tips/tax-deductions-and-credits/what-is-the-difference-between-a-refundable-and-a-nonrefundable-credit/L5ZBHTL5Y>; <https://turbotax.intuit.com/tax-tips/tax-deductions-and-credits/5-things-you-should-know-about-refundable-tax-credits/L9gpESSU2> [2022.12.12.]

<sup>86</sup> MALYSHEV, ALEXANDER: *Financing Film through Aggressive Tax Incentives – A Losing Proposition for the States*. 19 Media Law and Policy 229, 2010, 233. o.

formáit, konkrét példákkal szemlélítve a tagállamok között kibontakozó versengést. Ezen túl, betekintést nyújt az egymással versengő ösztönzők hatékonyságával kapcsolatban megfogalmazott kritikákba és aggodalmakba, valamint áttekintést ad a filmes adókedvezményeknek az európai szabályozási háttéréről és perspektíváiról, az Európai Bizottság azon kezdeményezéséről, hogy az uniós állami támogatási szabályok korszerűsítése révén korlátokat szabjon a nemzetközi versenyen túl, a tagállamok között is tapasztalható versenynek.

Az Amerikai Egyesült Államokkal ellentétben ugyanis az Európai Unió tagállamai nem dönthetnek korlátozás nélkül állami támogatások bevezetéséről. Az európai uniós jogrend egyik sajátossága a tagállamok által nyújtott támogatások Európai Bizottság általi ellenőrzése, amelyet gazdaságpolitikai, integrációs és versenypolitikai célok egyaránt indokoltá tesznek.<sup>87</sup>

## **2. Az Európai Unió állami támogatási szabályai a filmgyártás területén**

Az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés (a továbbiakban "EUMSZ") 107. cikkének (1) bekezdése főszabályként tiltja az állami támogatások bevezetését, azaz bármely olyan állami forrásból nyújtott pénzügyi előnyt, *"amely bizonyos vállalkozásoknak vagy bizonyos áruk termelésének előnyben részesítése által torzítja a versenyt, vagy azzal fenyeget, amennyiben ez érinti a tagállamok közötti kereskedelmet."*

A következő két bekezdés, amelyek a megengedett,<sup>88</sup> illetve az Európai Bizottság által engedélyezhető<sup>89</sup> támogatásokat jelölik meg, ugyanakkor egyértelművé teszi, hogy a valóságban inkább a verseny vagy az egységes belső piac szempontjából káros és a megengedett támogatások közötti különbségtételről van szó.

Tekintettel a filmipar kulturális jelentőségére és a filmtámogatások eredendően kulturális célkitűzéseire, a filmgyártás támogatása az Európai Bizottság gyakorlatának megfelelően a 107. cikk (3) d) pontja, az 1992-es Maastrichti Szerződés által bevezetett ún. kulturális kivétel alapján kerül megítélésre, mint *"a kultúrát és a kulturális örökség megőrzését"*

---

<sup>87</sup> Lsd. például SINNAEVE, ADINDA: How the EU manages subsidy competition, Speech prepared for presentation on February 27, 2004, at Reining in the Competition for Capital, a conference organised by Professor Ann Markusen at the Humphrey Institute at the University of Minnesota  
[http://www.hhh.umn.edu/img/assets/6158/sinnaeve\\_paper.pdf](http://www.hhh.umn.edu/img/assets/6158/sinnaeve_paper.pdf) [2012.03.12.]

<sup>88</sup> EUMSZ 107. cikk (2) bekezdés

<sup>89</sup> EUMSZ 107. cikk (3) bekezdés



*előmozdító támogatás", amely engedélyezhető, "ha az az Unión belüli kereskedelmi és versenyfeltételeket nem befolyásolja a közös érdekekkel ellentétes mértékben".*

Azokat a feltételeket, amelyeket a támogatási intézkedésnek ennek érdekében teljesítenie kell, a *Filmművészeti és más audiovizuális művek egyes jogi vonatkozásairól* szóló, 2001-ben kiadott bizottsági közlemény (a továbbiakban Filmművészeti Közlemény)<sup>90</sup> ismerteti, amelyet az Európai Bizottság, annak felülvizsgálatát megelőzően, több ízben meghosszabbított.<sup>91</sup> A Filmművészeti Közlemény – az általános jogszerűség, azaz az egyéb Szerződéses rendelkezések tiszteletben tartásának alapkövetelményén kívül – az alábbi követelményeket határozza meg:

- Kulturális célkitűzés: a támogatást „kulturális termékhez” kell nyújtani, azaz a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a támogatott termék (a szubszidiaritás elvének alkalmazásával összhangban) ellenőrizhető tagállami kritériumok szerinti kulturális tartalommal rendelkezzen.
- Korlátozott területiség (territorializáció): a gyártónak lehetővé kell tenni, hogy a film költségvetésének legalább 20%-át más tagállamokban költhesse el. Ezáltal előírható a kedvezményezett számára, hogy a támogatásban részesülő film vagy TV-műsor gyártási költségvetésének maximum 80%-át a támogatást nyújtó tagállamban költse el.
- Kiegészítő jelleg: alapszabály szerint az állam által nyújtott támogatás nem haladhatja meg a költségvetés 50%-át, kivételt képeznek ez alól a nehezen megvalósítható és az alacsony költségvetésű filmek.
- Speciális kiegészítő támogatások tilalma: különálló filmgyártási tevékenységekre, pl. utómunkálatokra nem lehet támogatás-kiegészítést nyújtani és ezáltal meghatározott munkafolyamatokat az adott tagállamba vonzani.<sup>92</sup>

Ezt a követelményrendszert eredendően az Európában hagyománynak számító, nemzeti, kulturális filmipart támogató intézkedések alapján határozta meg az Európai Bizottság, mintájaként a francia filmtámogatási rendszer felülvizsgálata szolgált. Az évezredforduló után

---

<sup>90</sup> Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of Regions on certain legal aspects relating to cinematographic and other audiovisual works, Brussels, 26.09.2001, COM(2001)534 final

<sup>91</sup> A Bizottság közleménye a filmművészeti és más audiovizuális alkotásokkal kapcsolatos bizonyos jogi szempontokról szóló, 2001. szeptember 26-i bizottsági közlemény (Filmművészeti Közlemény) állami támogatásokra vonatkozó értékelési szempontjairól, HL C 31/1, 2009.2.7.

<sup>92</sup> TOSICS NÓRA: Audiovizuális politika. In: KENDE TAMÁS – SZÜCS TAMÁS: Bevezetés az Európai Unió politikáiba, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2011

előtérbe kerülő, a nagyprodukciók adott ország területére vonzását célzó, az abban rejlő gazdasági potenciál kiaknázására irányuló állami támogatásokat azonban elsődlegesen inkább gazdasági, mint kulturális érdekek motiválják. Az elmúlt évek döntéseiből kitűnik, hogy a Bizottság ezekben az esetekben közelebbről vizsgálja, teljesítik-e ezek az intézkedések a kulturális kivételben foglalt feltételeket.<sup>93</sup>

Ez mindenekelőtt a kulturális célkitűzés behatóbb vizsgálatában ölt testet. A nemzeti, kulturális motivációjú filmtámogatások során a kulturális célkitűzés többnyire magától értetődően adott volt. A nagyprodukciókra irányuló kedvezmények vizsgálata során ugyanakkor a kulturális követelménynek való megfelelés sarkalatos kérdéssé vált, szükségessé téve a támogatott filmek kulturális tartalmát biztosító tagállami kritériumok részletes elemzését. Ez azonban – tekintettel a kultúra nehezen megragadható fogalmára, valamint az Európai Unió és a tagállamok közötti hatáskörmegosztásra – korántsem egyszerű és ellentmondásoktól mentes.

Bár a Maastrichti szerződés külön fejezetet szentelt a kultúrának, a kultúra fogalmát nem definiálta,<sup>94</sup> valamint jelezte, hogy a kultúra elsődlegesen nemzeti hatáskörbe tartozik. Ennek megfelelően a tagállamok jogosultak a filmtámogatás kulturális célkitűzésének, a támogatandó filmek kulturális tartalmának meghatározására, az Európai Bizottság e tekintetben csak akkor léphet fel, ha a tagállamok nyilvánvaló hibát (manifest error) követnek el. A Bizottság jogköre és kötelezettsége döntően arra korlátozódik, hogy ellenőrizze, hogy a kulturális tartalom meghatározása ellenőrizhető tagállami szintű követelmények alapján történik-e.

Jellemző példaként szolgálhat a kulturális követelmények megfogalmazására, a Bizottság által alkalmazott mércére a magyar és az angol filmtámogatási adókedvezmény, amelyet a következőkben részletesen bemutatunk. Emellett röviden kitérünk az Európai Unió más országaiban érvényben lévő filmes adókedvezményekre is.

---

<sup>93</sup> BROCHE, JÉRÔME – CHATTERJEE, OBHI – ORSSICH, IRINA – TOSICS, NÓRA: *State aid for films: a policy in motion?* Competition Policy Newsletter 2007/1

<sup>94</sup> CASTENDYK, OLIVER – DOMMERING, EGBERT J. – SCHEUER, ALEXANDER: *European Media Law*. Kluwer Law International, The Netherlands, July 2008

### 3. Adókedvezmények a filmgyártás szolgálatában Európában

Az első adókedvezmények a 80-as években jelentek meg Európában a filmgyártás szolgálatában. Az első adókedvezményt is tartalmazó támogatási modellt Franciaország vezette be 1985-ben a SOFICA (Société pour le Financement du Cinéma et de l'Audiovisuel) befektetési alapok megteremtésével. Az amerikai eredetű adókedvezményekkel ellentétben ezeknek a befektetési alapoknak a célja elsősorban a magán-megtakarítások hasznosítása volt a francia filmgyártás szolgálatában. A beérkezett tőke sorsáról a befektetési alapok döntöttek, a befektetők pedig a részvények után adókedvezményt – magánszemélyek esetén legfeljebb a jövedelem 25%-áig terjedő adólevonást, vállalatok esetében a befektetett összeg 50%-áig kedvezményes amortizációt – érvényesíthettek. Ebben a rendszerben tehát a befektető és a filmes produkció között nincsen közvetlen gazdasági kapcsolat, ennél fogva a járulékos gazdasági kérdések (pl. reklámlehetőség) nem jutnak szerephez. A befektetési alapok a kockázatmegosztás érdekében jellemzően kisebb összegekkel támogatják az egyes filmes produkciókat, és esetükben a kulturális szempont nagyobb szerephez juthat.<sup>95</sup>

Európában az első, a filmgyártási tevékenység átfogó ösztönzésére irányuló, az amerikai példákhoz hasonlítható modellt Írország vezette be 1987-ben, lehetővé téve, hogy a vállalkozások – illetve utóbb magánszemélyek – a filmgyártásba közvetlenül befektetett összeg után adólevonást vegyenek igénybe. Ennek a kedvezménynek lényegi eleme, a francia kedvezménnyel ellentétben, a befektető és a filmgyártó közötti közvetlen kapcsolat. A befektető gazdasági döntését a filmgyártóval kötött megállapodásban rögzített anyagi haszon (tipikusan a film nyereségéből való részesedés) és más járulékos előnyök mellett az állam az adó mérséklésével teszi előnyösebbé. Bár a két modell egymás mellett, egymást kiegészítve is létezhetne, a gyakorlatban a közvetlen kapcsolaton nyugvó adókedvezmények váltak általánosan elterjedtté. Luxemburg már 1988-ban, majd Anglia 1992-ben az írországihoz hasonló kedvezmény bevezetése mellett döntött, amely az ország területén felmerült gyártási költségek után adólevonásra adott lehetőséget.

Az adókedvezmények bevezetésének nagyobb hulláma Amerikához hasonlóan Európában is az ezredforduló után vette kezdetét. Ez a folyamat a kedvezmények fokozódásával járt Európa-szerte, amelynek során az adólevonás mellett megjelentek az adójóváírási lehetőségek, illetve a kétfajta kedvezményt ötvöző modellek is. Az adójóváírások keretei is

---

<sup>95</sup> EPERJESI JÁNOS: *Filmipar Európában – 6. rész, Közvetett támogatások, az adókedvezmények szerepe és jelentősége.* <http://www.filmnett.ro/cikk/2697/filmipar-europaban-6-resz-kozvetett-tamogatások-az-adókedvezmények-szerepe-es-jelentosege> [2012.03.12.]

fokozatosan váltak egyre kedvezőbbé, az előre meghatározott összeghatárok nőttek vagy megszűntek, ami által a kedvezmény egyre jobban közeledett a közvetlen kifizetésekhez, járulékos gazdasági ösztönzőből önálló motiváló erővé lépve elő, bizonyos esetben a piaci alapú befektetési döntések helyére lépve.

2002-ben Belgiumban vezettek be adólevonási lehetőséget, 2004-ben Franciaország már új típusú adókedvezménnyel bővítette széleskörű filmtámogatási rendszerét. Ennek alapján a filmgyártó vállalatok számára megnyílt az adójóváírás, azaz a fizetendő adó csökkentésének lehetősége – igaz, ebben az esetben még előre meghatározott felső határ, legfeljebb 1 millió euró értékben. Ugyanebben az évben Magyarország is filmes adókedvezményt vezetett be, amelyben a filmszakmán kívüli befektetések ösztönzésére már az adólevonást és az adójóváírást egyszerre tette lehetővé. A magyar modell kifejezetten nem gazdasági alapú befektetési döntéseken, hanem a befektetők által ingyenesen nyújtott támogatásokon alapszik, azok után biztosít lehetőséget a kedvezmény igénybevételére.

Anglia 2006-ban szintén kombinált adólevonási és kifizethető adójóváírási lehetőséget vezetett be, azonban a magyar kedvezménytől eltérően kifejezetten filmgyártó cégek számára. Az Olaszországban 2008-ban bevezetett komplex adókedvezmény-rendszer pedig mind a filmgyártók tevékenységét, mind a filmszakmán kívüli befektetéseket új kedvezményekkel (adólevonással és adójóváírással) kívánja fellendíteni. A támogatási rendszerek növekvő célzatosságát mutatja, hogy mind Olaszország, mind a későbbiekben Franciaország külön adókedvezményt biztosított a külföldi filmek hazai gyártásának támogatására. Az új támogatási formák bevezetésével egyidejűleg természetesen a már meglévő kedvezmények növelésére is sor került – Írországban például az évek során 50 millió euróra emelték az adott film után adókedvezményre jogosító befektetések felső határát.

Európa országaiban háromféle filmtámogatást ösztönző struktúra létezik és keveredik. Míg az adókedvezmények célja, hogy a magas adófizetési kötelezettséggel rendelkező cégek, esetleg magánszemélyek beruházásaik értékét az adókötelezettségükből levonhassák, addig adóvisszatérítésre a produciók tarthatnak igényt meghatározott költségvetési tételeik százalékos arányában közvetlenül az állami költségvetésből finanszírozva. Kifizetésükre a gyártás befejezését követően, auditált költségvetés benyújtása után kerülhet sor, amikor a produciós tevékenység következtében az állam is adójóvedelmekhez jutott. Az adójóváírások hasonlítanak az adóvisszatérítésre, mert szintén a költségek egy bizonyos százalékának visszajuttatását eredményezik, de a gyártó adófizetési kötelezettségeivel szemben számolják el

az éves adóbevallás benyújtásakor. Ha elszámolás után többlet keletkezik, azt készpénzben fizetik ki.

A következőkben részletesen kitérünk az egyes európai országok által bevezetett, változatos támogatási rendszerekre, különös tekintettel Magyarországra és az Egyesült Királyságra. E két ország ugyanis jól mutatja, hogy eltérő gazdasági helyzettel és filmgyártási kapacitással egyaránt alkalmazhatóak az adókedvezmények, amelyek – tekintettel a filmipar mobilitására – hamar átrendeződéseket és váratlan versenyhelyzetet eredményezhetnek.

#### **4 Adókedvezmények az új és a régi filmgyártási célpontok szolgálatában:**

##### **Magyarország és az Egyesült Királyság**

#### **4.1 Magyarország**

A közép-kelet-európai régióban először és sokáig egyedülként Magyarország vezetett be átfogó filmgyártást ösztönző pénzügyi rendszert, amely külföldi nagyprodukciók hazai gyártását ösztönző kedvezményt is magában foglalt.<sup>96</sup> Eredetileg 2004-ben fogadták el a magyar filmszakmai adókedvezményt, amelyet az Európai Bizottság első ízben a csatlakozást megelőzően bevezetett állami támogatásokra vonatkozó ún. ideiglenes eljárás keretében 2007 végéig hagyott jóvá. A program meghosszabbításának jóváhagyására módosításokat – mindenekelőtt a filmes adókedvezmény igénybevételéhez szükséges kulturális teszt bevezetését – követően 2008 júliusában került sor.<sup>97</sup>

A filmes adókedvezmény hazai modelljének célja a filmszektoron kívüli vállalatok ösztönzése a filmgyártás támogatására. Ennek érdekében adókedvezményben közvetlenül a valamely filmalkotás gyártásához egyoldalúan – ellentételezés nélkül – támogatást nyújtó társasági adóalany vállalkozások részesülhetnek. Az intézkedés lehetővé teszi számukra, hogy a filmgyártáshoz nyújtott támogatás összegét – amely legfeljebb az adott filmalkotás költségvetésének 20%-áig terjedhet – mind az adóköteles jövedelmükből, mind pedig az adókötelezettségükből levonják. Ez más szóval azt jelenti, hogy a támogatók számára az adókedvezmény egyrészt a társasági adóalapban (mint elszámolható költség), másrészt a

---

<sup>96</sup> Csehország 2010-ben vezetett be hasonló céllal új támogatási rendszert, erről bővebben szól a fejezet 7 pontja.

<sup>97</sup> Európai Bizottság döntése, N202/2008. sz. állami támogatás – Magyarország, Filmszakmai támogatási program, Brüsszel, 2008.7.16, C(2008)3543 végleges

fizetendő adóból levonva érvényesíthető. A kedvezményes 10%-os társasági adókulcs 500 millió HUF adóalap elérését követően 19%-ra emelkedik. Ezt figyelembe véve tehát az adókedvezménnyel a mindenkor társasági adókulccsal megegyező, jelenleg 19%-os nominális hozam érhető el (100 egység támogatásért cserébe 119 egység adókedvezmény). Az adólevonás egy adóévben legfeljebb a vállalat adókötelezettségének 70%-áig terjedhet, a különbözet azonban átvihető a következő hat adóévre.

Az adókedvezmény igénybe vehető mind a magyar filmelőállítók (koproducereket) által készített filmek, mind a külföldi filmelőállítók által Magyarországon (is), magyar vállalkozás bevonásával készített filmek (megrendelésre készült filmalkotások, más néven gyártási szolgáltatás vagy bérmunka) támogatása esetén. Az adókedvezmény legfeljebb a közvetlen filmgyártási költségek<sup>98</sup> 20%-áig vehető igénybe, ha a közvetlen magyar filmgyártási költségek<sup>99</sup> eléri a filmgyártási költségek legalább 80%-át. Abban az esetben, ha a magyar filmgyártási költségek ennél alacsonyabbak, a kedvezmény a közvetlen magyar filmgyártási költségek 25%-áig terjed.<sup>100</sup> Ez a megoldás figyelembe veszi a Filmművészeti Közlemény korlátozott territorializációra vonatkozó szabályait és nem ösztönöz a filmgyártási költségek 80%-ánál nagyobb hányadának magyarországi elköltésére. Az adókedvezmény működését, a magyar filmgyártási költségek arányától függően, az alábbi példával szemléltethetjük:

*Valamely filmgyártó vállalat olyan filmalkotást készít, amelynek az összes közvetlen gyártási költsége 1 millió euró, ennek A esetben 80%-a, B esetben 90%-a, C esetben 70%-a minősül közvetlen magyar filmgyártási költségnek.*

	A	B	C
<i>Magyar költség</i>	<i>800 000 euró</i>	<i>900 000 euró</i>	<i>700 000 euró</i>
<i>Külföldi költség</i>	<i>200 000 euró</i>	<i>100 000 euró</i>	<i>300 000 euró</i>
<i>Adókedvezményre jogosító támogatás maximális összege</i>	<i>200 000 euró (összes költség 20%-a)</i>	<i>200 000 euró (összes költség 20%-a)</i>	<i>175 000 euró (magyar költség 25%-a)</i>

<sup>98</sup> A mozgóképről szóló 2004. évi II. törvény 2. § 25. pontja szerint közvetlen filmgyártási költség „az adott filmalkotás költségvetésében szereplő, a filmalkotás előállítója, vagy megrendelésre készülő filmalkotás esetében a gyártásban részt vevő magyar filmgyártó vállalkozás által pénzügyileg teljesített, bizonylattal igazolt kifizetés, amely megfelel az e törvényben meghatározott feltételeknek”

<sup>99</sup> A 2004. évi II. törvény 2. § 29. Pontja szerint közvetlen magyar filmgyártási költség „a közvetlen filmgyártási költségek azon csoportja, amely adó- vagy egyéb közteherfizetési kötelezettség formájában merül fel, vagy amelynek felmerülése Magyarországon adó- vagy járulékfizetési kötelezettséget keletkeztet és megfelel az e törvényben meghatározott követelményeknek”

<sup>100</sup> A mozgóképről szóló törvény konstrukciója szerint ebben az esetben a közvetlen magyar filmgyártási költségek 1,25-szöröse képezi azt az alapot, amelynek 20%-áig terjedhet a kedvezmény.

<i>Gyártó által más forrásból biztosítandó összeg</i>	800 000 euró	800 000 euró	825 000 euró
---	--------------	--------------	--------------

1. táblázat: Az adókedvezmény működésének szemléltetése Magyarországon 1

*A filmalkotáshoz támogatást nyújtó adózó adóköteles eredménye 2,35 millió EUR, a társasági adókulcs 19%. Pénzügyi helyzete a filmalkotáshoz nyújtott támogatás függvényében, a kedvezményre jogosító maximális támogatás alapulvételével a következőképpen alakul:*

	<i>Filmtámogatás nélkül</i>	<i>A, B</i>	<i>C</i>
<i>Adózó eredmény</i>	2 350 000 euró	2 350 000 euró	2 350 000 euró
<i>Adózó hozzájárulása a filmalkotáshoz</i>	-	200 000 euró	175 000 euró
<i>Adóalap</i>	2 350 000 euró	2 150 000 euró	2 175 000 euró
<i>Adókötelezettség (19%)</i>	446 500 euró	408 500 euró	413 250 euró
<i>Adójóváírás</i>	-	200 000 euró	175 000 euró
<i>Fizetendő adó</i>	446 500 euró	208 500 euró	238 250 euró

2. táblázat: Az adókedvezmény működésének szemléltetése Magyarországon 2

Az Európai Bizottság döntésében állami támogatási szempontból a filmalkotáshoz támogatást nyújtó vállalat és a filmgyártó helyzetét egyaránt vizsgálta. Az adókedvezmény igénybevételére jogosult, támogatást nyújtó vállalatok esetében azonban arra a következtetésre jutott, hogy mivel a kedvezményt elméletileg bármely vállalkozás igénybe veheti, esetükben hiányzik az állami támogatás egyik fogalmi eleme, az intézkedés szelektív jellege. Ez azonban nem zárta ki, hogy az adókedvezmény közvetett kedvezményezettjei, a támogatásban részesülő filmgyártók esetében teljesüljenek az állami támogatás kritériumai. Az adókedvezmény uniós joggal való összeegyeztethetőségéhez ezért a Filmművészeti Közlemény valamennyi feltételének teljesítése szükséges, beleértve a támogatás kulturális célkitűzésére irányuló elvárást.

A támogatási program meghosszabbításának engedélyezése során a legsarkalatosabb kérdést ennek a követelménynek a teljesítése jelentette. Ennek érdekében a legfontosabb változás 2008-ban az adókedvezmény igénybevételéhez szükséges kulturális teszt bevezetése volt. Ahhoz, hogy adott film támogatása után igénybe vehető legyen az adókedvezmény, a filmalkotásnak a következő tartalmi feltételek közül legalább kettőt teljesítenie kell (magyar részvételű koprodukciók esetén az Európai Filmkoprodukciós Egyezményben meghatározott feltételeknek való megfelelés ezzel egyenértékű):

a) a filmalkotás témája vagy az annak alapjául szolgáló mű olyan történeten (eseményen) alapul, amely része a magyar vagy európai kultúrának, illetve történelmi, mitológiai, vallási szempontból fontos történet (esemény) bemutatásával, illetve feldolgozásával kapcsolatos;

b) a filmalkotás témájában vagy az annak alapjául szolgáló műben olyan személyek vagy karakterek szerepelnek, akik kapcsolatosak a magyar vagy az európai kultúrával, illetve a történelemmel, a társadalommal vagy a vallással való kapcsolódásuk miatt meghatározóak;

c) a filmalkotás a magyar vagy az európai szokásokat és életmódot mutatja be vagy ezek egyes elemeit népszerűsíti;

d) a filmalkotás magyar vagy más európai helyszínen, illetve ehhez köthető kulturális környezetben játszódik vagy képi megjelenítésében magyar vagy más európai települést (várost, tájat, tájegységet), illetve jellegzetes magyar vagy európai kulturális motívumot mutat be;

e) A filmalkotás forgatókönyve vagy az annak alapjául szolgáló mű egy irodalmi mű feldolgozásán vagy valamely más kulturális értéket hordozó mű (képző- vagy iparművészeti alkotás, zenemű stb.) adaptációján alapul;

f) a filmalkotás témájának vagy az annak alapjául szolgáló anyagnak a magyar vagy más európai ország társadalma számára kulturálisan, szociológiailag vagy politikai szempontból releváns kérdés áll a középpontjában;

g) a filmalkotás valamely fontos magyar vagy európai értéket – különösen a kulturális sokszínűséget, a kulturális hagyományok vagy a család tiszteletét, a szolidaritást, az egyenjogúságot, a kisebbségvédelmet, az emberi jogokat, a toleranciát, a környezetvédelmet – tükröz vagy jelenít meg;

h) a filmalkotás a magyar vagy az európai kultúra és identitás jobb megismerését szolgálja.

A fenti szempontokat, amelyek egyenként 1 pontot érnek, további hat, többségében gazdasági jellegű, így a magyar vagy európai munkaerő foglalkoztatásával, illetve a magyarországi forgatási és gyártási munkálatokkal kapcsolatos szempont egészíti ki:

i) A filmalkotás kulturális értéket műfaja alapján létrehozó filmalkotás (4 pont);



j) A filmalkotás alábbi közreműködői között magyar vagy más EGT állam polgára található, illetve olyan nem EGT állam polgára, aki nemzetközi filmfesztiválon díjat nyert mint: rendező, producer, operatőr, forgatókönyvíró, fő- és mellékszereplők, zeneszerző, látványtervező, jelmeztervező, vágó, maszkmester, főgyártásvezető/gyártásvezető, utómunka gyártásvezető (hangi/képi/digitális) (1 pont minden két teljesített kategória után, legfeljebb 6 pont);

k) a filmalkotás végső változata valamely EGT-állam nyelvéen készül (4 pont);

l.) a filmalkotás egyéb közreműködői legalább 51%-ban valamely EGT állam polgárai, vagy olyan koprodukcióról van szó, amely nem minősül európai film-koprodukciónak (4 pont);

m) a forgatási helyszín Magyarországon van (3 pont);

n) a filmgyártás-előkészítés vagy az utómunka végzésének helye Magyarország (3 pont).

Az adókedvezményre való jogosultság érdekében a filmalkotásnak a kulturális teszt teljesítésén kívül az összes szempont közül legalább 4 kategóriában pontot kell szereznie, és összesen legalább 16 pontot el kell érnie. Ennek a követelménynek a teljesítését jelentősen megkönnyíti az, hogy a nemzeti filmipari vonatkozások között két olyan általános kategória is helyet kapott, mint az i) vagy a k).

A hazai adókedvezmény hatását mind a magyar, mind a nemzetközi elemzések kiemelik. Angol elemzések szerint a siker kulcsát az adókedvezmény bevezetése mellett a magas színvonalú infrastruktúra kiépítése és az intenzív amerikai promóciós tevékenység jelentette. Magyarország 2008-ban a filmes infrastruktúra bővítésének ösztönzésére külön fejlesztési adókedvezményt vezetett be a legalább 100 millió forint értékű, film- és videógyártó létesítményekbe történő beruházások után.<sup>101</sup> A kedvezmény alapján a beruházók legfeljebb tíz évig adókötelezettségük 80%-áig terjedő adókedvezményben részesülhetnek. Ennek is köszönhetően a gyártókapacitás megsokszorozódott, mára a Mafilm mellett négy új stúdiókomplexum működik.<sup>102</sup>

---

<sup>101</sup> Európai Bizottság döntése, N646/2007. sz. állami támogatás – Magyarország, Fejlesztési adókedvezmény a film- és videógyártó létesítményekbe történő beruházásokhoz – a fejlesztési adókedvezményről szóló N651/2006. sz. támogatási program módosítása, Brüsszel, 2008.4.30, C(2008)1622

<sup>102</sup> Raleigh, [www.raleighstudios.com](http://www.raleighstudios.com); Korda, [www.kordafilmstudio.hu](http://www.kordafilmstudio.hu); Astra, [www.astrafilmstudio.hu](http://www.astrafilmstudio.hu); Stern, [www.sternfilm.com](http://www.sternfilm.com)

Ez az infrastruktúra elsődlegesen a bér munkákat szolgálja ki, amelyek száma évről évre nő, párhuzamosan az igénybe vett adókedvezmények összegével. 2004-ben még csak 7, 2010-ben azonban már 49 külföldi produkció készült Magyarországon.<sup>103</sup> Az adókedvezményre jogosító, Nemzeti Filmiroda által kiadott támogatási igazolásokban szereplő összeg 2004-től 2010-ig 0,63 milliárd forintról 7,29 milliárd forintra emelkedett<sup>104</sup> (ehhez képest érdekesség, hogy a költségvetési zárszámadások szerint a bevallások alapján a filmes adókedvezmények összege 2010-ben 4,5 milliárd forintot tett ki).<sup>105</sup> Ugyanebben az időszakban jelentősen megnőtt a magyarországi filmes kiadások összege. Egyes adatok szerint 2004-től 2010-ig az iparági költés megtízszereződött, 3 milliárról 36 milliárd forintra emelkedett.<sup>106</sup> A Korda filmstúdió adatai szerint pedig 2010-ben a magyar filmipar 23 milliárd forint exportot termelt a külföldi produkciók révén, amely „nagyjából 20 százalékos növekedést jelent az előző évekhez képest”.<sup>107</sup> A filmstúdió emellett a filmgyártás foglalkoztatásra gyakorolt hatását is hangsúlyozza, kiemelve, hogy „míg 3-4 évvel ezelőtt a nemzetközi produkciók saját stábot hoztak, addig ma már a díszletkivitelező társaság 90%-a magyar.” Számításaik szerint „a magyar állam által a filmiparra adott minden egyes forint a kormányzat számára kettő és fél forintot biztosan hoz.” A növekedés a magyar filmek tekintetében azonban már korántsem ennyire látványos. A Nemzeti Filmiroda statisztikái szerint 2004-ben 26, 2010-ben 37 film szerepelt a bemutatott magyar filmek listáján, a látogatottság pedig ezzel egyidejűleg jelentősen, 1,3 millióról 578 millióra csökkent. További nehézséget okozott a COVID járvány. 2020-ban 85 egész estés magyar film készült, amely azonban a 2019-es számhoz képest 16%-kal kevesebb. A saját gyártású, filmszínházi bemutatásra szánt hazai mozifilmek száma 2019-ben 45, 2020-ban 28 volt.<sup>108</sup> Igaz, hogy Magyarország továbbra is forgatási helyszínt és stábot jelentett nemzetközi produkciók számára.

---

<sup>103</sup> "A Time szerint Európa új Hollywoodja lehet Budapest". [http://hvg.hu/kultura/20100719\\_time\\_budapest\\_film](http://hvg.hu/kultura/20100719_time_budapest_film)

<sup>104</sup> <http://www.nemzetifilmiroda.hu/#> [2012.03.12.]

<sup>105</sup> T/3927. sz. Törvényjavaslat a Magyar Köztársaság 2010. évi költségvetésének végrehajtásáról, Fejezeti Kötetek, XLII. A központi költségvetés fő bevételei, Mellékletek <http://www.parlament.hu/irom39/03927/adatok/fejezetek/42mell.pdf> [2012.03.12.]

<sup>106</sup> Abacus-Consult Kft. prezentációja

[http://www.ahkungarn.hu/fileadmin/ahk\\_ungarn/Dokumente/Bereich\\_CC/Veranstaltungen/2011/2011-05/2011-05-11\\_Recht\\_und\\_Steuern\\_Aktuell\\_HLB/20110511\\_HLB\\_rendezveny\\_FINAL\\_2\\_.pdf](http://www.ahkungarn.hu/fileadmin/ahk_ungarn/Dokumente/Bereich_CC/Veranstaltungen/2011/2011-05/2011-05-11_Recht_und_Steuern_Aktuell_HLB/20110511_HLB_rendezveny_FINAL_2_.pdf) [2012.03.12.]

<sup>107</sup> Csapó: *Hollywood meghajol a magyar filmek előtt.* <http://fn.hir24.hu/nagyinterju/2011/12/14/hollywood-meghajol-a-magyar-filmek-elott/> [2012.03.12.]

<sup>108</sup> KSH adatok: [https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/mozil\\_filmek/index.html](https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/mozil_filmek/index.html) [2021.10.12.]

## 4.2 Az Egyesült Királyság

Angliában már az 1992-es Pénzügyi törvény (Finance Act 1992) óta lehetőség volt a filmgyártás során az ország területén felmerült költségeknek a társasági adó alá eső jövedelemből való levonására (rendszerint három év alatt, alacsony költségvetésű filmek esetén az 1998-as módosítás óta azonnal). Ezt egészítette ki a 2006-os Pénzügyi törvény (Finance Bill 2006), megnövelve az adókedvezményeket és így ösztönözve a filmgyártást Angliában.<sup>109</sup>

A 2007. január 1-jén életbe lépett új filmes adókedvezmény egyrészt az eddigiekhez képest további adólevonási lehetőséget, másrészt kifizethető adójóváírást foglal magába. Az új adólevonási lehetőség alapján a film költségvetésétől függően az Anglia területén felmerült filmgyártási költségek meghatározott részét ismételten le lehet vonni az adózó nyereségből. Ez a levonás a legfeljebb 20 millió £ összköltségvetésű filmek esetén az angliai költségek 80%-a, az ezt meghaladó költségvetésű filmek esetén 64%-a. Ezt a további adólevonási lehetőséget egészíti ki a kifizethető adójóváírás lehetősége, amelynek segítségével az adólevonás után keletkező, negatív adóalap után – de legfeljebb az angliai költségek 80%-áig – igényelhető kifizetés. A kifizetés mértéke a legfeljebb 20 millió £ összköltségvetésű filmek esetén a negatív adóalap 25%-a, az ennél nagyobb költségvetésű filmek esetén a negatív adóalap 20%-a. A negatív adóalapot ezen túlmenően nem lehet további levonások vagy kedvezmények céljára felhasználni. Az Anglia területén felmerült költségek 80%-át meghaladó, illetve az Anglián kívül felmerült költségek a rendes adózás szabályai szerint alakulnak.

Az adókedvezmény működését az alábbi példa szemlélteti: egy filmprodukciónak előállít egy filmet, amelynek összköltségvetése az előgyártás, a forgatás és az utómunkálatok költségeivel együtt 10 millió £, amely teljes egészében Angliában felmerülő költség. A film egy terjesztő megbízásából készült, aki 11 millió £-t fizetett a kész filmért. Mivel a film költsége kevesebb, mint 20 millió £, jogosult az angliai költségek 80%-áig terjedő adólevonásra és a 25%-os kifizethető adójóváírásra.<sup>110</sup>

Bevétel (B)	11 millió £
Kiadás (K), ebből angliai költség: x%	10 millió £, ebből angliai költség 100%
Adózó nyereség (B-K)	1 millió £
További adólevonás (AL) (az angliai költségek 80%-a)	8 millió £

<sup>109</sup> HM Revenue&Customs: Reform of Film Tax Relief, <http://www.hmrc.gov.uk/films/reforms.htm> [2012.03.12.]

<sup>110</sup> European Commission decision, State aid N 461/2005 – UK film tax incentive, Brussels, 22.11.2006, C(2006)3982 final

Negatív adóalap (B-K-AL)	7 millió £
Kifizethető adójóváírás	1,75 millió £

3. táblázat: Az adókedvezmény működésének szemléltetése az Egyesült Királyságban

Az adókedvezmények igénybevételével az állami támogatás intenzitása (az államilag finanszírozott hányad a támogatott filmek teljes költségvetéséhez viszonyítva) a legfeljebb 20 millió £ összköltségvetésű filmek esetén maximum 24%, az ennél nagyobb költségvetésű filmek esetén maximum 19,2% lehet. A támogatásban olyan filmproduktions cégek részesülhetnek, amelyek az angol társasági adó alanyai, és amelyek – a koproduktions kivételével – egy adott mozifilm teljes forgatását, utómunkálatait és elkészültét ellenőrzésük alatt tartják, ezért felelősséggel tartoznak. Koproduktions esetén is követelmény, hogy a filmproduktions cégnek valódi és aktív részvételt kell tanúsítania a film gyártásában. Az adókedvezményben való részesedés feltétele továbbá, hogy a film teljes költségvetésének legalább 25%-át Angliában realizálják. Emellett követelmény az is, hogy a film kulturális értelemben angol filmnek minősüljön az angol kulturális teszt alapján.<sup>111</sup>

Az angol kulturális teszt hivatott biztosítani, hogy a támogatási intézkedés megfeleljen a 2001-es Filmművészeti Közleményben foglalt, a támogatás kulturális célkitűzésére vonatkozó követelménynek. A teszt az állami támogatás engedélyezésére irányuló eljárás egyik legkritikusabb pontját jelentette, az Európai Bizottsággal folytatott egyeztetések során az angol hatóságok a követelményrendszer módosítása mellett döntöttek. Az eredetileg tervezett követelmények a következők voltak:<sup>112</sup>

Követelmény	Maximális pontszám
<b>A – Kulturális tartalom (maximum: 4 pont)</b>	
• Teljesen/részben Angliában játszódik	1
• Főszereplők Angol állampolgárok vagy Angliában tartózkodnak	1
• Angol téma vagy forrás készült	1
• Angol nyelvű dialógus (beleértve a hivatalos angol regionális vagy kisebbségi nyelveket)	1
<b>B – Angol kulturális csomópontok (hubs) használata (maximum: 15 pont)</b>	

<sup>111</sup> Koproduktions esetén az Európai Filmkoproduktions Egyezményben foglalt feltételek teljesítése ezzel egyenértékűnek minősül.

<sup>112</sup> European Commission decision, State Aid N 461/2005, 5-7. o.

• Stúdió/helyszíni forgatás	6
• Vizuális effektek	4
• Speciális effektek	1
• Zene felvétel	2
• Hang utómunkálatok	1
• Laboratóriumi munkálatok	1
<b>C – EGT állampolgár / az EGT-ben tartózkodó kulturális szakemberek használata (maximum: 13 pont)</b>	
• Rendező	2
• Forgatókönyvíró	2
• Producer	1
• Zeneszerző	2
• Főszereplő színészek	2
• Szereplők többsége	1
• Legfontosabb szakemberek	3
• Stáb többsége	1

4. táblázat: A kulturális teszt eredetileg javasolt elemei, Egyesült Királyság

Ennek az eredeti tesztnek a teljesítéséhez a filmnek az elérhető 32 pontból 16-ot kellett volna teljesítenie. Az Európai Bizottság álláspontja szerint azonban ez nem biztosította volna a támogatás kulturális célkitűzésének megvalósulását. A Bizottság döntése kiemeli, hogy a teszt legnagyobb része (B és C részek) nem az angol filmgyártás tisztán kulturális jellemzőire vonatkozik. Tekintettel az angol nyelv általános használatára, a Bizottság csak ez első három követelményt tekintette kulturális jellegűnek, amelyek mindössze három pontot érnek, és amelyek nem feltétlenül szükségesek a teszt teljesítéséhez. A Bizottsággal való egyeztetéseket követően a teszt a következőképpen módosult:

Követelmény	Maximális pontszám
<b>A – Kulturális tartalom (maximum: 16 pont)</b>	
A1 - A film Angliában játszódik	4
A2 - Főszereplők Angol állampolgárok vagy Angliában tartózkodnak	4

A3 - A film angol témán vagy forráson alapszik	4
A4 – Az eredeti párbeszédet nagyrészt angolul rögzítették	4
<b>B – Kulturális hozzájárulás (maximum: 4 pont)</b>	
• A film egyedi angol kultúrát/örökséget/kreativitást ábrázol vagy tükröz	4
<b>C – Kulturális csomópontok használata (maximum: 3 pont)</b>	
C1	
C2	
<b>D- EGT állampolgár / az EGT-ben tartózkodó kulturális szakemberek használata (maximum: 8 pont)</b>	
D1 Rendező	1
D2 Forgatókönyvíró	1
D3 Producer	1
D4 Zeneszerző	1
D5 Főszereplő színészek	1
D6 Szereplők többsége	1
D7 Legfontosabb szakemberek	1
D8 Stáb többsége	1

5. táblázat: A kulturális teszt elemei a felülvizsgálatot követően, Egyesült Királyság

E szerint a felülvizsgált kulturális teszt szerint a filmeknek a 31 pontból 16-ot kell teljesíteniük az adókedvezményekben való részesüléshez és külön szabályok biztosítják, hogy a teszten ne lehessen kizárólag az angol nyelvi követelmény (A4), valamint a C és a D rész teljesítésével megfelelni.<sup>113</sup> Az eredeti és a végleges kulturális teszt követelményrendszerének összehasonlítása jól szemlélteti a változtatás irányát: a kulturális, nemzeti elemekre vonatkozó követelmények száma, szerepe jelentősen nőtt az eredeti elképzelésekhez képest, a jellemzően inkább nemzeti filmipari vonatkozások (stúdió és egyéb infrastruktúra, valamint munkaerő-használat) relatív hordereje csökkent. Ennek alapján a Bizottság úgy ítélte meg, hogy az angol

<sup>113</sup> Abban az esetben, ha egy film a szükséges pontokat kizárólag a C és a D rész, illetve az A4-es követelmény teljesítésével érné el, és az A1-es, illetve az A2-es kritériumok alatt kevesebb, mint a pontok felét szerzi meg, emellett az A3-as követelménynek is meg kell felelnie a kulturális teszt teljesítéséhez.

hatóságok teljesítették a 2001-es Közlemény elvárásait és ellenőrizhető nemzeti követelményeket határoztak meg a filmek kulturális tartalmának biztosítására.

Az angol filmipar gazdasági hozzájárulásáról szóló, 2010-ben készült elemzés<sup>114</sup> szerint a filmes adókedvezmény szükséges és hatékony eszköz az angol filmipar versenyképességének fenntartására, illetve fokozására a filmes nagyprodukciókért vívott nemzetközi versengésben. Az elemzés nagy hangsúlyt fektet a fokozódó nemzetközi nyomásra, és a világszerte szaporodó filmes adókedvezményekre. Ebben a tekintetben külön kiemeli Magyarország példáját<sup>115</sup> annak érzékeltetésére, hogy alacsony munkaerő-költségű országok is filmes adókedvezmény-rendszerek bevezetése illetve államilag támogatott infrastruktúra létesítése mellett dönthetnek, és ezáltal eredetileg kevésbé ismert filmgyártási helyszínek válhatnak komoly vetélytársakká. Az elemzés arra is felhívja a figyelmet, hogy a közép-európai régió kivül nemcsak az amerikai államok illetve Kanada, de Ausztrália, Új-Zéland és Dél-Afrika, illetve az ázsiai országok közül Tajvan, Szingapúr és Dél-Korea is egyre több pénzügyi kedvezményt nyújt a területükön forgatott filmes produkcióknak.

Számításaik szerint a filmes adókedvezmény hatására – az angol font leértékelődését is figyelembe véve – 2010-re az angol filmgyártás költségei 40%-kal alacsonyabbak lettek, mint Amerikában. Sőt, a becslések szerint ebben az évben első alkalommal az angliai költségek még a csehországi költségeknél is alacsonyabbak voltak 7%-kal. Az elemzés 2015-ig hasonló értékekkel számol, amelynek segítségével az angol filmipar a globális filmgyártás 10-15%-át vonzaná 2015-ig, évente 750 millió £, vagy azt meghaladó belföldi befektetéssel. A filmes adókedvezmény megszüntetése esetére a tanulmány a globális filmgyártásból való részesedés 5-10 %-os csökkenésével és évi mintegy 600 millió £ kieséssel számol.<sup>116</sup> Ennek alapján várható volt, hogy az angol hatóságok az állami támogatás engedélyezéséről szóló döntésben meghatározott időtartam, azaz 2012 vége előtt a kedvezmény-rendszer meghosszabbításáért folyamodnak a Bizottsághoz, amelyre valóban sor került.<sup>117</sup> Ezen túl az Egyesült Királyság 2015-ben, a Filmművészeti Közlemény felülvizsgálatát követően, egyszerűsítést javasolt, amely eltörölte a különböző költségvetésű filmek közötti eltérő számítási módszereket, a kifizethető adójóváírást egységesen 25%-ban határozta meg valamennyi számba vehető kiadás

---

<sup>114</sup> Oxford Economics: *Economic Impact of the UK Film Industry*. Supported by the UK Film Council, Framestore Ltd, Cinesite Ltd, Double Negative Ltd, and Pinewood Shepperton plc, June 2010, [http://www.ukfilmcouncil.org.uk/media/pdf/i/r/The\\_Economic\\_Impact\\_of\\_the\\_UK\\_Film\\_Industry\\_-\\_June\\_2010.pdf](http://www.ukfilmcouncil.org.uk/media/pdf/i/r/The_Economic_Impact_of_the_UK_Film_Industry_-_June_2010.pdf) [2012.03.12.]

<sup>115</sup> Oxford Economics (2010) i. m.

<sup>116</sup> Oxford Economics (2010) i. m.

<sup>117</sup> State aid No. SA.33234 (2011/N) – United Kingdom UK film tax incentive extension, 27.10.2011; C(2011)7768 final

tekintetében. A Bizottság értékelésében azt hangsúlyozta, hogy a javasolt módosítások nem érintik az előzőekben már jóváhagyott támogatási programot, azaz nem befolyásolják a rendszer általános jogszerűségére, az intézkedés kulturális jellegére és a konkrét gyártási tevékenységekre nyújtott támogatásokra vonatkozó bizottsági értékelést.<sup>118</sup>

## 5 A versengő kedvezmények jövője: kérdések az Egyesült Államokban és Európában

### 5.1 A kedvezmények versengésének amerikai kritikája

Miközben a filmes adókedvezmények száma nemzetközi szinten folyamatosan nő, az utóbbi évtizedben – főleg az Egyesült Államokban – e kedvezmények gazdasági hatékonyságát megkérdőjelező tanulmányok is megjelentek.<sup>119</sup> Ezeknek a támogatási intézkedéseknek és az államok közötti fokozódó versengésnek egyik leghatározottabb, legkövetkezetesebb kritikusa a washingtoni székhelyű Tax Foundation, amelynek számításai szerint az államok az elmúlt évtizedben majdnem 6 milliárd dollárt költöttek adókedvezményekre. Álláspontjuk szerint azonban ezek a kedvezmények nem váltották be a hozzájuk fűzött reményeket: a filmgyártás által teremtett munkalehetőségek többnyire átmeneti jellegűek és a kieső állami jövedelem nem térül meg.<sup>120</sup> Azt természetesen elismerik, hogy az adókedvezmények ösztönzik a filmes tevékenységet. Felhívják azonban a figyelmet arra, hogy a legtöbb támogatási program esetén rejtve marad, valójában mennyibe kerülnek a kedvezmények az adófizetők számára, és mennyi tiszta nyereséget hoznak. Véleményük szerint azok a tanulmányok, amelyek az adókedvezmények filmgyártást, foglalkoztatást és befektetést ösztönző hatását hangsúlyozzák, nincsenek figyelemmel arra a tevékenységre, amelyre adókedvezmény nélkül is sor került volna, és nem értékelik a lehetőségköltséget (opportunity cost), azokat az alternatívákat, amelyek finanszírozásáról az állam lemondani kényszerül.<sup>121</sup>

---

<sup>118</sup> State aid SA.41396 (2015/N) - United Kingdom Film Tax Relief Modification, 14.07.2015; C (2015) 5020 final

<sup>119</sup> SCHONAUER, R. JOSHUA: *Star Billing? Recasting State Tax Incentives for the „Hollywood” Machine*. Ohio State Law Journal, 2010. Vol. 71:2; McDONALD, ADRIAN: *Down the Rabbit Hole: The Madness of State Film Incentives as a „Solution” to Runaway Production*. In: 14 University of Pennsylvania Journal of Business Law; 2011-2012, pp. 85-165.; NOTHDURFT, JOHN: *Film Tax Credits: Do They Work?* New England Public Policy Center at the Federal Reserve Bank of Boston, The Heartland Institute, Policy Documents, <http://heartland.org/policy-documents/film-tax-credits-do-they-work> [25.11.2012.]

<sup>120</sup> HENCHMAN, JOSEPH: *Poor Reviews Prompt States to Cry Cut! on Film Tax Incentives*. June 18, 2011, <http://news.heartland.org/newspaper-article/2011/06/18/poor-reviews-prompt-states-cry-%E2%80%98poor-reviews-prompt-states-cry-%E2%80%99-film-tax-incentives> [2012.03.12.]

<sup>121</sup> COBB, KATHY: *Roll the credits... and the tax incentives – Cities, states and even countries spar for film production business, but at what cost?* September 1, 2006, [http://www.minneapolisfed.org/publications\\_papers/pub\\_display.cfm?id=1309](http://www.minneapolisfed.org/publications_papers/pub_display.cfm?id=1309) [2012.03.12.]



Michigan állam szenátusának a helyi adójóváírásról készült 2010-es pénzügyi jelentése hasonló következtetésre jutott. „Az adójóváírás természetéből és az általa eredményezett tevékenység jellegéből következik, hogy a jelenlegi (és bármely reális) adókulcs mellett az állam soha nem lesz képes arra, hogy az adójóváírást „önellátóvá” tegye az állami jövedelem szempontjából; akkor sem, ha az adójóváírás következtében sor kerül olyan vállalati tevékenységekre, amelyek nélkül elmaradtak volna”.<sup>122</sup> Ugyanezeket a kételyeket fogalmazta meg 2004-ben GREG ALBRECHT, Louisiana állam törvényhozása pénzügyi hivatalának vezető közigazdásza: „még akkor is, ha a megadott gyártási költségvetéseket 100%-ban louisianai áruk és szolgáltatók beszerzésére fordították, az ebből eredő gazdasági előny nem elegendő ahhoz, hogy olyan mértékű adóbevételt eredményezzen, amely megközelítené azt a szintet, amely az adójóváírás által okozott költségek kiegyenlítéséhez szükséges.”<sup>123</sup>

Az adókedvezmények kritikája szerint nem állja meg a helyét az átfogó gazdaságra gyakorolt ösztönző hatás sem: „ha be is válnak a filmes adókedvezmények és megnövelik a helyi filmgyártást, az ebből eredő általános gazdasági ösztönző hatás meglehetősen alacsony marad” – vélik egyes elemzők.<sup>124</sup> A jelenlegi, versenyző adókedvezményekre épülő rendszert pedig egyenesen károsnak tartja a Tax Foundation: „Az egyetlen, amit ezek az intézkedések eredményeznek, az a további adókedvezmények és támogatások bevezetésének igénye”.<sup>125</sup> Ez lefelé nivelláláshoz (race to the bottom) vezet, a tagállamok által bevezetett versengő kedvezményeknek az egyedüli nyeresége a filmipar, minden más résztvevő veszít.

A Tax Foundation az amerikai államok közötti versengésnek három megoldási lehetőségét vázolja fel.<sup>126</sup> Lehetségesnek tartja egyfelől, hogy egyes államok egyoldalúan felhagynak a versengéssel: úgy döntenek, hogy nem érti meg folytatni a versenyt egyes államok (pl. Louisiana és Michigan) bőkezű kedvezményeivel. Az olyan államok, amelyek nem rendelkeznek egyéb vonzerővel a filmgyártás számára, ezáltal minden bizonnyal elveszítik a kedvezmény által ösztönzött filmprodukciókat. Ezzel egyidejűleg azonban jövedelmek szabadulnak fel, amelyeket más, hosszabb távú célok érdekében használhatnak fel. Valóban, 2010-2011-ben több amerikai állam is a kedvezmények megszüntetése vagy felfüggesztése

---

<sup>122</sup> ZIN, DAVID: *Film Incentives in Michigan, Issue Paper of the Michigan Senate Fiscal Agency*. September 2010, <http://www.senate.michigan.gov/sfa/Publications/Issues/FilmIncentives/FilmIncentives.pdf> [2012.03.12.]

<sup>123</sup> GREG ALBRECHT, chief economist for Louisiana’s Legislative Fiscal Office, In: NOTHDURFT, JOHN, The Heartland Institute, Policy Documents: *Film Tax Credits: Do They Work?* <http://heartland.org/policy-documents/film-tax-credits-do-they-work> [2012.03.12.]

<sup>124</sup> New England Public Policy Center at the Federal Reserve Bank of Boston, In: NOTHDURFT, JOHN i. m.

<sup>125</sup> *Cineuropa Industry Report: Financing - Study: Film Tax Credits, Production Incentives Fail to Spur Economic Growth*. 8/2/2010, <http://cineuropa.org/2011/dd.aspx?t=dossier&l=en&tid=1365&did=134997> [2012.03.12.]

<sup>126</sup> LUTHER, WILLIAM i. m.

mellett döntött (Arizona, Arkansas, Idaho, Iowa, Kansas, Maine, New Jersey, Washington), és más államokban is történtek kezdeményezések a támogatások csökkentésére vagy megszüntetésére (Alaszka, Connecticut, Georgia, Hawaii, Michigan, Missouri, Új-Mexikó, Rhode Island, Wisconsin). Vannak azonban olyan államok is, amelyek a kedvezmények fenntartása, illetve fokozása mellett döntöttek (Kalifornia, Utah, Virginia például további kedvezményeket vezettek be).<sup>127</sup>

A második megoldási lehetőséget a Tax Foundation szerint az jelentené, ha valamennyi állam közös megegyezéssel megszüntetné a filmiparra vonatkozó adókedvezményeket. Ennek az önkéntes megállapodáson alapuló megoldásnak a gyakorlati korlátja, hogy a megállapodást megszegő állam nagy nyereségre tehetne szert a többi rovására. Ez pedig ismét csak az államok közötti versengéshez vezethetne.

A harmadik alternatívát a föderális megoldás jelenthetné. Egyes szerzők azt javasolták, hogy a Kongresszus a Kereskedelmi cikkely (Commerce Clause) segítségével vessen véget „az államok közötti gazdasági háborúnak” és akadályozza meg, hogy az államok „pénzügyi kedvezmények segítségével ösztönözzenek vállalatokat arra, hogy az adott államban telepedjenek le, ott maradjanak vagy ott bővítsék vállalkozásukat”.<sup>128</sup> Azt azonban maga a Tax Foundation is elismeri, hogy a Kereskedelmi cikkelyben foglalt hatáskörök ilyen célú használata új precedenst teremtene, amely egyéb, a filmiparon túlmenő problémák forrása lehetne.

Az előbbieken ismertetett álláspontok jól tükrözik azokat a hangokat, amelyek a filmes adókedvezmények között kialakult verseny káros hatásaira hívják fel a figyelmet. A Tax Foundation által megfogalmazott kritika mélyebb megértéséhez ugyanakkor érdemes megjegyezni azt, hogy a szervezet nemcsak a filmes adókedvezményeket tartja károsnak, hanem általában véve az ágazati adókedvezményeket. Véleményük szerint, míg az adórendszerek közötti általános verseny kedvező lehet mind a fogyasztók, mind a gazdasági növekedés szempontjából, az ágazati adókedvezmények csak „átcsoportosítják a jövedelmet a többségtől a kisebbséghez”.<sup>129</sup> További érdekesség, hogy bár a szervezet hangsúlyozza a beható elemzés hiányát és számos szempontot közgazdasági igényességgel tárgyal, elemzése során figyelmen kívül hagyja a filmgyártásért folytatott globális versenyt. Nem vizsgálja, milyen

---

<sup>127</sup> HENCHMAN, JOSEPH i. m.

<sup>128</sup> MELVIN BURSTEIN and ARTHUR ROLNICK of the Federal Reserve Bank of Minneapolis, In: HENCHMAN, JOSEPH i. m.

<sup>129</sup> LUTHER, WILLIAM i. m.

következményekkel járna a kedvezmények egységes megszüntetése Amerikában, tekintettel az európai és más nemzetközi vetélytársakra.

Az adókedvezmények rendszerének globális meghatározottsága ugyanakkor hangsúlyosan jelent meg abban a vitában, amely az Európai Bizottság Filmművészeti Közleményének átgondolást igénylő területeiről szóló vitaanyag nyomán bontakozott ki az érintett tagállamok és piaci szereplők körében.

## 5.2 Versengő kedvezmények Európában – mit mondanak a piaci szereplők?

### 5.2.1 A Filmművészeti Közlemény felülvizsgálata, a Bizottság 2011-es vitaanyaga

A Filmművészeti Közleményt eredetileg 2001 szeptemberében adta ki az Európai Bizottság. Bár a benne megfogalmazott értékelési szempontokat eredetileg három évre rögzítette, és már 2003-ban is történtek kezdeményezések a felülvizsgálatára,<sup>130</sup> a közleményt változatlanul hosszabbították, a sikeres felülvizsgálatot megelőzően 2012 végéig.<sup>131</sup> A 2009-es meghosszabbítással egyidejűleg azonban a Bizottság felhívta a figyelmet azokra az új filmtámogatási tendenciákra, amelyek szükségessé tehetik a szempontrendszer felülvizsgálatát. Ilyen jelenségként azonosította a filmgyártástól eltérő tevékenységhez nyújtott támogatások kérdését (pl.: filmterjesztés és digitális vetítés), illetve a regionális filmszakmai támogatási programok számának növekedésén túl a támogatási versenyt is, azaz, hogy „egyes tagállamok között verseny alakult ki annak érdekében, hogy állami támogatások felhasználásával vonzzák a főként egyesült államokbeli filmgyártó nagyvállalatok belföldi beruházásait”.<sup>132</sup>

Ennek megfelelően 2011-ben a Bizottság vitaanyagot tett közzé,<sup>133</sup> és nyilvános konzultációt kezdeményezett a szempontrendszer felülvizsgálatáról. A vitaanyagban többek között átgondolást igénylő területként szerepel a tagállamok közötti támogatási verseny. Ezen túlmenően olyan átfogó kérdéseket vet fel, mint a filmgyártáson kívüli filmes tevékenységek

---

<sup>130</sup> 2003-ban a Bizottság vitaanyagot tett közzé, elsősorban a területhez kötöttség szabályozásának felülvizsgálatát célozva. Ebben a témakörben 2008-ban a Bizottság felkérésére tanulmány készült "A filmtámogatási rendszerekben szereplő territorializációs követelmények gazdasági és kulturális hatásáról, különös tekintettel a koprodukciónak", [http://ec.europa.eu/avpolicy/docs/library/studies/territ/final\\_rep.pdf](http://ec.europa.eu/avpolicy/docs/library/studies/territ/final_rep.pdf) [2012.03.12.]

<sup>131</sup> A Bizottság közleménye a filmművészeti és más audiovizuális alkotásokkal kapcsolatos bizonyos jogi szempontokról szóló, 2001. szeptember 26-i bizottsági közlemény (filmművészeti közlemény) állami támogatásokra vonatkozó értékelési szempontjairól, HL C 31/1, 2009.2.7.

<sup>132</sup> A Bizottság közleménye (2009), i. m. 1. o.

<sup>133</sup> Európai Bizottság: Vitaanyag - A filmekhez és egyéb audiovizuális alkotásokhoz nyújtott állami támogatás értékelése, [http://ec.europa.eu/competition/consultations/2011\\_state\\_aid\\_films/issues\\_paper\\_hu.pdf](http://ec.europa.eu/competition/consultations/2011_state_aid_films/issues_paper_hu.pdf) [2012.03.12.], lásd továbbá ORSSITCH, IRINA: *State Aid for Films and Other Audiovisual Works – Current Affairs and New Developments*. In: *European State Aid Quarterly*, 1/2012, pp. 49-55.

támogatása, a maximális támogatási intenzitások kérdése, a területi feltételek (ún. territorializációs szabályok) létjogosultsága, illetve a digitális forradalom (elsősorban a digitális gyártási és terjesztési technológiák) hatása.

„Hogyan kellene ellenőrizni a jelentős filmprodukciók adott helyszínre vonzásáért indított „támogatási versenyt”?” – a vitaanyag azon címszava, amely a jelenleg is felvázolt trendet bontja ki.<sup>134</sup> „Ha egy ország megfelelő, nagy filmstúdióval rendelkezik, arra fog törekedni, hogy odavonzza ezeket a produciókat, és a lehető legnagyobb haszonra tegyen szert azáltal, hogy a produkció helyi filmszolgáltató vállalkozásokat, szereplőket, stábot foglalkoztat, illetve létesítményeket és kiegészítő szolgáltatások széles körét veszi igénybe. A kasszasikereket jellemzően adóöszönzőkkel és olyan intézkedésekkel vonzzák az országba, amelyek meghatározott területeken elősegítik az ilyen nemzetközi játékfilmek és TV-műsorok gyártását.” A vitaanyag rámutat az amerikai és az európai filmek átlagos költségvetése közötti lényeges eltérésre (a jelentős, amerikai finanszírozású filmek gyártási költségvetése átlagosan 65 millió dollár körüli, a legdrágább filmeké több mint 200 millió USD),<sup>135</sup> és aggályokat fogalmaz meg azzal kapcsolatban, hogy „miközben a támogatások biztosíthatják, hogy ezeket a nagy költségvetésű filmeket inkább Európában, és nem máshol gyártják, az ilyen támogatások torzítják az európai filmgyártási helyszínek közötti versenyt.” Felhívja a figyelmet arra, hogy a Filmművészeti Közlemény által engedélyezett 50%-os általános támogatási intenzitás igen nagy támogatási összeget tesz lehetővé az ilyen produciók esetében. Noha elismeri, hogy az ilyen produciók támogatása közvetve támogathatja az európai filmszolgáltatókat és egyéb járulékos előnyökkel bír, összességében negatívan ítéli meg a kialakult helyzetet. Úgy véli, hogy „mind az ágazatot, mind az európai adófizetőket hátrányosan érinti, hogy az állami támogatások ilyen felhasználása a tagállamok közötti támogatási verseny kialakulását eredményezi.” Hangsúlyozza, hogy „a támogatási versenyek elkerülése pontosan egyike a Szerződésben rögzített állami támogatási rendelkezések céljainak”. A nagyprodukciók támogatásával kapcsolatban két konkrét problémakört vázol fel. Egyrészt úgy véli, hogy „az ilyen produciókhoz kapcsolódó profitok nagyrészt az EU-n kívül maradnak, és emiatt nem feltétlenül járulnak hozzá az ágazat hosszú távú fenntarthatóságához”. Másrészt kiemeli, hogy a jelentős amerikai nagyprodukciók számára – európai versenytársaikkal ellentétben – nem okoz gondot a magánfinanszírozáshoz való hozzájutás („a kérdés nem az, hogy sor kerül-e a

---

<sup>134</sup> Európai Bizottság: Vitaanyag (2011), i. m. (29)-(37) bekezdés

<sup>135</sup> The Numbers – Glossary of Movie Business Terms, <http://www.the-numbers.com/glossary.php> [2012.03.12.]

film gyártására, hanem hogy a film gyártására hol fog sor kerülni”), ezért a vitaanyag szerint az ilyen támogatás szükségessége „nem nyilvánvaló”.

A vitaanyag egyértelművé teszi azt is, hogy – ahogy arra korábban már utaltunk – a Filmművészeti Közlemény szempontrendszerének kidolgozásakor még nem voltak, nem lehettek tekintettel a jelenlegi támogatási versenyre. A támogatási verseny ellenőrzése, az eredeti célkitűzések megóvása érdekében „nagyobb hangsúly helyeződött arra a kritériumra, amely szerint a filmnek „kulturális terméknek” kell lennie. A Bizottság tapasztalatai szerint azonban a kulturális követelmények szisztematikus vizsgálata a gyakorlatban problematikusnak bizonyult. Véleménye szerint a jelenlegi kritériumok „nem megfelelőek ahhoz, hogy elejét vegyék” a versengő kedvezményeknek Európában.

A Bizottság ugyanakkor elismeri, hogy „nehéz meghatározni azokat a standard szabályokat, amelyekkel kizárható, vagy legalábbis korlátozható a jelentős külföldi produkcióknak nyújtott támogatás okozta torzulás.” A vitaanyag két lehetséges megoldást vázol fel ezzel kapcsolatban. Egyrészt felveti annak lehetőségét, hogy az egy filmre adható támogatás maximális összegét előre meghatározzák, vélhetően a Filmművészeti Közlemény részeként („egy lehetséges megoldást az jelentene, ha a támogatás maximális értéke produkcióként egy meghatározott összegre korlátozódna, azt feltételezve, hogy a nagyon nagy költségvetésű filmek a szükséges előzetes finanszírozáshoz üzleti csatornákon keresztül is hozzájuthatnak.”). Emellett lehetségesnek tartja, hogy valamennyi vagy a meghatározott összeghatár feletti támogatás nyújtását ahhoz a feltételhez kössék, hogy a filmgyártó a támogatás összegét újból befekteti vagy visszafizeti, amennyiben a produkció nyereséges lesz.<sup>136</sup>

### 5.2.2 A nyilvános konzultáció eredménye

A megadott határidőre összesen 98 vélemény került beküldésre, melyeket a Bizottság honlapján közzétett.<sup>137</sup> A hozzászólások jelentős része – elsősorban természetesen a nagyprodukciókra irányuló kedvezményeket fenntartó tagállamok többsége (pl. Belgium,

---

<sup>136</sup> Európai Bizottság: Vitaanyag (2011), i. m. (37) bekezdés

<sup>137</sup> [http://ec.europa.eu/competition/consultations/2011\\_state\\_aid\\_films/index\\_en.html#contributions](http://ec.europa.eu/competition/consultations/2011_state_aid_films/index_en.html#contributions) [2012.03.12.]. Jelen elemzés során azokat a véleményeket vettük figyelembe, amelyek angol, német, francia, olasz, spanyol vagy holland nyelven íródtak, így kilenc véleményt nem vizsgálhattunk. A teljesség kedvéért itt megemlítjük azokat a dohányzás káros egészségügyi hatásai ellen küzdő szervezeteket – Heart of Mersey, Imperial College, N Lincs SmokeFree Alliance, Tobacco free Norfolk Alliance, UK Faculty of Public Health – amelyek véleményt nyújtottak be. Egyöntetűen emellett foglaltak állást, hogy azon filmek, amelyekben megjelenik a dohányzás mint képi elem, támogatásra nem lennének jogosultak.

Egyesült Királyság, Franciaország, Írország, Németország)<sup>138</sup> és a piaci szereplők – vitatja a támogatási versennyel kapcsolatban a vitaanyagban megfogalmazott aggályokat, és a filmipar, illetve a filmes támogatások globális meghatározottságát hangsúlyozza.

Ezek a nemzeti hatóságok hozzászólásaikban egyöntetűen felhívják a figyelmet a fokozódó globális versenyre, nemcsak az USA tagállamai, hanem Kanada, Ausztrália, Új-Zéland, valamint Ázsia részéről, és kiemelik, hogy a jelenlegi tagállami támogatási rendszerek leépítése az egész európai filmipart veszélyeztetné. Anglia – más brit közintézményekkel összehangoltan – magának a támogatási versenynek a meglétét is megkérdőjelezi. Az angol kormány, annak hivatalai és közintézményei által küldött vélemények hiányolják a bizottsági vitaanyagból a támogatási versenyre egyértelműen utaló bizonyítékokat, valamint annak kimutatását, hogy ez a belső piacra negatív hatást gyakorol, potenciális vagy valós veszélyt jelent.<sup>139</sup> Ebbe az irányba hat Franciaország válasza is, amely e támogatások jelentőségét kívánja relativizálni: kiemeli, hogy a francia rendszerben a nemzetközi adókedvezmény éves szinten mintegy 6 millió eurót tesz ki, amely a 150 millió eurós filmtámogatási költségvetéshez képest csekély, mondhatni elhanyagolható mértékű.

Emellett több nemzeti hatóság hangsúlyozza válaszában a helyi filmgyártást ösztönző kedvezmények pozitív oldalait. A támogatások előnyös hatásaként többen is kiemelték a több európai koprodukció elkészültét; a jobb felkészültségű, gyakorlott audiovizuális stáb megerősödését; a technikai, művészeti know-how elsajátításának lehetőségét; a többnyire több tagállamot is érintő gazdasági és kulturális előnyöket.

A tagállami hatóságok hozzászólásainak többsége egyértelműen kiáll a Filmművészeti Közlemény szempontrendszerének fenntartása mellett. A kulturális követelmények kapcsán kiemelik a szubszidiaritás (ez esetben a tagállami kulturális hatáskörök) érvényesítését, utalnak továbbá arra, hogy vannak olyan elfogadott eszközök, melyek lehetővé teszik annak meghatározását, mi tekinthető európai alkotásnak. Véleményük szerint ilyen a MEDIA program „európai elemek” táblázata, illetve az Európa Tanács európai film koprodukciós egyezménye által meghatározott kritériumok.<sup>140</sup> A vitaanyagban felvetett megoldási

---

<sup>138</sup> A magyar hatóságok nem nyújtottak be választ a nyilvános konzultációra.

<sup>139</sup> Az Amerian Assembly válaszában ugyanakkor hivatkozik a korábban általunk is idézett Oxford Economics The Economic Impact of the UK Film Industry c. tanulmányára, hangsúlyozva, hogy az Egyesült Királyság által adott adókedvezmények nem titkolt célja éppen az volt, hogy a Harry Potter című filmet jegyző Warner Bros cég csehországi áttelepülési szándékát a kedvezőbb feltételekkel megakadályozza. A tanulmány 8. oldalán olvasható elemzés azt sugallja, hogy az Egyesült Királyság célja a versenyelőny megszerzése és fenntartása: „so that in 2010 UK film costs are around 40% lower than those in the US and 7% lower than those in the Czech Republic, after accounting for the incentives on offer in both countries.”

<sup>140</sup> European Convention on Cinematographic Co-production, Council of Europe, 1992, October 2.

lehetőségeket többségében nem támogatják. A Bizottságnak a támogatás visszafizetésére irányuló javaslatát például többen nehezen végrehajthatónak, így mellőzendően tartják.<sup>141</sup>

Vannak ugyanakkor olyan nemzeti hatóságok is, amelyek osztják a Bizottság kételyeit a jelenlegi feltételekkel kapcsolatban. A bajor filmtámogatási alap (FFF Bayern) úgy véli, hogy a tagállamok által felállított ún. „kulturális tesztek” alkalmatlanok a feladat ellátására, a kulturális tartalom biztosítására.<sup>142</sup> Egyes tagállamok a versengő kedvezmények negatív hatásait is érzékelik, és támogatják ennek korlátozását. A finn hatóságok konkrétan írnak a támogatási verseny számukra negatív hatásáról is, vagyis egyes filmprodukciók más, kedvezményeket biztosító tagállamokba történő áttelepüléséről, egyúttal jelezve, hogy az ún. kulturális teszt egyes tagállamokban nem alkalmas eszköze a valódi értékelésnek. A támogatások célkitűzéseinek változását, a gazdasági célok előtérbe kerülését a norvég hatóságok is megerősítették. A norvég hatóságok hozzászólásukban jelezték, hogy érzékelik az adókedvezmények rendszerének egyre erősödő használatát, valamint az olyan helyi támogatási kedvezmények meglétét, amelyeket gyakran inkább ipari, semmint kulturális célok motiválnak. Ezért tehát egyszerű, világos, átlátható szabályokat várnak arra nézve, mely támogatások nem tekinthetők a Filmművészeti Közlemény alapján elfogadhatónak. A válasz azt is hangsúlyozza, hogy Norvégiában nincs és nem is terveznek filmes adókedvezményt, bár egyre nagyobb a kormányra nehezedő nyomás ebben a kérdésben. Véleményük szerint mindenképpen szükséges felső korlátokat bevezetni a támogatási verseny megfékezése céljából, amely igazodhat pl. a teljes költségvetés bizonyos hányadához, vagy az országban elköltött összeg bizonyos hányadához is. Fontos szerintük továbbá az is, hogy legyen közmegegyezés abban a kérdésben, hogyan strukturálható egy ilyen adókedvezmény-csomag, ahhoz, hogy a Bizottság azt elfogadja. Javaslatot tesznek továbbá arra, hogy a megbeszélések kiindulópontjaként készüljön egy olyan tanulmány, amely áttekinti a jelenlegi rendszereket és az általuk kínált kedvezményeket. Az Európai Unió tagállamai által nyújtható kedvezmény felső határának meghatározását – a filmes produkció költségvetésének százalékában – Olaszország is támogatja, árnyalva ezzel az adókedvezményeket fenntartó államok általános álláspontját.<sup>143</sup>

A piaci szereplők – nagyjából részben filmszakmai cégek és szervezetek – többsége szintén kiemeli a filmgyártási helyszínek versengésének nemzetközi meghatározottságát, és a filmes nagyprodukciók támogatásának előnyeit hangsúlyozza. A nemzeti hatóságok által felsoroltakon

---

<sup>141</sup> Belga Flamand Közösség, Franciaország, Németország

<sup>142</sup> FilmFernsehFonds Bayern GmbH., 5. o.

<sup>143</sup> Olaszország, 3. o.

túlmenően kiemelik például, hogy a külföldi produkciók szükségesek a filmszakmai háttér fenntartásához. Egyes hozzászólók szerint a hazai produkciók, európai koprodukciók önmagukban nem nyújtanak elegendő munkalehetőséget, így a folyamatosságot, a jól képzett filmes szakembergárda megtartását, valamint a hatékony stúdió-kihasználtságot is szolgálja egy-egy nagyprodukció adott tagállamba vonzása. Véleményük szerint csak ez biztosítja azt a kritikus tömeget, amely a szakemberek folyamatos képzését, foglalkoztatását, országban tartását eredményezi. Többen kiemelik a támogatások járulékos pozitív hatásait, hogy a kedvezmények által valamelyik tagállamba csábított nagyprodukciónak multiplikátor hatása van, azaz megjelenik a helyi hotelszolgáltatásra, étkeztetésre, szállításra költött összegekben, áttételesen tehát testet ölt az ebből érkező adóbevételekben, valamint hatással van a turizmusra is.<sup>144</sup> Más, elsősorban német vélemények között az a meggyőződés is helyet kap, hogy ezek nélkül a kedvezmények nélkül az európai piacokat még inkább az amerikai filmipar termékei uralnák. Arra hívják fel a figyelmet, hogy megfordítva a kérdést, inkább úgy kellene szemlélni ezt a problémát, hogy vajon az európai filmgyártás megengedheti-e magának a nagyprodukciók elvesztését. Emellett a piaci szereplők közül többen hiányolják a Bizottság álláspontjának tényekkel való alátámasztását, azaz, hogy a tagállamok közötti versenyre valóban negatív hatással bírnának a tagállami támogatások közötti eltérések.<sup>145</sup> Egyes vélemények azt is kiemelik, hogy a tagállamok közötti verseny e téren – tekintettel az országok között fennálló munkaerő-költségbeli és a munkavégzés szabályozásában fennálló eltérésekre – eleve nem egyenlő feltételeken nyugszik.<sup>146</sup>

A piaci szereplők válaszai között ugyanakkor konstruktív kezdeményezések is helyt kapnak. Többen javasolják e körben összehasonlító tanulmányok készítését, valamint ún. legjobb gyakorlati alkalmazások (best practices) azonosítását.<sup>147</sup> Olyanok is vannak, akik – reflektálva a bizottság által a vitaanyagban felvázolt javaslatokra – szívesen látnák annak részleteit, vagy érdemesnek tartják e javaslat(ok) továbbgondolását.<sup>148</sup>

A Filmművészeti Közlemény szabályainak újragondolásával kapcsolatban olyan javaslatok is születtek, amelyek az európai és nem-európai filmek támogatási szempontjainak elválasztását támogatnák.<sup>149</sup> Ezek szerint a hozzászólások szerint az első esetben egyértelműen

---

<sup>144</sup> Erre egyedül Litvánia szolgál konkrétumokkal, számokkal bemutatva ennek rövid távú hatását.

<sup>145</sup> BECTU (UK), Independent Film and Television Alliance (London), Finnish Film Distributors' Association, EuroFia (Bruxelles), FNDF (France), UK Film Distributors' Association

<sup>146</sup> 100 Autori

<sup>147</sup> EuroFia (Bruxelles), FERA (Brussels), Finnish Film Distributors' Association, FNDF (France), Independent Film and Television Alliance (London)

<sup>148</sup> Cine-Regio (Aarhus), FERA (Brussels), FISA (Austria)

<sup>149</sup> EURO CINEMA (Bruxelles), EuroFia (Bruxelles)



a kulturális kritériumok meglétére hagyatkozva ítélték meg a támogatás uniós szabályokkal való összeegyeztethetősége. A nem európai filmek tekintetében ugyanakkor elfogadják az eltérő szabályok létjogosultságát, hangsúlyozva, hogy ügyelni kell arra, hogy Európa a globális versenyben is megállhassa a helyét. Olyan vélemény is van, amely a tagállamok számára egységesen határozná meg a külföldi filmek támogatására fordítható összeget, és csak az Audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv<sup>150</sup> alapján európai műnek minősülő filmek támogatását tenné lehetővé.<sup>151</sup> A globális verseny kontextusában javasol megoldást a filmgyártáshoz kapcsolódó technikai szolgáltatásokat nyújtó vállalatok német szövetsége (VTFF Deutchland). Javaslatuk, hogy a következő WTO tárgyalások keretében az Európai Bizottság vesse fel a nemzetközi korlátozás lehetőségét, ugyanis egy egyoldalú európai gesztus csak az európai filmipar térvészését jelentheti a globális versenyben.<sup>152</sup>

A beérkezett vélemények többségének ismeretében elmondható, hogy a nyilvános konzultáció egyik legfontosabb tanulsága a filmtámogatások szabályozásának nemzetközi meghatározottsága. A hozzászólók jelentős része a támogatási intézkedések korlátozását sérelmesnek tartaná az európai filmipar versenyképességére nézve. Kevés olyan hozzászólás született ugyanakkor, amely az amerikai Tax Foundation által felvetett kérdéseket, az adókedvezmények valós költségeit és hozamát, illetve hosszú távú gazdasági hatását tárgyalná.

### 5.2.3 A Filmművészeti Közlemény első változata

A nyilvános konzultáció lezárulását, eredményeinek megismerését követően az Európai Bizottság 2012. március 14-én megjelentette a felülvizsgált Filmművészeti Közlemény első változatát<sup>153</sup> konzultációra. A tervezet elismeri a külföldi produkciók nemzeti filmiparra gyakorolt pozitív hatását, de – a vitaanyag eredeti álláspontjával összhangban – a tagállamok közötti támogatási versengést egyértelműen károsnak találja<sup>154</sup> és kísérletet tesz annak korlátozására.

Ennek érdekében egyrészt – a filmgyártás költségeinek területhez kötésével kapcsolatos szabályok szigorításával párhuzamosan – úgy rendelkezik, hogy a támogatás számítását nem

---

<sup>150</sup> Az Európai Parlament és a Tanács 2010/13/EU (AVMS) irányelve

<sup>151</sup> Caviar Films (Belgium)

<sup>152</sup> VTFF Deutchland

<sup>153</sup> Európai Bizottság: Tervezet – A Bizottság közleménye a filmekhez és egyéb audiovizuális alkotásokhoz nyújtott állami támogatásról,

[http://ec.europa.eu/competition/consultations/2012\\_state\\_aid\\_films/draft\\_communication\\_hu.pdf](http://ec.europa.eu/competition/consultations/2012_state_aid_films/draft_communication_hu.pdf) [2012. április 2.]

<sup>154</sup> Európai Bizottság: Tervezet, 6. o.

lehet az adott ország területén felmerült költségekhez kötni. A tervezet szerint az adókedvezmény alapjának számításakor minden, az Európai Gazdasági Térség területén felmerült filmgyártási költséget figyelembe kellene venni. A tagállamok a jövőben csak az általuk nyújtott támogatás – adókedvezmények esetén az adókedvezmény által megtestesített összeg – adott országban való elköltését írhatnák elő, amely nem haladhatná meg a film költségvetésének 50%-át.

Emellett – a nyilvános konzultációra beérkezett egyes javaslatokkal összhangban, elsősorban a többségi gyártó székhelye és a filmalkotás legfontosabb közreműködői alapján – megkülönbözteti az európai és nem európai filmeket, és szigorúbb, a költségvetés növekedésével arányosan csökkenő támogatási intenzitási szabályokat javasol a nem európai filmekre nézve.<sup>155</sup> Ennek megfelelően a 10 millió eurót meghaladó költségvetésű nem európai filmek esetén legfeljebb a költségvetés 30%-a, a 20 millió euró feletti filmek esetén legfeljebb 10%-a lehetne a támogatás mértéke.

A tervezet ezen kívül – más változások, különösen a Közlemény hatályának a filmkészítés valamennyi szakaszára való kiterjesztése és az európai művek támogatási intenzitására vonatkozó szabályok pontosítása mellett – a kulturális tartalomra vonatkozó követelmény tekintetében is tartalmaz új elemeket: a kulturális szempontrendszer előzetes meghatározásával egyenértékűnek ismeri el a zsűri általi kiválasztási rendszert. Ez azonban, tekintettel arra, hogy az adókedvezmények jellemzően nem szelektív, hanem automatikus elven működnek, várhatóan nem hozna lényeges változást ezekre a támogatási programokra nézve.

A tervezetnek a territorializáció és a támogatási intenzitás korlátozására vonatkozó része azonban valamennyi, tanulmányunkban bemutatott adókedvezményt érzékenyen érint. Míg a támogatási intenzitás csökkentése a nagyprodukciónak folytatott versengésnek – és ezáltal a globális versengésben való részvételnek – szabna határokat, az adókedvezmények alapjául szolgáló költségeknek a kiterjesztése a kedvezmények eredendő célját, a produkció költségeinek adott ország területére vonzását befolyásolná. Ezeknek a javaslatoknak várhatóan éles visszhangja lesz a második nyilvános konzultáció során, amely 2012 júniusáig tart, és amelyet a Közlemény végleges szabályainak elfogadása követ.

---

<sup>155</sup> Európai Bizottság: Tervezet, 7. o., 10. o. és 12. o.

#### 5.2.4 A filmművészeti közlemény tervezetéhez benyújtott észrevételek

Röviden összefoglalva a filmművészeti közlemény tervezetéhez érkezett, nyilvánosan elérhető 97 észrevétel tanulságait, a Bizottság álláspontja és a benyújtott észrevételek többsége az első fordulóval megegyezően megkérdőjelezi a támogatási verseny mibenlétét és ellenzi a rendszer megváltoztatását. Számos európai filmes szervezet leggyakrabban hangoztatott aggodalma arra figyelmeztet, hogy a rossz alapokon álló támogatáspolitikai miatt az európai film- és audiovizuális ágazat a globális versenyben kárt szenvedhet. Az Európai Producerek Klubja azt állítja, hogy az országok hasonló rendszereket hoztak létre a kiegyensúlyozott piac fenntartása érdekében. Hangsúlyozzák a filmtámogatások viszonylagos hasonlóságát (az adó-visszatérítés mintegy 20%-os mértékét), és rámutatnak arra, hogy a kulturális tesztek fenntartása éppen annak igazolását célozza, hogy az ezekben az országokban támogatott filmek valóban kulturális célt szolgálnak.<sup>156</sup>

#### 5.3 Filmművészeti Közlemény 2013

A filmek állami támogatásának értékelésére vonatkozó aktualizált európai bizottsági szabályrendszer 2013. november 16-án lépett hatályba. Már első pillantásra úgy tűnik, hogy az a határozottság, amellyel a Bizottság meg kívánta állítani az Európai Unióban zajló támogatási versenyt, nagymértékben elpárolgott.<sup>157</sup> Ehelyett, – a tagállami akaratokat jól tükröző – a globális versenyben az európai filmágazat hosszú távú életképességével kapcsolatos aggodalmak kerekedtek felül.

Az európai filmipar támogatásának szükségessége vitán felül áll. Európában "az audiovizuális ágazat magas kockázatú, prototípus iparág, így az integrált jellegű, nagy amerikai stúdiók, a hatalmas hazai piac, valamint a sokkal magasabb gyártási és marketingköltségvetés olyan tényezők, amellyel az európai szereplők nehezen kelhetnek versenyre".<sup>158</sup> A magas színvonalú produkciók európai országokba vonzása azért is szükséges, hogy fenntartsák a kiépített, magas színvonalú audiovizuális infrastruktúrát, lehetővé tegyék a magas színvonalú stúdiólétesítmények, berendezések és személyzet foglalkoztatását, valamint a technológia, a

---

<sup>156</sup><http://www.screendaily.com/news/europe/calls-for-clarification-of-ecs-draft-cinema-communication/5043482.article> [2012.03.12.]

<sup>157</sup> ZACHAR BALÁZS: *Filmtámogatás az Európai Bizottság szemüvegén keresztül*. Állami Támogatások Joga 20 (2013/4), 115-126. o. [https://epa.oszk.hu/02400/02450/00020/pdf/EPA02450\\_ATJ\\_2013\\_4\\_115-126.pdf](https://epa.oszk.hu/02400/02450/00020/pdf/EPA02450_ATJ_2013_4_115-126.pdf) [2021.09.12.]

<sup>158</sup> Issue 13 Commission Policy Brief, September 2014.;

know-how és a szakértelem átadását.<sup>159</sup> Elvileg tehát e jelentős nemzetközi produkciók támogatása is összeegyeztethető lehet a kulturális kivételi záradékkal. A Bizottság azonban figyelemmel fogja kísérni az ilyen típusú támogatások további fejlődését annak biztosítása érdekében, hogy a verseny elsősorban a minőség és az ár alapján, és ne az országoként felajánlott állami támogatás összege alapján folyjon.<sup>160</sup>

A gyakorlatban nehéznek bizonyult az „európai” és a „nem európai művek” elkülönítése, és valójában a címke önmagában nem jelezne több vagy jobb kulturális minőséget sem, ezért az erre vonatkozó elképzelést is elvetették. Az aktualizált filmművészeti közlemény főbb vonalaiban inkább csak leköveti az audiovizuális ipar időközben lezajlott fejlődését. Következésképpen az értékelési szabályok változásai is ezt tükrözik; – a filmgyártáson túl – a tevékenységek szélesebb körét tartják támogatásra méltó területeknek, árnyalják a kulturális kritériumra vonatkozó szabályokat, lehetővé teszik a határokon átnyúló produkciók esetében a támogatási intenzitás magasabb maximális szintjét, valamint a filmörökség védelmének nagyobb ösztönzését.

### 5.3.1 Támogatható tevékenységek köre<sup>161</sup>

Míg a régi szabályok a gyártás támogatására összpontosítottak, az új szabályok a filmalkotás teljes spektrumát lefedik, azaz kiterjednek a forgatókönyvírástól, a fejlesztésen át a filmforgalmazásig, a promócióig illetve magukba foglalják a mozik támogatását is. A vidéki vagy művészmoziknak szánt kisebb összegek a *de minimis* rendelet hatálya alá tartoznak. Ugyanakkor a filmszínházak nagyobb mértékű támogatása is indokolt lehet, hiszen a mozik fő célja a filmnek, mint kulturális terméknek a bemutatása. Ebben az esetben a támogatásokat a 107. cikk (3) bekezdésének d) pontja<sup>162</sup> értelmében fogják tehát értékelni. Ezekre a célokra azonban a közlemény alapján támogatás nem nyújtható, így az nem terjed ki a videojátékoknak nyújtott támogatásokra.<sup>163</sup>

---

<sup>159</sup> 2013 Filmművészeti Közlemény, 39.

<sup>160</sup> 2013 Filmművészeti Közlemény, 41.

<sup>161</sup> 2013 Filmművészeti Közlemény, 21-24.

<sup>162</sup> 2013 Filmművészeti Közlemény, 22., A kultúra támogatása, a kulturális örökség megőrzése a belső piaccal összeegyeztethető támogatás, ha a Közösségen belüli kereskedelmi és versenyfeltételeket nem befolyásolja a közös érdekekkel ellentétes mértékben

<sup>163</sup> 2013 Filmművészeti Közlemény, 24.

### 5.3.2 Kulturális Kritériumok<sup>164</sup>

A támogatás célját tekintve egy kulturális termék létrehozására irányul. A kulturális teszt ezért nem más, mint egy ellenőrzési módszer annak felmérésére, hogy a támogatást valójában kulturális célra használják fel és nem másra. Az Európai Bizottság ellenőrzési tevékenységének megítélése igen ellentmondásossá vált az elmúlt évek tapasztalatai alapján, hiszen a Szerződés maga úgy rendelkezik, hogy a kulturális politika elsősorban a tagállamok hatásköre, ebbe pedig a kulturális kritérium megítélése is beletartozhat. Az átdolgozott Filmművészeti közlemény következképpen a Bizottság feladatát korlátozza. Vizsgálata arra irányul, hogy tisztázza a tagállam rendelkezik-e megfelelő, hatékony ellenőrzési mechanizmussal. Másként fogalmazva a Bizottság csupán azt ellenőrizheti, hogy a tagállam rendelkezik-e kulturális kiválasztási eljárással vagy profillal, amely képes elkerülni a nyilvánvaló hibákat,<sup>165</sup> és biztosítja a támogatás odaítélésének átláthatóságát.<sup>166</sup>

A kultúra előmozdításának eszközeként a közlemény hangsúlyt helyez a nyelvi sokszínűség támogatására is. A szolgáltatásnyújtás szabadságának korlátozását például indokoltá teheti valamely tagállam nyelvének vagy kultúrpolitikájának előmozdítása, következképpen a támogatás feltételeként előírható az is, hogy egy film meghatározott nyelven készüljön el.<sup>167</sup>

### 5.3.3 Territorializáció, kiadásra vonatkozó követelmények<sup>168</sup>

A területi kiadási kötelezettségek előírásának célja, hogy a költségvetés egy bizonyos részének elköltését a támogatást nyújtó tagállam területére korlátozza. Ez a kötelezettség ugyanakkor az audiovizuális produkciók belső piacának korlátozását is megvalósítja. A Bizottság azon az állásponton van, hogy a területhez kötött kiadási, ráfordítási kötelezettségek összegének a tagállam tényleges pénzügyi támogatásával kell arányban állnia, szemben azzal a gyakorlattal, amely a teljes gyártási költségvetéshez köti azt.<sup>169</sup> Ezért az új szabályok a területhez kötött ráfordítási kötelezettség maximális szintjét a gyártási költségvetés 50%-ában korlátozzák. Vissza nem térítendő támogatás esetén a területi kiadási kötelezettség nem lehet

---

<sup>164</sup> 2013 Filmművészeti Közlemény, 25-26.

<sup>165</sup> 2013 Filmművészeti Közlemény, 25.

<sup>166</sup> 2013 Filmművészeti Közlemény, 52. 7.

<sup>167</sup> 2013 Filmművészeti Közlemény, 26.

<sup>168</sup> 2013 Filmművészeti Közlemény, 27-38.

<sup>169</sup> 2013 Filmművészeti Közlemény, 32.

magasabb a támogatási összeg 160%-ánál.<sup>170</sup> A Bizottság továbbra is elfogadja azt a fajta filmtámogatást, amelyet a támogatást nyújtó tagállamban a filmgyártási tevékenységre fordított kiadások százalékában ítélnék oda. Ez utóbbi esetben a területhez kötött ráfordítási kötelezettségek továbbra is a filmgyártási költségvetés 80%-ára korlátozódnak.<sup>171</sup>

#### 5.3.4 Támogatás intenzitása

A támogatási intenzitást a gyártási költségvetés 50 %-ára kell korlátozni. Az egynél több tagállam által finanszírozott, határokon átnyúló produkciók esetében, amelyekben egynél több tagállam filmgyártói vesznek részt, a támogatási intenzitás magasabb, a gyártási költségvetés 60%-áig terjedő támogatási intenzitásban részesülhet.

A forgatókönyvírásra és fejlesztésre nyújtott támogatásnak elvileg nincs korlátja, amennyiben ezt az összeget később beleszámítják az így megvalósuló audiovizuális alkotás maximális támogatási intenzitásába.

Az audiovizuális alkotások terjesztése és promóciója ugyanolyan támogatási intenzitással támogatható, mint a gyártásuk. A forgatókönyvíráson, fejlesztésen, forgalmazáson és promóción kívüli más gyártási tevékenység támogatása azonban nem engedélyezett.<sup>172</sup>

Az felülvizsgált Filmművészeti Közlemény alkalmazásának érvényességét időben nem korlátozták, ezzel vélhetően a kiszámítható környezetet, a szabályozás állandóságát kívánják erősíteni. Az azóta eltelt időszak, a pandémia által indukált gazdasági válság olyan újabb tényező, amely a kiszámítható támogatások megmaradását helyezi előtérbe.

## 6 Adókedvezmények az Európai Unió más országaiban

### 6.1 Írország

Írország Európában az elsők között ismerte fel az adókedvezmények ösztönző hatását a filmiparban. Eredetileg 1987-ben vezetett be adókedvezményt a filmes tevékenységekre,

---

<sup>170</sup> 2013 Filmművészeti Közlemény, 35.

<sup>171</sup> Issue 13 Commission Policy Brief, September 2014.

<sup>172</sup> 2013 Filmművészeti Közlemény, 52. 5.

amelynek széles körű használata az 1993-as reformot követően vette kezdetét.<sup>173</sup> Az adókedvezmény a filmgyártásba befektető cégeknek és (1993 óta) magánszemélyeknek nyújt adólevonási lehetőséget. A film költségvetésének azt a hányadát, amely után a kedvezmény igénybe vehető, az egy filmbe befektethető összeg felső határát és az adólevonás mértékét fokozatosan bővítették az elmúlt évek során.<sup>174</sup>

A 2009-ben bevezetett szabályozás szerint a filmgyártásba befektető cégek és magánszemélyek a filmgyártásba befektetett teljes összeget levonhatják az adóalapból. Társaságok legfeljebb évente 10 160 000 eurót fektethetnek be ilyen módon (filmenként legfeljebb 3 810 000 eurót), magánszemélyeknél ez a határ évi 50 000 euró.<sup>175</sup> Egy film költségvetésének legfeljebb 80%-át tehetik ki az adókedvezményre jogosító befektetések, amely nem haladhatja meg az 50 millió eurót. A film költségvetéséből Írországnak el kell érnie legalább azt az összeget, amely adókedvezményre jogosít; azaz amennyiben a producer a film teljes költségvetésének 80%-át olyan befektetőktől kapja, akik ezáltal adókedvezményben részesülnek, úgy ezt az összeget ír területen kell elköltenie. A kedvezmény igénybevételéhez a filmnek meghatározott kulturális követelményeket kell teljesítenie, amelyek többek között az ír filmgyártáshoz való hozzájárulást, a film ír, illetve európai vonatkozásait értékelik.<sup>176</sup>

Az ír kedvezmény gazdasági hatását érzékeltetheti, hogy 2010-ben 57, adókedvezményre jogosító filmes projekt jóváhagyására került sor. Számítások szerint ez 165 millió eurós írországi költést eredményezett, 10 000 munkahely fenntartásához járult hozzá és 26-28%-os nettó nyereséget kínált a televízió- és filmgyártóknak.<sup>177</sup>

A kedvezmények rendszerét az Filmművészeti Közlemény felülvizsgálatát, valamint az Európai Bizottsággal folytatott konzultációt követően 2015 január 1-ei kezdettel módosították.<sup>178</sup> A befektetői adókedvezmény, amelyet magánszemélyek is igénybe vehettek,

---

<sup>173</sup> BARRETT, PADDY: *Ireland's tax breaks for film & TV production.* [http://www.obs.coe.int/oea\\_publ/sequentia5.pdf.en](http://www.obs.coe.int/oea_publ/sequentia5.pdf.en) [2012.03.12.]

<sup>174</sup> Commission decisions State aid NN49/1997, N32/1997 – Ireland, "Section 35/481" tax based film investment incentive; State aid N237/2000 – Ireland, Extension of aid schemes to film and TV production, Brussels, 25.9.2000; State aid N387/2004 – Ireland, Tax relief for investment in film, Brussels, 1.12.2004; State aid N151/2006 – Ireland, Tax relief for investment in film - Modification of scheme N387/2004, Brussels, 16.5.2006; State aid NN10/2009 (formerly N487/2008) – Ireland, Irish film support scheme, Brussels, 10.3.2009

<sup>175</sup> Irish Tax and Customs: Film Relief, <http://www.revenue.ie/en/tax/it/leaflets/it57.html> [2012.03.12.]

<sup>176</sup> Irish Film Board: Financing your film, Tax Incentives, Section 481 Cultural Test, [http://www.irishfilmboard.ie/financing\\_your\\_film/Section\\_481\\_Cultural\\_Test/29](http://www.irishfilmboard.ie/financing_your_film/Section_481_Cultural_Test/29) [2012.03.12.]

<sup>177</sup> Irish Film Portal: Tax break locked until the end of 2015, <http://irishfilmportal.blogspot.com/2011/01/tax-break-locked-on-until-end-of-2015.html> [2012.03.12.]

<sup>178</sup> State aid SA.38959 (2014/N) – Ireland Film tax relief support scheme modifications; 20.10.2014 C(2014) 7687final

adó jóváírási kedvezménnyé alakult át. A társasági adó jóváírás révén a produkciós vállalat a támogatható, elszámolható költségek 32%-át kitevő adókedvezményhez jut, amely azonban nem haladhatja meg a produkció teljes költségvetésének 80%-át. Az elszámolható költségek felső határa 50 millió euróban korlátozódik. Ezzel párhuzamosan az elszámolható kiadások értelmezése kiszélesedett. Magában foglal minden olyan kiadást, amely a film elkészítéséhez szükséges, a fejlesztéstől az utómunkálatokig, beleértve az archív kópia elkészítésének költségeit is. A fogalom meghatározás úgy bővült, hogy minden olyan személy foglalkoztatásához fűződő költség is elszámolhatóvá válik, amely személyt a minősített vállalkozás minősített film gyártása céljából foglalkoztat. Ez tehát az Írországból dolgozó, nem uniós munkavállalóknak történő kifizetéseket is magában foglalhatja. Az eljárás maga is egyszerűsödik, azáltal, hogy az Ír Adó- és Vámhivatalnak nincs tevéleges kötelezettsége az eljárási folyamatban. A filmgyártó cégnek a film forgatásának megkezdése előtt "kulturális tanúsítványt" kell kérnie a Kulturális, Örökségvédelmi és Gaeltachti minisztertől. Ez azt a célt szolgálja, hogy megerősítse, az adókedvezményre való jogosultságot, azaz, hogy a film minősített filmnek tekinthető. Ez a kulturális tanúsítvány is<sup>179</sup> szükséges ahhoz, hogy a filmgyártó társaság az online benyújtott bevallásában érvényesíthesse az adókedvezményt.

## 6.2 Luxemburg

Luxemburgban 1988 óta létezik filmgyártást ösztönző adókedvezmény. A kedvezmény igénybevételéhez szükséges alapfeltételeket teljesítő (pl. legnagyobb részben Luxemburg területén gyártott, előreláthatóan nyereséges) filmek luxemburgi társasági adóalany gyártói audiovizuális befektetési tanúsítványban részesülnek, amely igazolja a luxemburgi költségek mértékét. A tanúsítvány birtokosa az abban szereplő összeget – legfeljebb a vállalat adózó nyereségének 30%-áig – levonhatja az adóalapból. A tanúsítványt felhasználhatja a filmgyártó cég, de el is adhatja más luxemburgi adóalany cégnek, amely szintén felhasználhatja azt adóalapja csökkentésére. Tekintettel arra, hogy a filmgyártó cégek nem mindig rendelkeznek olyan nyereséggel, amely lehetővé teszi az adókedvezmény előnyeinek teljes kihasználását, a producerek gyakran a tanúsítvány értékesítése mellett döntenek, így szerevve befektetőt a filmhez.<sup>180</sup>

---

<sup>179</sup> Vannak további követelmények is, például a költségvetés minimuma: €250,000 vagy a helyben történő költségek minimum szintje el kell, hogy érje a €125,000-t.

<sup>180</sup> Cineuropa Industry Report: Financing, Tax shelter – Luxembourg, 28/6/2006, <http://cineuropa.org/2011/dd.aspx?t=dossier&l=en&tid=1365&did=75778> [2012.03.12.]



Ebben a rendszerben 2014-ben változás állt be. Az audiovizuális befektetési jegyekre vonatkozó különleges adórendszert törvényi módosítással megszüntették, és helyébe közvetlen támogatási rendszer lépett.

### 6.3 Belgium

Belgium 2002-ben vezette be adókedvezmény-rendszerét, amely lehetővé teszi, hogy Belgiumban letelepedett és belga adóalany cégek<sup>181</sup> a belga audiovizuális produkciókba befektetett összeg 150%-át, de legfeljebb 750 000 eurót (azaz 500 000 euró befektetésnek megfelelő összeget) levonjanak adózó nyereségükből. A kedvezmény igénybevételének feltétele, hogy a támogatott film az Audiovizuális Médiaszolgáltatásokról szóló Irányelv<sup>182</sup> rendelkezései alapján európai filmnek minősüljön.<sup>183</sup> Elfogadása óta az adókedvezmény jelentősen megnövelte a filmes befektetéseket Belgiumban és növelte a foglalkoztatottak számát. Míg a filmgyártáshoz adott beruházások mértéke 2003-ban 5 millió euró volt, ez az összeg 2008-ra 80 millió euróra nőtt, az új munkalehetőségek számát pedig egyes források 7600-ra teszik.<sup>184</sup> A belga Pénzügyminisztérium adatai szerint az adókedvezmény 2003 és 2011 között több mint 600 millió euró finanszírozást biztosított audiovizuális alkotások számára.<sup>185</sup>

Az adókedvezmény rendszer<sup>186</sup> egész Belgiumban érvényes. Ezen túl, regionális szinten az egyes közösségek további Gazdasági és Kulturális alapokon<sup>187</sup> keresztül egyéb támogatást biztosíthatnak egy-egy film elkészítéséhez.

### 6.4 Franciaország

Ahogy arra korábban utaltunk, Franciaországban az átfogó filmtámogatási rendszernek a közvetlen támogatások (elsősorban a mozijegyek, a TV és DVD-eladások után fizetendő

---

<sup>181</sup> Az Európai Bizottság 2009-ben azzal a feltétellel engedélyezte a kedvezmény meghosszabbítását, hogy az adólevonás igénybevételét a belga hatóságok nem kötik belga jogalanyisághoz (pl. belgiumi bejegyzéshez), lsd. Décision de la Commission, Aide d'Etat No. N 516/2009 – Régime d'exonération fiscale (tax shelter) en faveur de la production audiovisuelle – Prolongation de l'aide No. N 121/2007

<sup>182</sup> Az Európai Parlament és a Tanács 2010/13/EU irányelve (2010. március 10.) a tagállamok audiovizuális médiaszolgáltatások gyártására vonatkozó egyes törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek összehangolásáról (Audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv)

<sup>183</sup> Belgium Film Industry – Investor Corner: Tax Shelter, <http://www.belgiumfilm.be/tax-shelter/> [2012.03.12.]

<sup>184</sup> uMedia: Impact of Tax Shelter – Economic Impact, <http://www.umediamedia.eu/en/tax-shelter/economic-impact-134> [2012.03.12.]

<sup>185</sup> Location Flanders: The Belgian Tax Shelter System, <http://www.locationflanders.be/production-guide/financing-and-incentives/the-belgian-tax-shelter-system/> [2012.03.12.]

<sup>186</sup> Népszerűsítő video elérhető itt: <https://www.youtube.com/watch?v=j5XHCr5hvww> [2021.10.12.]

<sup>187</sup> <https://www.belgiumfilm.be/film-financing> [2021.10.12.]

járulékok újraelosztásán alapuló, széleskörű szelektív és automatikus támogatások) mellett már 1985-től részét képezik a SOFICA befektetési alapok, amelyek a részvények után bizonyos adókedvezményeket is biztosítanak.<sup>188</sup> Ezt a kisebb magán-megtakarítások filmiparban való hasznosítását célzó konstrukciót 2004-ben egészítették ki filmgyártáshoz kapcsolódó adókedvezménnyel, amelyet 2009-ben egy kifejezetten a külföldi produkciók franciaországi forgatásaira vonatkozó adókedvezmény követett.

A 2004-ben életbe lépett kedvezményt azok után az automatikus támogatásban is részesülő játékfilmek, dokumentumfilmek vagy animációs filmek után lehet igénybe venni, amelyeket teljes egészében vagy legnagyobb részben francia nyelven vagy valamely Franciaországban használt regionális nyelven forgatnak, és amelyeket főként francia területen készítenek. A kedvezmény 20%-os adójóváírást tesz lehetővé a filmgyártáshoz kapcsolódó franciaországi költségek után, amely nem haladhatja meg az 1 millió eurót (emellett játékfilmek és dokumentumfilmek esetén a percenkénti 1150 eurót, animációs filmek esetén a percenkénti 1200 eurót). A kedvezményt 2005-től a televíziós játékfilmekre is kiterjesztették.<sup>189</sup>

A 2009-ben bevezetett támogatás azokat a külföldi filmeket érinti, amelyeknek a készítése során legalább 1 millió eurót költenek francia területen, illetve játékfilmek esetén emellett legalább 5 forgatási napra Franciaországban kerül sor. A kedvezményben való részesedés feltétele a francia kultúrához, kulturális örökséghez, illetve Franciaország területéhez való kapcsolódás, amelyet a kulturális teszt teljesítése igazol. A szabályozás azt a francia társasági adóalany produkciós szolgáltató céget jogosítja fel adójóváírásra, amely egy külföldi producerrel szerződésben vállalta a film franciaországi gyártásának lebonyolítását. Az adójóváírás mértéke meghatározott franciaországi költségek (a francia, illetve európai szerzőknek, színészeknek, a stáb francia illetve európai tagjainak nyújtott díjazás, illetve fizetés és az ehhez kapcsolódó kötelező hozzájárulások, technikai infrastruktúrával kapcsolatos kiadások, közlekedés, étkezés, amortizáció) 20%-a, de legfeljebb 4 millió euró. Abban az esetben, ha ez az összeg a cég által fizetendő társasági adót meghaladja, a fennmaradó összeget a cég számára a francia állam folyósítja.<sup>190</sup>

---

<sup>188</sup> SANDOT, FREDERIQUE: Méthodes de Financement et Rentabilité dans la production cinématographique: Les Soficas, Mémoire de recherche de fin d'études, HEC Paris, [http://www.vernimmen.net/ftp/Memoire\\_Methodes\\_financement\\_rentabilite\\_dans\\_production\\_cinematographique\\_ue\\_SOFICAS.pdf](http://www.vernimmen.net/ftp/Memoire_Methodes_financement_rentabilite_dans_production_cinematographique_ue_SOFICAS.pdf) [2012.03.12.]

<sup>189</sup> Commission Nationale du Film France: Les crédits d'impôts, [http://www.filmfrance.net/pdf/fr/Chapitre\\_03\\_2.pdf](http://www.filmfrance.net/pdf/fr/Chapitre_03_2.pdf) [2012.03.12.]

<sup>190</sup> Décision de la Commission Européenne, Aide d'Etat N 106/2009 – Crédit d'impôt pour les oeuvres cinématographiques étrangères, Bruxelles, le 2.7.2009, C(2009)5084; Commission Nationale du Film France: i. m.

A francia filmművészeti központ (CNC, Centre national du cinéma et de l'image animée) megrendelésére készült 2011-es tanulmány szerint azonban még ezek az adókedvezmények sem elegendőek ahhoz, hogy Franciaország felvegye a versenyt a szomszédos országokkal. A tanulmány szerint a kedvezmények viszonylag alacsony felső határa (1, illetve 4 millió euró a német 4, illetve 10, valamint az ír 50 milliós határhoz képest) és a szóba jöhető franciaországi költségek szűk meghatározása miatt számos más ország vonzóbb filmes célpont. Véleményük szerint ezt támasztja alá az is, hogy 2010-ben a francia adókedvezmény a támogatott filmek költségvetésének mintegy 8%-át fedezte, szemben a belga 18, a német 13 és az ír 12%-kal.<sup>191</sup>

## 6.5 Málta

Málta 2005-ben vezetett be a filmgyártás ösztönzésére irányuló kedvezményeket. Egyfelől kedvezményes társasági adókulcsot alkalmaz a filmszektorban tevékenykedő vállalatokra (5% az általános 35% helyett), másfelől lehetővé teszi a 18%-os áfa visszatérítését a filmgyártáshoz kapcsolódó árukra és szolgáltatásokra, és a máltai gyártási költségek 22%-áig (nehéz vagy alacsony költségvetésű filmek esetén 32%-áig) terjedő közvetlen támogatással is segíti a filmes produkciókat.<sup>192</sup> Emellett Magyarországhoz hasonlóan Málta is beruházási adókedvezménnyel (a vállalat nagyságától függően meghatározott máltai költségek 30-50%-áig terjedő adójóváírással) segíti a filmes infrastruktúrába való befektetéseket. Ezeknek az intézkedéseknek köszönhetően az elmúlt években folyamatosan nőtt a Máltán forgatott filmek száma. 2007-ben fordult elő először Máltán, hogy az év minden napjára jutott filmes előkészítés vagy forgatás, 2010-re már 398 forgatási nap jutott, és a külföldi filmes produkciók növekvő trendje azóta is folytatódik.<sup>193</sup>

---

<sup>191</sup> GOODFELLOW, MELANIE: *Screen Daily: French film tax incentive less attractive than key EU counterparts, says CNC.*

<http://www.screendaily.com/news/europe/french-film-tax-incentives-less-attractive-than-key-eu-counterparts-says-cnc/5032329.article> [2012.03.12.]

<sup>192</sup> Malta Film Commission: Cash Rebate - Financial Incentives for the Audiovisual Industry, <http://www.mfc.com.mt/page.asp?p=14253&l=1> [2012.03.12.]; Tax Credits, <http://www.mfc.com.mt/page.asp?p=14254&l=1> [2012.03.12.]; Commission decisions State aid N 605/2007 and State aid N 613/2009 – Financial Incentives for the Audiovisual Industry Regulations, Brussels, 28.11.2007, C(2007)5639; Financial Incentives for the Audiovisual Industry Regulations (prolongation of State aid N 605/2007), Brussels, 8.12.2009, C(2009)10025

<sup>193</sup> FinanceMalta: The Film Servicing Sector in Malta, <http://www.financemalta.org/content.aspx?id=255244&count=0> [2012.03.12.]

A maximális támogatási intenzitás – összhangban a Filmművészeti Közlemény változásával – 50%-ra emelkedett.<sup>194</sup> Ezen túl, a máltai kormány a közelmúltban növelte a filmkészítőknek nyújtott pénzvisszatérítéseket. Ennek egyik feltétele a kulturális teszt teljesítése. A máltai filmgyártási folyamat során felmerült támogatható kiadások 40%-áig terjedő visszatérítést kaphatnak a jogosult produkciók.<sup>195</sup>

## 6.6 Olaszország

Olaszország 2008-ban vezetett be adókedvezmény-rendszert az olaszországi filmgyártás fellendítésére. A kedvezmények adójóváírást és adólevonást is tartalmaznak, külön szabályok szerint vonatkoznak a filmgyártó cégekre, illetve a külső befektetőkre és a filmgyártáson kívül más filmes tevékenységeket is támogatnak (filmterjesztés, filmszínházak digitalizációja).

A filmgyártás területén a külső befektetőket a filmgyártáshoz való hozzájárulás 40%-áig terjedő adójóváírás illeti meg, amely egy adóévben nem haladhatja meg az 1 millió eurót. Az "olasz" (döntően olasz vagy európai közreműködőkkel illetve helyszíneken készült) filmeket előállító filmgyártó cégek pedig az olaszországi költségek 15%-ának megfelelő adójóváírásban részesülhetnek, amely egy adóévben legfeljebb 3,5 millió euró lehet.

Emellett – a 2009-ben bevezetett francia adókedvezményhez hasonlóan – Olaszország is külön adójóváírást biztosít az Olaszországban készített külföldi filmek számára, amelyeknek az átfogó, kreatív irányítását egy Olaszországon kívüli cég végzi, olasz adóalany produkciós cég részvételével. Ebben az esetben az olasz produkciós cég jogosult az olaszországi gyártási költségek 25%-áig terjedő adójóváírás igénybevételére, amelynek felső határa a kezdeti 5 millió euróról, 2014-ben 10 millió euróra emelkedett.<sup>196</sup>

Ezen túlmenően az újonnan bevezetett rendszer két további kedvezményt is tartalmaz. Egyfelől a filmgyártó cégek nyeresége, amelyet "olasz" filmek gyártására használnak fel, nem minősül az olasz társasági adó alá eső adózó nyereségnek. Másfelől a filmszektoron kívüli befektetőknek az a nyeresége, amelyet filmgyártás céljára használnak fel, szintén levonható az adóalapból, legfeljebb az adóalap 30%-áig.<sup>197</sup>

---

<sup>194</sup> SA.53289 (2019/X), Malta Financial Incentives for the Audiovisual Industry

<sup>195</sup> <https://maltafilmcommission.com/financial-incentives/> [2021.10.12.]

<sup>196</sup> State aid SA.37922 (2013/N) – Italy, Tax incentives for film production, investment and distribution - prolongation

<sup>197</sup> Italian Film Commission: Regulations introduced in Italy regarding tax benefits for the film industry

Az Európai Bizottság állami támogatást engedélyező döntése a fenti kedvezmények közül a filmszektornak nyújtott adójóváírást és adólevonást tárgyalja mind az ún. olasz, mind a külföldi filmek esetében. A támogatás feltétele itt is minden esetben a vonatkozó kulturális teszt teljesítése.<sup>198</sup>

## 7 További hasonló kezdeményezések Európában

Jelen fejezet középpontjában a filmes adókedvezmény-rendszerek állnak. Amint a fentiekben láthattuk, számos újabban bevezetett tagállami adókedvezmény kimondott célja, hogy a külföldi filmes nagyprodukciók számára vonzóvá tegyék az adott országot. A teljesség kedvéért azonban fontos megemlíteni azt is, hogy ez a törekvés nemcsak adókedvezmények formájában ölthet testet. Ilyen hatás más állami támogatási formák, például közvetlen támogatások útján is elérhető. *Hollandiában* például, szemben az általános európai trenddel, 2007-ben közvetlen támogatási rendszerrel váltották fel a filmes adókedvezményeket.<sup>199</sup> Abban az esetben pedig, ha az adójóváírás – ahogy ezt több európai példánál is láthattuk – nincs az adott cég által fizetendő adó százalékában maximalizálva, átvihető a következő adóévre és/vagy az állam az adókötelezettséget meghaladó összeget kifizeti, a kétfajta támogatási intézkedés gyakorlatilag megegyezik.<sup>200</sup> Az eltérő támogatási megoldások hasonló hatását jelzi az is, hogy az internetes szaksajtóban gyakran a külföldi filmek gyártását ösztönző közvetlen támogatásokat is adókedvezményként említik.<sup>201</sup>

A közvetlen támogatás útját választotta például *Németország*, amely 2007-ben vezette be a Német Filmalapot (DFFF - Deutscher Filmförderfonds) mint új, föderális szintű támogatást. A Filmalap évi 60 millió euróval támogatja azokat a filmes produciókat, amelyeknek költségvetése meghaladja az 1 millió eurót (dokumentumfilmek esetén a 200 000, animációs filmek a 2 millió eurót), költségvetésük legalább 25%-át (20 millió eurót meghaladó

---

<sup>198</sup> European Commission decision, State aid N595/08 – Italy, Film production tax incentives: State aid approval, Brussels, 18.12.2008, C(2008)8819

<sup>199</sup> DAVIES, ADAM P. – WISTREICH, NICOL: *The Film Finance Handbook: How to Fund your Film*. 2007 Netribution Limited; Commission decision State aid N291/07 – The Netherlands Film Fund – Implementation Regulation for feature films and supplementary regulations for investments in film, Brussels, 10.7.2007, C(2007)3231; State aid N524/2009, Brussels, 22.12.2009 C(2009)10665; State aid N371/2010, Brussels, 15.11.2010, C(2010)7913 ; State aid SA.38099 (2014/N) – The Netherlands Film production incentive, Brussels, 13.05.2014, C(2014)3254

<sup>200</sup> LUTHER, WILLIAM i. m.

<sup>201</sup> Például a Német Filmalap esetében: The Hollywood reporter: German Film Fund brings nearly \$ 500 million in 2010, <http://www.hollywoodreporter.com/news/german-film-fund-brings-500-73922> [2012.03.12.]; vagy a cseh közvetlen támogatási rendszer esetében: Film New Europe: EU approves Czech film tax incentives, <http://www.filmneueurope.com/news/czech/eu-passes-czech-film-tax-incentives> [2012.03.12.]

német költség esetén legalább 20%-át) Németország területén realizálják és teljesítik a német, illetve európai tartalomra, a stáb tagjaira és a gyártás helyszínére vonatkozó tesztet.<sup>202</sup> A támogatás a németországi költségek 16 illetve 20%-áig terjed, összege elérheti a 10 millió eurót. A Filmalap adatai szerint 2010-ben a támogatás 340 millió euró befektetést generált a filmgyártás területén<sup>203</sup>, összesítésben pedig 420 millió eurót biztosított 757 film számára 2007. januári indulása óta, és további 2,5 milliárd eurós beruházást vonzott Németországba. Az alapból származó minden egyes euró tehát további hat euró németországi befektetést eredményezett.<sup>204</sup> A Filmalap sikerét mutatja az is, hogy *Ausztria* 2010-ben egy ezzel gyakorlatilag megegyező támogatási modellt fogadott el, azzal a különbséggel, hogy a támogatás az osztrák költségek 25%-áig terjedhet és költségvetése - tekintettel a két ország eltérő nagyságára - évi 7,5 millió euró.<sup>205</sup> Az osztrák példa azt is jól mutatja, hogy a támogatások versengése nem korlátozódik az adókedvezményekre.

További példa erre a magyar filmtámogatási adókedvezmény nyomására bevezetett cseh támogatási rendszer, amelyre a magyar támogatási rendszer bemutatásakor már utaltunk. A magyar filmes adókedvezmény bevezetése ugyanis mindenekelőtt *Csehországot* érintette érzékenyen: annak ellenére, hogy jelentős filmes múlttal és infrastruktúrával rendelkezett, pénzügyi kedvezmény híján filmgyártása visszaesett. 2005-re Magyarország behozta Csehországot a külföldi produkciókból származó bevételek terén, majd évről évre több filmes produkciót hódított el.<sup>206</sup> Döntően ennek tudható be, hogy – a cseh Film Bizottság adatai szerint – a cseh filmgyártás volumene a 2002-es 7,17 milliárd cseh koronáról 3,52 milliárd cseh koronára esett vissza 2008-ra. Az ebben szereplő, külföldi produkciók által generált összeg 4,54 milliárd cseh koronáról 705 millió cseh koronára csökkent. Annak ellenére, hogy ugyanezen időszak alatt a cseh filmgyártás volumene 390 millió cseh koronáról 880 millió cseh koronára nőtt, összességében a 2003 és 2008 közötti időszakban a filmipari foglalkoztatás 38%-os esést

---

<sup>202</sup> Entscheidung der Europäischen Kommission, Staatliche Beihilfe N695/2006 – Deutschland, Deutscher Filmförderfonds, Brüssel, 20.12.2006, K(2006)6682; A film kulturális jellegének garantálása érdekében a játékfilmek esetében a vonatkozó teszt "kulturális tartalom" kategóriájában a 15 kritériumból legalább négynek meg kell felelniük, míg a dokumentumfilmeknek és az animációs filmek esetében a vonatkozó kulturális teszt kilenc kritériumából legalább kettőt kell teljesíteni. State Aid SA.59636 (2020/N) – Germany German Film Promotion Fund – Strengthening Film Production, Brussels, 02.02.2021 C(2021) 321

<sup>203</sup> The Hollywood reporter: German Film Fund brings nearly \$ 500 million in 2010, <http://www.hollywoodreporter.com/news/german-film-fund-brings-500-73922> [2012.03.12.]

<sup>204</sup> <https://dff-ffa.de/index.php?grusswort-bkm-engl>

<sup>205</sup> Entscheidung der Europäischen Kommission, Staatliche Beihilfe N 96/2010 – Österreich, Österreichische Filmförderungsregelung (Filmstandort Österreich), Brüssel, den 31.8.2010, K(2010)6041; State aid SA.37679 (2013/N) – Austria Prolongation of the Austrian film support scheme Filmstandort Österreich, Brussels, 13.01.2014, C(2014) 92

<sup>206</sup> <http://online.wsj.com/article/SB124838757272177229.html> [2012.03.12.];

ért meg.<sup>207</sup> Gazdasági pozíciói védelme érdekében a cseh filmipar hosszú évek óta kérte egy filmgyártást támogató program bevezetését, amely végül 2010. január 1-jén lépett életbe.

A támogatási programban való részvétel feltétele a magyar teszttel lényegében megegyező kulturális és gyártási követelmények teljesítése.<sup>208</sup> A két kedvezmény működési mechanizmusa azonban eltér: a cseh támogatás a filmgyártó cégeknek biztosított közvetlen állami támogatáson alapszik. A támogatás mértéke csehországi filmgyártási költségek 20%-áig terjedhet. A korlátozott territorializációra vonatkozó szabály érvényesítése érdekében a figyelembe vehető cseh filmgyártási költségek nem haladhatják meg a teljes költségvetés 80%-át. A számításba jövő költségek meghatározása a cseh támogatás esetén valamivel szigorúbb, a támogatási program rendelkezésére álló éves keret azonban jelentősen magasabb, mint a magyar hatóságok által az Európai Bizottsághoz benyújtott költségvetési prognózisok<sup>209</sup> (2010-ben 400 millió cseh korona, azaz kb. 16,2 millió euró, 2011-től pedig évente 1000 millió cseh korona, azaz kb. 40,6 millió euró).<sup>210</sup> A cseh és a magyar támogatási program közötti főbb hasonlóságokat és eltéréseket a következő táblázat szemlélteti.<sup>211</sup>

	<b>Magyarország</b>	<b>Cseh Köztársaság</b>
<b>Támogatás formája</b>	Társasági adókedvezmény: adólevonás és adójóváírás	Közvetlen támogatás
<b>Kedvezményezettek</b>	magyar társasági adóalany vállalatok, amelyek hozzájárulnak a film költségvetéséhez (közvetlenül), filmgyártó cégek (közvetetten)	Csehországban letelepedett, cseh adóalany filmproducerek vagy koproducerek
<b>Támogatott filmek</b>	magyar filmek, koprodukción, bér munka	Csehországban letelepedett filmgyártók és koproducerek által készített filmek
<b>Territorializáció</b>	A támogatás a költségvetés 80%-ának az országban való elköltésére ösztönöz	A támogatás a költségvetés 80%-ának az országban való elköltésére ösztönöz
<b>Elszámolható költségek</b>	A filmgyártáshoz közvetlenül kapcsolódó áruk és szolgáltatások magyarországi költségei, beleértve: amortizáció, szerzői jogdíjak a teljes költségvetés 4%-áig, pénzügyi költségek, igazgatási költségek arányos része, vissza nem igényelhető	A filmgyártáshoz közvetlenül kapcsolódó áruk és szolgáltatások csehországi költségei, cseh adóalany vagy forrásadó-köteles természetes személyeknek történő kifizetések; <i>nem</i> számolható el pl.: amortizáció, szerzői jogdíjak, pénzügyi költségek,

<sup>207</sup> <http://www.expats.cz/prague/article/prague-entertainment/film-production-in-prague/> [2012.03.12.]

<sup>208</sup> State aid N 98/2010 – Czech Republic Czech film support scheme, Brussels, 17.06.2010 C (2010)4193

<sup>209</sup> European Commission decision, State aid N 98/2010 – Czech film support scheme, Brussels, 17.6.2010, C(2010)4193

<sup>210</sup> 2012. március 26-i árfolyamok alapján

<sup>211</sup> European Commission decision, State aid N 98/2010; The new Czech film production rebate vs. The Hungarian one, OrienTaxPress, Budapest, 9 July 2010, [http://www.orientax.hu/site\\_media/files/OrienTaxPress\\_Czech\\_film\\_rebate.pdf](http://www.orientax.hu/site_media/files/OrienTaxPress_Czech_film_rebate.pdf) [2012.03.12.]

	vám/áfa, produceri díjak a költségvetés 4%-áig <sup>212</sup>	igazgatási költségek, adó/vámjellegű kiadások marketing költségek, disztribúciós költségek, külföldi stáb napi díja, ÁFA költségek, film cselekmény kidolgozása, produceri díjak
<b>Támogatás mértéke</b>	A támogató cég legfeljebb a hozzájárulás 119%-át nyerheti vissza az adókedvezmény segítségével, a filmgyártó cég a film teljes költségvetésének legfeljebb 20%-áig (80% alatti magyar költségek esetén a magyar filmgyártási költségek 25%-áig) kaphat adókedvezményre jogosító támogatást	A cseh filmgyártási költségek (legfeljebb a költségvetés 80%-áig terjedően) 20%-a, vagy forrásadó-köteles külföldi személyeknek kifizetett összegek 10%-a
<b>Éves költségvetés</b>	2011-ben 4800 millió HUF <sup>213</sup> (16,5 millió euró), 2012-ben 4600 millió HUF <sup>214</sup> (15,8 millió euró), 2013-ban 5000 millió HUF <sup>215</sup> (17,2 millió euró) <sup>216</sup>	(2011-től) évi 1000 millió cseh korona (40,6 millió euró) <sup>217</sup>
<b>Támogatáshoz megszabott minimális költségvetési összeg</b>	–	15 millió cseh korona (609 000 euró) csehországi költség nagyjátékfilmek és tévéfilmek esetén, 3 millió cseh korona (122 000 euró) dokumentumfilmek esetén, 10 millió cseh korona (406 000 euró) <sup>218</sup> tévésorozatok esetén, részenként <sup>219</sup>
<b>Támogatás feltételül szolgáló teszt</b>	Kulturális teszt (Izd. a 3.1.1. pont alatt), gyártáshoz kapcsolódó feltételek	A magyarral lényegében megegyező kulturális és gyártáshoz kapcsolódó teszt <sup>220</sup>

6. táblázat: A cseh és a magyar támogatási program összehasonlítása

<sup>212</sup> The new Czech film production rebate vs. The Hungarian one, OrientTaxPress (2010)

<sup>213</sup> T/1498. sz. törvényjavaslat a Magyar Köztársaság 2011. évi költségvetéséről, Fejezeti indokolások, XLII. A költségvetés közvetlen bevételei és kiadásai, <http://www.mkogy.hu/irom39/01498/adatok/fejezetek/42.pdf> [2012.03.12.]

<sup>214</sup> Becsült összeg, forrás: Európai Bizottság döntése, N202/2008. sz. állami támogatás – Magyarország, Filmszakmai támogatási program, Brüsszel, 2008.7.16, C(2008)3543

<sup>215</sup> Becsült összeg, forrás: Európai Bizottság döntése, N202/2008.

<sup>216</sup> 2012. március 26-i árfolyamok alapján

<sup>217</sup> 2012. március 26-i árfolyamok alapján

<sup>218</sup> 2012. március 26-i árfolyamok alapján

<sup>219</sup> Czech Film Commission: Czech Republic launches 20 % rebate, <http://www.filmcommission.cz/news/detail/id/149> [2012.03.12.]

<sup>220</sup> Az elbírálás alapjául szolgáló kritériumok gyakorlatilag megegyeznek, apró eltérésekkel pl. a cseh kulturális teszt összevonta a magyar c) és h) pontokat és egy újabb szempontot vezetett be a társadalmat érintő jelenkori vagy történelmi eseményekkel foglalkozó filmek értékelésére; a gyártási kritériumok között a nehezen értelmezhető i) pontot úgy módosította, hogy a filmalkotás hozzájárul műfaja továbbfejlesztéséhez; a gyártási szempontok közé beiktatta, hogy a gyártás során cseh szolgáltatókat vesznek igénybe; a filmgyártás-előkészítés helyszínét nem értékeli, csak az utómunkálatok csehországi elvégzéséért ad pontot. Némiképp eltér ugyanakkor a két teszt pontrendszer. Csehország esetében minden kulturális követelmény két pontot ér és az a feltétel, hogy a kulturális követelményekért adható 16 pontból legalább 4-et elérjen a film. Ez azt jelenti, hogy a kulturális teszt nemcsak két követelménynek való teljes megfeleléssel, de akár négy részleges megfeleléssel (amelynek értelmezése nem könnyű, tekintettel a követelmények egységességére) is teljesíthető. Emellett szükséges, hogy az elérhető összpontszámnak legalább a felét, azaz 23 pontot teljesítsen a film. (European Commission decision, State aid N 98/2010).



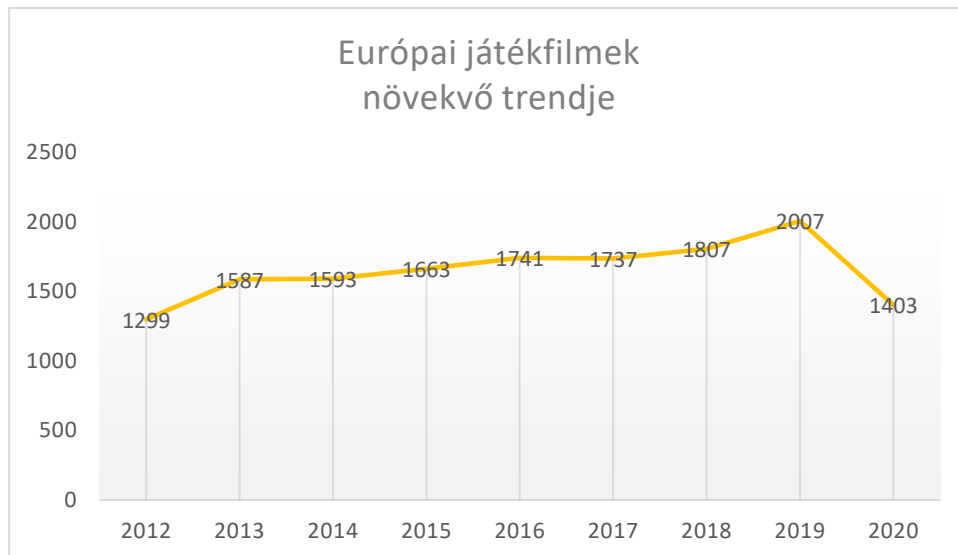
## 8 A Filmművészeti Közlemény felülvizsgálata óta eltelt időszak

A Filmművészeti Közlemény felülvizsgálatának eredménye egy piaci igényt öntött szabályozási formába. Az azóta eltelt időben a piac részéről nem merült fel kezdeményezés a kérdés újra tárgyalására Európában. Az Európai Audiovizuális Megfigyelőközpont évről évre gyűjt adatokat az európai filmpiac alakulásáról.<sup>221</sup> Az itt közölt számokból kirajzolódik az európai játékfilmek számának évről évre növekvő trendje (4. ábra és 5. ábra). Kivételt ez alól a 2020-as évre vonatkozó adat mutat, amely a COVID pandémia egyes hullámai miatt bevezetett mozgásszabadság korlátozásával és távolságtartással kapcsolatos intézkedések miatt kedvezőtlenül érintette a filmek előállításának, forgatásának piacát világszerte.



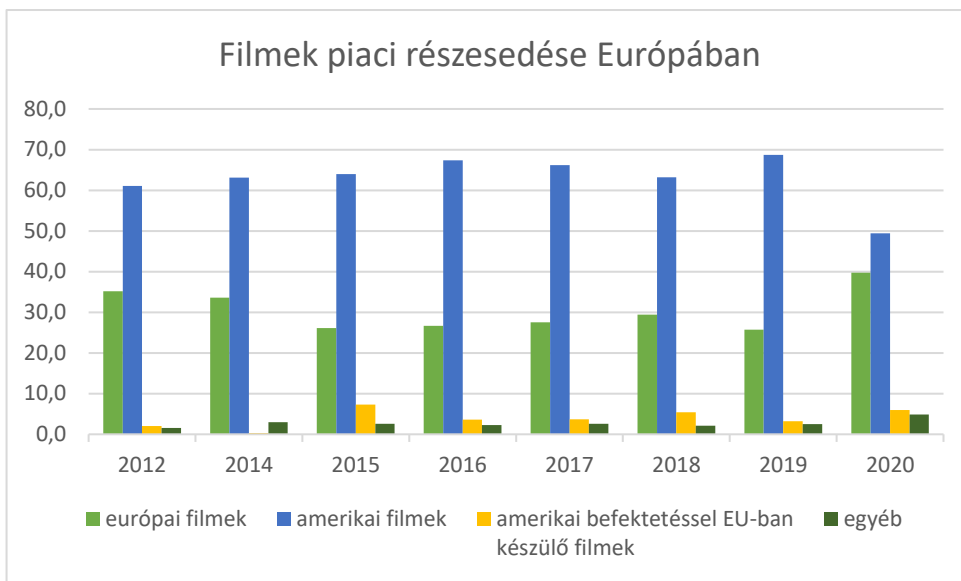
4. ábra: Európai játékfilmek száma 2012-2020.; Forrás: OBS

<sup>221</sup> Az Európai Audiovizuális Megfigyelőközpont évente megjelenteti az Évkönyvet (*Yearbook*), amelyek az audiovizuális piac szélesebb spektrumát fedik le (<https://www.obs.coe.int/en/web/observatoire/industry/key-trends>), valamint szintén évente kiadja a *FOCUS* nevezetű kiadványt, amely a filmpiacra vonatkozó adatokat tartalmazza <https://www.obs.coe.int/en/web/observatoire/industry/focus>. A 4. és 5. ábra elkészítéséhez az ezekből vett anyagokat használtam.



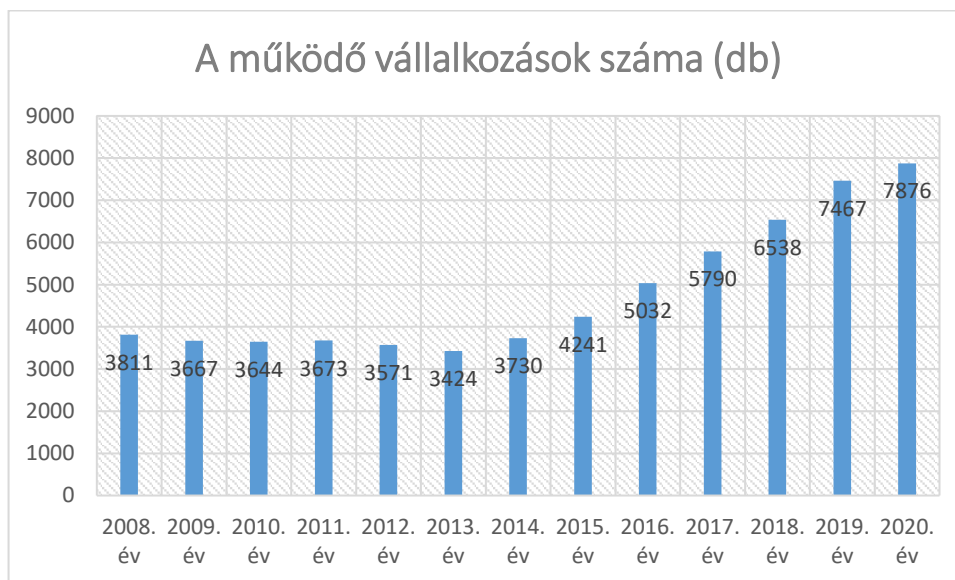
5. ábra: Európai játékfilmek növekvő trendje 2012-2020.; Forrás: OBS

Hiába növekszik azonban az európai játékfilmek száma, ha az európai filmek mozilátogatottsága ezzel párhuzamosan nem emelkedik jelentősen. Figyelembe véve azt a tényt is, hogy az európai piac jóval kisebb és széttöredezett az amerikai piachoz képest, valamint azt a tényt, hogy az európai mozilátogatottságba az amerikai filmekre jegyet váltó nézőközönség is beletartozik, mégis inkább az a következtetés vonható le, hogy az európai filmes produciók megtérülése rosszabb prognózisú. Összességében az európai piacon is az amerikai filmek piaci részesedése a legmagasabb (ezt szemlélteti a 6. ábra). Ennek csupán egyik oka a piaci igény és a finanszírozás megszerzése között feszülő ellentét.



6. ábra: Filmek piaci részesedése Európában 2012-2020.; Forrás: Statista

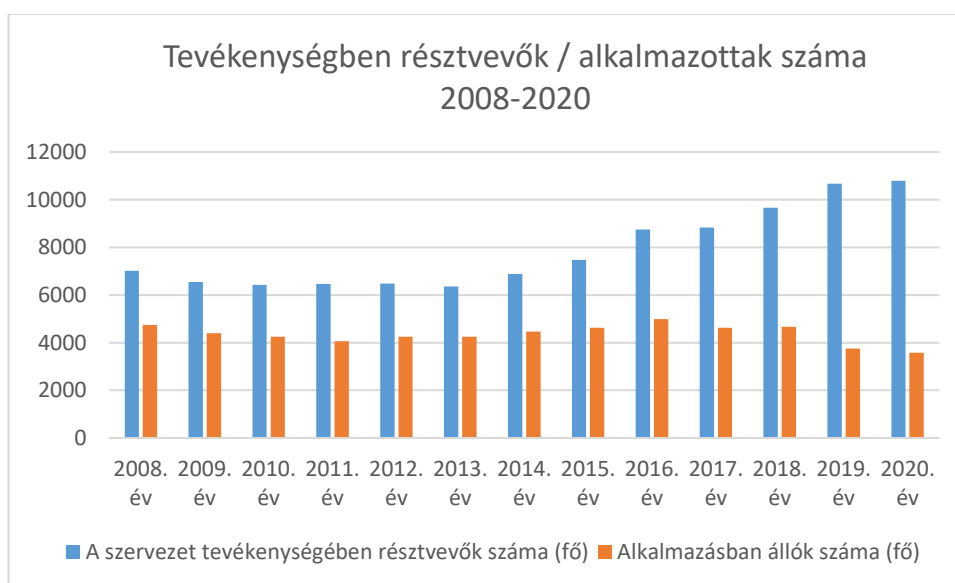
Magyarországon, a KSH adatait elemezve jól látható a film, videó, televízióműsor gyártás és hangfelvétel kiadás területén működő, elsősorban kis-, és közepes vállalatok számának túlsúlya és emelkedése a 2008-2020 közötti időszakban (7. ábra) alátámasztva tehát a filmtámogatások következtében kiépülő, megerősödő ipari tevékenységeket hazánkban.



7. ábra: Magyarországon működő vállalkozások száma a Film, videó, televízióműsor gyártása, hangfelvétel-kiadás területén a KSH éves gazdaságszerkezeti adatai alapján 2008-2020 között

Ezzel párhuzamosan a KSH adataiból az is jól látszik, hogyan nő a működő vállalkozások tevékenységében résztvevők száma, ám ugyanez az emelkedés már nem mutatkozik a vállalkozásban közvetlenül foglalkoztatottak számán (8. ábra). A

vállalkozásokban közvetlenül foglalkoztatottak száma inkább stagnál, vagy csökken. A csökkenés több tényezővel is magyarázható. Egyrészt, kapcsolatba hozható a növekvő nemzetközi versennyel, amely más országokba is vonzza a nagy filmprodukciókat. Másrészt magyarázható azzal, hogy a nagy költségvetésű film-projektek kiszolgálása valójában nem igényel állandó stábot, hanem inkább a rövid távú foglalkoztatásnak kedvez.<sup>222</sup> Harmadrészt, a foglalkoztatás formájára hatnak az egyének adózására vonatkozó szabályok is, negyedrészt, valószínűsíthető, hogy a pandémia hatásával is számot kell vetnünk, amikor a csökkenő tendenciát látjuk.

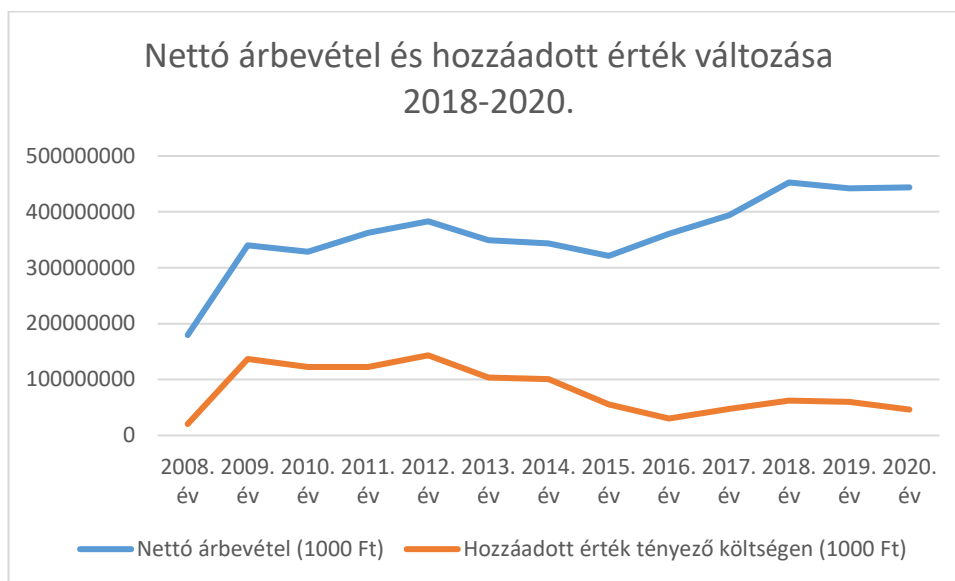


8. ábra: A tevékenységben résztvevők és az alkalmazottak számának alakulása 2008-2020 között, a Film, video, televízióműsor gyártása, hangfelvétel-kiadás területén a KSH éves gazdaságszerkezeti adatai alapján

Végezetül a KSH adatokból az is megállapítható, hogy míg a vállalkozások számával párhuzamosan azok nettó árbevétele is növekszik hazánkban, a hozzáadott érték tényező csökkenő tendenciát mutat (9. ábra). Ebből a tényből pedig arra következtethetünk, hogy a szolgáltatás költségei megnövekedtek, amelynek egyik oka lehet a hazai szolgáltatás piaci értékének emelkedése, például a filmipart kiszolgáló szakembergárda kedvező ár-érték aránya által. Másként fogalmazva, azt is mondhatjuk, hogy az infrastrukturális beruházások és a képzett szakembergárda vonzó a külföldi produkciók számára, következésképpen tehát

<sup>222</sup> Ez a következtetés összecseng az UNESCO jelentésben szereplő hasonló következtetéssel. Lásd: *Re/shaping policies for creativity: addressing culture as a global public good*. UNESCO, 2022, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380474>, 55.o. [2022.12.12.]

továbbra is szükséges a nagy produkciók helyszínre vonzása az adókedvezmények kínálta lehetőségek fenntartásával.



9. ábra: Nettó árbevétel és hozzáadott érték tényező változása 2008-2020 között Magyarországon a Film, video, televízióműsor-gyártás, hangfelvétel-kiadás területén

Az Egyesült Államok államainak filmtámogatási kedvezményeit áttekintve e fejezet végén lévő táblázat adataiból arra a következtetésre jutottunk, hogy a gazdasági észszerűség a versenynek határokat szab, azaz a „race-to-the-bottom” mégsem a legvégsőkig megy el. A közel tíz éves távlatban látható adókedvezmények megerősítik azt a feltételezésünket, hogy az elmúlt évek európai programrendszerei az amerikai államok filmtámogatásait is komplex filmtámogatási programba csoportosították. Ezzel párhuzamosan szigorodtak az adott államhoz köthető költségekre vonatkozó előírások és az állam területén elköltött minimális összeg szinte minden esetben feltételévé vált a helyi filmtámogatás igénybevételének. Bár egyes esetekben megfigyelhető, az elszámolható költségek százalékos arányának emelkedése, tipikusan 20 %-ról akár 30 %-ra, ugyanakkor az is látszik, hogy ezzel párhuzamosan, szigorúbb foglalkoztatási szempontokat követelnek meg az egyes államok. A kilátásba helyezett magasabb adókedvezmény tipikusan a hátrányos régiókban élők foglalkoztatásával érhető el.

A helyi foglalkoztatásösztönzés mellett a kedvezmények másik pillére a helyi fogyasztásösztönzés, például a helyi szállás igénybevétele, helyi termékek és szolgáltatások után járó adókedvezmények révén, valamint harmadik pilléreként egy-egy térség turisztikai céllal történő megjelenítése olyan tényező az adókedvezmények rendszerében, amely hangsúlyt kap a komplex támogatási programok kidolgozásánál.

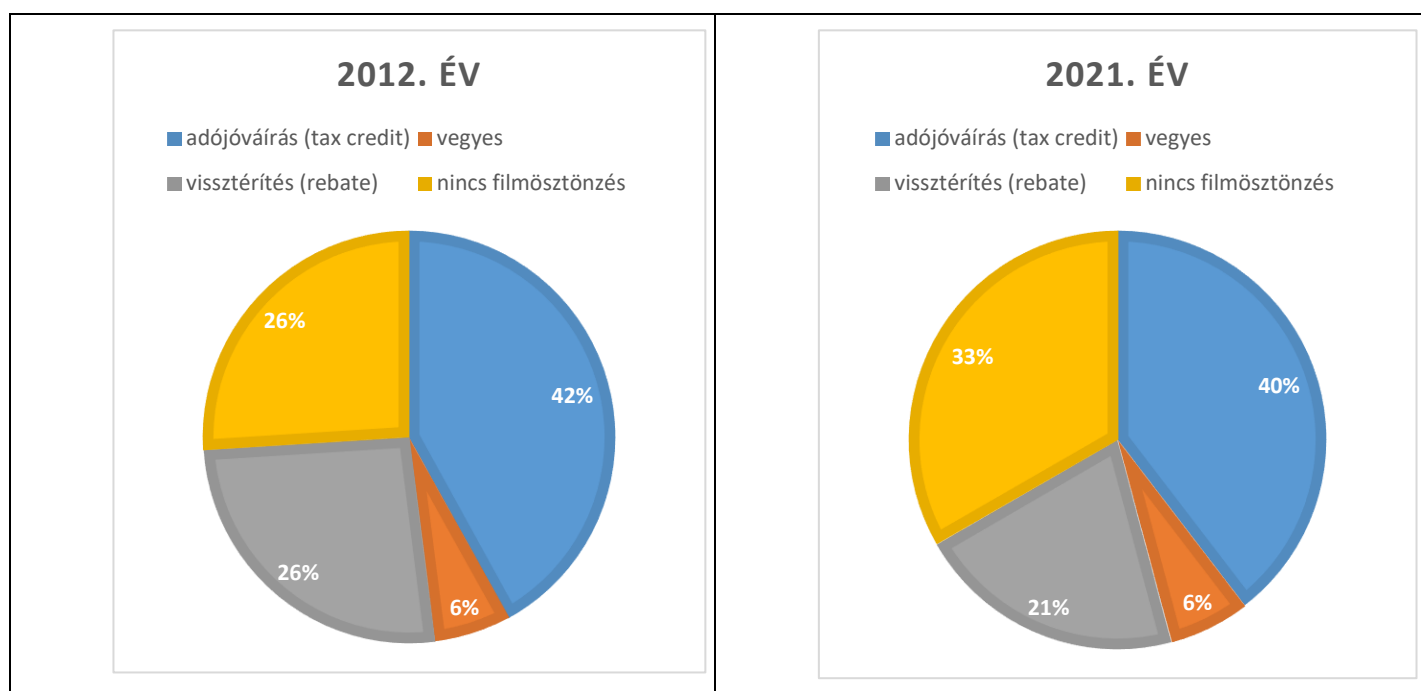
A 2010-es évek elején adóvisszatérítéssel működő filmtámogatási rendszerek egy része 2021-ben is hasonló programot tartott fenn, de közülük két állam teljesen megszüntette filmtámogatási rendszerét (Michigan és Wyoming), további kettő inkább filmtámogatást ad, nem adóvisszatérítést (Tennessee és Texas). Megfigyelhető továbbá, hogy azok az államok, amelyek nem rendelkeznek filmtámogatási programmal földrajzilag inkább az Egyesült Államok középső illetve északi részén helyezkednek el. A tizenöt államból,<sup>223</sup> amelyik nem rendelkezik filmtámogatási programmal közel az államok fele, azaz hét állam<sup>224</sup> esetében a népsűrűség inkább alacsonyabbnak mondható, míg a többi állam – Florida kivételével – is inkább a közepes népsűrűségű államok közé sorolható, esetleg rendelkezik valamilyen különleges természeti adottsággal, amely egyébként is vonzóvá teheti az adott államot (pl. a Grand Canyon, a Niagara vízesés vagy a Nagy-tavak környéke). Elképzelhető, hogy a népsűrűség, valamint a természeti adottságok együtt olyan súllyal jelentkeznek, hogy gazdaságilag nem érvényesülhet megfelelő módon egy esetleges filmtámogatási program foglalkoztatásösztönző, vagy fogyasztásösztönző hatása, ezért tehát nem éri meg egy ilyen program fenntartása.

Összességében az állapítható meg, hogy kevés olyan amerikai állam van, ahol 2012 és 2021 között jelentősen változtattak volna az adókedvezmény típusán, de ez nem zárja ki azt, hogy a támogatáspolitikai hangsúlyokon ne változtattak volna. Másként fogalmazva azt is mondhatjuk, hogy ahol 2012-ben adójóváírásra volt lehetőség, ott jó eséllyel 2021-ben is ez a filmtámogatási forma maradt érvényben. Az alábbi ábra (10. ábra) azt is plasztikussá teszi, hogy 2012-höz képest – ha minimális mértékben is, de – nőtt (3 tagállammal több) a filmtámogatási rendszerrel nem rendelkező amerikai államok száma. Természetesen, időközben a pandémia egy olyan plusz, előre nem látható tényezőt is jelentett a gazdaságban, ami a támogatási rendszerek megőrzését, különösen a foglalkoztatásösztönző támogatások kiterjesztését vagy megtartását ösztönözhetette.

---

<sup>223</sup> Alaska, Arizona, Florida, Indiana, Iowa, Kansas, Michigan, Missouri, New Hampshire, North Dakota, South Dakota, Vermont, West Virginia, Wisconsin, Wyoming

<sup>224</sup> Alaska, Arizona, Iowa, Kansas, North Dakota, South Dakota, Wyoming



10. ábra: Adókedvezmények megoszlása az Amerikai Egyesült Államokban, 2012 és 2021-ben (a szerző saját gyűjtése)

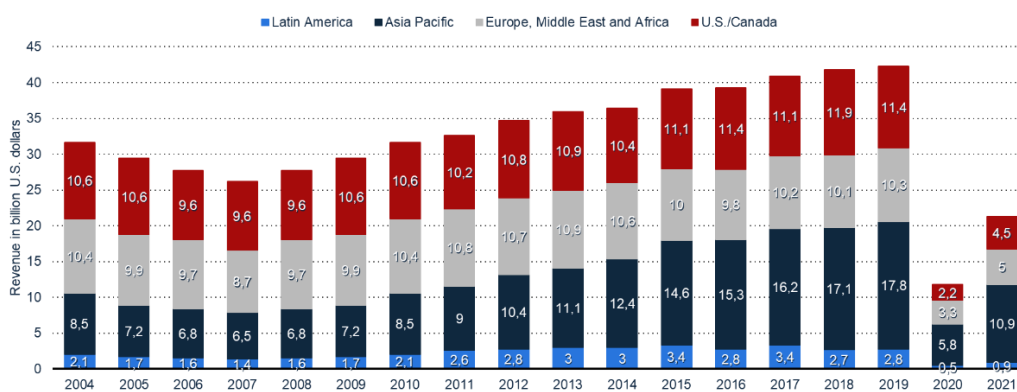
Az *Egyesült Királyság* kilépése az Európai Unióból további változást hozott az európai filmek piacán. A brit személyzet már nem rendelkezik EGT-státusszal, és így nem felel meg néhány tagállam kulturális tesztjében az európai feltételnek, illetve nem jogosult az adott tagállam ösztönző rendszerei szerinti adókedvezményre. A filmtámogatások vonatkozásában az Egyesült Királyságot már nem kötik az EU állami támogatási szabályai. A tartalom akkor jogosult a vonatkozó kreatív ágazati adókedvezményre Angliában, ha megfelel az Egyesült Királyság vonatkozó kulturális tesztjének, illetve az elismert koprodukciós megállapodásokban szereplő feltételeknek. A kreatív ágazat kulturális tesztjei Angliában továbbra is elismerik az EGT-tartalmakat és -személyzetet.<sup>225</sup> Ennek a változásnak a hosszabb távú hatásai jelenleg még nem felmérhetők a brit-, valamint az európai filmipar számára.

Összességében a jegybevételek alakulását tekintve a világon egy folyamatos emelkedést láthatunk – leszámítva a pandémia éveit –, ahol Ázsia egyre inkább piaci tényezővé válik (11. ábra).

<sup>225</sup> British Film Institute <https://www.bfi.org.uk/strategy-policy/policy-statements/working-with-uk-after-eu-exit-answering-questions-from-screen-sectors#incentives> [2022.12.21.]

## Global box office revenue from 2004 to 2021, by region (in billion U.S. dollars)

Global box office revenue 2004-2021, by region



statista

11. ábra: A jegybevételek globális alakulása 2004 és 2021 között a világ egyes régiói szerint, Forrás: Statista

Ennek kettős jelentősége van: egyfelől Ázsia egyre inkább versenytárs a nézők figyelméért vívott küzdelemben,<sup>226</sup> másfelől újabb piaci lehetőséget tartogat az európai filmipar céljai számára.

## 9 Összefoglalás és kitekintés

Jelen fejezet célja a tagállamok között kibontakozó filmtámogatási versengés bemutatása konkrét példákkal szemléltetve azt, valamint érzékeltetve a filmes adókedvezményeknek az európai szabályozási háttérét, nemzetközi kontextusát és perspektíváit. Bemutatta azokat az egyensúlyokat, amelyeket az Európai Unió jogharmonizáció, különösen a Filmművészeti Közlemény megtalálni vél a filmes támogatások új generációjának bevezetésekor és megítélésekor. Másként fogalmazva megvilágította azt, ahogyan Európa megtalálni véli az egyensúlyt kulturális támogatás és gazdasági ösztönzők, a belső piacot negatívan érintő támogatási harc és a világméretű versenyben való helytállás, a nemzeti filmgyártás rövid távú érdekei és az összeurópai filmipar stratégiai kérdései, a tagállami kulturális hatáskörök és közösségi gazdasági érdekek között.

Bár a világszerte fokozódó filmes adókedvezményeknek egyre több kritikusa akad, elsősorban az Egyesült Államokban, ahol a 2010-es években több tagállam egyoldalúan

<sup>226</sup> Gondolhatunk itt pl. a K-Pop előretörésére, a mangák elterjedésére, vagy a Netflix ázsiai befektetéseire is a tágabb kulturális ipart tekintve. Pl: <https://www.cnbc.com/2020/11/09/netflix-nflx-its-strategy-in-asian-markets-like-india-indonesia.html> [2022.12.21.]



felülvizsgálta az ilyen típusú támogatási programokat,<sup>227</sup> vélhetően a 2020-as évek COVID járvány indukálta gazdasági válsága okán, új lendületet kaptak e támogatási programok Amerikában is. Jól érzékelteti ezt az a tény, hogy mára az adókedvezményekkel, befektetések népszerűsítésével, elérhetővé tételével, szolgáltatások nyújtásával foglalkozó cégek száma is megemelkedett. Külön piaca van azoknak a szolgáltatásoknak, amelyek átfogó jelleggel értékelik a különböző államok ajánlotta filmösztönző rendszerek ökinálta lehetőségeket.

Ezzel szemben Európában még távolról sincs kibontakozóban ilyen felülvizsgálati tendencia<sup>228</sup> – sőt, a jelek inkább a verseny szélesedésére és fokozódására utalnak. Az Európai Audiovizuális Megfigyelőközpont 2014-ben közzétett jelentése szerint 17 európai országban működik adóösztönző rendszer, vannak olyan országok, pl. Franciaország, az Egyesült Királyság és Olaszország, ahol egyszerre több filmösztönző rendszer is működik.<sup>229</sup>

Az Európai Unió tagállamainak ez a versengése a nagyprodukciókért az Európai Bizottság szerint egyértelműen káros a belső piacra. Az Unió azonban – bár a pénzügyi válság az utóbbi években élesen rávilágított e hatáskörmegosztás korlátaira – jelenleg nem rendelkezik a tagállamok adórendszereinek összehangolására irányuló kompetenciával. Rendelkezik azonban egy olyan eszközzel, amely Amerika esetében hiányzik: az állami támogatási politikával. Valóban, a versengés visszaszorításának eszköze a tagállamok által nyújtott támogatások, kedvezmények korlátozása megvalósulhatna az Európai Bizottság által érvényesített állami támogatási szabályok alapján.

A jelenlegi bizottsági gyakorlat az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdés d) pontja, az ún. kulturális kivételen és a filmművészet kulturális tevékenységként való, osztatlan szemléletén alapszik. A Filmművészeti Közlemény egységes szempontrendszer szerint ítéli meg a különböző támogatási programokat: a művészfilmek támogatását éppúgy, mint a nagyprodukciók megszerzésére irányuló adókedvezményeket. Ahogy a Bizottság vitaanyaga írja, a jelenlegi kritériumok nem megfelelőek ahhoz, hogy elejét vegyék a versengő kedvezményeknek Európában.

A gyakorlatban a nagyprodukciók ösztönzésére irányuló kedvezmények esetén a kulturális követelmények szisztematikus vizsgálata problematikusnak bizonyult. A kulturális

---

<sup>227</sup> Ennek eredményeként néhány államban megszüntették az adókedvezmények rendszerét, pl.: Alaska, Florida, Michigan, West Virginia, Wyoming.

<sup>228</sup> Meg kell ugyanakkor azt is jegyezni, hogy az Egyesült Államokban szövetségi szinten is működik filmes adókedvezmény, amelyhez társulnak az egyes államok által adott adókedvezmények, szemben az Európai Unióval, ahol keretszabályozás teszi lehetővé a tagállamok számára a filmek állami támogatását.

<sup>229</sup> OLSBERG, JONATHAN – BARNES, ANDREW: *Impact analysis of fiscal incentive schemes supporting film and audiovisual production in Europe*. European Audiovisual Observatory, December 2014

célkitűzések a filmes adókedvezmények esetében rendszerint csak áttételesen vannak jelen. Az európai filmipar gazdasági bázisának fenntartása valódi kulturális tartalommal bíró filmek elkészültét is biztosíthatja, az adókedvezmények természetéből eredően azonban közvetlenül nem ezekre irányul ösztönző hatása. Ezen alapvetően a kulturális tartalom meglétét biztosítani hivatott kulturális tesztek, kulturális követelmények sem változtattak.

A kulturális követelmények ellenőrzésében rejlő ellentmondások teljes feloldása azonban változatlan jogalap mellett nem lehetséges. Kizárólag arra van mód, hogy a Bizottság szigorúbb ellenőrzés alá vonja azt a kitélt, miszerint az ilyen támogatás csak akkor engedélyezhető "ha az az Unión belüli kereskedelmi és versenyfeltételeket nem befolyásolja a közös érdekekkel ellentétes mértékben".

Gyakorlatilag erre tesz kísérletet a Bizottság által, éppen az eredeti Filmművészeti Közlemény 10. évfordulójára időzített, 2011-ben indított felülvizsgálata, majd a közzétett Filmművészeti Közlemény-tervezet, és ezek nyilvános vitája. Két fő problémát azonosít a nagy külföldi produkciók támogatásával kapcsolatban. Egyrészt az ilyen produkciókhoz kapcsolódó nyereség nagyrészt az EU-n kívül marad, és ennek következtében nem feltétlenül járul hozzá az ágazat hosszú távú fenntarthatóságához. Másrészt az amerikai nagy produkcióknak – európai versenytársaikkal ellentétben – nem okoz nehézséget a magánfinanszírozás megszerzése, ezért megkérdőjelezhető a nagy költségvetésű produkciók támogatásának szükségessége. A Bizottság szolgálatainak véleménye szerint az ilyen produkciók vonzása biztosíthatja, hogy a nagyszabású filmek Európában készüljenek el, de az ilyen támogatások torzítják az európai gyártási helyszínek közötti versenyt. A kezdeti szakaszban az Európai Bizottság szolgálatai határozottan állást foglaltak a támogatási verseny korlátozásának szükségességéről. Ám a közzétett követő nyilvános vita és tagállami egyeztetések által felvetett kérdés: megengedheti-e (egyáltalán) magának az európai filmipar, hogy nagy költségvetésű produkciókat veszítsen el?

A versenyfeltételek torzulásának mérséklése érdekében a javaslat egyrészt kiterjeszti a számításba vehető költségek körét az Európai Gazdasági Térség teljes területén felmerült költségekre, másrészt korlátozza a nem európai nagyprodukcióknak juttatható támogatás arányát. Ezzel egyidejűleg a kulturális követelmények meghatározásával egyenértékűnek ismeri el a szakmai testületek általi kiválasztást. Ez azonban, tekintettel arra, hogy az adókedvezmények nem szelektív támogatásként működnek, nem hoz feltétlenül változást esetükben: a kulturális célkitűzést a tervezet szerint továbbra is bizonyítani kellene.

Az elfogadott 2013. évi Filmművészeti Közlemény elsősorban a tagállamok és az érdekelt felek által, az európai audiovizuális ágazat életképességéhez és versenyképességéhez való hozzájárulásnak tekintett szabályokkal és pontosításokkal összhangban álló, az előző közlemény aktualizált változata lett. A jogbiztonság érdekében ezúttal a Közlemény alkalmazhatóságának időtartama sem korlátozott. Az azóta eltelt idő a kompromisszum létjogosultságát megerősíti. Felülvizsgálati igény a piaci szereplők részéről nem érkezett.

Jogi szempontból egy másik lehetőség az adókedvezmények kulturális céljának megkérdőjelezése, a kulturális kivétel helyett gazdasági ösztönzőként való megítélése lehetne, az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdés c) pontja alapján ("az egyes gazdasági tevékenységek vagy gazdasági területek fejlődését előmozdító támogatás, amennyiben az ilyen támogatás nem befolyásolja hátrányosan a kereskedelmi feltételeket a közös érdekekkel ellentétes mértékben"). Ebben az esetben a kedvezményeket bevezető tagállamok mentesülnének a kulturális célkitűzés igazolásának kötelezettsége alól. Az Európai Bizottság ugyanakkor még a tervezetben foglaltnál is szigorúbban vizsgálná a támogatás szükségességét és arányosságát, a gazdasági előnyök és hátrányok mérlegelésével. Míg a tervezet, bár korlátok felállításával, de továbbra is elfogadja az ilyen támogatások létjogosultságát, a 107. cikk (3) bekezdés c) pontja alapján ez kérdésessé válhatna. Ehhez azonban alapvető paradigmaváltásra, a filmgyártás egységes, kulturális szemléletének megváltoztatására lenne szükség, amely egyelőre nem került napirendre.

A Filmművészeti Közlemény tervezetéről folytatott nyilvános konzultáció eredményei jól mutatják, hogy a tagállamok nem állnak készen egy, a nemzeti határokon túlnyúló megközelítés megvalósítására. Az alapvető kérdés ugyanis még mindig, akárcsak az európai támogatási politika kezdetekor, az egész európai filmipar versenyképessége, az európai film jövője. Lehet-e Hollywood és Bollywood mellett egy Jollywood-ot teremteni Európában? Hogyan és milyen eszközökkel, gazdasági ösztönzőkkel javítható az európai film és filmipar helyzete nemzetközi szinten? Elgondolkodtató, hogy e kérdés aktualitásán az elmúlt fél évszázad támogatási politikája sem változtatott.

A nagyprodukciónak folytatott sikeres versengés segíthet abban, hogy megtartsa az európai filmipar gazdasági bázisát, fenntartsa és növelje a jelenlegi kapacitásokat – anélkül azonban, hogy ennek a fejlődésnek a mozgatórugója az európai filmipar egészének megerősödése volna. Kétségtelen, hogy ez a kérdés messzire vezet. Ehhez már az állami támogatásokon túlmenő, olyan lépésekre lenne szükség, amelyek segítenek áthidalni az európai filmipar széttöredezettségét és megindítják a fejlődést az európai szintű filmipar felé, fellendítik

az európai filmek terjesztését,<sup>230</sup> javítják a kereskedelmi feltételrendszert, erősítik az európai koprodukciónak a filmgyártást, a kulturális célkitűzések érvényesítése mellett szükség szerint közelítik a filmalkotás és a közönség igényeit. Számos elemző szerint az európai audiovizuális szektor sikerének kulcsa, hogyan jut el és hogyan épít magának jelentős regionális és globális nézőközönséget.<sup>231</sup> Mindennek során pedig már nemcsak Amerikára kell tekintettel lennünk: egyes elemzők a „világmozi” (world cinema) fokozatos előtörésével számolnak Hollywood kárára. Egy biztos: a nagyprodukciókért folytatott versengésnek, bármilyen látványos és gyors eredményekkel is járhat egy sikeres támogatási rendszer, nem szabad a hosszú távú, stratégiai kérdéseket és az európai filmgyártás eredeti ambícióit háttérbe szorítania.

---

<sup>230</sup> A Filmművészeti Közlemény tervezete külön kitér az európai filmforgalmazás javítására, lsd. Európai Bizottság, Tervezet, 8. o.

<sup>231</sup> Lsd. pl. az American Assembly véleményét az első nyilvános konzultációra: [http://ec.europa.eu/competition/consultations/2011\\_state\\_aid\\_films/american\\_assembly\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/competition/consultations/2011_state_aid_films/american_assembly_en.pdf) [2012.03.12.]

7. táblázat: Az Egyesült Államok tagállamaiban működő filmelőállítását segítő adókedvezmények összefoglaló táblázata, 2012 és 2021 (a szerző saját gyűjtése)<sup>232</sup>

ÁLLAM	ADÓKEDVEZMÉNY TÍPUSA ÉS MÉRTÉKE 2012	ADÓKEDVEZMÉNY TÍPUSA ÉS MÉRTÉKE 2021
<b>ALABAMA</b>	<p>Visszatérítés (rebate)                      Államban felmerülő, állami kiadások: forgalmi, használati és szállásadó-mentesség                      25%-os visszatérítés minden állam által igazolt kiadásra                      35%-os visszatérítés az alabamai lakosnak kifizetett bérköltségből az állam által minősített és elismert produkcióra vonatkozóan                      a produkció kiadásainak legalább 500 000 USD-t kell elérniük, de nem haladhatják meg a 20 millió USD-t.</p> <p>Alabama Filmiroda  <a href="http://www.alabamafilm.org/2010/filmmakersincentives2.shtml">http://www.alabamafilm.org/2010/filmmakersincentives2.shtml</a></p>	<p>Jövedelemadó-visszatérítés (rebate)                      – A filmprojekt bizonyos, Alabamában felmerülő kiadásainak 25%-a,                      – valamint az alabamai lakosoknak kifizetett bérköltségek 35%-a.                      – A visszatérítés felhasználható az állam által minősített produkciós vállalat alabamai jövedelemadó-kötelezettségének kiegyenlítésére abban az adóévben, amelyben a kiadások felmerültek.                      – Ha a visszatérítés összege meghaladja a produkciós vállalat alabamai jövedelemadó-kötelezettségét, akkor a többlet visszatéríthető.                      Állami forgalmi, használati és szállásadó-mentesség                      – Az az állam által minősített produkciós vállalat, amelynek egyes, minősített költségei Alabamában felmerülő kiadások, jogosult lehet arra, hogy mentességet kapjon a forgalmi, használati és szállásadó állami része alól. A mentesség nem vonatkozik a helyi adó részre. Annak igénybevételéhez az alabamai adóügyi hatóság mentességi igazolását állít ki, amelyet a vállalat felhasználáskor bemutatni köteles az eladónak.                      A 41-7A-43. szakasz felhatalmazza az Alabama Film Office-t, hogy évente legfeljebb 20 millió dollár értékben nyújtson ösztönzést az államban minősített produkciós cégeknek.                      Alabama Dept. of Revenue: <a href="https://revenue.alabama.gov/tax-incentives/major-tax-incentives/film-rebate/">https://revenue.alabama.gov/tax-incentives/major-tax-incentives/film-rebate/</a> ;  <a href="http://www.alabamafilm.org/tax_incentives.html">http://www.alabamafilm.org/tax_incentives.html</a></p>
<b>ALASKA</b>	<p>Átruházható adójóváírás (credit)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Akár 58%-os, átruházható adójóváírás (credit) az alaszka minősített gyártási kiadásokra, beleértve az alábbiakat:</li> <li>• 30%-os átruházható adójóváírás az alaszka föld használati kiadások után</li> <li>• további 20%-os, összesen 50%-os jóváírás az alaszka lakosoknak fizetett bérek után</li> <li>• a vidéki térségben felmerült gyártási kiadások után 6%-os jóváírás</li> <li>• további 2%-os jóváírás a felmerült kiadásokra október 1. és március 30. között</li> <li>• további 6%-os adójóváírás epizodikus forgatókönyv szerinti televíziós kreditként</li> <li>• forgalmi adómentesség</li> <li>• állami személyi jövedelemadó-mentesség</li> </ul> <p>2015-ben megszűnt az állami adójóváírási rendszer                      Alaszka Filmiroda  <a href="http://commerce.state.ak.us/ded/dev/film/incentives/index.html">http://commerce.state.ak.us/ded/dev/film/incentives/index.html</a></p>	NINCS ÁLLAMI FILMÖSZTÖNZÉS
<b>ARIZONA</b>	NINCS ÁLLAMI FILMÖSZTÖNZÉS	NINCS ÁLLAMI FILMÖSZTÖNZÉS

<sup>232</sup> A szerző saját gyűjtése

<b>ARKANSAS</b>	<p>Visszatérítés (rebate)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 20%-os visszatérítés (rebate) a filmgyártás minősített költségeire (beleértve az államban rezidens és nem rezidens munkacserőt is).</li> <li>• további 10% kedvezmény az Arkansas állambeli lakos foglalkoztatása esetén, ha azok egyéb követelményeknek megfelelnek</li> <li>• a filmgyártás során legalább 500 000 dollárt kell költeni</li> <li>• az éves költségvetés felső határa 5 millió dollár.</li> </ul> <p>Arkansas Film Office 2010-ben bezárta kapuit.  <a href="http://easeentertainment.com/production-incentives/arkansas/">http://easeentertainment.com/production-incentives/arkansas/</a> vagy <a href="http://www.ncsl.org">www.ncsl.org</a></p>	<p>Adó visszatérítés (rebate)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 20% a helyi, minősített kiadások költségei után,</li> <li>• 10% az Arkansas állambeli lakos foglalkoztatása esetén, ha azok egyéb követelményeknek megfelelnek</li> <li>• Új filmdó-jóváírás (credit):</li> <li>• 2021 júliusában lép hatályba:</li> <li>• Átruházható adójóváírást tesz lehetővé</li> <li>• 4 millió dolláros éves alaptámogatást hoztak létre</li> <li>• További 10%-os ösztönző, veteránok és veterán tulajdonú vállalkozások közreműködése esetén.</li> </ul> <p><a href="https://www.arkansascinemasociety.org/otr/new-film-tax-credit-incentive-sails-through-arkansas-legislature">https://www.arkansascinemasociety.org/otr/new-film-tax-credit-incentive-sails-through-arkansas-legislature</a>  <a href="https://www.arkansasedc.com/film">https://www.arkansasedc.com/film</a> Arkansas Filmbizottság</p>
<b>CALIFORNIA KALIFORNIA</b>	<p>Adójóváírás (credit)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• minősített adófizetők az elszámolható kiadások alapján adójóváírást vehetnek igénybe a jövedelemadó terhére; és/vagy egyes, minősített költségek forgalmi és használati adójából.</li> <li>• nincs állami területfoglalási adó</li> <li>• 20%-os, nem átruházható adójóváírás a játékfilmek és televíziós sorozatok minősített kiadásaira</li> <li>• A "független film" számára adott 25%-os adójóváírás átruházható</li> <li>• bizonyos feltételek teljesítésével további 5%-os adójóváírási kedvezmény érhető el</li> </ul> <p>Kaliforniai Filmbizottság  <a href="http://www.film.ca.gov/Incentives.htm">http://www.film.ca.gov/Incentives.htm</a></p>	<p>Adójóváírás (credit)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 20-30%-os adójóváírás (nem átruházható, nem visszatérítendő)</li> <li>• 25%-os, nem átruházható adójóváírás a televíziós sorozatok államba történő áthelyezésekor</li> <li>• 25%-os átruházható adójóváírás a "független" filmek számára</li> <li>• 20%-os, nem átruházható adójóváírás játékfilmek, új tévésorozatok, minisorozatok, pilotok esetében</li> <li>• bizonyos feltételek teljesítésével további 5-10%-os adójóváírási kedvezmény érhető el</li> </ul> <p><a href="https://film.ca.gov/">https://film.ca.gov/</a>  <a href="https://film.ca.gov/tax-credit/the-basics-3-0/">https://film.ca.gov/tax-credit/the-basics-3-0/</a></p>
<b>COLORADO</b>	<p>Pénz visszatérítés (rebate)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 20% készpénz-visszatérítés az államban felmerülő gyártási költségekre</li> <li>• hitelgarancia program filmgyártások számára</li> </ul> <p>Colorado Filmbizottság  <a href="http://www.coloradofilm.org">www.coloradofilm.org</a></p>	<p>Visszatérítés (rebate)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• akár 20%-os visszatérítés az államban felmerülő, elismert gyártási kiadásokra</li> <li>• Feltétel: legalább 50%-ban helyi szereplőkkel és stábbal kell dolgozni</li> <li>• A coloradói produkciós cégeknek legalább 100 000 dollárnyi helyi, minősített gyártási kiadást kell felmutatniuk</li> <li>• Az államban nem minősített, külsős produkciós cégeknek legalább 1 millió dollárnyi helyi, minősített gyártási kiadást kell felmutatniuk, kivéve, ha televíziós reklámfilmeket és videojátékokat gyártanak. Ezeknek a produkcióknak ugyanis elegendő legalább 250 000 dollárnyi helyi, minősített gyártási kiadást kell felmutatniuk</li> <li>• 2022. június 3: Colorado House Bill 1408 (<a href="https://leg.colorado.gov/bills/hb22-1408">https://leg.colorado.gov/bills/hb22-1408</a>), amely az államban felmerülő költségek esetében lehetőséget biztosít a 20%-os visszatérítést meghaladóan.</li> <li>• Munkacsoport felállítása, amelynek célja tanulmányozni, hogyan lehetne hatékonyabbá tenni a coloradói filmgyártás teljesítményalapú ösztönzését.</li> </ul> <p>Office of Economic Dev. and Int. Trade  <a href="https://oedit.colorado.gov/colorado-film-incentive">https://oedit.colorado.gov/colorado-film-incentive</a></p>
<b>CONNEC- TICUT</b>	<p>Adójóváírás (credit)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• forgalmi, ingatlan-, infrastrukturális és szállodai szolgáltatásokra vonatkozó adómentesség</li> <li>• a minősített gyártási költségek után akár 30%-os adójóváírás nyújtható</li> <li>• A játékfilmek, mint támogatható gyártási típus kétéves felfüggesztése 2013. július 1-jétől.</li> </ul> <p>Connecticut Filmosztály  <a href="http://www.ctfilm.com">www.ctfilm.com</a></p>	<p>Adójóváírás (credit)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Átruházható, vissza nem térítendő adójóváírás</li> <li>• a minősített gyártási költségek után akár 30%-os átruházható adójóváírás számolható el</li> </ul> <p>Dept. of Revenue Services  <a href="https://portal.ct.gov/DRS/Publications/Corporation-Credit-Guide/Film-Production-Credit-14FEB2018">https://portal.ct.gov/DRS/Publications/Corporation-Credit-Guide/Film-Production-Credit-14FEB2018</a></p>

<b>DELAWARE</b>	NINCS ÁLLAMI FILMÖSZTÖNZÉS	Visszatérítendő adójóváírás (Refundable tax credit) <ul style="list-style-type: none"> <li>• 2022. június 30-án törvénybe iktatták a Senate Bill 252-t, amely beiktatta a delaware-i film- és televíziós kísérleti programot, amely legfeljebb 30%-os visszatérítendő adójóváírást nyújt a gyártási, gyártás előtti vagy utómunka-költségek után. A kiadásokat közvetlenül a digitális szórakoztatás előállítására kell fordítani.</li> <li>• Delaware szórakoztatóipari munkahelyekről szóló törvény (House Bill 465) <a href="https://legis.delaware.gov/BillDetail/119633">https://legis.delaware.gov/BillDetail/119633</a> )</li> </ul> <a href="https://www.ep.com/blog/record-number-of-us-states-expand-filmmaking-incentives-in-2022/">https://www.ep.com/blog/record-number-of-us-states-expand-filmmaking-incentives-in-2022/</a>
<b>FLORIDA</b>	Átruházható adójóváírás (credit) <ul style="list-style-type: none"> <li>• nincs állami jövedelemadó</li> <li>• forgalmi és használati adómentesség a floridai gyártási tevékenység során használt bizonyos termékek vásárlása vagy lízingje esetén</li> <li>• 20-30%-os átruházható adójóváírás (credit) minősített költségek esetén</li> <li>• további 5%-os bónusz bizonyos típusú produciók esetében</li> </ul> Floridai Filmügyi Hivatal <a href="http://www.Filminflorida.com">www.Filminflorida.com</a>	NINCS ÁLLAMI FILMÖSZTÖNZÉS <ul style="list-style-type: none"> <li>• a szórakoztatóipari forgalmiadó-mentességet élvez</li> </ul>
<b>GEORGIA</b>	Adójóváírás (credit) <ul style="list-style-type: none"> <li>• 20%-os, időben átruházható adójóváírás (credit) minimum 500 000 \$-os befektetés esetén</li> <li>• további 10%-os bónusz az állam által biztosított promóciós logóval ellátott projektek esetében</li> <li>• forgalmi és használati adómentesség</li> <li>• azonnali forgalmiadó-mentesség a vásárlás helyén</li> </ul> Georgia Film Office <a href="http://www.georgia.org">www.georgia.org</a>	Adójóváírás (credit) <ul style="list-style-type: none"> <li>• 20%-os átruházható adójóváírás azon vállalatok számára, amelyek legalább 500 000 dollárt költenek az államban a filmgyártási és az utómunka során</li> <li>• további 10%-os adójóváírás bizonyos jóváhagyott projektek részére, amelyek egy öt másodperces beágyazott Georgia logót tartalmaznak</li> <li>• 2022. március 31-én a House Bill 1437 és Senate Bill 435 törvényjavaslatok végrehajtását 2023-ra halasztották. Ezek a törvényjavaslatok évi 900 millió dollárban maximálták volna a filmtámogatási programot, és az átruházható adójóváírást nem átruházható/nem visszatérítendő adójóváírásra változtatták volna.</li> </ul> <a href="https://www.georgia.org/industries/film-entertainment/georgia-film-tv-production/production-incentives">https://www.georgia.org/industries/film-entertainment/georgia-film-tv-production/production-incentives</a>
<b>HAWAII</b>	Visszatérítendő adójóváírás (refundable tax credit) <ul style="list-style-type: none"> <li>• 20%-os visszatérítendő adójóváírás (refundable tax credit) a minősített gyártási költségekre (beleértve az állami és megyei helyszín- és létesítménydíjakat) Oahun, és 25% a szomszédos szigeteken</li> <li>• produkciókénti felső határ 15 millió dollár</li> <li>• Jogdíjak adómentessége</li> </ul> Hawaii Filmiroda <a href="http://www.hawaiifilmoffice.com">www.hawaiifilmoffice.com</a>	Nem átruházható, visszatérítendő adójóváírás (credit) <ul style="list-style-type: none"> <li>• 200 000 \$ minimális minősített költség</li> <li>• 20% adójóváírás minden Oahu szigetén felmerülő gyártási költség tekintetében és</li> <li>• 25% adójóváírás, ha a gyártási költség az összes többi szomszédos szigeten (Hawaii nagy szigete, Kauai, Lanai, Maui és Molokai) merül fel.</li> <li>• a House Bill 1982 (Motion Picture, Digital Media, and Film Production Income Tax Credit) a 2022-es év júniusában további növeléseket hajtott végre a fenti tételekben; 20%-ról 22%-ra növelte az adójóváírást a 700 ezernél több lakossal rendelkező megyékben az államilag elismert gyártási költségek után; és 25%-ról 27%-ra növelte az adójóváírást a 700 000 vagy annál kevesebb lakosú megyékben megvalósuló minősített produciók államilag elismert gyártási költségei után</li> <li>• az egyes produciók által igényelhető összes adójóváírás 15 millió dollárról 17 millió dollárra emelkedett</li> <li>• a szükséges minősített gyártási költségek minimális összegét 200 000 dollárról 100 000 dollárra csökkentették.</li> </ul> Hawaii Filmiroda <a href="https://filmoffice.hawaii.gov/incentives-tax-credits/">https://filmoffice.hawaii.gov/incentives-tax-credits/</a>
<b>IDAHO</b>	JELENLEG NEM TÁMOGATOTT PROGRAM <ul style="list-style-type: none"> <li>• forgalmiadó-visszatérítés (rebate)</li> <li>• szállásadó-mentesség 30 napos tartózkodást követően</li> </ul> Idahói Filmiroda, <a href="http://www.filmidaho.org">www.filmidaho.org</a>	NINCS ÁLLAMI FILMÖSZTÖNZÉS

<b>ILLINOIS</b>	<p>Adójóváírás (credit)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• átruházható adójóváírás az összes államilag elismert és jóváhagyott kiadás 30%-a vonatkozásában</li> <li>• a minősített Illinois állambeli gyártási kiadások 30%-a</li> <li>• 30%-os jóváírás az illinois-i fizetések után, munkavállalónként legfeljebb 100 000 dollárig</li> <li>• az adójóváírás 5 évig átvihető / leírható</li> <li>• további 15%-os jóváírás a gazdaságilag hátrányos helyzetű területen élő személyek fizetése után</li> </ul> <p>Illinois-i Filmiroda  <a href="http://www.illinoisfilm.biz">www.illinoisfilm.biz</a></p>	<p>Adójóváírás (credit)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• a minősített Illinois állambeli gyártási kiadások 30%-a.</li> <li>• 30%-os jóváírás az illinois-i fizetések után, munkavállalónként legfeljebb 100 000 dollárig.</li> <li>• Az adójóváírás az Illinois Film Office/Department of Commerce and Economic Opportunity által eredetileg kiállított adójóváírástól számított 5 év elteltéig továbbvihető.</li> <li>• Az illinois-i filmadó-hitelt jelenleg 2026-ban tervezik megújítani.</li> <li>• 15%-os kiegészítő jóváírás - a kérelmezők további 15%-os adójóváírást kapnak azon magánszemélyek (legalább 1000 dollár összbeért kereső) fizetése után, akik gazdaságilag hátrányos helyzetű területeken élnek, ahol a munkanélküliségi ráta az állam éves átlagának legalább 150%-a.</li> <li>• Szenátus új törvényt hozott 2022 április 19-én (Senate Bill 157), amely lehetőséget biztosít (feltételekkel) arra, hogy adójogilag nem helyi lakosnak számító személyek (pl. író, színész, rendező, látványtervező, jelmeztervező, zeneszerző stb.) bérköltsége is adójóváírás alapján képezhesse.</li> </ul> <p>Illinois-i Kereskedelmi Minisztérium  <a href="https://www2.illinois.gov/dceo/whyillinois/Film/FilmTaxCredit/Pages/default.aspx">https://www2.illinois.gov/dceo/whyillinois/Film/FilmTaxCredit/Pages/default.aspx</a></p>
<b>INDIANA</b>	<p>NINCS ÁLLAMI FILMÖSZTÖNZÉS</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• bizonyos esetekben a gyártás során felmerülő költségek forgalmiadó-mentessége felmerülhet</li> </ul>	<p>NINCS ÁLLAMI FILMÖSZTÖNZÉS</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• A legalább 30 egymást követő napot meghaladó szállásköltség mentesülhet a megyei vendéglátóadó alól.</li> </ul> <p><a href="https://www.filmindiana.com/filming-in-indiana/incentives/">https://www.filmindiana.com/filming-in-indiana/incentives/</a></p>
<b>IOWA</b>	<p>NINCS ÁLLAMI FILMÖSZTÖNZÉS</p> <p>Újjáalakult filmiroda:  <a href="http://www.produceiowa.com/">http://www.produceiowa.com/</a></p>	<p>NINCS ÁLLAMI FILMÖSZTÖNZÉS</p>
<b>KANSAS</b>	<p>NINCS ÁLLAMI FILMÖSZTÖNZÉS</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 28 napot meghaladó tartózkodás esetén nem kell idegenforgalmi adót fizetni a szálloda használata után</li> </ul> <p>Kansasi Filmiroda  <a href="http://www.filmkansas.com">www.filmkansas.com</a></p>	<p>NINCS ÁLLAMI FILMÖSZTÖNZÉS</p>
<b>KENTUCKY</b>	<p>Adóvisszatérítés (credit)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Választani lehet a Kentucky államban befizetett (6%-os) forgalmi és használati adóvisszatérítés (credit) vagy az államilag elismert és jóváhagyott kiadások legfeljebb 20%-ának megfelelő, jövedelemadó- visszatérítés között</li> <li>• Feltétel továbbá, hogy a produkciós cég legalább 500 000 dollárt költsön Kentuckyban játékfilmek vagy televíziós műsorok gyártására (reklámok, dokumentumfilmek, Broadway-produkciók esetében alacsonyabb a költsési limit).</li> </ul> <p>Kentucky Filmiroda  <a href="http://www.kyfilmoffice.com">www.kyfilmoffice.com</a></p>	<p>Nem átruházható, visszatérítendő adójóváírás (credit) (Kentucky szórakoztatóipari ösztönző program)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• a minősített kiadások 30-35%-a, a minősített bérköltségek 30-35%-a</li> <li>• 5%-os bónusz a fokozott ösztönző megyében felmerült kiadások után</li> </ul> <p>Gazdaságfejlesztési kabinet  <a href="https://cedky.com/cdn/1980_Ky_Entertainment_Incentive_Program_Guidelines_FINAL_Dec_2021.pdf">https://cedky.com/cdn/1980_Ky_Entertainment_Incentive_Program_Guidelines_FINAL_Dec_2021.pdf</a></p>



<p><b>LOUISIANA</b></p>	<p>Átruházható adójóváírás (transferable tax credit)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 30%-os átruházható adójóváírás az államon belüli termelési kiadásokra</li> <li>• további 5%-os munkaerő-adójóváírás a helyi lakosok bérköltségére vonatkozóan</li> <li>• 300,000 \$ minimális állami kiadási követelmény</li> <li>• a megszerezhető adójóváírások összege nem korlátozott</li> </ul> <p>Louisiana szórakozás  <a href="http://www.louisianaentertainment.gov/">http://www.louisianaentertainment.gov/</a></p>	<p>Nem átruházható adójóváírás (non-transferable tax credit)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Mozgóképgyártási adójóváírás, amely a mozgóképgyártók számára akár 40%-os (nem átruházható) adójóváírás biztosít a teljes minősített, az államban felmerült gyártási költségekre, beleértve a helyi (rezidens) és nem helyi munkaerőt is.</li> <li>• Akár 40%-os adójóváírás biztosít (25%-os alapjovávírás; 10%-os emelés a louisianai forgatókönyv-előadások esetében, 5%-os emelés, ha a New Orleans-i metropolisz statisztikai körzetén kívülre esik).</li> <li>• 50,000 \$ minimális állami kiadásra vonatkozó követelmény a louisianai forgatókönyv-produkciók esetében.</li> <li>• 300 000 \$ minimálisan az államon belüli kiadásra vonatkozó követelmény minden más támogatható produkció esetében.</li> <li>• A kibocsátható hitelek maximális összege adóévenként 150 millió dollár.</li> <li>• Az igényelhető hitelek maximális összege adóévenként 180 millió dollár.</li> <li>• Az adójóváírások felhasználhatók a louisianai személyi vagy társasági jövedelemadó-kötelezettség kiegyenlítésére.</li> <li>• Az adójóváírások a névérték 90%-áért visszautalhatók az államnak (2%-os átutalási díjat kell fizetni, ami nettó 88%-ot eredményez).</li> </ul> <p><a href="https://www.louisianaentertainment.gov/film/motion-picture-production-program">https://www.louisianaentertainment.gov/film/motion-picture-production-program</a></p>
<p><b>MAINE</b></p>	<p>Visszatérítés/adójóváírás kombináció</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• bérköltség adó-visszatérítési terv (10-12%-os visszatérítés, rebate)</li> <li>• 5%-os nem átruházható, vissza nem térítendő adójóváírás (credit) a nem bérjellegű gyártási költségekre.</li> <li>• nincs állami forgalmi adó a legtöbb gyártási tételre, a gyártáshoz használt üzemanyagra és villamos energiára.</li> <li>• a médiaprojektekbe befektetők számára jövedelemadó-visszatérítés</li> <li>• idegenforgalmi adómentesség hosszú távú tartózkodás esetén</li> </ul> <p>Maine-i Filmiroda; <a href="http://www.filminmaine.com">www.filminmaine.com</a></p>	<p>Visszatérítés/adójóváírás kombináció</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 10-12%-os bérköltség adó-visszatérítési kedvezmény</li> <li>• 5%-os adójóváírás a gyártási kiadásokra</li> <li>• idegenforgalmi adómentesség a 28 napot meghaladó, folyamatos tartózkodás esetén</li> </ul> <p>Maine-i Filmiroda  <a href="https://filminmaine.com/incentives/">https://filminmaine.com/incentives/</a></p>
<p><b>MARYLAND</b></p>	<p>Visszatérítendő jövedelemadó-jóváírás (transferable tax credit)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• a filmgyártási tevékenység államilag elismert közvetlen költségeinek legfeljebb 25%-áig terjedő visszatérítendő jövedelemadó-jóváírás (televíziós sorozatok esetében legfeljebb 27%-ig)</li> <li>• Feltétel: az államban legalább 500 000 dollár közvetlen költség keletkezzen és a produkció forgatásának legalább 50%-a az államban történjen, valamint a film országos terjesztésű legyen</li> <li>• Mentesség a 6%-os állami forgalmi és használati adó alól</li> </ul> <p>Maryland Filmiroda  <a href="http://www.marylandfilm.org">www.marylandfilm.org</a></p>	<p>Nem átruházható, visszatérítendő adójóváírás (non-transferable, refundable tax-credit)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• visszatérítendő jövedelemadó-jóváírás, amely a filmgyártási tevékenység minősített közvetlen költségeinek legfeljebb 25%-áig terjedhet, illetve televíziós sorozat esetében 27%-ig, de projektenként legfeljebb 10 000 000 USD összegű lehet a maximum adójóváírás.</li> <li>• A minősített marylandi kisfilmek a filmgyártási tevékenység közvetlen összköltségének legfeljebb 25%-áig visszatérítendő jövedelemadó-jóváírásra jogosultak, amelynek maximális összege projektenként 125 000 USD.</li> <li>• Mentesség a 6%-os állami forgalmi és használati adó alól</li> <li>• Az 536. számú szenátusi törvényjavaslat módosítja a Maryland Film Production Activity Tax Credit programot és 2022. július 1-jei hatállyal kiterjeszti a jogosultságot a digitális animációs projektekre is (<a href="https://trackbill.com/bill/maryland-senate-bill-536-income-tax-film-production-activity-tax-credit-digital-animation-projects/2210822/">https://trackbill.com/bill/maryland-senate-bill-536-income-tax-film-production-activity-tax-credit-digital-animation-projects/2210822/</a>).</li> </ul> <p>Maryland Filmiroda  <a href="http://marylandfilm.org/film-production-activity-tax-credit">http://marylandfilm.org/film-production-activity-tax-credit</a></p>

<b>MASSACHUSETTS</b>	<p>Adójóváírás (credit)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• legfeljebb 25%-os bérjövedelem-adójóváírás (ha a kiadás meghaladja az 500 000 dollárt)</li> <li>• 25% gyártási költség adójóváírás ha a teljes költségvetés több mint 50%-át költik, vagy a forgatási napok legalább 50%-át az államban töltik.</li> <li>• nincs éves vagy produkcióra vonatkozó plafon</li> <li>• nincs rezidens lakó kitétel a feltételekben</li> <li>• általános forgalmiadó-mentesség</li> <li>• a fel nem használt jóváírások legfeljebb 90%-a visszatérítésre jogosít</li> </ul> <p>Filmiroda <a href="http://www.mafilm.org">www.mafilm.org</a></p>	<p>Átruházható adójóváírás (transferable tax credit)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 25%-os bérjövedelem-adójóváírás</li> <li>• 25% gyártási költség adójóváírás</li> <li>• nincs éves vagy produkcióra vonatkozó elszámolási felső határ</li> <li>• nincs rezidens lakó kitétel a feltételekben</li> <li>• forgalmiadó-mentesség</li> <li>• a fel nem használt jóváírások akár 90%-a visszatérítésre jogosít (cash-out opció)</li> <li>• átruházható</li> <li>• minimum 50 000\$ minősített költség az államban</li> </ul> <p>MA Filmiroda <a href="https://mafilm.org/fast-facts/">https://mafilm.org/fast-facts/</a></p>
<b>MICHIGAN</b>	<p>Visszatérítés (rebate) / adójóváírás (credit) kombinációja (2008-ban indult és 2015-ben szűnt meg)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• az elfogadott költségek részleges visszatérítése</li> <li>• 32%-os ösztönző a Michigan állambeli személyzetet érintő kiadásokra 2014. december 31-ig, és 27% utána; (crew) személyzet 15% (10% utána); egyéb szakképzett személyzet 27% (12% utána).</li> <li>• 27%-os kedvezmény a közvetlen gyártási kiadásokra</li> <li>• további 25%-os adójóváírás bizonyos infrastruktúrák esetében</li> <li>• nincs felső határ az éves adójóváírások elszámolására vonatkozóan</li> </ul> <p>Filmiroda <a href="http://www.michiganfilmoffice.org/">http://www.michiganfilmoffice.org/</a></p>	<p>Jelenleg NINCS ÁLLAMI FILMÖSZTÖNZŐ PROGRAM</p> <p>Új, átruházható adójóváírási ösztönzőről folynak tárgyalások</p> <p>Állami szenátor szeretné visszahozni a filmet Michiganbe (2021. július) <a href="https://michiganchronicle.com/2021/07/15/state-senator-hopes-to-bring-film-back-to-michigan/">https://michiganchronicle.com/2021/07/15/state-senator-hopes-to-bring-film-back-to-michigan/</a></p> <p><a href="https://www.macombdaily.com/2022/11/22/whitmer-eyes-more-investment-in-jobs-families/">https://www.macombdaily.com/2022/11/22/whitmer-eyes-more-investment-in-jobs-families/</a></p>
<b>MINNESOTA</b>	<p>Visszatérítés (rebate)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 20-25%-os visszatérítés az államilag elismert gyártási költségek után</li> <li>• a televíziós reklámok és az utómunka mentesül az állami forgalmi adó alól</li> <li>• idegenforgalmi adómentesség a 30 napot meghaladó tartózkodások esetében</li> </ul> <p>Minnesota Film és TV Board <a href="http://www.mnfilmtv.org">www.mnfilmtv.org</a></p>	<p>Adójóváírás /visszatérítés kombináció</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• átruházható adójóváírás (2022. január 1-jétől): 25%-os jövedelemadó-jóváírás azoknak a gyártó cégeknek, amelyek egy adóévben legalább 1 000 000 dollárt költenek támogatható gyártási költségekre</li> <li>• a televíziós reklámok és az utómunka mentesül az állami forgalmi adó alól</li> <li>• idegenforgalmi adómentesség a 30 napot meghaladó tartózkodások esetében</li> </ul> <p><a href="https://mn.gov/deed/business/financing-business/tax-credits/film-production/">https://mn.gov/deed/business/financing-business/tax-credits/film-production/</a> <a href="https://mnfilmtv.org/incentives/">https://mnfilmtv.org/incentives/</a></p>
<b>MISSISSIPPI</b>	<p>Adó visszatérítés (rebate)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 50 000 \$ minimális helyi költség</li> <li>• 10 millió dollár projektenkénti visszatérítési felső határ</li> <li>• 20 millió dolláros éves visszatérítési plafon</li> <li>• a filmgyártásban résztvevő foglalkoztatottak legalább 20 %-ban Mississippi állandó lakosok</li> <li>• 25%-os kedvezmény az alapberuházásra (helyi kiadások)</li> <li>• 25%-os készpénz-visszatérítés a nem rezidens színészek és filmgyártásban foglalkoztatottak után, ha Mississippiben adókötelezettséggel rendelkeznek legfeljebb 5 millió dollárig terjedően</li> <li>• 30%-os készpénz-visszatérítés a rezidens színészek és filmgyártásban foglalkoztatottak után, ha Mississippiben adókötelezettséggel rendelkeznek legfeljebb 5 millió dollárig terjedően</li> <li>• csökkentett (1,5%-os) forgalmi és használati adókules</li> </ul> <p>Mississippi Filmiroda <a href="http://www.visitmississippi.org/film">www.visitmississippi.org/film</a></p>	<p>Visszatérítés (rebate)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 50 000 \$ minimális helyi költség</li> <li>• 10 millió dollár projektenkénti visszatérítési felső határ</li> <li>• 20 millió dolláros éves visszatérítési plafon</li> <li>• a filmgyártásban résztvevő foglalkoztatottak legalább 20 %-ban Mississippi állandó lakosok</li> <li>• 25%-os kedvezmény az alapberuházásra (helyi kiadások)</li> <li>• 30%-os készpénz-visszatérítés a rezidens színészek és filmgyártásban foglalkoztatottak után, ha Mississippiben adókötelezettséggel rendelkeznek</li> <li>• további 5%-os készpénz-visszatérítés a színészek vagy a stáb bármely tagjának fizetése után, ha ő tiszteletbeli leszerelt veterán.</li> <li>• A projekt forgatásához és/vagy vágásához közvetlenül használt gyártási berendezések és gépek 1,5%-os kedvezményes adókulccsal adózhatók</li> </ul> <p><a href="http://www.filmmississippi.org/incentive-rebate-program.php">http://www.filmmississippi.org/incentive-rebate-program.php</a></p>

<b>MISSOURI</b>	<p>NINCS ÁLLAMI FILMÖSZTÖNZÉS</p> <p><a href="http://www.ded.mo.gov/BCS%20Programs/BCSPProgramDetails.aspx?BCSPProgramID=43">http://www.ded.mo.gov/BCS%20Programs/BCSPProgramDetails.aspx?BCSPProgramID=43</a>és Missouri Film Office (Missouri Filmiroda)</p> <p><a href="http://mofilm.org/">http://mofilm.org/</a></p>	<p>NINCS ÁLLAMI FILMÖSZTÖNZÉS (Kansas City helyi filmes kedvezmény (10%) ösztönzővel rendelkezik)</p>
<b>MONTANA</b>	<p>Visszatérítendő adójóváírás (Refundable tax credit)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 14%-os visszatérítendő adójóváírás a montanai személyzet és tehetségek felvétele esetén</li> <li>• 9%-os adójóváírás a gyártáshoz kapcsolódó minősített kiadásokra</li> <li>• Big Sky támogatási program: az összes kiadás 20%-át kínálja.</li> <li>• nincs forgalmi adó</li> <li>• nincs minimális költség</li> <li>• szállásadó-mentesség (7%) a 30 napot meghaladó tartózkodás esetén</li> <li>• 180 egymást követő napra szóló engedélymentesség</li> <li>• ingyenes irodabútorok</li> <li>• ingyenes helyszíni fotók</li> <li>• ingyenes közlekedési jelzések</li> </ul> <p>Montana Filmiroda <a href="http://www.montanafilm.com">www.montanafilm.com</a></p>	<p>Átruházható, vissza nem térítendő adójóváírás (transferable, non-refundable tax credit) Montana Economic Development Industry Advancement (MEDIA), 2019. július 1.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 20%-os átruházható jövedelemadó jóváírás az államban felmerülő gyártási kiadásokra, amely az adóévben a filmgyártó vállalat alapberuházásának 35%-áig terjedően emelkedhet az adott adóévben.</li> </ul> <p>Egyes produkciókra vonatkozó további ösztönzők például:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 25% kompenzáció az államban rezidens filmgyártási személyzet számára</li> <li>• a nem helyi lakosú személyzetre vonatkozó 15%-os kompenzáció</li> <li>• az államban működő főiskolára/egyetemre beiratkozott, a produkción főiskolai kreditért dolgozó diákok 30%-os kompenzációja.</li> <li>• az államban működő főiskola/egyetem színpadának, felszerelésének, bérleti díjának vagy forgatási helyszínként történő kifizetések 10%-os kompenzációja</li> <li>• helyi stúdióban lévő összes eszköz/berendezés kiadásainak 10%-a, ha a stúdiót 20 napra vagy annál hosszabb időre bérlik</li> <li>• a kiadások 5%-a egy hátrányosnak számító megyében</li> <li>• 5% ha a "Filmed in Montana" képernyő logót használják</li> <li>• poszt-produkciós bérek 25%-a</li> </ul> <p>Montana Filmiroda <a href="https://www.montanafilm.com/tax-credit/">https://www.montanafilm.com/tax-credit/</a></p>
<b>NEBRASKA</b>	<p>NINCS ÁLLAMI FILMÖSZTÖNZÉS</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• de egyes közösségek rendelkezhetnek önkormányzati ösztönzőkkel</li> <li>• nincs forgalmi adó</li> <li>• idegenforgalmi adómentesség 30 napot meghaladó tartózkodás esetén</li> </ul> <p>Nebraska Filmiroda <a href="http://www.neded.org/nebraska-film-office-home#incentives">http://www.neded.org/nebraska-film-office-home#incentives</a></p>	<p>A Filmalapon keresztül igényelhető különleges támogatási program (Grant)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• a Film Office támogatás rezidens és nem rezidens produkciós cégek számára egyaránt elérhető</li> <li>• az államban történő minimum költségnek el kell érnie a 1,000,000 \$</li> <li>• a filmprodukció nebraskai gyártási időtartamának legalább 50%-ában nebraskai munkaerőt kell alkalmaznia</li> </ul> <p>Nebraska Filmiroda <a href="https://film.nebraska.gov/incentives/">https://film.nebraska.gov/incentives/</a></p>
<b>NEVADA</b>	<p>Átruházható adójóváírás (transferable tax credit)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 15-19%-os átruházható adójóváírás 20 millió dollárig az összesített államilag elfogadott gyártási költségek tekintetében</li> <li>• 12% a nem rezidenseknek járó bérekre, fizetésekre és béren kívüli juttatásokra (2016-ban 10%-ra, 2017-ben 8%-ra csökkent ez a lehetőség)</li> <li>• feltétel továbbá a legalább 60%-ban az államon belüli forgatás és \$500,000 és \$40 millió közötti helyi költség.</li> <li>• nincs személyi jövedelemadó</li> </ul> <p>Nevadai Filmiroda <a href="https://www.nevadafilm.com/tax-incentives/">https://www.nevadafilm.com/tax-incentives/</a></p>	<p>Átruházható adójóváírás (transferable tax credit)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 15% az államilag elfogadott gyártási költségekre</li> <li>• 15% a nevadai lakosok bére, fizetése és béren kívüli juttatása tekintetében akiket foglalkoztatnak</li> <li>• 12% a nem rezidens, a költségvetési soron felüli személyzet béreire, fizetésére és béren kívüli juttatásaira</li> <li>• egyéb bónuszok lehetségesek</li> </ul> <p>Nevadai Filmiroda <a href="https://nevadafilm.com/tax-incentives/">https://nevadafilm.com/tax-incentives/</a></p>

<b>NEW HAMPSHIRE</b>	NINCS ÁLLAMI FILMÖSZTÖNZÉS New Hampshire-i Film- és Televíziós Hivatal <a href="http://www.nh.gov/film/faq.htm">http://www.nh.gov/film/faq.htm</a>	NINCS ÁLLAMI FILMÖSZTÖNZÉS <a href="https://www.visitnh.gov/film">https://www.visitnh.gov/film</a>
<b>NEW JERSEY</b>	Adójóváírás (tax credit) <ul style="list-style-type: none"> <li>• az államilag elfogadott gyártási költségek 20%-a</li> <li>• a támogathatóság feltétele, hogy a projekt teljes költségének legalább 60%-a - az utómunka költségeit nem számítva - New Jerseyben végzett szolgáltatásokból és felhasznált vagy elfogyasztott árukból származzék</li> <li>• forgalmiadó-mentesség (7%)</li> </ul> New Jersey Mozgóképek Bizottság <a href="http://www.njfilm.org">www.njfilm.org</a>	Átruházható adójóváírás (transferable tax credit) <ul style="list-style-type: none"> <li>• 2022-ben aláírták a 4094. számú törvényjavaslatot (Senate Bill), amely bizonyos megyékben 35%-ra, az állam többi részén pedig 30%-ra emelte a New Jersey-i film és digitális média adójóváírási programot</li> <li>• 2% sokszínűségi bónusz</li> <li>• a támogathatóság feltétele, hogy a projekt teljes költségének legalább 60%-át - az utómunka költségeit nem számítva - New Jerseyben költsek el</li> <li>• forgalmiadó-mentesség</li> </ul> New Jersey Film- és Televíziós Bizottság <a href="https://www.nj.gov/state/njfilm/incentives.shtml">https://www.nj.gov/state/njfilm/incentives.shtml</a>
<b>NEW MEXICO ÚJ-MEXIKÓ</b>	Visszatérítendő adójóváírás (credit) <ul style="list-style-type: none"> <li>• 25% - 30%-os visszatérítendő adójóváírás minden közvetlen gyártási költség után</li> <li>• 50%-os bérelőleg-visszatérítés az új-mexikói munkavállalók számára 1040 fizikai óráig</li> <li>• nincs minimális költés, nincs minimális forgatási napra vonatkozó feltétel, nincs minimális költségvetésre vonatkozó kitétel, és nincs kitétel a helyi munkaerő igénybevételére vonatkozóan sem</li> </ul> Új-Mexikói Filmiroda <a href="http://www.nmfilm.com">www.nmfilm.com</a>	Nem átruházható, visszatérítendő adójóváírás (credit) <ul style="list-style-type: none"> <li>• 25% - 35% visszatérítendő adójóváírás</li> <li>• 15%-os jóváírás a nem rezidens munkavállaló, minimálösszeg alatti bérének kifizetése esetén</li> <li>• 50%-os bérelőleg-visszatérítés az új-mexikói munkavállalók számára 1040 fizikai óráig</li> </ul> Új-Mexikói Filmiroda <a href="https://nmfilm.com/for-filmmakers/incentives/">https://nmfilm.com/for-filmmakers/incentives/</a> <a href="https://www.tax.newmexico.gov/tax-professionals/tax-credits-overview-forms/film-production-tax-credit/">https://www.tax.newmexico.gov/tax-professionals/tax-credits-overview-forms/film-production-tax-credit/</a>
<b>NEW YORK</b>	Adójóváírás (tax credit) <ul style="list-style-type: none"> <li>• 30%-os, teljes mértékben visszatérítendő adójóváírás az államilag elfogadott gyártási költségek után, amíg az államban forgatnak</li> <li>• 30-35%-os adójóváírás a poszt-produkciós államilag elfogadott gyártási költségek után</li> <li>• forgalmi és használati adómentesség</li> <li>• akár 5%-os beruházási adójóváírás</li> </ul> New York-i Filmiroda <a href="http://www.nylovesfilm.com">www.nylovesfilm.com</a>	Nem átruházható, visszatérítendő adójóváírás (non-transferable, refundable tax credit) <ul style="list-style-type: none"> <li>• a produkciós cégek jogosultak lehetnek a New York államban felmerült államilag elfogadott gyártási és utómunkálati költségek 25%-ának teljes mértékű, visszatérítendő jóváírására</li> <li>• 2015 és 2026 között, az 500 000 dollárnál nagyobb költségvetésű produkciók további 10 százalékos jóváírást kaphatnak az egyes megyékben felmerült, államilag elfogadott filmgyártás során felmerülő munkaerőköltségekre (ennek van további felső határa)</li> <li>• A program (Empire State Film Production and Post-Production Credit Program) 2029-ig történő meghosszabbítására 2022 áprilisában került sor (NYS Budget/Senate Bill 8009C és Assembly Bill 9009)</li> </ul> <a href="https://esd.ny.gov/new-york-state-film-tax-credit-program-production">https://esd.ny.gov/new-york-state-film-tax-credit-program-production</a>
<b>ÉSZAK-KAROLÍNA NORTH CAROLINA</b>	Visszatérítés (Rebate) <ul style="list-style-type: none"> <li>• 10 millió dolláros támogatási program, amely 2015 elején az elfogadott gyártási kiadásokra/vásárlásokra legfeljebb 25%-os visszatérítésként nyújtható</li> <li>• az állami tulajdonú ingatlanok használatáért nem kell fizetni</li> <li>• 90 napot meghaladó tartózkodás esetén idegenforgalmi-adómentesség</li> </ul> Észak-Karolinai Filmiroda <a href="http://www.ncfilm.com">www.ncfilm.com</a>	Visszatérítés (rebate) <ul style="list-style-type: none"> <li>• 25%-os visszatérítés a filmprodukciók által az államon belüli tartózkodás ideje alatt felmerülő, minősített gyártási kiadásokra/vásárlásokra</li> <li>• az állami tulajdonú ingatlanok használatáért nem kell fizetni</li> <li>• 90 napot meghaladó tartózkodás esetén idegenforgalmi-adómentesség</li> </ul> Észak-Karolinai Filmiroda <a href="https://www.filmnc.com/25-rebate">https://www.filmnc.com/25-rebate</a>
<b>NORTH DAKOTA</b>	NINCS ÁLLAMI FILMÖSZTÖNZÉS Észak-dakotai filmgyártás <a href="http://www.ndtourism.com/node/3039/node/3039#taxes">http://www.ndtourism.com/node/3039/node/3039#taxes</a>	NINCS ÁLLAMI FILMÖSZTÖNZÉS

<b>OHIO</b>	<p>Adójóváírás (Credit)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 25%-os visszatérítendő adójóváírás az államon belül felmerülő, minősített gyártási kiadások és a nem rezidens alkalmazottak bére után</li> <li>• 35%-os visszatérítendő adójóváírás az ohioi rezidens alkalmazottak bérköltése után az államilag elfogadott filmprodukciók esetében</li> <li>• további feltétel: minimum 300,000 \$ államon belüli költség</li> </ul> <p>Ohio Film Office  <a href="http://development.ohio.gov/FilmOffice/">http://development.ohio.gov/FilmOffice/</a></p>	<p>Visszatérítendő adójóváírás (refundable tax credit)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 25%-os visszatérítendő adójóváírás az államon belül felmerülő, minősített gyártási kiadások után</li> <li>• további feltétel: minimum 300,000 \$ államon belüli költség</li> </ul> <p><a href="https://www.clevelandfilm.com/film-in-cleveland/incentives/">https://www.clevelandfilm.com/film-in-cleveland/incentives/</a></p>
<b>OKLAHOMA</b>	<p>Visszatérítés (rebate) / adójóváírás kombinációja (credit)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• legfeljebb 37%-os visszatérítés az Oklahomában felmerült, államilag elismert kiadásokra, évi 5 millió dollárban maximálva</li> <li>• 25%-os adójóváírás Oklahomával kapcsolatos film- vagy zenei projektek létrehozásához</li> <li>• 25%-os adójóváírás oklahomai filmes/zenei létesítmények építéséhez</li> <li>• a gyártásban használt ingatlanok és szolgáltatások forgalmiadó-mentessége</li> <li>• 2027-ig működik, hogy a projekt elszámolásokat lehetővé tegye</li> </ul> <p>Oklahomai Film és Zenei Hivatal  <a href="http://www.oklahomafilm.org">www.oklahomafilm.org</a></p>	<p>Visszatérítés (rebate)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 2021 augusztusában induló, 10 évre tervezett, évenként 30 millió dollár költségvetésű program, amelynek célja, hogy az államban megerősítse a szórakoztatóipar gazdasági erejét</li> <li>• 7,5 millió dollárt különítenek el olyan projektek számára, amelyek összkiadása nem éri el a 7,5 millió dollárt.</li> <li>• A film- és televíziós produkciók az államilag elismert oklahomai kiadások után 20%-os visszatérítésre jogosultak, majd további ösztönző összegeket kaphatnak bizonyos feltételek teljesítése esetén.</li> </ul> <p><a href="https://eu.oklahoman.com/story/entertainment/2021/08/08/oklahoma-new-film-and-tv-production-incentive-begins-taking-applications/5478359001/">https://eu.oklahoman.com/story/entertainment/2021/08/08/oklahoma-new-film-and-tv-production-incentive-begins-taking-applications/5478359001/</a></p>
<b>OREGON</b>	<p>Visszatérítés (rebate)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 20%-os visszatérítés a helyi gyártási költségekre (beleértve a munkaerő költséget is)</li> <li>• a Greenlight Oregon Labor Rebate munkaerő-visszatérítés során a jogosult bérek 16,2%-áig terjedő készpénzkifizetés</li> <li>• nincs forgalmi adó</li> <li>• díjmentes az állami parkok, városok és megyék területének használata</li> <li>• 30 napot meghaladó tartózkodás esetén idegenforgalmi-adómentesség</li> </ul> <p>Oregoni Film- és Televíziós Hivatal  <a href="http://www.oregonfilm.org">www.oregonfilm.org</a></p>	<p>Visszatérítés (rebate)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• az államban több mint 1 millió dollárt elköltő projektek számára</li> <li>• az államban dolgozó bér munkások bérköltésének 16,2%-os visszatérítése, és</li> <li>• az Oregonban bejegyzett cégektől vásárolt vagy bérelt áruk és szolgáltatások 20%-ának visszatérítése</li> <li>• 2022 március 24-én elfogadták a 1524-es törvénytervezetet (House Bill 1524) az Oregon Production Investment Fund (OPIF, Oregon Produkciós Befektetési Alap) kapcsán, amely az Oregonban bejegyzett cégektől vásárolt vagy bérelt áruk és szolgáltatások tekintetében 25% visszatérítést tesz lehetővé</li> <li>• az OPIF kombinálható a Greenlight munkaerő-visszatérítéssel, így összesen 26,2% bérköltés visszatérítés érhető el</li> </ul> <p>Oregon film  <a href="https://oregonfilm.org/incentives/">https://oregonfilm.org/incentives/</a></p>
<b>PENNSYLVANIA</b>	<p>Átruházható adójóváírás (credit)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• átruházható 25%-os adójóváírás azon filmek számára, amelyek a teljes gyártási költségvetésük legalább 60%-át az államban költik el (beleértve ebbe az összegbe a bérköltéseket is)</li> <li>• további 5%, ha a produkciót hazai közönségnek szánják</li> <li>• 30 napot meghaladó tartózkodás esetén idegenforgalmi-adómentesség</li> <li>• hároméves átviteli rendelkezés, az állami hitelek teljes éves folyósítása költségvetési évenként legfeljebb 12 millió dollárban maximálva</li> <li>• az állami tulajdon ingyenes használata</li> </ul> <p>Pennsylvania Filmiroda  <a href="http://www.filminpa.com">www.filminpa.com</a></p>	<p>Átruházható adójóváírás (credit)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 25%-os adójóváírás azon produkciók számára, amelyek teljes költségvetésük legalább 60%-át a Commonwealth területén költik el.</li> <li>• további 5%-os adójóváírás, összesen tehát 30%-ig terjedő adójóváírás áll rendelkezésre azon filmprodukciók számára, amelyek megfelelnek az államban megállapított forgatási minimumkövetelményeknek.</li> <li>• 30 napot meghaladó tartózkodás esetén idegenforgalmi-adómentesség</li> <li>• az állami tulajdon ingyenes használata</li> <li>• az 1342-es törvényjavaslat (House Bill 1342) 70 millióról 100 millió \$-ra emelte az adójóváírás felső határát</li> </ul> <p>Pennsylvania Filmiroda  <a href="https://filminpa.com/incentives/tax-credit/">https://filminpa.com/incentives/tax-credit/</a></p>

<b>RHODE ISLAND</b>	<p>Átruházható adójóváírás (credit)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 25%-os adójóváírás mozgóképgyártó vállalatok számára az államon belül keletkezett összes kiadásra (beleértve a helyszínen dolgozók bérköltségét is)</li> <li>• a film/ tévéreklám/ videojáték produkciók forgatásának 51%-ának az államban kell lennie, és az államban történő költségek minimális összege 100,000 \$.</li> <li>• az program éves felső határa 15 millió dollár, projektenként 5 millió dollár</li> </ul> <p>Rhode Island Filmiroda  <a href="http://www.film.ri.gov">www.film.ri.gov</a></p>	<p>Átruházható adójóváírás (credit)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 30%-os adójóváírás mozgóképgyártó vállalatok számára az államon belül keletkezett összes kiadásra</li> <li>• \$100,000 minimális költés az állam területén</li> <li>• a forgatás legalább 51%-ának helyben kell történnie, vagy a gyártási költségvetés legalább 51%-át az államban kell elköltetni</li> <li>• az éves finanszírozási felső határ 20 millió dollár</li> <li>• lejárát: 2027-ben</li> <li>• 2022. június 27-én a House Bill 7123 elfogadásra került, és módosította a Rhode Island-i mozgóképgyártási adójóváírási és a zenei és színházi gyártási adójóváírási programokat. A mozgóképgyártási adójóváírás éves finanszírozási felső határát a 2022-es naptári évre 30 millió dollárra, a 2023-as és 2024-es naptári évre pedig 40 millió dollárra emelték.</li> </ul> <p>Rhode Island Filmiroda,  <a href="http://www.film.ri.gov/tax/TaxIncentiveBreakdown.pdf">www.film.ri.gov/tax/TaxIncentiveBreakdown.pdf</a></p>
<b>SOUTH CAROLINA DÉL-KAROLINA</b>	<p>adóvisszatérítés (rebate)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 25% pénzvisszatérítés a munkavállalói bérek után</li> <li>• 20% pénzvisszatérítés az államon kívüli illetőségű előadóművészek foglalkoztatására</li> <li>• akár 30%-os pénzvisszatérítés a beszállítói kiadásokra, ha legalább 1 millió dollárt költ a produkció az államban</li> <li>• az államban 250 000 dollár összeg feletti költő minden produkció mentesül a forgalmi és idegenforgalmi adó alól.</li> <li>• állami ingatlanok díjmentes használata</li> </ul> <p>Dél-Karolina Filmbizottság  <a href="http://www.filmsc.com/">http://www.filmsc.com/</a></p>	<p>adóvisszatérítés (rebate)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 30%+ az államon belüli beszerzésekre</li> <li>• 25% az államon kívüli beszerzésekre</li> <li>• 25% az államon belül keletkező bérköltségekre</li> <li>• 20% az államon kívül keletkező bérekre</li> <li>• rövidfilmes ösztöndíjak</li> <li>• azok a produkciók, amelyek legalább 250 000 dollárt költenek az államban, mentesülnek az állami és helyi forgalmi és használati adó alól.</li> </ul> <p>Dél-Karolina  <a href="https://www.filmsc.com/incentives/default.aspx">https://www.filmsc.com/incentives/default.aspx</a></p>
<b>SOUTH DAKOTA DÉL-DAKOTA</b>	<p>NINCS ÁLLAMI FILMÖSZTÖNZÉS</p> <p>Dél-dakotai Filmiroda  <a href="http://www.filmsd.com">www.filmsd.com</a></p>	<p>NINCS ÁLLAMI FILMÖSZTÖNZÉS</p>
<b>TENNESSEE</b>	<p>adóvisszatérítés (rebate)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 25% pénzvisszatérítés, ha a költés legalább 200,000 \$.</li> <li>• 30 nap után a szállodai ingatlanadót visszatérítik</li> <li>• nincs állami vagy helyi jövedelemadó</li> <li>• állami tulajdonban lévő épületek és földterületek ingyenes rendelkezésre bocsátása a filmkészítők számára</li> </ul> <p>Tennessee Filmiroda  <a href="http://www.state.tn.us/film">www.state.tn.us/film</a></p>	<p>adóvisszatérítés (rebate), támogatás (grant)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• pénzvisszatérítés 25%-os támogatás (grant) formájában projektenként legalább 200 000 \$ az államilag elismert Tennessee-beli kiadások, tévésorozat esetén epizódonként 500 000 \$ a helyi kiadások minimum összege</li> <li>• 25% Munkaerő munkadíjtámogatás + 5% promóció a rezidens munkaerő foglalkoztatása esetén forgatókönyves TV-sorozatok esetében</li> <li>• 2022. április 12-én Tennessee Szórakoztatóipari bizottsága, az Adóügyi minisztérium és a Gazdasági és közösségi fejlesztési minisztérium közösen új franchise- és jövedéki adójóváírási programot jelentett be. Ennek célja a munkahelyteremtés és a gazdasági fejlődés elősegítése</li> </ul> <p>Tennessee Film-, Szórakoztatási és Zenei Bizottság  <a href="https://www.tnentertainment.com/film/incentives/">https://www.tnentertainment.com/film/incentives/</a></p>
<b>TEXAS</b>	<p>Visszatérítés (rebate)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• A texasi mozgóképipar ösztönző programja: 5-20%-os visszatérítés az államilag elismert gyártási költségek után, amely az államon belüli kiadásoktól és egyéb feltételektől függ</li> <li>• további 2,5%, ha a projektet alulhasznosított vagy gazdaságilag hátrányos helyzetű területen folytatják</li> <li>• idegenforgalmiadó-visszatérítés (6%) 30 napot meghaladó tartózkodás esetén</li> <li>• üzemanyagadó-visszatérítés</li> </ul> <p>Texasi Filmbizottság  <a href="http://www.governor.state.tx.us/film">www.governor.state.tx.us/film</a></p>	<p>Grant</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• A texasi mozgóképipar ösztönző programja</li> <li>• 5-20%-os visszatérítés a minősített termelési költségek után, az államon belüli kiadásoktól és egyéb kritériumoktól függően.</li> <li>• további 2,5%, ha a projektet alulhasznosított vagy gazdaságilag hátrányos helyzetű területen helyezik el.</li> <li>• Kicsit eltérő szabályok a reklámfilmekre, videojáték-projektekre, valóságshow-kra és vizuális effektekre.</li> </ul> <p><a href="https://gov.texas.gov/film/page/miip">https://gov.texas.gov/film/page/miip</a></p>

<p><b>UTAH</b></p>	<p>Adójóváírás és visszatérítés kombináció (credit / rebate)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 20-25%-os adójóváírás minden egyes, az államban elköltött dollár után; a visszatérítés a forgatókönyv tartalmától és az államban elköltött pénztől függ</li> <li>• minimális gyártási kiadás \$ 200,000</li> <li>• gépek és berendezések vásárlásának, lízingjének vagy bérlésének forgalmi és használati adómentessége</li> <li>• 30 napot meghaladó tartózkodás esetén idegenforgalmiadó-visszatérítés</li> </ul> <p>Utah Filmbizottság <a href="http://www.film.utah.gov">www.film.utah.gov</a></p>	<p>Adójóváírás és visszatérítés kombináció (credit / rebate)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 25%-ig terjedő adójóváírás vagy pénzvisszatérítés a Utah állambeli költségek, kiadások után</li> <li>• feltétel legalább \$ 500,000 költés Utah államban</li> <li>• további 25%-os ösztönző megítélhető, amennyiben a produkció: <ul style="list-style-type: none"> <li>• legalább 1 millió dollárt költ Utahban ÉS a következők egyikét teszi:</li> <li>• 75%-ban Utah állambeli lakosokat alkalmaz a szereplők és a stáb tagjai között (kivéve a statisztákat és az öt főszereplőt) VAGY</li> <li>• a forgatási napok legalább 75%-a Utah vidéki területein zajlik</li> </ul> </li> </ul> <p>Utah Filmbizottság <a href="https://film.utah.gov/incentives/">https://film.utah.gov/incentives/</a> és <a href="https://film.utah.gov/production/">https://film.utah.gov/production/</a></p>
<p><b>VERMONT</b></p>	<p>NINCS ÁLLAMI FILMÖSZTÖNZÉS</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 31 napot meghaladó tartózkodás esetén idegenforgalmiadó-mentesség a filmgyártó cégek számára</li> <li>• a film készítéséhez vásárolt és felhasznált áruk és szolgáltatások forgalmi és használati adómentessége</li> <li>• az előadóművészek jövedelemadója arra az összegre korlátozódik, amelyet az előadóművész a saját államában fizetne</li> </ul> <p>Vermont Filmbizottság <a href="http://accd.vermont.gov/business/innovation/creative_economy/film_media">http://accd.vermont.gov/business/innovation/creative_economy/film_media</a> vagy <a href="http://www.vermontfilm.com">www.vermontfilm.com</a></p>	<p>NINCS ÁLLAMI FILMÖSZTÖNZÉS</p>
<p><b>VIRGINIA</b></p>	<p>Adójóváírás (credit)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 15%-os adójóváírás minden elszámolható költségre (beleértve a béreket is)</li> <li>• további 5%, ha a filmet gazdaságilag hátrányos helyzetű területen forgatják</li> <li>• 10-20%-os adójóváírás a virginiai lakosok összesített bérköltségéből, a teljes gyártási költségtől függően</li> <li>• minimum 250,000 dollárt kell költeni az államban</li> <li>• forgalmi és használati adómentesség a gyártási költségek tétéleire</li> <li>• állami és helyi idegenforgalmiadó-mentesség 90 napot meghaladó tartózkodásnál</li> <li>• egyes állami tulajdonú helyszínek ingyenes használata</li> <li>• A Kormányzó Mozgóképes Lehetőségek Alapja támogatást nyújthat a film- és videóipar támogatására</li> </ul> <p>Virginia Filmiroda <a href="http://www.film.virginia.org">www.film.virginia.org</a></p>	<p>Nem átruházható adójóváírás (credit)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 15%-os adójóváírás minden elszámolható költségre (beleértve a béreket)</li> <li>• további 5%, ha a filmet gazdaságilag hátrányos helyzetű területen forgatják</li> <li>• 10-20%-os adójóváírás a virginiai lakosok összesített bérköltségéből, a teljes gyártási költségtől függően</li> <li>• minimum 250,000 dollárt kell költeni az államban</li> <li>• forgalmi és használati adómentesség a gyártási költségek tétéleire</li> <li>• állami és helyi idegenforgalmiadó-mentesség 90 napot meghaladó tartózkodásnál</li> </ul> <p>Virginia Filmiroda <a href="https://www.film.virginia.org/incentives/tax-credit-guidelines/">https://www.film.virginia.org/incentives/tax-credit-guidelines/</a></p>
<p><b>WASHINGTON</b></p>	<p>Visszatérítés (rebate)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• A Washington Filmworks a teljes államon belüli elszámolható kiadás legfeljebb 30%-áig nyújt finanszírozási támogatást</li> <li>• 15-25%-os megtérülés az államon belül elismert kiadásokon</li> <li>• legalább 500,000 dollár költés az államban</li> <li>• 6,5%-os forgalmi és használati adómentesség a bérbe adott berendezések után</li> <li>• helyi, állami és különadó mentesség a gyártás során használt, bérelt járművek után</li> <li>• 30 napot meghaladó tartózkodás esetén idegenforgalmiadó-mentesség a produkciós cégek számára</li> </ul> <p>Washington Állam Filmbizottsága <a href="http://www.washingtonfilmworks.org">www.washingtonfilmworks.org</a></p>	<p>Visszatérítés (rebate)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• az államon belül költött, elismert kiadások legfeljebb 30%-a mozgóképek és hatnál kevesebb epizódot tartalmazó epizódosorozatok esetében, és legfeljebb 35% lehet a visszatérítés a legalább hat epizódot tartalmazó sorozatok esetében.</li> <li>• reklámfilmek esetében legfeljebb 15% visszatérítés az államon belül költött, elismert kiadásokra</li> <li>• helyi forgalmiadó mentességi igazolás</li> <li>• 30 napot meghaladó tartózkodás esetén idegenforgalmiadó-mentesség</li> </ul> <p>Washington Filmworks <a href="https://www.washingtonfilmworks.org/">https://www.washingtonfilmworks.org/</a></p>

<b>WEST VIRGINIA NYUGAT VIRGINIA</b>	<p>Átruházható adójóváírás (credit)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• akár 31%-os átruházható adójóváírás (credit) az államilag elismert kiadások és munkaerő költség vonatkozásában</li> <li>• a program évi 5 millió dollárral finanszírozott, és vannak projektplafonok is</li> <li>• a produkciónak legalább 25,000 dollárt kell helyben költenie</li> <li>• 30 napot meghaladó, egyhuzamú tartózkodás esetén idegenforgalmiadó-mentesség (6%)</li> <li>• a szórakoztatóipari produkciókban közvetlenül használt tárgyi eszközök államon belüli vásárlása és bérlése, valamint a projektben közvetlenül használt szolgáltatások Nyugat-Virginiában történő vásárlása mentesül a 6%-os forgalmi és szolgáltatási adó alól</li> <li>• a legtöbb állami tulajdonú ingatlan díjmentesen használható</li> </ul> <p>Nyugat-Virginiai Filmiroda  <a href="http://www.wvfilm.com">www.wvfilm.com</a></p>	<p>NINCS ÁLLAMI FILMÖSZTÖNZÉS</p>
<b>WISCONSIN</b>	<p>NINCS ÁLLAMI FILMÖSZTÖNZÉS</p> <p>Film Wisconsin  <a href="http://www.filmwisconsin.net">www.filmwisconsin.net</a></p>	<p>NINCS ÁLLAMI FILMÖSZTÖNZÉS</p>
<b>WYOMING</b>	<p>Pénz-visszatérítés (rebate)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 12-15% pénz-visszatérítés (rebate) az államilag elismert költségek után</li> <li>• minimum \$ 200,000 költség</li> <li>• a programot 2018-ban nem újították meg</li> </ul> <p>Wyoming Filmiroda  <a href="http://www.wyomingfilm.org">www.wyomingfilm.org</a></p>	<p>NINCS ÁLLAMI FILMÖSZTÖNZÉS</p> <p><a href="https://industry.travelwyoming.com/film">https://industry.travelwyoming.com/film</a></p>



### III. A HÍRAGGREGÁCIÓ JOGI MEGÍTÉLÉSE A SZERZŐI JOG ÉS A HÍRPIACI VÁLTOZÁSOK TÜKRÉBEN: AZ EURÓPAI SZERZŐI JOGI HARMONIZÁCIÓ

#### 1. A hírpiac kontextusa

A sajtókiadványok kiadói évente milliárdokat fordítanak újságírára. A jól ismert, hagyományos sajtókiadványokban megjelenő cikkek újra-hasznosítására, a világhálón megjelenő cikkek aggregálására, azaz összegyűjtésére, majd e tartalmak kereső felületre, közösségi média megjelenésre optimalizálására mára jól prosperáló üzleti modellek épültek. Sokszor, az ily módon, ezeken a másodlagos felületeken (pl. Google News, Yahoo News!, Facebook hírfolyam) megjelenő tartalmak vonzereje túlszárnyalja az eredeti tartalmat előállító és közzé tevő webfelület látogatottságát. A látogatottság pedig hirdetői bevételt tesz elérhetővé, amely különösen fontos a sajtókiadók számára, akik a nyomtatott sajtó eladásából kiesett jövedelmet így kívánják pótolni. Úgy tűnik azonban, hogy e fentebb említett másodlagos felületek lefölik a hirdetésben rejlő hasznot, ebből következően tehát a vagyoni előny nem az eredeti tartalmat előállítóknál csapódik le, gátolva így befektetésük megtérülését. Végző soron ezzel ásva alá a színvonalas, oknyomozó újságírói teljesítmények finanszírozását.

E jelenség nem egyedi, magyar probléma. Egyes források szerint<sup>233</sup> egy 2009-ben a sajtókiadók egy csoportja által, az USA-ban végeztetett felmérés eredménye arra a következtetésre jutott, hogy a vizsgált harminc napos időszakban több mint 75,000 webfelület használt fel az amerikai újságipar által létrehozott tartalmat engedély nélkül. Egy másik, szintén gyakran idézett, 2010-ben a Pew Research Center<sup>234</sup> által végzett felmérés eredménye kimutatta, hogy Baltimore-ban az új híreket tartalmazó történetek 95%-át a hagyományos sajtóipar, azaz elsősorban a nyomtatott sajtó állította elő. Igaz ugyanakkor az is, hogy az amerikai újságírás háromszor annyi újságírót foglalkoztatott ekkor még, mint bármely más médiaipari szereplő. Ugyancsak a Pew Research Center 2020-as adatfelvétele mutatta ki, hogy

---

<sup>233</sup> WHITMORE, NANCY J.: *Extending Copyright Protection to Combat Free-Riding by Digital News Aggregators and Online Search Engines*. Cath. Uni. J. L. & Tech. 2015/24.

<sup>234</sup> DANBURY, RICHARD: *Is an EU publishers' right a good idea? - Final report on the AHRC project: Evaluating potential legal responses to threats to the production of news in a digital era*. Centre for Intellectual Property and Information Law, Faculty of Law University of Cambridge, 15 June 2016, 36. o.

a megkérdezett felnőtt amerikai lakosság csaknem fele gyakran látogatja a közösségi média platformokat, hogy onnan tájékozódjon a hírekről. A Facebook vezeti a listát, a megkérdezett amerikaiak egyharmada rendszeresen ott olvas híreket, ezt, mint hírforrást a YouTube követi a látogatók csaknem negyedénél.<sup>235</sup> A hagyományos nyomtatott sajtó, mint az újságírás motorja és a hírek terjesztésének elsődleges eszköze, még olyan hír-ökológiai környezetben is elsődlegesnek bizonyult, mint az Egyesült Királyság, amelyet a nem kereskedelmi célú híróriás, a BBC ural.<sup>236</sup>

Az újságírás hagyományos üzleti modellje a sajtótermékek diverzifikálásán, a sajtótermékek csomagolásán és elosztásán alapult, ahol a vevő válogatás nélkül, egy csomagban vásárolta meg a híreket a hirdetésekkel együtt, illetve a hirdető a sajtótermék típusától, a fogyasztói körtől függően vásárolták meg az emberek figyelmét az újságban közzétett hirdetési felületeken keresztül. Ebben az üzleti modellben a sajtókiadók bevételeinek átlagosan mintegy 65-80%-át<sup>237</sup> tették ki a hirdetési bevételek az amerikai lappiacon,<sup>238</sup> míg a bevételek másik, kisebb hányada származott az előfizetésekből. A magyar regionális napilappiacon a hirdetési bevételek aránya kisebb, mintegy 52-55%<sup>239</sup> volt.

A digitalizáció, valamint az internet elterjedése ezt az egyensúlyt felborította. Míg a hírelőállítás költségei a színvonalas, körültekintően alátámasztott, minőségi és oknyomozó újságírás esetében az eredeti tartalom előállításánál jelentkeznek, azaz az első példány létrehozásakor, a másolati költségek ehhez képest elhanyagolhatók. A hírek digitalizációja és az internet elterjedése többféle hiányállapotot megszüntetett, többek között témérdek hozzáférési lehetőséget biztosít hírekhez, hírforrásokhoz, hirdetési felületekhez, valamint a fogyasztók direkt eléréséhez.

Ehhez a közeghez egy merőben átalakuló hírfogyasztási szokásrendszer is társul. Az olvasók a nyomtatott sajtó helyett az online hírfogyasztásra álltak át, sőt, az elmúlt években leginkább a mobil hírfogyasztás válik uralkodóvá<sup>240</sup>. Egy felmérés szerint a fogyasztók közel

---

<sup>235</sup> <https://www.journalism.org/2021/01/12/news-use-across-social-media-platforms-in-2020/>

<sup>236</sup> DANBURY, RICHARD i. m. 36. o.

<sup>237</sup> GÁLIK, MIHÁLY – URBÁN, ÁGNES: *Bevezetés a Média gazdaságban*. Aula, 2008., 96. o.

<sup>238</sup> PICARD szerint az amerikai lappiacon az átlagos hirdetési bevételek a teljes bevétel 60-70%-át tették ki a 2007-es adatok alapján. In: MANDUCHI, AUGUSTINO – PICARD, G. ROBERT: *Circulations, Revenues and Profits in a Newspaper Market with Fixed Advertising Costs*. Journal of Media Economics 22:211-238, Routledge, vö. WHITMORE, NANCY i. m., p. 49. „...a hirdetésből származó bevételek az újságok teljes bevételének mintegy 85%-át tették ki. 2013-ra ez az érték még mindig több mint kétharmadot képviselt...”

<sup>239</sup> GÁLIK, MIHÁLY – URBÁN, ÁGNES i. m. 96. o.

<sup>240</sup> *Online News Aggregation and Neighbouring Rights for News publishers*. Ref. Ares(2017)6256585-20/12/2017 draft, 3. o.

<https://www.asktheeu.org/en/request/4776/response/15356/attach/6/Doc1.pdf> [2019.05.27.]

40-50% százaléka mobiltelefonon követi a híreket<sup>241</sup>, míg egyes vizsgált országokban, elsősorban a fiatalok körében, a közösségi médiafelületek a teljes hírmegosztás 75%-át realizálták.<sup>242</sup> A Pew Research Center<sup>243</sup> által közzétett adatok szerint az amerikai serdülők 95%-a rendelkezik okostelefonnal, és mintegy 45%-uk állandóan a „neten lóg”. Igaz ugyanakkor, hogy a megkérdezett tinédzsereknek csak mintegy 16%-a említi a közösségi médiafelületeket, mint olyan hely, ahol több hírhez és információhoz jut hozzá.<sup>244</sup>

A Reuters Intézet tíz éve követi a hírpiacok alakulását, amelynek trendjeiről, a közvéleménykutatások adatairól évente közöl beszámolót. A legutóbbi, 2022-es beszámoló<sup>245</sup> nemcsak a hagyományos médiaplatformok, mint a TV és nyomtatott sajtó hírfogyasztásának vonatkozásában jelez visszaesést, hanem összességében a hírfogyasztásban, beleértve az online és közösségi platformokon történő hírfogyasztást is, azaz úgy is fogalmazhatunk, hogy a TV és nyomtatott sajtótermékek fogyasztásában történt visszaesést nem kompenzálja az online vagy közösségi média platformokon történő többlet hírfogyasztás. A hírek iránti érdeklődés meredeken csökkent, a 2017-ben mért 63%-hoz képest 51%-ra esett vissza a 2022-es évben. A fiatalok, azaz a 35 év alattiak elérése is komoly gondot okoz. Rávenni őket arra, hogy az online hírszolgáltatásért még fizessenek is, kritikus lenne az iparág jövője szempontjából, azonban a felmérések azt igazolják, hogy a hírekre előfizetők átlagos életkora 47 év körül van. Érdekes jelenség a „news fatigue”, vagyis a hírektől való fáradtság is, amelyet a Reuters jelentése a híreket tudatosan elkerülő szignifikánsan emelkedő arányával azonosít.

Egyes szerzők, például SCHERB,<sup>246</sup> azt hangsúlyozzák, hogy minden hirdetés által támogatott tartalom legfőbb veszélye egyetlen fogalommal összefoglalható, ez pedig az „interaktivitás”. Az interaktivitás pedig nem más, mint a fogyasztó/ felhasználó és a fogyasztott/ felhasznált tartalom közötti viszony alakulása úgy, hogy a fogyasztó/ felhasználó irányítást nyer

---

<sup>241</sup> NEWMAN, NIC – FLETCHER, RICHARD – LEVY, DAVID A. L. – NIELSEN, RASMUS KLEIS: *Reuters Institute Digital News Report 2016*. 10-11. o., University of Oxford <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/media.digitalnewsreport.org/wp-content/uploads/2018/11/Digital-News-Report-2016.pdf> [2021.05.27.]

<sup>242</sup> Ibid.

<sup>243</sup> PEW RESEARCH CENTER: *Teens, Social Media & Technology 2018*. 31 May, 2018., [www.pewresearch.org](http://www.pewresearch.org) [2019.05.27.]

<sup>244</sup> Ibid. 6. o. vö. Az, hogy mi minősül hírnek, szintén változáson megy át. A fiatalok megkülönböztetik a hírek szűkebb, hagyományos értelmezését, egy tágabb hírértelmezés mellett, amely szélesebb körű és magában foglalja a sport, a szórakozás, a hírességek pletykáit, a kultúra és a tudomány híreit is. Reuters Institute Digital News Report 2022. 44.o.

<sup>245</sup> NEWMAN, NIC – FLETCHER, RICHARD – ROBERTSON, CRAIG T. – EDDY, KIRSTEN – NIELSEN, RASMUS KLEIS: *Reuters Institute Digital News Report 2022*., [https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2022-06/Digital\\_News-Report\\_2022.pdf](https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2022-06/Digital_News-Report_2022.pdf) [2022.12.12.]

<sup>246</sup> SCHERB, MATTHEW: *Free Content's Future: Advertising, Technology, and Copyright*. Northwest. Univ. L. Review 2004/98, 1787-1823. o.

a tartalom felett. Ennek következménye például, hogy a tartalom manipulálható, a hirdetések elkerülhetők, felcserélhetők. A tartalom-előállítóknak azonban elemi érdeke a hirdetésből származó bevételek fenntartása, ezért más üzleti modellekkel már eddig is kísérleteztek a média világában. Ilyen többek között például a termék megjelenítés egy programban, vagy a programfolyam hirdetésekkel való megszakítása, vagy bármilyen további tevékenység reklámfogyasztástól való függővé tétele.

Ám ezek egyike sem kompenzálja a kieső bevételeket a sajtókiadványok területén. Ugyanakkor, újabb problémára világít rá. A hagyományos, nyomtatott sajtó esetében a sajtótermék egy csomagban került a fogyasztó „asztalára” függetlenül attól, hogy azt elejétől a végéig valóban elolvasta-e. Biztos, hogy a teljes újságot átlapozva nagyobb valószínűséggel jutottak el a fogyasztóhoz a hirdetések, mintha ezt nem tette volna, hiszen „megakadhatott a szem” egy hirdetésen is. Ma azonban – SCHERB fogalmával élve – az interaktivitás lehetőséget biztosít a tartalom megválasztására, anélkül hogy egyéb tartalmakon is át kellene – hacsak felületesen is – „küzdeni” magunkat. Így olyan, a hagyományos újságírásból ismert szakmai szerepkörök is megkérdőjeleződni látszanak az online világban, mint a szerkesztő, vagy főszerkesztő feladatköre. Ezzel párhuzamosan ugyanakkor, a marketing oldaláról egyre inkább a személyre szabott hirdetés kerülhetett a figyelem középpontjába, azaz minél nagyobb találati pontossággal érni el a fogyasztót.

A sajtó azonban társadalmi szempontból még egy fontos szerepet is be kell, hogy töltsön: a véleményalkotáshoz szükséges információszerzésnek, a véleménynyilvánításnak és véleményformálásnak kitüntetett fontosságú eszköze, azaz magában foglalja az emberek tájékozódáshoz való jogát, biztosítja azt az információs környezetet, amelyben a tájékoztatás megvalósulhat.<sup>247</sup> Ehhez azonban az államnak<sup>248</sup> gazdasági alapokat is teremteni kell egy alapvetően piaci környezetben.

E fenti komplex társadalmi, gazdasági környezet és az abban zajló változások egyik hozadéka a sajtókiadványok kiadóinak profitcsökkenése. Úgy tűnik tehát, hogy az internet, és

---

<sup>247</sup> 37/1992. (VI. 10.) AB határozat; Alaptörvény IX. cikk (2) Magyarország elismeri és védi a sajtó szabadságát és sokszínűségét, biztosítja a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges szabad tájékoztatás feltételeit; Az Európai Unió Alapjogi Chartája 11. cikk – A véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadsága (1) Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához. Ez a jog magában foglalja a véleményalkotás szabadságát, valamint az információk és eszmék megismerésének és közlésének szabadságát anélkül, hogy ebbe hatósági szerv beavatkozhatna, továbbá országhatárookra való tekintet nélkül. (2) A tömegtájékoztatás szabadságát és sokszínűségét tiszteletben kell tartani.

<sup>248</sup> Vö. „A demokráciát szolgáló tartalom- és hírelőállítás támogatása, az információkhoz való egyenlő hozzáférés biztosítása állami (támogatói és szabályozói) feladatként jelentkezik ebben a médiakörnyezetben.” KOLTAY ANDRÁS: *Az új média és a szólásszabadság – A nyilvánosság alapjainak újragondolása*. Wolters Kluwer Hungary Kft., Budapest, 2019. 201.o.

elsősorban e virtuális tér olyan szereplői, mint az ún. híraggregátorok, – melynek fogalmát a későbbiekben tisztázni igyekszünk, – a sajtóipar számára jelenleg több anyagi kárt okoznak, mint hasznot. RUPERT MURDOCH, médiamágnás, a News Corporation elnök-vezérigazgatója, valamint WILLIAM DEAN SINGLETON, a negyedik legnagyobb amerikai lapkiadó szövetség, a MediaNews Group alapítója és elnöke, egyértelműen a sajtó-aggregátorokat teszi e pénzügyi hanyatlásért felelőssé. Azt állítják, hogy ezek a híraggregátorok, mint amilyen a Google News vagy a Huffington Post, ún. „potya-utasok”, akik abból profitálnak, hogy összegyűjtik és eladják azokat a tárgyyszerű információkat is tartalmazó tartalmakat, amelyeket a hagyományos médiavállalatok költséget nem kímélve előállítanak. Ezzel egyidejűleg azonban náluk realizálódik az online reklámozásból származó bevételek jelentős hányada.

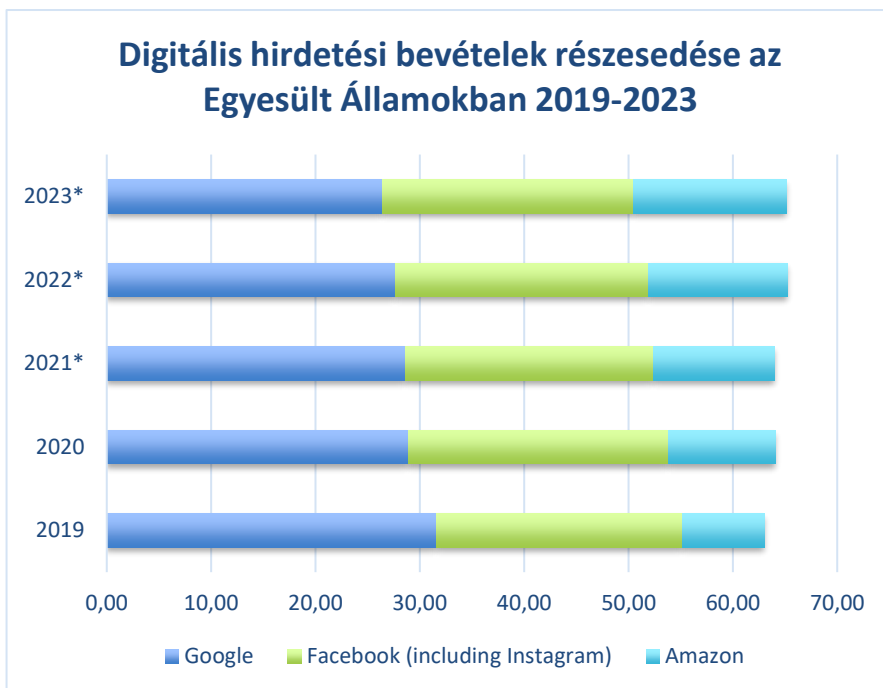
Azt, hogy ez mekkora üzletet is jelent valójában, a következő adatok illusztrálhatják: már 2008-ban 23,4 milliárd dollárt tett ki az online reklámból származó bevételek értéke.<sup>249</sup> Egy másik, 2017-es tanulmány adatai szerint, a Google és Facebook vállalatcsoport összesen a világ teljes hirdetésből származó bevételének mintegy 20%-át birtokolja, azaz minden 5. hirdetési dollár ide vándorol. A digitális világban keletkező hirdetési bevételek 65%-a, és minden hirdetésre költött új amerikai dollár 85%-a e fenti vállalatcsoportoknál jelentkezik (12. ábra és 13. ábra).<sup>250</sup> Az olyan domináns platform üzletcsoportok, mint amilyen az Google, Amazon, Apple, Facebook és Microsoft, összesített piaci tőkeértéke meghaladja a 3,5 milliárd dollárt.<sup>251</sup>

---

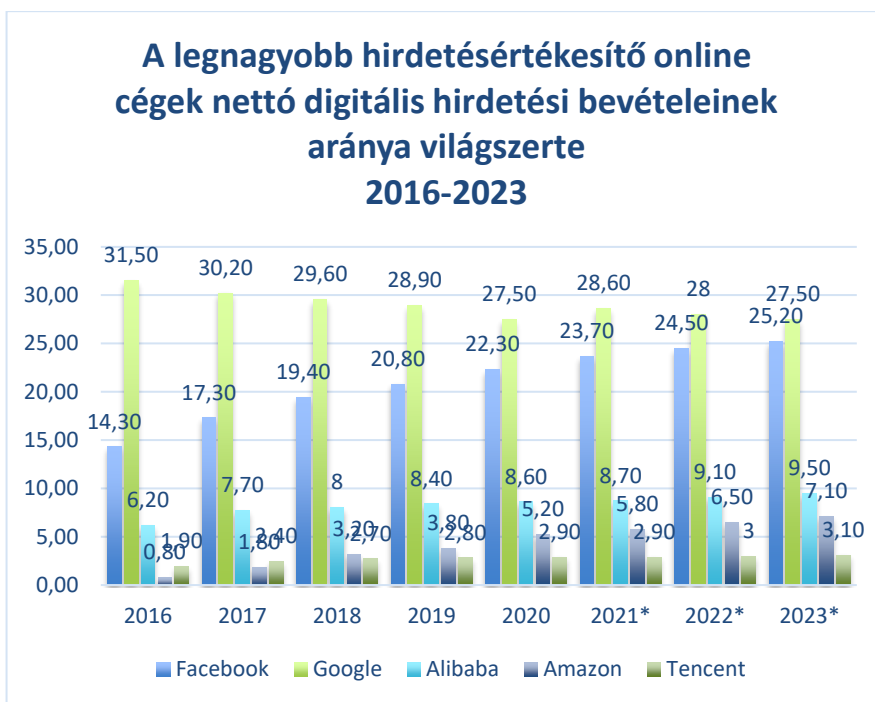
<sup>249</sup> ISBELL, KIMBERLY: *The Rise of the News Aggregator: Legal Implications and Best Practices*. Berkman Center Research Publication No. 2010-10, University of Harvard

<sup>250</sup> COHEN, JULIA E.: *Law for the Platform Economy*. University of California Davis Law Review Vol. 51:133/2017., 142. o.

<sup>251</sup> Ibid.

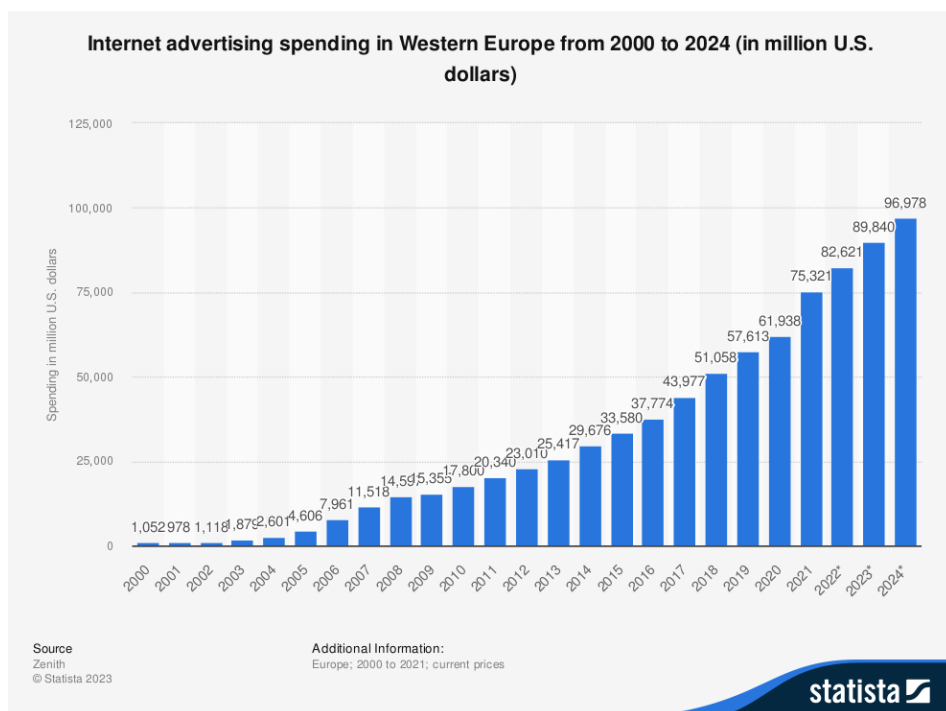


12. ábra: Digitális hirdetési bevételek részesedése az Egyesült Államokban 2019-2023; Forrás: Statista



13. ábra: A legnagyobb hirdetésértékesítő online cégek nettó digitális hirdetési bevételeinek aránya világszerte 2016-2023; Forrás: Statista

Ehhez adódik még az a tény is, hogy az online hirdetésekre a cégek költségei egyre emelkedő tendenciát mutatnak Európában (14. ábra).<sup>252</sup>



14. ábra: Internetes reklámköltés Nyugat-Európában 2020 és 2024 között; Forrás: Statista

2019-ben a keresőreklámokra fordított kiadások világszerte 104,8 milliárd dollárt tettek ki. 2021-ben az Egyesült Államok több mint 186 milliárd amerikai dollárt költött digitális hirdetésekre, meghaladva ezzel Kína, az Egyesült Királyság, Japán és Németország együttes hirdetésre fordított költségét.<sup>253</sup> De az európai reklámpiacot is a digitális hirdetések vezetik, sőt, 2019 volt az első olyan év, amelyben a digitális hirdetésekre fordított költségek összege Európában meghaladta az egyéb média hirdetésekre fordított összeget, azaz a teljes médiaköltés 50%-át.<sup>254</sup>

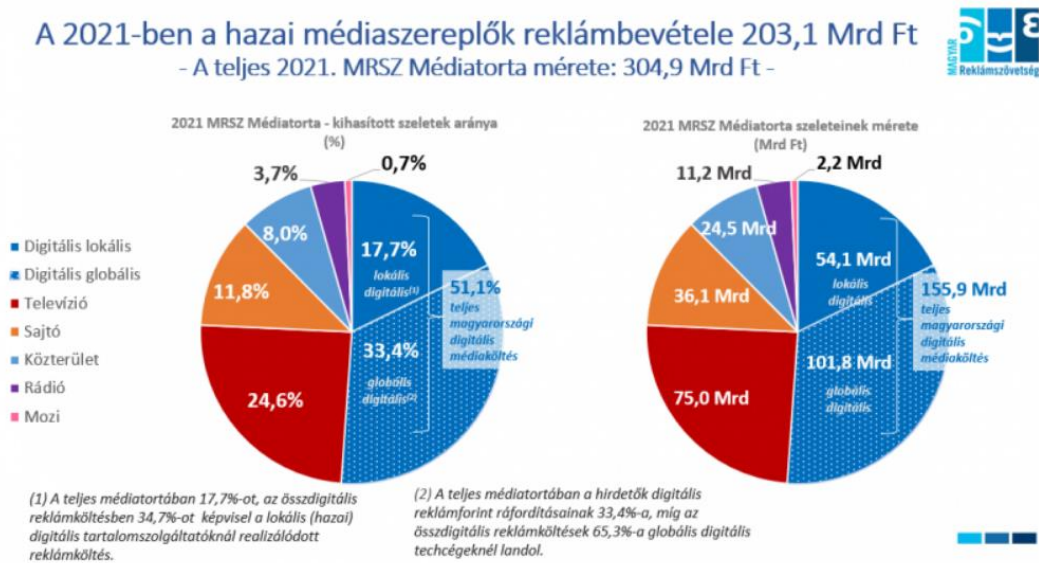
Magyarországon a Magyar Reklámszövetség készít összesítést a hazai kommunikációs piac reklámköltségeiről. Ennek adatai szerint a hazai médiaszereplők teljes reklámbevétele 203,1 Mrd forint volt 2021-ben, amely azonban reálértéken nézve nem érte el a 2019-es szintet. A

<sup>252</sup> HALL, JOHN: 3 Social Media Trends that will Affect Your Digital Ads. <https://www.inc.com/john-hall/3-social-media-trends-that-will-affect-your-digital-ads.html?cid=search> [2019.05.27.]

<sup>253</sup> <https://www.statista.com/statistics/276671/global-internet-advertising-expenditure-by-type/#statisticContainer> [2021.12.30.]

<sup>254</sup> [https://iab europe.eu/wp-content/uploads/2020/08/IAB-Europe\\_AdEx-Benchmark\\_2019-Report\\_FINAL.pdf](https://iab europe.eu/wp-content/uploads/2020/08/IAB-Europe_AdEx-Benchmark_2019-Report_FINAL.pdf) [2021.12.30.]

sajtó reklámköltés 2021-ben 36,1 Mrd forint összegű volt, amely -2%-os csökkenést realizált 2020-hoz képest, de még így is megőrizte pozícióját a Médiatortában (15. ábra).<sup>255</sup>



15. ábra: Médiaszereplők reklámbevétele, 2021 Magyarország; Forrás: Magyar Reklámszövetség<sup>256</sup>

A globális platformok magyarországi szerepe egyre jelentősebb, amely tényre a KPMG hatástanulmánya<sup>257</sup> is felhívja a figyelmet. Az adatokból jól látszik, hogy a globális platformszolgáltatók Magyarországon 2020-ban a reklámköltési torta mintegy harmadát tudhatták magukénak (16. ábra).

<sup>255</sup> SZASZIN, EDE: *Elkészültek a Magyar Reklámszövetség 2021-es média- és kommunikációs piac költéseit felmérő számai.* 2022.03.24.

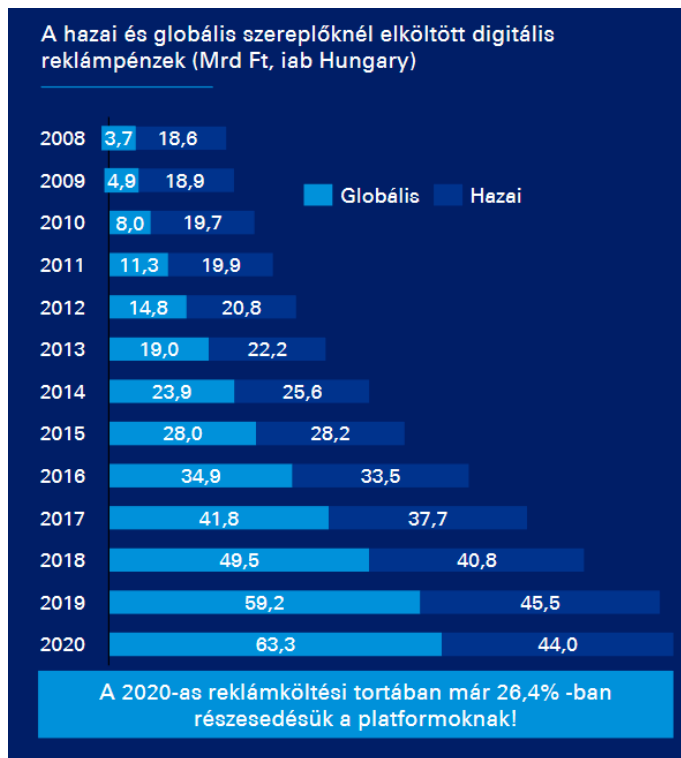
<https://markamonitor.hu/2022/03/24/elkeszultek-a-magyar-reklamszovetseg-2021-es-media-es-kommunikacios-piac-kolteseit-felmero-szamai/> [2022.12.12.]

<sup>256</sup> <https://markamonitor.hu/2022/03/24/elkeszultek-a-magyar-reklamszovetseg-2021-es-media-es-kommunikacios-piac-kolteseit-felmero-szamai/> [2022.12.12.]

<sup>257</sup> GULYÁS, JÁNOS – WÉBER, MÁTYÁS: *Globális platformok hatása a magyar kommunikációs iparra.* 2021.06.16., Magyar Reklámszövetség – KPMG Tanácsadó Kft, 5.o.

[https://mrsz.hu/cmsfiles/ff/86/KPMG\\_MRSZ\\_Platform\\_Hatastanulmay\\_MediaDigitalHungary\\_20210616.pdf](https://mrsz.hu/cmsfiles/ff/86/KPMG_MRSZ_Platform_Hatastanulmay_MediaDigitalHungary_20210616.pdf) [2022.12.12.]





16. ábra: A magyarországi és globális szereplőknél elköltött reklámpénzek, 2020 Magyarország; Forrás: KPMG

Ezzel párhuzamosan a technológia fejlődése és elérhetősége tartalom- és információ túltermeléshez is vezet<sup>258</sup>, továbbá a nyilvánosság szerkezete is átalakulóban van. Megfigyelhető, hogy míg kezdetben a verseny a kiadók között a szerzőért, az előállított tartalomért folyt, mostanra a verseny tárgya a fogyasztó figyelme lett.

A digitalizáció, mint technika elhozta az eredeti műpéldány sérelme nélküli, korlátlan minőségi másolás és potenciálisan korlátlan virtuális hozzáférés lehetőségét. Az információ mennyiségének növekedése és az abban való eligazodás, azaz a könnyű hozzáférhetőség igénye<sup>259</sup> pedig kitermelte a platformokat és az azok szolgáltatásaira való igényt.

A felhasználók azonban nem szeretnek, és nem akarnak fizetni a tartalomért, hiszen tartalomból ma már rengeteg áll rendelkezésre, az egyes személy fogyasztása pedig nem

<sup>258</sup> A pandémia és az ezzel összefüggő egészségügyi információk szókapcsolat összevonása kapcsán például meghonosodni látszik az ún. infodémia kifejezés is. Lásd például POLYÁK GÁBOR – NAGY KRISZTINA: *Regulating health communication in the post-truth era*. *Intersections: East European Journal of Society and Politics* 7:3, 120-138. (2021)

<sup>259</sup> EJK, NICO VON: *Search engines: Seek and Ye Shall Find? The Position of Search Engines In Law*. *Iris Plus*, 2006/2. „A keresőmotorok megkönnyítik az információhoz való hozzáférést, de önmagukban nem nyújtanak hozzáférést. A közvetlen tárgy nem maga az információ, hanem az információ hozzáférhetővé tétele.” 7.o. <https://rm.coe.int/16807833c9> [2022.12.12.]

károsítja a fennmaradó tartalmat sem minőségileg, sem mennyiségileg.<sup>260</sup> Talán ez is oka annak, hogy a szerzői jogi jogsértések esetében egy átlagos felhasználónak elvont, nehezen megfogható fogalom lett az anyagi kár. Hiszen a tartalom az ő fogyasztása által se nem tűnik el, és minőségét tekintve sem látható benne károsodás.

Az újságírás mellett más kulturális és kreatív szektorokat is érint és átalakít a technológia. Leginkább a zeneipar, a nagy zenekiadók, az online zenemegosztás jogi, gazdasági hatásairól olvasható számtalan cikk.<sup>261</sup> Ám legalább ennyire érintett a könyvkiadás, vagy a filmipar is.<sup>262</sup> Ezek gazdasági értékük mellett mind kulturális termékek is egyben. Jelen dolgozat az összes említett piac terjesztésének problémáira azonban nem tér ki, megemlítjük ugyanakkor CAMERON ÉS BAZELON<sup>263</sup> 2013-as átfogó tanulmányát, amelyben a szerzők összefoglalják az említett három, leginkább a szerzői jogtól függő iparágban az értéklánc addig tapasztalt változásait és az ezekre válaszként addig megjelenő gazdasági modelleket.<sup>264</sup> Tanulmányukban az újságírás, a sajtó szerzői jogi kérdései még nem kapnak szerepet. Bár a téma, vagyis az, hogy hogyan menthető meg az újságírás, már ekkor napirenden szerepelt.

Amerikában az 1990-es évek közepétől kezdett megjelenni az az igény, hogy a jelentősebb sajtóorgánumok és hírcsatornák az interneten is megtalálhatóak legyenek.<sup>265</sup> A webes megjelenést tartalmilag támogatandó, ebben az időben a fizikailag kiadott műpéldányokban megjelent és újrafogalmazott tartalom biztosította. A híreket ugyanakkor archiválták, amely adatok fokozatosan lehetőséget biztosítottak egy híradatbázis kiépítésére, amely a későbbiekben akár az online felhasználók rendelkezésére állhat.<sup>266</sup> A web kezdeti

---

<sup>260</sup> Lásd még BODÓ BALÁZS: *Okok és tünetek hol van árazási probléma az online piacokon?*. Infokommunikáció és Jog 2010/6, 204-205. o.

<sup>261</sup> MEZEI, PÉTER: *Mi a helyzet? - Új online üzleti modellek a zeneiparban*. (2011) <http://copy21.com/2011/07/mi-a-helyzet-uj-online-uzleti-modellek-a-zeneiparban/> [2019.08.12.]; MEZEI, PÉTER: *Sampling az Európai Bíróság előtt – szerzői jogok kontra művészeti szabadság*. In: Európai Jog 2019/3, 28-35. o.

<sup>262</sup> CAMERON, LISA J.– BAZELON, COLEMAN D.: *The Impact of Digitization on Business Models in Copyright-Driven Industries: A Review of the Economic Issues*. In: MERRILL, STEPHEN A. – RADUCHEL, WILLIAM J. (Eds.): *The Impact of Copyright on Innovation in the Digital Age*. The National Academy of Sciences' Board on Science, Technology, and Economic Policy, February 2013.

<sup>263</sup> CAMERON, LISA J.– BAZELON, COLEMAN D. (2013) i.m.

<sup>264</sup> Például a zeneipar területén ilyenek a digitális áruházak; az előfizetési rendszerben működő zenei szolgáltatások; kiegészítő termék eladások kialakítása; kiegészítő, művészhez köthető termékek piaca; a tömegalapú finanszírozási rendszer; valamint a kötelező blanketta szerződésekből származó befizetések. Ezzel szemben a gazdasági modelleket Priest három kategóriába sorolja: (1) az előfizetési modell; (2) a hirdetés által támogatott modell; valamint a (3) általános engedélyezési rendszer. PRIEST, ERIC: *Why Emerging Business Models and not Copyright Law are the Key to Monetising Content Online*. In: FITZGERALD, BRIAN ET AL. (Eds.): *Copyright Law, Digital Content, and the Internet in the Asia-Pacific*. Sydney University Press, 2008. 119-141. o.

<sup>265</sup> SALAVERRIA, RAMÓN: *Digital Journalism: 25 years of research*. Review Article. *El profesional de la información*, v. 28, n.1, e280101

<sup>266</sup> LESICKO, CHRISTINE KATHERINE: *The New News: Challenges of Monetization, Engagement, and Protection of News Organizations' Online Content*. 2 Reynolds Ct. & Media Law Journal (2012), 348-50. o.

népszerűséget növelő hatása következtében a sajtóipar stratégia és kockázatelemzés nélkül bővítette netes tartalmait és felületét.

Ezzel párhuzamosan, éppen a „dot-com” korszak következtében hatalmas információbővülés vette kezdetét. Mindeközben pedig megjelentek azok a felületek, ahol felhasználói tartalmak is feltölthetővé és elérhetővé váltak. Az elmúlt évtized vége óta pedig exponenciális a technika fejlődése, a digitalizáció hatására szinte elkerülhetetlen a fogyasztók kapcsolata a média tartalmakkal is telített internettel. Ezzel kell a sajtónak is lépést tartania. Csupán érdekesség, hogy míg 2000-ben világszerte 4400-ra volt tehető az online sajtókiadványok száma, addig 2018-ban csak Spanyolországban 3000 aktív online sajtókiadványt tartottak számon.<sup>267</sup>

Az első fizetőfallal védett internetes újság 1997-ben a Wall Street Journal volt. Mára a fizetőfalas rendszer több változatát igyekeznek meghonosítani az online sajtótermékek: van, ahol például havi díjas előfizetéssel korlátlan az elérhető tartalmak száma; van, ahol meghatározott számú ingyenes tartalmat követően kell csak előfizetni; de lehetőség van egy-egy cikkhez való hozzáférés megvásárlására is; illetve működnek önkéntes hozzájáruláson, adományon alapuló rendszerek. Ehhez társulhatnak még a tagsághoz kötött előnyöket kínáló egyéb fizetős programok, amelyek révén a sajtókiadók igyekeznek további kiszámítható bevételhez jutni. Léteznek továbbá felhasználási szerződéseket eredményesen megkötő hírszolgáltató szervezetek is, ilyen például az Associated Press.<sup>268</sup> Mindamellett azonban a hirdetésből származó jövedelem továbbra is meghatározó része a legtöbb sajtókiadó bevételének.

Amerikában arra is voltak törekvések, hogy egységes, nemzeti fizetőfalas rendszert hozzanak létre. Ennek alapját egy versenyjogi kivétel adta volna, amely tulajdonképpen kiveszi a média és a hírszolgáltatók ilyenfajta összejátszását a versenyjogi (trösztellenes) szabályozás hatálya alól, de erre végül nem került sor.<sup>269</sup>

A szabadon szerkesztett, bloggerek és civil újságírók által vezérelt média igézete 2005-2010 között újabb szint vitt a hagyományos újságírás válságáról szóló vitákba.<sup>270</sup> YOCHAI

---

<sup>267</sup> SALAVERRÍA, RAMÓN i. m. 4. o.

<sup>268</sup> 2006 augusztusában kötött felhasználási megállapodást a Google és az Associated Press (AP) hírgyűnökség tartalmi felhasználására vonatkozóan, amelynek részletei üzleti titkot képeznek. Auchard, Eric: AFP Google News settle law suit over Google News, 8 April 2007. <https://www.reuters.com/article/industry-google-afp-dc-idUSN0728115420070408> [2019.08.12.]

<sup>269</sup> SALAVERRÍA, RAMÓN i. m. 352., 365 o.

<sup>270</sup> <https://index.hu/tech/net/citizenjour0/> [2019.08.12.]; Magyarországon a virtus.hu 2005 és 2012 között egy mindenki által szerkeszthető, általános témájú közösségi internetes lap volt.

BENKLER, a Harvard Egyetem jogprofesszora például a sajtó demokráciában betöltött 'watchdog', azaz 'házórzó kutya' szerepének ellátását elképzelhetőnek tartotta az állampolgárriporterek hálózatán keresztül, azaz az egyének hálózatos kapcsolódása által. Ezt nevezte ő hálózatba kapcsolt közszférának („networked public sphere”).<sup>271</sup>

BENKLER a szerzői jog fejlődésében a kereskedelmi termelés védelmének szisztematikus előtérbe helyezését látta, amelyet a tulajdoni jellegű szerzői jog erősödésében vélt felfedezni.<sup>272</sup> Úgy gondolta, hogy van egy mélyen gyökerező tévhit, amely szerint több tulajdonszerű jog egyenes következménye lesz a nagyobb termelékenység, holott ez szerinte egyáltalán nem szükségszerű vagy törvényszerű.<sup>273</sup> De, ha még úgy is volna, akkor sem törvényszerű, hogy a termelékenység növekedése egyenes arányban áll a növekvő fogyasztással.<sup>274</sup>

Összefoglalva a fenti gondolatmenetet és azt az a hírek világára lefordítva tehát azt mondhatjuk, hogy a szomszédos jogi védelem lényegében egy ilyen tulajdonszerű jogot kíván biztosítani a sajtó képviselőinek Európában abban a reményben, hogy az így keletkező bevételek biztosíthatják azon tartalmak előállításának költségeit, amelyek révén a sajtó „házórzó” szerepe és a felhasználók tájékozódáshoz való joga egyaránt érvényesülhet. Ám ez egyáltalán nem vezet szükségszerűen jobb, vagy minőségibb újságcikkek megszületéséhez, és biztosan nem vezet e tartalmak növekvő fogyasztásához sem. Már csak azért sem, mert ezzel párhuzamosan tapasztalható két másik jelenség is: a „news fatigue”<sup>275</sup> és a tömeges információ jelenléte miatt a komplexebb munkát kívánó olvasás lecserélése a vizualizált, azaz a képileg segített, rövidebb, szóban közölt információfogyasztásra.<sup>276</sup>

Az eredeti tartalom előállítása a kreatív ipar sikerének kulcsa, az európai versenyképesség egyik kulcseleme is egyben. A globális, határokon átnyúló versenyben való érvényesülés záloga, valamint az egységes digitális piac megvalósításának elengedhetetlen eszköze a szükséges mértékű szellemi tulajdonjogi jogharmonizáció.<sup>277</sup> Anyagi megtérülés

---

<sup>271</sup> YOCHAI BENKLER: *The Wealth of Networks: How Social Production Transforms Markets and Freedom*. Yale University Press, New Haven, 2006.

<sup>272</sup> YOCHAI BENKLER i. m. 439. o.

<sup>273</sup> YOCHAI BENKLER i. m. 451. o.

<sup>274</sup> DANBURY, RICHARD – HARGREAVES, IAN – BENTLY, LIONEL: *Is an EU publisher's right a good idea?*. Centre for International Property and Information Law, University of Cambridge. 15 June, 2016. 2-82. p.33.

<sup>275</sup> Reuters Institute Digital News Report 2022., [https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2022-06/Digital\\_News-Report\\_2022.pdf](https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2022-06/Digital_News-Report_2022.pdf) [2022.12.12.]

<sup>276</sup> Ez pedig magával hozta a mélyhamisítás, azaz az ún. „deepfake” tartalmak problémáját.

<sup>277</sup> Az Európai uniós szerzői jogi keret összesen 13 irányelvből és 2 rendeletből áll, amelyek harmonizálják a szerzők, előadóművészek, producerek és műsorszolgáltatók alapvető jogait. Ezek felsorolása, továbbá annak a nemzetközi keretrendszernek a felvázolása, amelyben az uniós szerzői jog is érvényesül megtalálható a Bizottság honlapján a következő címen: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/hu/policies/copyright-legislation>

szempontjából azonban a tartalom előállítása mellett, annak terjesztése is kiemelt jelentőségű, hiszen a tartalom így jut el a nyilvánossághoz. A digitális technológia és a határon átívelő felhasználások folyamatos terjedése indukálta az európai szabályozási keretek alakítását. Ennek első eleme az Információs társadalomról szóló irányelv<sup>278</sup> volt, amely lényegét tekintve egységes keretbe foglalja a nyilvánossághoz közvetítés és a többszörözés kizárólagos jogát és rendezi a lehetséges tagállami kivételek körét. A szerzői jogban a nyilvánossághoz közvetítés egyike azon felhasználásoknak, amelyek jogdíj forrásai lehetnek. A digitális világ, az internet és az abban eligazodásra szolgáló hiperlink a nyilvánossághoz közvetítés folyamatában ezért a jogi értékelés szempontjából központi szereppel bír.

A jelen fejezet célja, hogy e nemzetközi versenyben elhelyezve megmutassa az Európai Unió azon törekvését, hogy a hírtartalomszolgáltatásban rejlő bevételek egy részét a versenyjogi aspektusokon túlmutatva, a szerzői jog segítségével igyekezzen visszacsatornázni annak előállítói, finanszírozói felé. Ebben a fejezetben bemutatjuk e folyamat lépéseit, az Európai Unió egyes tagállamaiban tett konkrét próbálkozásokat hozva fel példaként, majd betekintést nyújtunk az európai uniós jogalkotás teljes folyamatába az eredeti bizottsági javaslat megjelenésétől, a tárgyalások során megfogalmazott kritikákra, félelmekre, végül az elfogadott és kihirdetett szövegre kitérve. Ennek során áttekintést adunk az amerikai és az európai jogfejlődés eltérésére, valamint felhívjuk a figyelmet az ebből eredő jogi megoldások különbözőségeire. A szabad tájékozódás lehetőségének, feltételeinek megteremtése feladatot ró az állam(ok) számára, hiszen ez biztosítja a demokratikus közvélemény kialakulásához elengedhetetlen közeget. Ennek mind gazdasági alapjait, mind pedig azt az információs környezetet, amelyben a tájékozódáshoz való jog érvényesülhet, az állam szabályozása teremtheti, alakíthatja.

A szerzői jog önmagában nem alkalmas és nem képes piaci gondok megoldására. Sokkal árnyaltabb a digitális tartalompiacok problémája annál, mint ami a felszínen, a jog e kis szeletével megfogható lenne.

---

<sup>278</sup> Az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló 2001/29/EK irányelv. HL L 167, 2001.6.22. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:02001L0029-20190606&from=EN>

## 2 A szellemi tulajdon egyes aspektusai a hírpiac szempontjából: a kontinentális- és az angolszász jog eltérő felfogása

A sajtókiadók e fent ismertetett tágabb gazdaság-társadalmi kontextusban, mint piaci szereplők kell, hogy érvényesüljenek, miközben biztosítják annak az információs környezetnek a kontinuumát, amely kiszolgálja az emberek tájékozódáshoz való jogát, és biztosítja a véleményformáláshoz szükséges információkat a tágabb közösség számára. E feladat ellátásához szükséges anyagi forrásokat biztosíthatja a szerzői jog. Jelen rövid áttekintésnek<sup>279</sup> nem célja, hogy teljes képet adjon a kontinentális és az amerikai szerzői jog közötti különbségek széles skálájáról, azonban összegző jelleggel fel kíván villantani néhány lényeges különbséget, a sajtó számára releváns megközelítésekre fókuszálva.

Általánosságban elmondható, hogy míg Európában a szerzői jog középpontjában a mű alkotója áll („droit d’auteur” vagy „author’s right”), és a szerzői jog személyhez fűződő jogokat is magában foglal, addig az amerikai szerzői jog inkább a hasznosítási lehetőségekre, a vagyoni jogokra összpontosít („copyright”).<sup>280</sup> Az angolszász jogfelfogás éppen ezért szerzőnek tekinti az engedélyezési és licencjogok tulajdonosát is, nemcsak magát a mű eredeti alkotóját. Következésképpen tehát a sajtókiadók maguk is szerzőknek tekinthetők, míg maga az újságcikk, mint irodalmi mű, védelem alatt áll.<sup>281</sup>

A kiegyensúlyozandó érdekek, azaz a piaci igények, a szerző jogai, valamint az alkotásokhoz való hozzáférésben megjelenő közérdek, az egyes országokban eltérő egyensúly kialakításához vezetett. Európában a szerzői jog előzetes engedélyeztetésen alapuló jog, ahol a szerző joga csak kivételes esetekben korlátozható, ezzel szemben Amerikában az ún. „fair use”, azaz méltányos felhasználás, széles körben biztosít lehetőséget a védett mű felhasználására a szerzői jog jogosultjának engedélye nélkül.

Amerikában a sajtókiadók maguk minősülnek szerzőnek a print kiadványuk, valamint a weblapjukon megtalálható tartalmaknak, mintegy gyűjteményes műnek a vonatkozásában,

---

<sup>279</sup> Az áttekintés számos forrásra támaszkodik, ezek közül néhányat kiemelnék: *Copyright Protections for Press Publishers, A Report of the Register of Copyrights*. June 2022; *Understanding “Ancillary Copyright” in the Global Intellectual Property Environment*. Computer and Communication Industry Association (CCIA), 2015, <https://ccianet.org/wp-content/uploads/2015/02/CCIA-Understanding-Ancillary-Copyright.pdf> ; GREENE, DAVID: *Publisher or Platform: It doesn’t Matter*. 2020, <https://www.eff.org/deeplinks/2020/12/publisher-or-platform-it-doesnt-matter>; BAILEY, JONATHAN: *Ten Ways EU Copyright is Different from the US*. 2020. augusztus 4., <https://www.plagiarismtoday.com/2020/08/04/10-ways-eu-copyright-is-different-from-the-us/>; POGÁCSÁS ANETT: *Különbözőség az egységben – A szerzői jogi szabályozás differenciálódásának hatása a jogterület szerepére és hatékonyságára*. Doktori értekezések 15., Pázmány Press 2017. [2022.12.20.]

<sup>280</sup> MORITZ, FLORIAN – DR. MOHR, DANIELA: *What Are the Differences between European Copyright and U.S. Copyright?* <https://www.copyright.com/blog/urheberrecht/european-us-copyright-difference> [2022.12.20.]

<sup>281</sup> 17 U.S.C. § 102(a)(1) <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/17/102> [2022.12.20.]

ezért a jogérvényesítés során előnyösebb helyzetben lehetnek szemben egyes európai országok sajtókiadóival, ahol, – például mert a sajtótermékekben megjelenő cikkekkel kapcsolatban a törvény nem ír elő írásbeli szerződéskötési kötelezettséget –, nehezebben bizonyítható az igényérvényesítésük alapja.

A gondolat, hogy az internet komoly változásokat hoz az újságírás tágabb világában és ebből következően akár a szabályozás szintjén is tenni lehetne, tenni kellene valamit, az Amerikai Egyesült Államokban is felmerült már a 2009-es és 2010-es években.<sup>282</sup> Az FTC (Federal Trade Commission, Szövetségi Kereskedelmi Bizottság) kerekasztal-beszélgetés sorozatot kezdeményezett e témában, és ugyancsak nyilvánosságra hozott egy politikai lehetőségeket mérlegelő munka-dokumentumot.<sup>283</sup>

Az FTC jogérvényesítő tevékenysége elsősorban a verseny- és fogyasztóvédelem területén ismert, így magának a témának a pozicionálása is jól illusztrálja az európai és az angolszász jogrendszer eltérő kiindulópontját. Az európai civilisztika a szerző személye felől közelít, és a szerző, valamint a kiadó kizárólagos jogát hangsúlyozza a művek sokszorosítása és a nyilvánossághoz közvetítés, valamint az ezzel párhuzamosan a felhasználásokért kapott díjazás vonatkozásában. Következésképpen minden nyilvánosan elérhető digitális felhasználásért díjazást követelne a tételesen és szűken értelmezett kivételek fényében.

Ezzel szemben az angolszász felfogás a kiadói piacon lévő verseny és a társadalmi jólét egyensúlya felől közelít. A „copyright”-ra mint egy gazdaságpolitikai eszközre tekint, amelynek végső célja a társadalmi jólét és a fogyasztók jobb kiszolgálása a több, versengő tartalom révén. Míg a kontinentális felfogásban a szerző elsőbbsége fejeződik ki mások rovására, azaz az európai szerzői jog kvázi-monopol helyzetbe hozza a szerzőt, addig az angolszász jogi felfogásban a gazdaságpolitikai eszköz folyamatos mérlegelési helyzetet szorgalmaz, egy egyensúly keresését a szerző joga és az össztársadalmi érdek, a társadalmi jólét közötti határmezsgyén.

Következésképpen tehát más a szerzői jog alóli kivételek megítélése is. Míg a kontinentális jog tételesen meghatározott, szűken értelmezett kivételek rendszerét doktrinálisan

---

<sup>282</sup> A nyitó beszédet Jon Leibowitz mondta 2009 decemberében. Hangsúlyozta, hogy a változás középpontjában az Internet által előidézett verseny áll. Opening Remarks of Chairman JON LEIBOWITZ: „*Creative Destruction*” or just „*Destruction*” *How will journalism Survive the Internet Age?*

[https://www.ftc.gov/sites/default/files/documents/public\\_statements/creative-destruction-or-just-destruction-how-will-journalism-survive-internet-age/091201newsmedia.pdf](https://www.ftc.gov/sites/default/files/documents/public_statements/creative-destruction-or-just-destruction-how-will-journalism-survive-internet-age/091201newsmedia.pdf) [2019.01.01.]

<sup>283</sup> Federal Trade Commission Staff Discussion Draft: *Potential Policy Recommendations to Support the Reinvention of Journalism*. 2010. [https://www.ftc.gov/sites/default/files/documents/public\\_events/how-will-journalism-survive-internet-age/new-staff-discussion.pdf](https://www.ftc.gov/sites/default/files/documents/public_events/how-will-journalism-survive-internet-age/new-staff-discussion.pdf) [2019.01.01.]

szabályozza,<sup>284</sup> addig a másik esetben a „fair use” folyamatos bírói mérlegelést tesz lehetővé veszteségek és várható társadalmi nyereségek, az innováció előnyei és társadalmi elterjeszhetőségének fényében.<sup>285</sup> Míg tehát az európai jogrendszer a szerzői jogok kiterjesztését kívánná minden digitális felhasználásra, addig az amerikai politikai környezetben elsősorban azt a kérdést járják körbe, hogy vajon az eredeti cél, azaz az alkotók ösztönzése továbbra is megvalósul-e.

A két jogrendszer metszéspontjában azonban mindkét felfogásban az a nemleges érv áll, hogy valamely ösztönző az alkotás folyamatában nélkülözhetetlen. Éppen ez az ösztönző biztosítja ugyanis azt a plusz pozitív hatást, amely a szerzőket újabb alkotások előállítására sarkallhatja. Igaz azonban, hogy az elmúlt évek történései Amerikában is felerősítették azokat a hangokat, amelyek a nagy tech-óriások piaci gyakorlatait megkérdőjelezzik. Vajon érvényesül-e az ösztönző társadalmi érdek és valójában a tartalom vesztesége keletkeztet-e mégis hosszabb távon olyan társadalmi nyereséget, amely azt ellensúlyozza?

JON LEIBOWITZ, az FTC elnöke 2009-es, a kerekasztal konzultációt megnyitó beszédében úgy fogalmazott, hogy az internet indukálta piaci változások elemzésére két okból is feltétlenül szükség van. Egyrészt, mert a hírek piaca tökéletlen piac, éppen ezért a versenyjog van abban a helyzetben, hogy ezeket a piaci tökéletlenségeket feltárja és értékeli. A fogyasztóvédelem<sup>286</sup> a viselkedésen alapuló marketingtechnikákat a reklámbevételek növelése érdekében alkalmazó vállalatok adatgyűjtési gyakorlatának ellenőrzésében és az adatok biztonságának garantálásában játszik szerepet. Másfelől nem hagyható figyelmen kívül az a tény sem, hogy a hírpiacon nem olyan, mint bármely más piac. Éppen a demokráciában betöltött társadalmi szerepe okán kíván a szokásostól eltérő elbírálást.

Az FTC által hirdetett konzultáció végső soron nem hozott a felszínre olyan érveket, amelyek az amerikai szerzői jog módosítását alátámaszthatták volna.

---

<sup>284</sup> „Az irányelvvel kapcsolatban elmondható, hogy nem hoz paradigmaváltást a kivételek és korlátozások uniós szintű szabályozásába, ugyanakkor magasabb szintre emeli a belső piaci egységesítést.” Lásd GRAD-GYENGE ANIKÓ: *Nincs új a nap alatt – avagy górcső alatt a bizottság szerzői jogi reformjának szabad felhasználásai*. Jogtudományi Közlöny. 2018./ 7-8. szám, 334-345. o.

<sup>285</sup> Online News Aggregation and Neighbouring Rights for News Publishers. Ref. Ares(2017)6256585 - 20/12/2017; <https://www.asktheeu.org/en/request/4776/response/15356/attach/6/Doc1.pdf> [2019.01.01.]

<sup>286</sup> Az Amerikai Egyesült Államokban az adatvédelem a fogyasztóvédelem részeként jelenik meg és az FTC hatáskörébe tartozik.



### 3. Aggregátor, közvetítőszolgáltató, platform – a digitális világ gyakran használt fogalmai és azok értelmezése

A digitalizáció jelensége hétköznapi szóhasználatunkban, szókészletünkben is változásokat hozott. Gyakran említjük például az internetes aggregátor („aggregator”), platform („platform”) vagy közvetítőszolgáltató („intermediary”) fogalmakat szinonimaként. Újabban a digitális gazdaság fő jellemzőjeként utalnak a platform gazdaságra („platform economy”), és ezen belül is, egyre gyakrabban hallunk az ún. megosztáson alapuló, vagy közösségi használaton alapuló, gazdasági platformokról („sharing economy”). Érdeemes egy kis kitérőt tenni azért, hogy e kifejezések tartalmát cizellálhassuk.

Platform alatt a számítástechnika jól behatárolt jellemzőkkel rendelkező hardver és/vagy szoftver környezetet ért, például egy operációs rendszert (Windows, Linux, Unix, Macintosh, Apple), vagy hardver környezetet (Alpha) az ehhez tartozó könyvtárakkal, bináris kódokkal, programozási nyelvvel együtt. A platformok lényege éppen abban rejlik, hogy egy-egy feladat megoldására alkalmazások írhatók rájuk. Az ezekhez való hozzáférés önmagában nem, csak a megírt programon keresztül jut el a felhasználókhöz. Egy hasonlattal fogalmazva, úgy is mondhatjuk, hogy önmagában nem a „csupasz” színpad, hanem a rajta zajló cselekmény, az ott elhangzó párbeszéd, vizuális- és hangélmény fejt ki hatást a közönségre, ám magát a felületet mégiscsak a színpad biztosítja mindehhez.

Mára a platform egy szélesebb értelmezést kapott, és gyakorlatilag minden annak tekinthető, amelyre „építeni lehet”, vagyis, ami az eredeti céltól eltérő módon is használható. A platform tehát olyan technikai struktúrát hoz létre, amely számos, egymás mellett futó terméket képes egyidejűleg befogadni.<sup>287</sup> Ebből következik, hogy mára platformnak tekinthető a Google, vagy a Facebook is.

Ezzel szemben az aggregáció szó idegen nyelvi jelentése szerint fölhalmozást, összegyűjtést, összesítést takar. A funkció felől közelítve meg az aggregáció fogalmát tehát, olyan webes felületek összessége, amelyek algoritmusok segítségével, több helyről, azaz weblapról összegyűjtött információt relevancia szerint, egyetlen felületen, koncentrálnak a felhasználónak. Az aggregáció, mint technika<sup>288</sup> megjelenését számos elemzés

---

<sup>287</sup> Az amerikai bíróságok 2010 körül kezdték el használni a "platform" szót az olyan internetes szolgáltatások leírására, amelyek keresztül a felhasználók kapcsolatba lépnek egymással, hasonlóan ahhoz, ahogyan a bíróságok korábban, majd azt követően a "portál" vagy "weboldal" kifejezéseket használták. <https://www.eff.org/deeplinks/2020/12/publisher-or-platform-it-doesnt-matter> [2022.12.20.]

<sup>288</sup> Az aggregáció egy programozásban használt nyelvi kifejezés. Az osztályok közötti kapcsolat kifejezésére használják, azaz azt mutatja meg, hogy egy objektum használ egy másik objektumot, vagy rész-egész viszonyban van egy másik objektummal.

evidenciának tekinti, mondván, hogy a világhálón elérhető információk kritikus tömege hozta magával azt az igényt, hogy ebben a halmazban képesek legyünk az eligazodásra. Már az 1990-es években kulcsszavas kereséssel kísérleteztek a Google előfutárjaként ismert olyan keresőmotorok, mint az Excite, Lycos vagy az Altavista. A Google sikerét a híres „PageRank” rendszernek köszönheti. Ez egy olyan új, kereső algoritmus, amely hiperlinkekkel összekötött dokumentumokhoz, azok hálózatban betöltött szerepe alapján számokat rendel és ezzel a matematikai számítással nagyobb találati pontosságot eredményez. Ezzel párhuzamosan üzleti modellje felépítése során a Google meglátta a hirdetésben rejlő lehetőséget is, és erre a kettőre együtt építette üzleti modelljét.<sup>289</sup>

A platform tehát olyan környezetet biztosít, amelyre harmadik felek, elsősorban fejlesztők egy-egy problémára megoldást kínáló applikációkat vagy szórakozást kínáló játékprogramokat fejleszhetnek. Ezzel szemben az aggregátorok maguk is termékek, az internet fejlődésének szükségszerű termékei. A felhasználókat a hasznosságuk folytán vonzzák, majd egy kritikus tömeget elérve nem hagynak választási lehetőséget a beszállítók oldalán, mint, hogy – elfogadva az aggregátor feltételeit – ők is csatlakozzanak, hiszen csak így válhatnak egy szélesebb felhasználói kör számára láthatóvá. Ebből következik az is, hogy a klasszikus, informatikai értelemben vett platform nem tartalmaz hirdetéseket, szemben az aggregátorral, ami tulajdonképpen egy olyan üzleti modellt hozott létre, amelynek lényege az információval történő kereskedés: a felhasználói oldalról nyert ingyenesség ára a felhasználóról gyűjtött adat feltétel nélküli átadása. Az így nyert adatok elemzése teszi lehetővé a célzott hirdetői piac értékesítését a hirdetők felé, amelyből a felhasználói oldal ingyenessége finanszírozható. Ezen funkció, azaz a felhasználói adatokból nyert profilok és a hirdetők között betöltött híd szerep okán hívják őket közvetítőszolgáltatónak („intermediary”) is.

A közvetítőszolgáltatónak van egy speciális csoportja, amelyet a szakirodalom közösségi gazdaságnak, közösségi gazdasági platformnak nevez. Ezek az online felületen megjelenő közvetítőszolgáltatók DEBBIE WOSSKOW<sup>290</sup> tág értelmezésében hozzáférést biztosítanak vagyontárgyakhoz, erőforrásokhoz, időhöz és szakértelemhez, azaz olyan gazdasági és szociális rendszert alkotnak, amely az árukhoz, a szolgáltatásokhoz, az adatokhoz és a tudáshoz egy másokkal megosztott, közösségi hozzáférést tesz lehetővé az információtechnológia segítségével. Leginkább mégis az a tulajdonságuk kiemelendő, hogy

---

<sup>289</sup> LUCHETTA, GIACOMO: *Is the Google Platform a Two-sided Market?* Journal of Competition Law and Economics Vol.10/1, 2014.,186. o.

<sup>290</sup> In: SCOTT, IRINA – BROWN, ELIZABETH: *Redifining and Regulating the New Sharing Economy*. University of Pennsylvania Journal of Business Law, Vol 19:3, 560. o.

használatuk következményeképpen valós tranzakció vagy erőforrásfelhasználás történik (például az Uber eredménye a valós személyszállítás, az Airbnb-n rendelt szobát a valóságban is elfoglalhatjuk, a Netflix-en előfizetett filmet megnézhetjük, az Amazon-on rendelt könyvet átvehetjük).

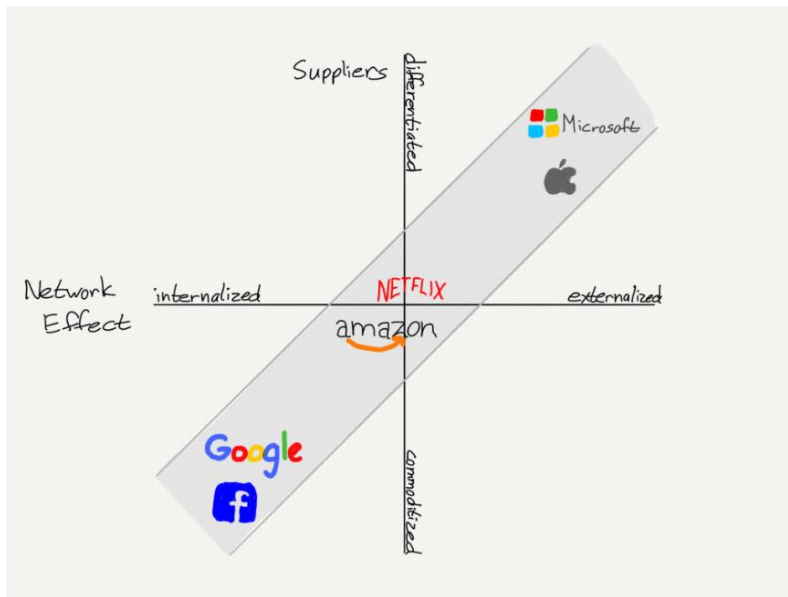
Ami ezen a csoporton belül megkülönbözteti a szolgáltatókat, az az induláskor szükséges tőkebefektetés mértéke és milyensége (például a Netflix-en lévő filmjogokat meg kell szerezni, majd a felhasználói élményen keresztül szerzett új felhasználóktól származó bevételeket komoly vásárlóerővé kell formálni, végül a megnövekedett tőke saját tartalomelőállítását is lehetővé teheti). Ha a kínálati oldalon lévő eszközöket nem birtokolják a vállalkozások (pl. Airbnb, Uber), akkor a kivitelezés során felmerülő jelentős határköltségekkel kell számolniuk. E szolgáltatások egy része fizetős szolgáltatás, hiszen például a Booking.com vagy az Airbnb az ott foglalt szállás költségének egy részét közvetítői díjként megtartja.

E fent leírt rendszerek (legyen az aggregáló vagy közösségi platform) közös tulajdonsága azok technikai magja: az ajánlórendszer. Minden esetben az algoritmusok által rangsorolt ajánlások válnak ugyanis láthatóvá a felhasználói felületen.

Bár mind a platformok, mind a közvetítőszolgáltatók ereje a felhasználói bázisuk méretében (kritikus tömeg) és vásárlóerejében rejlik, mégis BEN THOMPSON üzleti, technológiai és médiaelemző<sup>291</sup> szerint különbségek vannak közöttük a beszállítókhöz való viszonyulásuk, illetve a felhasználóhoz kapcsolódó hálózati hatás alapján, amelyet két tengelyen ábrázolhatunk a következők szerint (17. ábra):

---

<sup>291</sup> A <https://stratechery.com/> szerzőjeként is ismert. [2019.05.27.]



17. ábra The Moat Map; Forrás: Ben Thomson<sup>292</sup>

Az egyik végleten található a Facebook és a Google, amelyek teljes egészében árucikként kezelnek minden egyes információt, legyen az újságcikk, hirdetés vagy fénykép. A Google-nál picivel szofisztikáltabb a rangsorolás a relevancia, valamint a tartalom forrása szerint. A Microsoft a skála másik vége, hiszen sikerét a felépített ökoszisztémának („ecosystem”) köszönheti, amely megkülönböztetett figyelemmel bánik a rendszert használó beszállítókkal, akik ezen a rendszeren keresztül, illetve a rendszerre felépített alkalmazásokon keresztül érhetik el a végfelhasználókat.

A hálózati hatás definícióját KATZ ÉS SHAPIRO<sup>293</sup> 1994-ben úgy fogalmazta meg, hogy az nem más, mint a hálózati tagság értéke egyetlen felhasználó számára, amely azáltal növekszik, hogy a hálózathoz újabb tag kapcsolódik. Ebből kiindulva BEN THOMPSON<sup>294</sup> azt a plusz erőt érti hálózati hatás alatt, amellyel egyetlen felhasználó csatlakozása növeli a szolgáltatás, áru értékét. Az ő osztályozása alapján, az egyik véglet szerint ez a hatás lehet közvetlen, beolvasztó, például a Facebook esetében, hiszen teljesen egyértelmű, hogy a hálózat számomra, mint felhasználó számára azért válik értékessé, érdekessé, mert közvetlenül ott látom a családomat, barátaimat, ismerőseimet. Az ő személyük csatlakozása révén válik közvetlenül értékessé az egyén, azaz a magam számára a hálózat, mert a felhasználói élmény is

<sup>292</sup> THOMPSON, BEN: *The Moat Map* 15, May, 2018., <https://stratechery.com/2018/the-moat-map/> [2019.05.27.]

<sup>293</sup> „the value of (a) membership to one user (which) is positively affected when another user joins and enlarges the network”, In: BECK, ROMAN: *The Network(ed) Economy*. Deutscher Universitäts-Verlag, Wiesbaden 2006, 41.o.

<sup>294</sup> THOMPSON, BEN: *The Moat Map* 15, May, 2018., <https://stratechery.com/2018/the-moat-map/> [2019.05.27.]

közvetlen. A Netflix esetében ez már némi áttétellel érvényesül. Ott minden egyes felhasználó az általa befizetett összegben keresztül teszi lehetővé a kínálati tartalom további bővítését (mert a nagyobb tőke, jobb tárgyalási pozíciót biztosítva, nagyobb tartalom kínálatot eredményezhet). Végző soron pedig a nagyobb kínálat teszi még vonzóbbá a szolgáltatást a következő, új felhasználó számára.<sup>295</sup>

A fenti kitérő után visszatérve immár a híraggregátor fogalmának meghatározásához és azt a funkció felől közelítve tehát olyan webes felületről, olyan „hírösszesítő” vagy „hírajánló” oldalról van szó, amely algoritmusok segítségével, több helyről, hírforrásból, tipikusan weblapokon publikált, közzétett, onnan összegyűjtött híreket szempontok szerint rendezve, egyetlen felületen, koncentrálni talál. Technológiai oldalról az aggregáció egy szoftver vagy webes applikáció, amely bármely web-oldalba, e-mail szolgáltatásba, vagy bármely mobil applikációba beépíthető.

A hírajánló legáltalánosabb típusa a „hírfolyam”, ahol a folyam szó a listás megjelenítésre vonatkozik. Ezen túl a használat szempontjából az aggregátorok további három típusa különböztethető<sup>296</sup> meg: létezik ún. „specializált hírfolyam”, „felhasználó által válogatott hírfolyam” és „blog hírfolyam”.

A hírfolyam<sup>297</sup> a legáltalánosabb és a legszélesebb körből merít információt. A számos forrásból származó híreket tipikusan téma, hír vagy forrás szerint rendezzi, és lista-szerűen jeleníti meg, mint például a Google News vagy a Yahoo! News. A listaszerű megjelenés része a főcím, sokszor a cikk, vagy hír első néhány sora, felvezető szövege (angolul „lead”) illetve annak a linknek az elérhetősége, ahol a teljes tartalom megtalálható. Általában megjelenik a honlap neve is, ahol az eredeti tartalom megjelent.

---

<sup>295</sup> A hálózati hatást az Európai Bizottság a Google Search (Shopping) döntésében (Case AT.39740) másként értelmezte. A 295 bekezdés szerint a közvetlen hálózati hatást az Európai Bizottság abban látta, hogy a felhasználók egy jelentős részének előnye származik a keresőfelületen megjelenő hirdetésekben. A közvetett hálózati hatást a 296 bekezdés magyarázza. Ez pedig nem más, mint az általános keresőfelület online hirdetési felülete és a platform bevétele között fennálló kapcsolat. Másként szólva, minél több a hirdető az online keresőfelületen, annál több a platform bevétele, amely következképpen visszaforgatható a keresési felület fenntartására és fejlesztésére, hogy ezzel még több felhasználó számára vonzóvá válhasson. Vö. CURRIER, JAMES: *The Network Effects Manual*. <https://medium.com/@nfx/the-network-effects-manual-13-different-network-effects-and-counting-a3e07b23017d> [2019.05.27.] különösen a 2-oldalú piac („2-sided market”) és a 2-oldalú platform („2-sided platform”) elkülönítésére vonatkozóan.

<sup>296</sup> ISBELL, KIMBERLY: *The Rise of the News Aggregator: Legal Implications and Best Practices*. Berkman Center Research Publication No. 2010-10, University of Harvard, lásd még: <http://www.niemanlab.org/2010/09/whats-the-law-around-aggregating-news-online-a-harvard-law-report-on-the-risks-and-the-best-practices/> [2019.05.27.], és MARIMON, NICOLE: *Shutting Down the Turbine: How the News Industry and News Aggregators can Coexist in a post-Barclays v. Theflyonthewall.com World*. Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal, Vol. 23/4., p. 1447.

<sup>297</sup> news aggregator, feed aggregator, feed reader, news reader, RSS reader - szinoním fogalmakat takarnak.

A specializált hírfolyam (angolul „specialty aggregator”) a fenti, általános tartalomhoz képest téma szerint körülhatárolt, ebből következően az információkat is egy szűkebb forrásból meríti. Ilyennek tekinthető például a Techmeme vagy a Taegan Goddard’s Political wire, amely weblapok tipikusan csak néhány témára fókuszálva gyűjtik össze a különböző felületeken elérhető információkat. Itt is megjelenik a főcím, a cikk, vagy hír felvezető sora(i), a link, és annak a honlapnak a neve, ahol az eredeti tartalom megjelent.

A felhasználó által válogatott hírfolyam lényege, hogy a felhasználók töltenek fel tartalmakat, amelyeket a klasszikus híroldalokhoz képest szélesebb körből merítenek. Linkek mellett, részleteket is közölhetnek, de a linkek, vagy tartalmak mutathatnak egy blogbejegyzésre, vagy YouTube videóklipre is. Ilyen például a digg.com honlapja, amely magát közösségi hírforrásként nevezi meg.

Végül a blog hírfolyamot említhetjük, amely a legkevésbé tekinthető hírfolyamnak. Ezek olyan weblapok, amelyek blog-bejegyzéseket hoznak létre egy témában, a mások által készített tartalmakat is felhasználva, azokra hivatkozva. Ilyen volt például 2016-os lezárásáig<sup>298</sup> a Gawker.

Témánk szempontjából elsősorban a híraggregátorok legáltalánosabb típusa érdemel figyelmet, azaz az olyan általános hírfolyam, mint a Google News vagy a Yahoo! News szolgáltatása, amely tipikusan az általános keresőszolgáltatás mellett, mintegy azt kiegészítve jelenik meg, és magát sokszor specializált keresőszolgáltatásként aposztrofálja.

Az aggregátorok osztályozásának egy másik lehetősége<sup>299</sup> alapján beszélhetünk specializált, téma szerint aggregáló felületekről; a tartalom típusa szerint aggregáló felületekről (pl. A Youtube videók, Google news hírek); valamint különbséget tehetünk a tartalom feltöltésére való jogosultság alapján például felhasználó által töltött aggregáló felületek, vagy blog-író által szelektált aggregáló felületek között.

E dolgozat mégis QUINN<sup>300</sup> osztályozásával ért egyet, aki szerint csak két típusú aggregátor van: a köztük lévő fő különbséget a hozzáadott tartalom jelenti. Míg az egyik esetben automatikus, gépi keresés eredményeként jelennek meg a hírek („automatikus szerkesztés”), addig a másik esetben az eredeti tartalmat hozzáadott tartalommal bővítve

---

<sup>298</sup> 2016-ban egy magánélet megsértése miatt indított per eredményeként került sor a Gawker lezárására. 2021-ben főszerkesztői irányítás mellett indult újra, mint médiavállalat.

<sup>299</sup> WEAVER, ALEXANDER: *Aggrevated with Aggregators: Can International Copyright Law Help Save the Newsroom?* Emory International Law Review, Vol. 26, No. 2., 2013., Emory Legal Studies Research Paper, [https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=2061015](https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2061015) [2019.05.27.]

<sup>300</sup> QUINN, DYLAN J.: *Associated Press v. Meltwater: Are Courts Being Fair to News Aggregators?* Minnesota Journal of Law, Science and Technology, Vol.15/2. (2014), 1193. o.

használják fel (mintegy „honlap-szerűen”), amelynek része az is, hogy a tartalmak egy „húsvér” szerkesztő által felügyelve vannak.

Másfelől ugyanakkor, hatásukat tekintve, a figyelemért vívott versenyben, illetve az eredeti tartalom oldaláról elterelt olvasók, így a kieső reklámbevételek szempontjából alapvetően nincs különbség a fent osztályozott híraggregátorok között.

A következőkben azokat a jelentősebb jogeseteket<sup>301</sup> kívánjuk górcső alá venni, amelyek a híraggregáció, az elmaradó reklámbevételek kapcsán kiéleződött piaci versenyben az európai uniós közös fellépést megelőzően hatályos szerzői jogi szabályozást segítségül hívva kerestek megoldásokat.

#### **4. A híraggregátorok szerzői jogi megítélése**

##### **4.1 Az AFP és a Copiepresse jogesetek**

A Google 2002-ben indította el hírösszesítő szolgáltatását a Google News-t az egyre népszerűbbé váló keresőmotoros szolgáltatása mellett, amelyet a fokozatos reklámbevételecsökkenést elkönyvelő sajtóterméket kiadó vállalatok nem néztek jó szemmel.

A francia hírügynökség az *Agence France-Presse* (AFP) 2005 márciusában keresetet nyújtott be a Google Inc. ellen az Egyesült Államok Columbia kerületi bíróságánál, valamint Franciaországban, mert véleménye szerint a cég szerzői jogi jogsértést követett el kisméretű képek („thumbnails”), főcímek és felvezető szövegek, azaz szövegrészesletek másolásával és közzétételével a Google News szolgáltatása kapcsán.

Az AFP általában nem biztosít ingyenes hozzáférést saját honlapján a hírekhez, hanem felhasználási szerződéseket köt más hírszolgáltatókkal, köztük például helyi újságokkal. Ennek értelmében tehát a tartalom, illetve annak elemei is jogdíjkötelesek, ezért az AFP a friss hírek jogellenes felhasználására („hot news misappropriation”) hivatkozott Amerikában. A friss hír védelme a hírben megjelenő idő-értéket kívánja védelemben részesíteni a versenyben, anélkül, hogy a hírek igencsak ellentmondásos szerzői jogi megítéléséről állást kelljen foglalnia. Ugyanis a tények, napi hírek nem részesülhetnek szerzői jogi védelemben. Sőt, a tájékoztatási célú szabad felhasználások körébe beletartoznak az időszerű tények, amelyek ezért többszörözhetőek s a nyilvánosság felé közvetíthetők.

---

<sup>301</sup> Versenyjogi szempontú elemzés tekintetében lásd még Bundeskartellamt Working Paper Market Power of Platforms and Networks, June 2016.  
[https://www.bundeskartellamt.de/SharedDocs/Publikation/EN/Berichte/Think-Tank-Bericht-Langfassung.pdf?\\_\\_blob=publicationFile&v=2](https://www.bundeskartellamt.de/SharedDocs/Publikation/EN/Berichte/Think-Tank-Bericht-Langfassung.pdf?__blob=publicationFile&v=2) [2019.05.27.]

Az AFP hírügynökség számos bizonyítékot tárt a Bíróság elé arra vonatkozóan, hogy mely napokon, milyen tartalommal történt jogsértés a Google részéről, de – természetesen – az összes jogsértést kimerítően nem tudta felsorolni, hiszen az adatokat a Google birtokolta.

Ezzel szemben a Google két tényre hivatkozva kérte a kereset elutasítását. Egyfelől hivatkozott arra, hogy az AFP nem tudta teljes körűen bemutatni azokat a jogsértéseket, amelyeket állítólag a Google elkövetett, másfelől pedig azt állította, hogy a Google News tulajdonképpen egy linkgyűjtemény, amely hírekhez vezet el, méghozzá olyan hírekhez, amelyek az adott oldalon, korlátozás nélkül, bárki számára elérhetőek. Jelezte továbbá, hogy a hírek, mint tények, illetve azok főcímei nem állhatnak szerzői jogi védelem alatt. Hivatkozott továbbá arra is, hogy bármely sajtóorgánumnak lehetősége van kérni tartalmi eltávolítását a Google oldalairól az ún. „opt-out” rendszernek köszönhetően.

Közel két év elteltével 2007 áprilisában<sup>302</sup> a felek végül megállapodásra jutottak, így az ügyben bírósági döntés nem született, következésképpen a jogi érvek sem kerültek bírósági értékelésre. Ugyancsak ebben az időszakban, azaz ezt nyolc hónappal megelőzően, 2006 augusztusában kötött felhasználási megállapodást a Google és az *Associated Press* (AP) hírügynökség is tartalmi felhasználására vonatkozóan.<sup>303</sup> Természetesen, mind az AFP-el, mind az AP-el kötött megállapodások részletei üzleti titkot képeznek.

Belgiumban a Google News szolgáltatás 2006-ban vált elérhetővé a <http://news.google.be> webcímen. A belga (francia és német nyelvű lapokat tömörítő) sajtókiadók szövetsége, a *Copiepresse*, előzetes bizonyítási eljárást kezdeményezett a brüsszeli Bíróságnál, amelynek eredményeként bírósági eljárás indult a Google News szolgáltatása ellen.<sup>304</sup>

Ennek során a Copiepresse nem az eredeti tartalomhoz elvezető hiperhivatkozás ellen tiltakozott, hanem két dolgot kifogásolt. Egyrészt nehezményezte, hogy a weblap felületén tartalmilag megjelenítették a főcímeket és a felvezető szöveget; másrészt arra hívta fel a figyelmet, hogy a „cache” memóriában tárolt link vezet a hivatkozott cikkekhez, amely azonban nem a Google News felületén található, hanem az általános keresőfelület része.

---

<sup>302</sup> MCCARTHY, CAROLINE: *Agence France-Presse, Google settle copyright dispute*. 6 April, 2007. <https://www.cnet.com/news/agence-france-presse-google-settle-copyright-dispute/> [2019.05.27.]

<sup>303</sup> AUCHARD, ERIC: *AFP Google News settle law suit over Google News*. 8 April 2007. <https://www.reuters.com/article/industry-google-afp-dc-idUSN0728115420070408> [2019.05.27.]

<sup>304</sup> LAURENT, PHILIPPE: *Google News Banned by Brussels High Court - Copiepresse SCRL v. Google Inc. – Prohibitory injunction of the President of the High Court of Brussels*, 5 September 2006. In: *Computer Law and Security Report* 2007/23, 82-85. o.



A Google erre válaszolva megjegyezte, hogy a Google News inkább egy specializált keresőmotor, semmint hírgyűjtő vagy hírterjesztő oldal. Ugyanazok a tartalmak mindenképpen elérhetők lennének az általános keresőfelületen, azaz a Google News felületén kívül is.

Ezen túl számos jogi érvet<sup>305</sup> hozott fel a vitában:

- 1) Hivatkozott a szólásszabadságra.
- 2) Nyilvánossághoz közvetítés kapcsán a Google kiemelte, hogy a hiperhivatkozáson keresztül szélesebb hozzáférést enged a cikkekhez, nem többszörözi azokat, és csak az amúgy nyilvánosan is hozzáférhető tartalmakhoz biztosít még szélesebb hozzáférést.
- 3) A főcím és a felvezető szöveg nem minősülnek eredeti tartalomnak, következésképpen nem állnak szerzői jogi védelem alatt, mert tényeket, napi híreket rögzítenek.
- 4) De, még ha szerzői jogi védelem alatt állnának, a tartalom fentebb említett része a belga szerzői jogi törvény rendelkezései értelmében akkor is idézhető lenne. Ráadásul, a hírek szabadon terjeszthetők.
- 5) Végül a Google hivatkozott a hallgatóságos beleegyezés vélelmére („implied licence”). Ennek értelmében a Google szerint e tartalmak szabadon indexálhatók, hiszen vélelmezhető a kiadók beleegyezése az ilyen típusú felhasználásba, azáltal, hogy a technika adta lehetőségekkel nem élve, tartalmaikhoz a hozzáférést nem korlátozták, holott erre lehetőségük lett volna.

A szólásszabadságra hivatkozott először a Google. Ezt az érvet azonban a Legfelsőbb Bíróság egy korábbi ítéletére hivatkozva elutasította. Eszerint a szólásszabadság nem gátolhatja a szerző kifejezésmódjában rejlő eredetiség védelmét.<sup>306</sup> Sőt mi több, maga a szerzői jogi törvény sem más, mint annak az egyensúlyi állapotnak a létrehozása, amely egyfelől a szerző jogos érdekei, másfelől a közérdek és a társadalmi érdek között teremődik meg. Éppen ennek az egyensúlynak a részeként alakított ki a szerzői jogi szabályozás törvényi kivételeket, amelyek mintegy korlátot állítanak a szerző jogos érdekei elé.

A Bíróság megállapította, hogy a sajtókiadók szövetsége nem a hiperhivatkozás elhelyezése ellen tiltakozott, hanem a címek és részletek másolása ellen, így tehát a hiperhivatkozás célja irreleváns az ügyben. Az, hogy a tartalmi elemek (főcímek és részletek)

---

<sup>305</sup> A belga Bíróság előtt folyó eljárás egy későbbi szakaszában a Google – bár sikertelenül – az amerikai jog alkalmazása mellett is érvelni próbált. Lásd még LAURENT, PHILIPPE: *Copiepresse SCRL & alii v. Google Inc.*, – in its decision of 5 May 2011, the Brussels Court of Appeal confirms the prohibitory injunction order banning Google News and Google's „in cache” function. In: Computer Law and Security Review 2011/27, 542-545.

<sup>306</sup> LAURENT, PHILIPPE: *Brussels High Court Confirms Google News Ban – Copiepresse SCRL v. Google Inc.* – Prohibitory injunction/ stop order of the President of the High Court of Brussels. 17 February, 2007. In: Computer Law and Security Report 2007/23, 292. o.

ténylegesen megjelennek a Google News oldalon, a weblap látogatásával egyszerűen bizonyítható, vagyis a másolás ténye egyértelműen megállapítható. A Bíróság kiemelte azt is, hogy a Google cache-memóriájában tárolt link révén a felhasználó nem az eredeti tartalomhoz jut el, hanem a Google szerveren az eredetiről készült és tárolt másolathoz, ezért tehát megvalósul a másolás és nyilvánosságához közvetítés ezekben az esetekben.

A harmadik pontban felmerülő kérdésre nincs egyszerű válasz, mert bizonyos esetekben a főcím is lehet kellően eredeti ahhoz, hogy önmagában szerzői jogi védelem illethesse meg, míg más esetekben valóban nem áll szerzői jogi védelem alatt. Ezzel szemben azonban, a cikkek a maguk egészében szerzői jogi védelem alatt állnak. Az ezekből való részletek közzétevése, azaz a felvezető sor(ok) másolása akkor jogsértő, ha a mű eredeti, egyéni jellegét magában foglalja, annak mintegy „lelke”. Ez pedig különösen igaz lehet egy-egy cikk felvezető szövegére. Az ott megjelenített részletek éppen azért bírnak különös jelentőséggel, mert figyelemfelkeltő, probléma feltáró jellegűek, hiszen az a céljuk, hogy bevonják az olvasót a diszkusszióba.

Az idézésre alapított kifogást a Bíróság elutasította. Indokolásában kiemelte, hogy a teljesen automatizált, pusztán technológiára épülő szelekció eleve kizárja ezt a védekezési lehetőséget. Az idézés, mint minden kivétel, szűken értelmezendő és bizonyos céllal történik. A 2001/29 EK irányelv<sup>307</sup> az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról 5. cikke említ ilyen célokat, például a kritikai vagy ismertetési cél, oktatási vagy tudományos cél. Ezen kivételeket 2005-ben a belga szerzői jogi törvény is átvette. Az automatizált listázás során ugyanakkor a Google nem végez semmilyen elemző, összehasonlító tevékenységet vagy kritikai értékelést, aminek illusztrálásához idéznie kellene az eredeti újságcikkekből. Következésképpen az idézésre alapított kivétel nem állhat meg abban az esetben, ha a többszörözés maga az elsődleges cél, nem pusztán másodlagos eszköze az időszzerű hírek szolgáltatásának.

A hallgatóságos beleegyezésre alapított vélelemre hivatkozást a Bíróság azzal az érveléssel utasította el, hogy a szerzői jog nem kifogásoláson alapuló jog, hanem előzetes engedélyeztetésen alapuló jog, amiből az is következik, hogy e jogot a felhasználást megelőzően, meghatározott formában kell megszerezni. A tartalmat védő, technikai biztonsági elemek hiányából önmagában egy korlátok nélküli, mindenre kiterjedő szerzői felhatalmazás éppen ezért nem vezethető le.

---

<sup>307</sup> Az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve (2001. május 22.) az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról. OJ L 167, 22.6.2001., 10–19. o.

A Copiepresse megnyerte az ügyet a belga Fellebbezési Bíróság előtt, de néhány nappal később megállapodásra jutottak a felek, így minden további jogvita lezárult.<sup>308</sup> Így többek között nem született bírói állásfoglalás abban a kérdésben sem, hogy ha és amennyiben a Google szerzői jogi jogsértést követett el, akkor milyen mértékű kártérítésre lenne jogosult a lapkiadó vállalat.<sup>309</sup>

#### 4.2 Híraggregátorok megítélése az amerikai bírósági gyakorlatban

A fentebb hivatkozott Copiepresse jogesethez fűzött kommentárjában GRAHAM SMITH<sup>310</sup> felhívja a figyelmet arra, milyen különbségek vannak az amerikai és az európai jogértelmezésben. Hangsúlyozza, hogy az európai államok szerzői joga szűken értelmezett, tételesen felsorolt kivételek rendszerére épít, szemben a jóval nagyobb mozgásteret engedő „méltányos felhasználás” („fair use”) doktrínával operáló amerikai copyright joggal.

A hallgatólagos beleegyezés vélelemre alapított hivatkozást például a belga Bíróság teljességében elutasította, holott ennek értékelését a nevadai Bíróság a *Field v. Google Inc.*<sup>311</sup> esetben éppen ellenkezőleg ítélte meg.

BLAKE FIELD ügyvéd, szabadidejében amatőr író, beperelte a Google-t mondván, hogy 51 szerzői jogi védelemmel bíró írását tárolta a keresőmotorszolgáltatás, megsértve ezzel a szerző kizárólagos jogát művei többszörözésére és nyilvánossághoz közvetítésére.

A Google keresőmotor cache-memóriában tárolt tartalom az eredeti tartalomról, adott pillanatban készült felvétel, így nem feltétlenül azonos az eredeti helyen elérhető (vagy éppen onnan már törölt) állapottal. A Bíróság az esetben a cache-technológiát a cél felől közelítette meg (pl. annak archiváló vagy lapösszehasonlító funkciója). Megállapította azt is, hogy a felperes nem alkalmazott a honlapján ún. „no archive” metateget, azaz technikai kizáró paramétert, sőt olyan robots.txt fájlt csatolt a honlapjához, ahol – habár ennek ellenkezőjére is lehetőség nyílt volna – kifejezett hozzáférést adott botoknak a honlapjához.

---

<sup>308</sup> Időközben az eset megoldására törekedve, a Google megegyezésre jutott a Copiepresse érdekében közreműködő Sofam és Scam szervezetekkel is még a Copipresse-el kötött megállapodás előtt. Az előbbi szervezet mintegy négyezer fotográfust, míg az utóbbi újságírókat tömörítő szervezet. <https://www.nytimes.com/2006/11/25/technology/25google.html?ex=1322110800&en=d35ff1ef67c0437a&ei=5088&partner=rssnyt&emc=rss> [2019.05.27.]; lásd továbbá: [https://www.copiepresse.be/pdf/Copiepresse%20-%20Ruling%20appeal%20Google\\_5May2011.pdf](https://www.copiepresse.be/pdf/Copiepresse%20-%20Ruling%20appeal%20Google_5May2011.pdf) [2021.06.27.]

<sup>309</sup> BESIEN, BART VAN: *Copiepresse versus Google: a legal analysis of news aggregation and copyright infringement under Belgian law.* 17/09/2013. <https://www.newmedia-law.com/news/copiepresse-versus-google-a-legal-analysis-of-news-aggregation-and-copyright-infringement-under-belgian-law/> [2019.05.27.]

<sup>310</sup> SMITH, GRAHAM: *Copiepress v. Google – the Belgian judgement dissected.* <https://www.twobirds.com/en/news/articles/2007/copiepresse-v-google> [2019.05.27.]

<sup>311</sup> *Field v. Google, Inc.*, 412 F. Supp. 2d 1106 (D. Nev. 2006), U.S.D.C. Nevada, 19 January 2006.

A Google saját honlapján tájékoztatást nyújt arról hogyan kerülhető el a Google felületen történő indexálás, illetve a cache-memóriában való tárolás általában az egyes honlapokra vonatkozóan. Ezen túl a cég ún. „opt-out” politikát alkalmaz, azaz lehetővé teszi például sajtókiadványok számára, hogy kérésükre tartalmaikat eltávolítsák a Google-felületekről. Amikor pedig híret vette FIELD panaszának, azonnal eltávolította a tartalmakat a cache-memóriából.

A Bíróság kimondta, hogy szerzői jogi jogsértésért való közvetlen felelősség abban az esetben állhat fenn, ha a jogsértés kapcsán akarati elem is érvényesül az alperes részéről, azaz, ha a technikai automatizmuson túl, a szándék kiterjed a „többszörözésre” vagy „terjesztésre”. A másolati példány valójában azáltal jön létre, hogy a felhasználó, rákattintva a linkre, saját gépére tölti a kérdéses tartalmat.

A szerzői jog jogosultja kifejezetten hozzájárulást adhat műve felhasználására, vagy ezen hozzájárulása hallgatólagosan vélelmezhető a magatartása révén. Tekintettel arra, hogy a felperes nem élt a technika adta lehetőségekkel, azaz nem csatolt metateget a honlapjához, mintegy hallgatólagos hozzájárulását adta a Google-nak a cache hozzáféréshez.

A Bíróság a Google cache-gyakorlatát a „méltányos felhasználás” tesztje felől is elemezte. Azt mérlegelte, hogyha a Google mégiscsak saját maga többszörözné vagy terjesztené a szóban forgó tartalmat, azt vajon méltányos felhasználás jogcímén megtehetné-e.

Az amerikai bírósági gyakorlatban a méltányos felhasználás megítélésékor négy, nem kizárólagos tényező vizsgálatát veszik sorra:

1. A felhasználás célja és természete (ideértve annak vizsgálatát, hogy a felhasználás gazdasági célzatú vagy non-profit, oktatási természetű);
2. A szerzői joggal védett tartalom jellege, a mű természete;
3. A felhasznált tartalom mennyisége és lényegét megragadó volta az eredeti mű egészéhez viszonyítva;
4. A felhasználás hatása, befolyása az eredeti mű lehetséges piacára vagy annak gazdasági értékére.

Az első kérdés vizsgálata során a Bíróság az újonnan létrejött mű újdonság hatását vizsgálta, azt nézte, mennyire átformáló jellegű („transformative”) a felhasználás. Itt elemezte a fent már említett új funkciókat (archiválás, lap összehasonlítást lehetővé téve különböző idő-állapotokhoz való hozzáférés). Értékelte továbbá azt a tény is, hogy a felhasználó számára megfelelően jelölve van-e az, hogy tárolt tartalomhoz fér hozzá. Tekintettel a megállapított

újdomság-hatásra, a gazdasági felhasználás, mint olyan, az összhatás megítélése szempontjából kisebb jelentőséggel bírhat.

A második szempont értékelésénél figyelembe vették azt a tény, hogy a mű nyilvánosságra hozataláról maga a szerző döntött, még hozzá úgy, hogy azt korlátozástól mentesen, bárki számára hozzáférhetővé tette a világhálón.

A harmadik kérdés vizsgálatát csak az első pont fényében lehet mérlegelni. A felhasznált tartalom mennyisége a felhasználás céljának fényében értékelhető. Éppen ezért tehát, akár a teljes tartalom is másolható, ha az így létrejött új alkotás kellően átformáló hatású, újdomság erejű, más a funkciója, és az eredeti mű a maga teljességében ingyenesen is megtekinthető.

A negyedik pont vizsgálatakor FIELD elismerte, hogy munkájáért nem kapott soha tiszteletdíjat és felhasználási szerződése sincs ezekre nézve. A Bíróság a honlapok ezrei által adott felhatalmazást is akként értékelte, hogy ezek a honlapok kifejezetten láthatóságot engednek a Google kereső javára.

Összességében tehát a Bíróság bizonyítva látta a méltányos felhasználás doktrínát. Úgy érvelt, hogy az alkalmazott cache-gyakorlat egyéni, eredeti jellegű, nincs bizonyíték arra nézve, hogy a cache-gyakorlat profitszerzési célzatú, ezért a fenti feltételeket mérlegelve, a gyakorlat megfelel a méltányos felhasználás feltételeinek.

Az Egyesült Államokban, 2008 januárjában a legnagyobb és legrégebbi hírszolgálat az *Associated Press* (AP) nyújtott be keresetet az *All Headlines News* (AHN) hírreggagátor ellen kifogásolva tartalmi másolását, újra írását és viszonteladását.<sup>312</sup> New York déli kerületi Bírósága befogadta az ügyet, mint a friss hírek jogellenes felhasználására benyújtott keresetet, de mielőtt a tárgyalást megnyitották volna, a felek megegyezésre jutottak.

Egy ugyancsak megállapodással végződő jogeset szintén 2008-ban indult. Két hagyományos médiavállalat a *GateHouse Media* és a *New York Times Co.* között fennálló vita során a GateHouse Media azt nehezményezte, hogy a New York Times a GateHouse Media Wicked Local honlapjának főcímeit és felvezető szövegeit másolja és jeleníti meg saját, Boston.com honlapon aggregált helyi tartalom részeként. A felek közötti megállapodás rövid szövegét közzétették.<sup>313</sup> Ennek legfontosabb része az a technikai megoldás, amelynek értelmében a felek egymás honlapjai vonatkozásában az ún. RSS<sup>314</sup>-t eltávolítják.

---

<sup>312</sup> PARK, DANIEL S.: *The Associated Press v. All Headlines News: How Hot News Misappropriation Will Shape the Unsettled Customary Practices of Online Journalism*. Berkely Technology Law Journal, Vol. 25/1, January 2010., 369-394. o.

<sup>313</sup> <http://www.dmlp.org/sites/citmedialaw.org/files/2009-01-25-Letter%20Agreement.pdf> [2019.05.27.]

<sup>314</sup> <https://hu.wikipedia.org/wiki/RSS> [2019.05.27.]

Végül egy frissebb, 2012-es jogeset szintén az AP hírügynökség kezdeményezésére indult a *Meltwater U.S. Holding*gal szemben, amely ugyancsak egy híraggregációs szolgáltatás.<sup>315</sup> A per tárgya a Meltwater által, az AP hírügynökség tartalmaiból átvett ún. hírmorzsa („snippet”) ügyfelek számára történő továbbítása. A New York-i Déli Kerületi Bíróság nem fogadta el a méltányos felhasználásra történő hivatkozást és a hallgatóság beleegyezésére alapított vélelem fennállását sem.

Ez volt az első alkalom, hogy egy híraggregátor méltányos felhasználásra vonatkozó védekezését a Bíróság elutasította Amerikában. A fellebbezést követően a felek megállapodásra jutottak a további együttműködésüket illetően.

Meltwater azzal védekezett, hogy a nem nyilvánosan hozzáférhető tartalmak vonatkozásában felhasználási megállapodásokat kötöttek, azon túl pedig, csak nyilvánosan hozzáférhető tartalmakat használtak fel, igaz, sok esetben ezek a tartalmak az AP-vel szerződésben álló hír előállítóktól származtak. Azzal is védekeztek, hogy ők tulajdonképpen egy keresőmotorhoz hasonló szolgáltatást, nem hírválogatási szolgáltatást nyújtanak.

A méltányos felhasználás szempontjainak vizsgálata során a Bíróság egy versenyjogi jellegű, az adott piacon a helyettesíthetőséget is vizsgáló szemlélettel arra a következtetésre jutott, hogy a Meltwater szolgáltatása az eredeti tartalom helyettesítésére alkalmas szolgáltatás volt. Nem találtak bizonyítékot arra nézve, hogy a Meltwater szolgáltatását használók ezen keresztül jutottak volna el az eredeti tartalmakat hordozó felületekhez. Figyelemmel a minőségi és mennyiségi szempontokra is, a Bíróság azt állapította meg, hogy a másodlagos felhasználás mind jellegét, mind célját tekintve túl sok eredeti tartalmat használt fel. Tekintettel arra, hogy mindkét cég ugyanazon a piacon érdekelt és tevékenykedik, valamint, hogy a Meltwater szolgáltatás az AP szolgáltatás helyettesítésére alkalmas lehetett, ezáltal tehát tisztességtelen versenyelőnyt élvezhetett. Következésképpen a Meltwater szolgáltatás méltányos felhasználásra alapított védekezése nem volt elfogadható a Bíróság számára.

A vélelmezett hozzájáruláson alapuló védekezést is elutasította a Bíróság. Kimondta, hogy ennek elfogadása esetében a szerzői joggal rendelkezőre hárulna minden bizonyítási teher, azaz, hogy tevőlegesen is biztosítsa a szerzői joggal való visszaélés kizárását, amely így végső soron ellentétes volna a szerzői jog alapvető elvével. A fentieken túl, számos gyakorlati indokot is értékelt. Így például azt a technikai tény, hogy nincs mód arra, hogy a tartalmat méltányos felhasználásra szánó, valamint az ezzel ellentétes célú webjáró botokat egymástól technikailag megkülönböztessék.

---

<sup>315</sup> QUINN, DYLAN J.: *Associated Press v. Meltwater: Are Courts Being Fair to News Aggregators?* Minnesota Journal of Law, Science and Technology, Vol.15/2. (2014), 1189-1220. o.

Minden jogeset megítélése csak az eset összes körülményére tekintettel lehetséges, következésképpen túl sok általános következtetés a fentebb ismertetett jogeseteből nem vonható le. Szembeötlő tény ugyanakkor, hogy – még részsikerek esetén is – a jogesetek többsége végül megegyezéssel végződött. Ennek vélhetően több oka van. Az egyik talán az, hogy a sajtóhírek előállítóinak is érdeke fűződik a híraggregátorok által generált forgalom fenntartásához, illetve az ezen keresztül elérhető szélesebb nyilvánosságához. A másik ok vélhetően egy végleges ítélet erős jogi kötőerejének elkerülésében rejlik. Hiszen egyik félnek sem érdeke egy számára kedvezőtlen ítélet e gyorsan változó, még kiforratlan digitális környezetben, amely esetleg a technikai innovációnak, valamint lehetséges későbbi felhasználásoknak is gátat szabhat.

Még egy dolog megállapítható. A technika, a technológia alkalmazása, az ezek közötti verseny, a technológia következtében előállt új felhasználások jogi megítélése az egyik mögöttes témája e fent említett jogeseteknek.

#### 4.3 Európai Bíróság – Svensson ügy<sup>316</sup> és annak folyománya

A technika, a digitalizáció és annak közege, az internet, kitágította a nyilvánosság kereteit. A közvetítés az internet vonatkozásában megvalósul, azonban az ehhez szükséges technikai megoldások jogi értékelése nem kis nehézségbe ütközhet a különböző államok jogában. A hiperhivatkozás<sup>317</sup> egy olyan technikai megoldás, navigációs kód, amely megmutatva az utat, a célhelyre irányítja a felhasználót az interneten. Az amerikai bírósági gyakorlatban a hiperhivatkozás, mint technikai megoldás önmagában nem vezet szerzői jogi jogsértéshez és másolást sem valósít meg.<sup>318</sup> A felelősség megállapításának alapját nem az elhelyezett link adja, hanem a linkelt tartalom jogsértő voltáról való tudomás, a jogsértő tartalomhoz való hozzáférés bátorítása.<sup>319</sup>

<sup>316</sup> C-466/12 Nils Svensson, Sten Sjörgen, Madelaine Sahlman, Pia Gadd v. Retriever Sverige AB., ECLI:EU:C:2014:76; <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-466/12&language=HU> [2019.05.27.]

<sup>317</sup> A linkelés fajtáiról és jogi megítéléséről lásd bővebben: TÓTH, ANDREA: *A Linkelés jelene és jövője az Egyesült Államok és az Európai Unió joggyakorlata alapján*. Iparjogvédelmi és Szerzői jogi Szemle 11. (121.) 1. szám 2016. február, p. 64-84.; MEZEI, PÉTER: *A linkelés szerzői jogi vonatkozásai – négyzetes dugó a hatszögletű lyukba?* Infokommunikáció és Jog 61. 1. szám 2015. március, 31-41. o.

<sup>318</sup> Ezt a tényt az előző fejezetben ismertetett jogesetek megalapozzák.

<sup>319</sup> lásd részletesen TÓTH, ANDREA i. m. Vö. GRAD-GYENGE ANIKÓ: *A jogsértésért való felelősség vagy A nyilvánossághoz közvetítési jog új határai*. 2017.

<https://www.szttnh.gov.hu/sites/default/files/files/kiadv/szkv/szemle-2017-05/01-gyengeaniko.pdf> „A Bíróság döntése [GS-Media ügy] szerint az uniós jogot úgy kell értelmezni, hogy az engedély nélkül nyilvánosságához közvetített művekre mutató hiperlink elhelyezése csak abban az esetben jogsértő, ha a link elhelyezése hasznoszerzési céllal történt, és ebben az esetben vélelmezni kell, hogy a link elhelyezőjének a jogsértő jellegről tudomása volt. Ugyanakkor ha ez az elhelyezés hasznoszerzési cél nélkül történt, úgy, hogy aki elhelyezte a linket, nem tudott vagy nem tudhatott e művek eredeti nyilvánosságához közvetítésének jogellenes mivoltáról, akkor nem történt nyilvánosságához közvetítés. A döntés megfogalmazásából világos, hogy a Bíróság annak megállapításánál, hogy jogsértés történt-e vagy sem, olyan új tesztet állított fel, amelyben nem a felelősség tekintetében vette számításba a felhasználó tudatállapotát, hanem a vagyoni/engedélyezési jog fennállása

Az Európai Bíróság a SVENSSON-ügyben hozott döntésében foglalkozott a hiperhivatkozás megítélésével. Az alapeljárást az ügyben újságírók kezdeményezték, mert a Retriever Sverige AB saját honlapján, linkeken keresztül elérhetővé tette újságcikkeiket, amelyek ugyanakkor korlátozásmentesen voltak elérhetőek a Göteborgs Posten honlapján. Álláspontjuk szerint ez az engedély nélküli nyilvánosságra hozatal sértette az újságírók saját cikkeiken fennálló kizárólagos jogát azok felhasználására.

Az Európai Bíróságtól előzetes döntéshozatali eljárás keretében négy kérdés megválaszolását kérték:

1. Ha egy adott műre vonatkozó szerzői jog jogosultján kívül más személy olyan, a műre mutató linket szolgáltat weboldalán, amelyre rá lehet kattintani, ez az [...] [2001/29]<sup>320</sup> [...] irányelv 3. cikkének (1) bekezdése szerinti nyilvánossághoz közvetítést valósít-e meg?

2. Érinti az első kérdés értékelését az, ha a mű, amelyre a link mutat, olyan, az interneten található weboldalon van, amelyhez bárki korlátozás nélkül hozzáférhet, vagy az, ha – épp ellenkezőleg – a hozzáférés valamilyen módon korlátozott?

3. Az első kérdés értékelése során különbséget kell tenni az olyan eset között, amelyben a mű, azt követően, hogy a felhasználó rákattintott a linkre, egy másik weboldalon jelenik meg, és azon eset között, amelyben a mű, azt követően, hogy a felhasználó rákattintott a linkre, oly módon jelenik meg, hogy azt a benyomást kelti, hogy ugyanazon az [internet]oldalon jelenik meg?

4. A tagállam biztosíthat szélesebb körű védelmet a szerző kizárólagos joga számára azáltal, hogy a „nyilvánossághoz közvetítést” úgy határozza meg, hogy az szélesebb cselekményi kört fedjen le, mint amely az [...] [2001/29] [...] irányelv 3. cikkének (1) bekezdésében szerepel?

Az Európai Bíróság az első három kérdéssel együtt foglalkozott, mert mindhárom kérdés homlokterében a nyilvánossághoz közvetítés fogalmának értelmezését látta. Következésképpen arra keresett választ, hogy az Infosoc irányelv 3. cikk (1) bekezdésének értelmében nyilvánossághoz közvetítésnek minősül-e egy internetes oldalon az olyan védett művekre mutató kattintható linkek szolgáltatása, amely művek korlátozástól mentesen, szabadon hozzáférhetőek más internetes oldalon.<sup>321</sup>

---

tekintetében. Egészen pontosan ha hasznoszerzési célzattal helyezte el a linket, akkor a jogsértő jellegről való tudomását vélelmezni kell...” 12-13.o.

<sup>320</sup> Az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve (2001. május 22.) az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról, OJ L 167, 22.6.2001, p. 10–19.

<sup>321</sup> C-466/12 Nils Svensson ítélet, 14. bekezdés



Az ítélet érvelése szerint a nyilvánossághoz közvetítés fogalma két elemet ötvöz a „közvetítés cselekményét” és a mű „nyilvánossághoz” közvetítését. A közvetítés cselekményének fennállásához elegendő, hogy a műhöz a közönség hozzáférjen (függetlenül attól, hogy ezzel a lehetőséggel éltek-e vagy sem). A közvetítés, *per se*, az internet közegében minden esetben érvényesül, függetlenül attól, hogy azt az eredeti szerzői jog jogosultja önmaga tette fel, vagy a művekre mutató, kattintható linkek szolgáltatása révén válik hozzáférhetővé, és függetlenül attól is, hogy a linke harmadik személy végül rákattint-e vagy sem.

A fogalom másik elemét kell tehát megvizsgálni. A nyilvánosság jelentős számú, meghatározatlan címzettet jelent. Az internet kontextusában ez valamennyi, lehetséges felhasználót célozza általában, azaz egy internetes oldal üzemeltetője a kattintható linkek szolgáltatása révén nyilvánossághoz közvetítést végez.

A nyilvánosság azonban az eredeti tartalom szerzői jogi jogosultjának szándéka szerint lehet korlátozottan nyilvános is. Például, közzé tehető fizetős szolgáltatás révén, ún. fizető fallal védve, vagy más metateget alkalmazva, vagy egyéb módon jelezve a másodlagos felhasználó felé, hogy a tartalom nem felhasználható. Ezért tehát az Európai Bíróság azt vizsgálta, hogy az alapügyben szóban forgóhoz hasonló közvetítés, az eredeti közvetítéshez hasonlóan, interneten, ugyanazokra a művekre irányulva, olyan új közönséghez juthat-e el, amelyet a szerzői jog jogosultjai nem vettek figyelembe, amikor az eredeti nyilvánossághoz közvetítést engedélyezték.<sup>322</sup> Ebben az ügyben tehát új közönségnek azok a felhasználók tekinthetők, akik a tartalomért nem fizettek; azaz egy fizetőfallal védett tartalom közönsége azok köréből áll, akik anyagi forrást biztosítottak a tartalomhoz történő hozzáférésükhöz, így egy adásvétellel vegyes hozzáférést eredményezve a felhasználói oldalon.

Tekintettel azonban arra, hogy az eredeti tartalom korlátozásmentesen volt elérhető az interneten, végső következtetésében az Európai Bíróság úgy foglalt állást, hogy a nyilvánossághoz közvetítés – új nyilvánosság hiányában – nem engedélyköteles. Méghozzá azért nem, mert a szerzői jog jogosultjai az eredeti közzététel formájával valamennyi lehetséges internet felhasználót célozták meg.

A negyedik kérdés vonatkozásában a Bíróság leszögezte, hogy ellentétes a 2001/29 irányelv 3. cikkének értelmezésével az olyan tagállami szabályozás, amely szélesebb körű védelmet biztosítana a nyilvánossághoz közvetítés fogalmának olyan meghatározásával, amely szélesebb cselekményi kört fedne le.

---

<sup>322</sup> C-466/12 Nils Svensson ítélet, 24. bekezdés

A bírósági ítéletet számos kritikai megjegyzés érte. Egyes szerzők<sup>323</sup> kiemelték például azt a jogi érvelésben rejlő következtetést, hogy amennyiben a jogosult egy tartalmat az interneten, korlátozástól mentesen tesz közzé, ezzel gyakorlatilag kimeríti a nyilvános közvetítésben fennálló kizárólagos jogát, amely értelmezés eddig csak a tulajdonátruházásban megvalósuló felhasználási cselekmények esetében jelent meg.<sup>324</sup> Felhívja ugyancsak arra az értelmezésre is a figyelmet, amelyet a Berni Unió Egyezmény kínál az új nyilvánossághoz közvetítés esetében, azaz, hogy erről csak akkor beszélhetünk, ha azt az eredetihez képest más szervezet eszközli.<sup>325</sup> Egy másik tanulmány<sup>326</sup> – a jogkimerülés kritikája, valamint a Berni Unió Egyezmény félreértelmezése mellett – egyértelműen annak vizsgálatát tekinti célravezetőnek az ilyen esetekben, ha az eredeti tartalmat használó új szolgáltatást gazdasági szempontból tekintjük, azaz azt vizsgáljuk, hogy az úgy használja-e a művet, hogy abból jelentős gazdasági előnyt kovácsol magának.

Az Európai Bíróság SVENSSON döntését követően további három esetben foglalkozott a hiperlinkek szerzői jogi jelentőségével.<sup>327</sup> A *BestWater International GmbH*<sup>328</sup> egy víztisztítással foglalkozó vállalat, amely termékei promóciáját egy rövid, két perces, vízről szóló filmmel kívánta népszerűsíteni, amelyet mindenki számára elérhetően, a YouTube-on közzétett. Az ugyancsak hasonló termékeket forgalmazó MICHAEL MEBES ÉS STEFAN POTSCHEH ehhez a kisfilmhez linkeltek úgy, hogy a linkre kattintva azt a benyomást keltették, hogy a kisfilm valójában az ő honlapjukon jelenik meg („in-line linking”). A Német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság előzetes döntéshozatalra kérte az Európai Bíróságot, hogy értelmezze 2001/29 irányelv 3. cikk (1) bekezdését abból a szempontból, hogy történik-e nyilvánossághoz közvetítés akkor, ha nincs olyan új nyilvánosság, amelyet a szerzői jog jogosultjai nem vettek figyelembe, amikor az eredeti nyilvánossághoz közvetítést engedélyeztek, és nem új technikával történik a közvetítés sem. Az Európai Bíróság megerősítette a SVENSSON

---

<sup>323</sup> TÓTH ANDREA i. m.

<sup>324</sup> A digitális jogkimerülés alapos elemzésére lásd MEZEI PÉTER: *Digital First Sale Doctrine Ante Portas*. JIPITEC, Vol. 6. Issue 1. (May 2015), p. 23-72. illetve MEZEI PÉTER: *Jogkimerülés a szerzői jogban*. NMHH Médiatudományi Könyvtár 20., 2016.

<sup>325</sup> FICSOR J. MIHÁLY: *Svensson: honest attempt at establishing due balance concerning the use of hyperlinks – spoiled by the erroneous “new public” theory*. <http://www.copyrightseesaw.net/en/archive?page=3> [2019.05.27.]

<sup>326</sup> HUGENHOLTZ, BERNT P. – VELZE, SAM C. VAN: *Communication to a New Public? Three reasons why EU copyright law can do without a ‘new public’*. <https://ssrn.com/abstract=2811777> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2811777> [2019.05.27.]

Egy kiváló tanulmány RICKETSON és GINSBURG tollából azt elemzi, hogyan jelenik meg a hírvédelem és a nemzetközi normák kérdése a hálózatos környezetben. RICKETSON, SAM – GINSBURG, JANE: *Intellectual Property in news? Why not?* In: RICHARDSON, MEGAN – RICKETSON, SAM (ed.): *Research Handbook on Intellectual Property in Media and Entertainment*. Edward Elgar Publishing Ltd., 2017, 10-46.

<sup>327</sup> Lásd még BURRI, MIRA: *Permission to Link: Making Available via Hyperlinks in the European Union after Svensson*. JIPITEC 5-3-2014. <https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-5-3-2014/4098/burri.pdf> [2019.05.27.]

<sup>328</sup> C-348/13 Bestwater International GmbH v. Michael Mebes és Stefan Potsch, ECLI:EU:C:2014:2315

döntésében mondottakat, azaz ez esetben a kérdésre adott válasz az, hogy nem történik új nyilvánosságához közvetítés az irányelv értelmében, ugyanakkor figyelmen kívül hagyta azt a tényt, hogy a BestWater ügyben a szerzői jog jogosultjának engedélye nélkül került sor a videó feltöltésére.<sup>329</sup>

A *C More Entertainment AB v. Linus Sandberg*<sup>330</sup> ügyben hozott ítéletének 19. pontjában a Bíróság ismét megerősítette, hogy „sem a 2001/29 irányelv szövegéből, sem a Bíróság ítélkezési gyakorlatából nem következik az, hogy egy hiperlinknek valamely internetes oldalon való elhelyezése nyilvánosságához való közvetítésnek minősül.”

A *GS Media*<sup>331</sup> ügyben ugyancsak a nyilvánosságához közvetítés kérdése merült fel abban a kontextusban, hogy annak tekinthető-e a közzététel akkor, ha az a szerzői jog jogosultjának engedélye nélkül történt. Az Európai Bíróság az előzőekben már elmondott következtetéseit fenntartva hangsúlyozta, hogy egy adott ügy megítélése szempontjából a nyilvánosságához közvetítés haszonszerzési jellege is releváns.<sup>332</sup>

Ennél azonban tovább is ment, azzal, hogy a felhasználó szerepét és beavatkozásának szándékos jellegét hangsúlyozta. Míg a SVENSSON ügyben az eredeti szerzői jog jogosultjának a szándékát hangsúlyozta a nyilvánosság körének megállapítására, addig a jelen ügyben a felhasználói tudatállapot vizsgálata is teret nyert.<sup>333</sup> Ezek alapján az Európai Bíróság ítéletében kimondta,<sup>334</sup> hogy nyilvánosságához közvetítésnek minősül az olyan hiperhivatkozás elhelyezése, ahol megállapítást nyer, hogy az azt elhelyező személy tudott, vagy tudnia kellett arról, hogy a link jogellenesen közzétett műhöz nyújt hozzáférést, például mert a szerzői jog jogosultjai erre őt figyelmeztették.<sup>335</sup> Vélelmezni kell a hiperlink elhelyezésének tudatosságát azokban az esetekben, amikor az haszonszerzési céllal történik,<sup>336</sup> valamint amikor az műszaki intézkedések megkerülésével biztosít hozzáférést védett tartalomhoz.<sup>337</sup>

---

<sup>329</sup> Ennek értékelését végül a tagállami bíróság végezte el és arra a következtetésre jutott, hogy a jogellenesen hozzáférhetővé tett tartalmakra történő linkelés esetében, a tartalmakhoz így hozzájutó felhasználókról a szerzői jog jogosultja eredetileg nem dönthetett.

<sup>330</sup> C-279/13 C *More Entertainment AB v. Linus Sandberg*, ECLI:EU:C:2015:199

<sup>331</sup> C-160/15 *GS Media BV v. Sanoma Media Netherlands BV, Playboy Enterprises International INC., Britt Geertruida Dekker*, ECLI:EU:C:2016:644, 21. pont

<sup>332</sup> *Ibid.* 38. pont

<sup>333</sup> *Ibid.* 35. pont

<sup>334</sup> Az ítélet kritikájára vonatkozóan lásd még GRAD-GYENGE ANIKÓ: *A jogsértésért való felelősség vagy a nyilvánosságához közvetítési jog új határai*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle (122.) évfolyam, 5. szám, 2017. október, 7-14. o.

<sup>335</sup> *Ibid.* 49. pont

<sup>336</sup> *Ibid.* 51. pont

<sup>337</sup> *Ibid.* 50. pont

#### 4 Válaszok az európai tagállamok részéről – a német és a spanyol törvények a közös európai fellépést megelőzően

Az újságírásra fordított költségek megtérülésének igénye – a sajtóipar lobbijereje révén – egyéni tagállami lépések alapjául szolgált már a 2010-es években. Míg a szerzői jog magát a szerzőt, vagyis a szellemi alkotást megalkotó személyt illeti meg, a jog kidolgozott egy további formát, amely a szerzői joghoz hasonló védelmet ad bizonyos csoportoknak. Ide tartoznak azok, akik, bár maguk szerzőnek nem minősülhetnek, mégis célszerűnek látszik számukra jogi oltalmat biztosítani a művek közönséghez való eljuttatásában játszott szerepük okán. A szerzői jog szomszédos jogi szabályozásának sajtókiadók számára történő kiterjesztése a 2010-es években éppen ilyen vitát kiváltó kérdés volt Európában.

A Bundesverband Deutscher Zeitungsverleger e.V. (BDZV) által kifejtett lobbitevékenység eredményeként<sup>338</sup> 2012 júliusára elkészült törvénytervezetet 2013-ban fogadták el Németországban. Ez a szerzői jogi törvénybe illesztett 7. fejezet a sajtótermék előállítóját kizárólagos joggal ruházta fel a sajtótermék vagy annak részletei tekintetében azok gazdasági céllal történő közzétételére.<sup>339</sup> E jog alól kivételt képezett, ha csak néhány szavas vagy rendkívül rövid részlet felhasználásáról volt szó. Ennél konkrétabb megfogalmazást vagy definíciót azonban a törvényi rendelkezés nem tartalmazott. A jog a publikációtól számított egy évig élt.<sup>340</sup>

A felhasználással várhatóan bejövő díjak összegyűjtésére és kezelésére a VG Media, közös jogkezelő szervezet kapott törvényi felhatalmazást. A VG Media kezdetben minden hírrel kapcsolatosan keletkező hirdetési bevételre egységes, 11%-os tarifát jelentett be 2014 júniusában, majd ugyanazon év októberében ezt 6% körülire csökkentette.<sup>341</sup> A Google-adó néven is hírhedtté vált törvényi rendelkezés hatálybalépését követően azonban a Google megtagadta a jogdíjfizetést arra hivatkozással, hogy a Google News felületén nincsenek reklámok következésképpen tehát, reklámbevételek sem keletkeznek. Sőt, a Google, illetve a Google News többletforgalmat irányít a hírportálok felé, ezzel szélesebb körben biztosítva a hírekhez való hozzáférést. Ráadásul, az „opt-out” rendszeren keresztül a sajtókiadóknak biztosított az a lehetőség, hogy tartalmaik eltávolítását kérjék a Google rendszeréből. Ezzel

---

<sup>338</sup> NEMESSÁNYI ZOLTÁN – UJHELYI DÁVID: *Breaking the news? A kiegészítő (szerzői) jog szerepe és megítélése.* Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2016. 11. (121.) évfolyam 6. sz. 30. o.

<sup>339</sup> Urheberrechtsgesetz, UrhG, 7. fejezet, 87f cikk (1) bekezdés, angolul elérhető itt: [https://www.gesetze-im-internet.de/englisch\\_urhg/englisch\\_urhg.html](https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_urhg/englisch_urhg.html) [2019.01.01.]

<sup>340</sup> Urheberrechtsgesetz, UrhG, 7. fejezet, 87g cikk (2).

<sup>341</sup> Online News Aggregation and Neighbouring Rights for News Publishers. Ref. Ares(2017)6256585 - 20/12/2017, 18. o. <https://www.asktheeu.org/en/request/4776/response/15356/attach/6/Doc1.pdf> [2019.01.01.]

egyidejűleg a Google a keresési találatai közül törölte a német oldalakra mutató, linkekhez kapcsolódó cikkekből vett rövid részleteket, azaz a snippet-eket is.

Válaszként a VG Media versenyfelügyeleti eljárást<sup>342</sup> kezdeményezett erőfölénnyel való visszaélés indokával a Google ellen. A versenyhatóság a VG Media reményeivel ellentétben azonban végül nem folytatott le eljárást a Google-lal szemben. Döntésében arra hivatkozott, hogy a törvény által bevezetett szerzői szomszédos jog típusa szerint tulajdon jellegű jog, amely tehát a kiadók befektetéseit hivatott védeni azok megtérülését biztosítandó. Következésképpen egy alapvetően tiltó típusú jog, amely lehetőséget ad a kiadók számára, hogy – befektetéseik védelmében – megtilthassák a szerzői joggal védett tartalmaik felhasználását. Másként fogalmazva, a Google az „opt-out” rendszer alkalmazásával, amelyben kérhetik az egyes sajtókiadók, hogy a Google rendszerében ne jelenjenek meg, eleget tesz a követelményeknek. A versenyjogból semmilyen olyan további kötelezettség nem vezethető le, amelyből arra lehetne következtetni, hogy a Google csak visszterhesen szerezheti meg a szomszédos szerzői jogokat, illetve arra sem, hogy a keresés eredményét a törvényben biztosított kivételeken túl a szerzői szomszédos jog által védett mértékben jelenítse meg.<sup>343</sup> Gazdasági szempontból a piacon kialakult ár, azaz jelen esetben a nulla értékű licenc is elfogadható.

A VG Media a szerzői jogok megsértésére hivatkozással bírósághoz fordult.<sup>344</sup> A berlini bíróság azonban az ügyet felfüggesztve az Európai Unió Bíróságához fordult, hogy ítélje meg, jogszerűen alkalmazható-e a német szerzői jogi törvény módosítása akkor, ha e módosítást megelőzően az Európai Bizottságot nem notifikálták.<sup>345</sup>

A gyakorlatban a Google azon érvelése, hogy a keresőmotorok többletforgalmat irányítanak a hírportálok felé annyiban igaznak bizonyult, hogy végül a legnagyobb európai kiadóvállalat, az Axel Springer is kérte visszahelyezését a Google keresőfelületre. Számítása szerint ugyanis a Google felől a honlapjára irányított forgalom 40%-kal, míg a Google News

---

<sup>342</sup> Bundeskartellamt B-126/14,

[https://www.bundeskartellamt.de/SharedDocs/Entscheidung/EN/Fallberichte/Kartellverbot/2016/B6-126-14.html?jsessionid=4F3C74DB789A513A6BBB4D0836305409.1\\_cid371](https://www.bundeskartellamt.de/SharedDocs/Entscheidung/EN/Fallberichte/Kartellverbot/2016/B6-126-14.html?jsessionid=4F3C74DB789A513A6BBB4D0836305409.1_cid371) [2019.01.01.]

<sup>343</sup> Bővebben lásd KERSTING, CHRISTIAN – DWORSCHAK, SEBASTIAN: *Leistungsschutzrecht für Presseverlage: Müsste Google wirklich zahlen? – eine kartellrechtliche Analyse.* <https://ssrn.com/abstract=2811777> [2019.01.01.], vagy <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2811777> [2019.01.01.] és még NEMESSÁNYI ZOLTÁN – UJHELYI DÁVID: *Breaking the News? A kiegészítő (szerzői) jog szerepe és megítélése.* Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, (2016) 11. (121.) 6. sz. 29-54. o.

<sup>344</sup> SAYER, PETER: *Google case raises doubts about German news copyright law.* 9 May, 2017. <https://www.pcworld.com/article/3195443/internet/google-case-raises-doubts-about-german-news-copyright-law.html> [2019.01.01.]

<sup>345</sup> DWYER, COLIN: *German Publishers' Lawsuit Against Google Threatens to Backfire.* 10 May, 2017. <https://www.npr.org/sections/thetwo-way/2017/05/10/527800498/german-publishers-lawsuit-against-google-threatens-to-backfire?t=1530013754704> [2019.01.01.]

felőli forgalma 80%-kal csökkent azáltal, hogy a snippetek, vagyis a rövid, felvezető részletek, nem jelentek meg a keresőfelület találatai között.<sup>346</sup> Így összességében a német tagállami szabályozás szándékolt célját nem érte el, a kiadók ingyenesen engedték át tartalmaikat a keresőfelületek számára.

A másik állam, amely kísérletet tett a szerzői jog ilyen szomszédos jogi jellegű kiterjesztésére és annak kodifikálására, Spanyolország volt. A spanyol szabályozás a szellemi alkotásokról szóló törvény részeként, 2015. január 1-jén lépett hatályba.

Az akkori spanyol törvényi szabályozás jelentősen támaszkodott a német szabályozásra, bár számos ponton meghaladta azt. Így például nem kizárólag sajtótermékek kiadóinak jogosultságáról szólt, hanem általában az aggregátor típusú, kereskedelmi jellegű felhasználásokat kívánta hatálya alá vonni.<sup>347</sup> Kimondta továbbá, hogy a törvényben biztosított jogról lemondani nem lehet. A törvényben ugyancsak rögzített megfelelő kompenzációra való utalás egyben kizárta az ingyenes átengedés lehetőségét. Ennek a jelentősége éppen azt kívánta kivédeni, hogy a sajtókiadók, Németországhoz hasonlóan, ingyenesen engedjék át tartalmaikat a keresőóriásnak.<sup>348</sup> A törvényi szabályozás be nem tartására igen magas, 600.000 euróig terjedő büntetést helyezett kilátásba a jogalkotó.

Tiltakozásképpen a Google 2014 decemberében elérhetlenné tette a Google News szolgáltatását Spanyolországban.<sup>349</sup> A Google News kivonulása erőteljesen érintette mind a nagyobb hírportálok látogatottságát, amely 6%-kal, mind a kisebb híroldalak megtekintését, amely így 14%-kal csökkent.<sup>350</sup> Bevételet itt sem láttak a sajtóterméket kiadó vállalatok.

A CNMC, a spanyol versenyhatóság 2014-ben kiadott véleménye ugyanakkor megkérdőjelezte a hozott törvényi rendelkezés gazdasági alapját.<sup>351</sup> Egyfelől arra hívta fel a figyelmet, hogy léteznek technikai megoldások, amelyek egyértelmű üzenetet hordoznak arra nézve, ha egy hírportál nem kívánja ingyenesen elérhetővé tenni a tartalmait. Amennyiben azonban ilyen technikai jellegű megoldások alkalmazására nem kerül sor, lényegében a

---

<sup>346</sup> STUPP, CATHERINE: *The fight to get Google to pay for news continues in Europe*. 2 December 2014. <http://www.niemanlab.org/2014/12/the-fight-to-get-google-to-pay-for-news-continues-in-europe/> [2019.01.01.]

<sup>347</sup> Texto refundido de la Ley de Propiedad Intelectual, regularizando, aclarando y armonizando las Disposiciones Legales Vigentes sobre la Materia (aprobado por el Real Decreto legislativo N° 1/1996 de 12 de abril de 1996, y modificado hasta el Real Decreto-ley N° 2/2018, de 13 de abril de 2018) 32.2 cikk. [http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file\\_id=469890](http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=469890) [2019.01.01.]

<sup>348</sup> Ibid.

<sup>349</sup> SAVOV, VLAD: *Google News Quits Spain in Response to New Law*. 11 December 2014. <https://www.theverge.com/2014/12/11/7375733/google-news-spain-shutdown> [2019.01.01.]

<sup>350</sup> TÓTH ANDREA: *Szerzői jogi reform az Európai Unióban: a 2016. szeptemberi javaslatcsomag*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle (2017) 12. (122.) évfolyam 4. sz. 7-30. o.

<sup>351</sup> ROSATI, ELEONORA: *Link and threat? Why the story with hyperlinks and copyright is not over yet*. <http://ipkitten.blogspot.com/2014/10/link-and-threat-why-story-with.html> [2019.01.01.]

Németországban alkalmazott „opt-in – opt-out” módszer megfelelő lehetőség a sajtókiadók szándékainak kifejezésére. Másfelől, hívta fel a CNMC a figyelmet, előre meghatározott árat rögzíteni a hírpiacon azt jelenti, hogy a piaci körülmények működésének lényegében nem marad semmilyen tere. Valójában a sajtókiadók sincsenek egyöntetűen a híraggregátorok ellen, az elfogadott spanyol törvényi kötelezés viszont jelentős piacralépési akadályt gördített azon új vállalatok elé, akik tervezik vagy tervezték piacra lépésüket.<sup>352</sup>

E két tagállami jogszabály valójában kudarcot jelentett az elérni kívánt cél, azaz a sajtóipar által remélt bevétel-generáló hatás vonatkozásában. Ugyanakkor beindított egy piaci alapú megoldáskeresést, például a német Axel Springer időközben stratégiai partnerségi kapcsolatot létesített a Samsung Electronics-szal és létrehozta az UPDAY alkalmazást, a Galaxy mobiltelefonokra. Ez kétféle tartalom-típust ajánl: a „tudnia szükséges (need to know)” részben helyi, szerkesztőség által válogatott tartalmat jelenít meg, míg a „tudni akarom (want to know)” rész algoritmus-vezérelt, az egyéni igényeket figyelő és kiszolgáló híreket javasol a felhasználónak.<sup>353</sup>

## **5 Az Európai Bizottság irányelvjavaslata a szerzői jogról a digitális egységes piacon – különös tekintettel a sajtókiadók szomszédos jogaira<sup>354</sup>**

A digitális környezet kínálta lehetőségek megsokszorozták a művek illetve védett tartalmak előállításának, létrehozásának, terjesztésének, hasznosításának módjait. A hagyományos egyensúly a szerzők és más jogosultak valamint a felhasználók jogai és érdekei között megbillent. A fenti példák jól láthatóan illusztrálják a tényt, hogy a digitális környezet olyan határokon átnyúló kérdéseket vetett fel, amelyeket pusztán nemzeti szabályokkal hatékonyan kezelni képtelenség.

Az Európai Bizottság már régóta figyelemmel kíséri a nagy technológiai óriások piacra gyakorolt hatását. Az EB elnöki tisztségére pályázva JUNCKER 2014-ben tíz stratégiai célkitűzést határozott meg a 2015-19 közötti időszakra, ezek egyike az összekapcsolt digitális egységes piac létrehozása („connected digital single market”) volt.<sup>355</sup> Az Európai Bizottság megalakulását követően, 2015. május 6-án fogadta el az európai digitális egységes piacra

---

<sup>352</sup> <https://blog.cnmc.es/2014/05/28/propiedad-intelectual-editores-y-la-tasa-google/> [2019.01.01.]

<sup>353</sup> Strengthening the Position of Press Publishers and Authors and Performers in the Copyright Directive. Study for the JURI committee PE.596.810 – September 2017. 33. o.b

<sup>354</sup> Az eredeti javaslat 11. cikkére

<sup>355</sup> [https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/political-guidelines-short\\_en.pdf](https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/political-guidelines-short_en.pdf) [2019.08.12.]

vonatkozó stratégiáját<sup>356</sup>, amely három pillérre építi fel a későbbiekben meghozni tervezett közösségi intézkedéseket:

1) *A fogyasztók és vállalatok könnyebb hozzáférése a digitális termékekhez és szolgáltatásokhoz Európa-szerte*, amelynek feltételét a tagállamközi internetes tevékenység útjában álló akadályok lebontásában látja. Ennek keretében kerül sor a szerzői jog reformjára is.

2) *A megfelelő és egyenlő feltételek kialakítása a digitális hálózatok és innovatív szolgáltatások fellendüléséhez*, amelynek alapját a nagy sebességű, biztonságos és megbízható infrastruktúra és tartalomszolgáltatás adhatja, de szükséges ennek megvalósításához az innovációt, a beruházást, a tisztességes versenyt és az egyenlő versenyfeltételeket biztosító szabályozási környezet.

3) *A digitális gazdaság növekedési lehetőségeinek maximalizálása*, amely az IKT-infrastruktúrába, a felhőalapú szolgáltatás és a big data technológiákba, valamint a kutatás-fejlesztésbe való beruházást igényel.

Az európai digitális egységes piacra vonatkozó stratégia 2.4-es pontja foglalkozik a digitális tartalomhoz való hozzáférés javítására tervezett lépések felvázolásával. Elsőként a szerzői jogi védelem alatt álló tartalommal kapcsolatos szolgáltatásokhoz más tagállamból való hozzáférést és e szolgáltatások hordozhatóságát emelte ki a stratégia, mint fontos megoldandó feladatot.

A szöveg- és adatbányászat alapú kutatási innováció a másik olyan területe a szerzői jogi reformnak, amelynek megoldását célul tűzték. Egy olyan polgári jogi rendszer, amely a szerzői jog üzleti mértékű megsértését hatékonyan szankcionálja, szintén központi szerepet kapott az elképzelések között.

Az uniós stratégia előrevetítette az internetes közvetítői tevékenységre vonatkozó szabályok rendszerszintű áttekintését, különösen arra tekintettel, hogy valamilyen módon biztosítható legyen az alkotók tisztességes díjazása a jövőbeni tartalomteremtés elősegítése, valamint az európai digitális gazdaság globális kiszolgáltatottságának csökkentése érdekében.

---

<sup>356</sup> A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának Európai digitális egységes piaci stratégia. COM(2015)192



2015 decemberében az Európai Bizottság közleményt adott ki *A korszerű, európaibb szerzői jogi keret felé*<sup>357</sup> címmel. E közlemény körvonalazta azokat az intézkedéseket, amelyeket a fenti cél, azaz a korszerűbb, európaibb szerzői jogi keretrendszer elérése érdekében a Bizottság megtenni kíván.

Végül, e felvázolt stratégia mentén 2016 szeptemberében az Európai Bizottság két jogszabálytervezetet jelentetett meg: a műsorszolgáltató szervezetek egyes online közvetítéseire, valamint televíziós és rádiós műsorok továbbközvetítésére alkalmazandó szerzői jogok és szerzői joggal szomszédos jogok gyakorlására vonatkozó szabályok megállapításáról szóló rendelet-tervezetet<sup>358</sup>, és a digitális egységes piacon a szerzői jogról szóló irányelv tervezet<sup>359</sup>. Ugyancsak e csomag részét képezte a Marrakeshi szerződésből<sup>360</sup> fakadó nemzetközi kötelezettséget teljesítendő rendelet<sup>361</sup> és irányelv<sup>362</sup> tervezetek elfogadtatása is.

A digitális egységes piacon a szerzői jogról címet viselő irányelvjavaslat négy címbe rendezve kívánta elősegíteni a harmonizációt a digitális egységes piac megteremtése érdekében. Az első cím tartalmazta a fogalommeghatározásokat; a második cím szándéka szerint a kivételek és korlátozások egységességét teremtené meg alapvetően három kötelező kivétel bevezetésével. A harmadik cím az engedélyezési gyakorlatok fejlesztésére és a tartalmak szélesebb körben való hozzáférhetővé tételére irányuló intézkedéseket tartalmazta. A jogok megszerzésének egyszerűsítését a közös jogkezelők szerepének kiszélesítésében látva. Végül az utolsó anyagi jogi rendelkezéseket tartalmazó fejezet, a negyedik cím, a szerzői jogok szempontjából egy jól működő piacot kívánt megteremteni az ott tett javaslatokkal. A jól működő piacot három területen bevezetett intézkedésekkel látta elérhetőnek: egyrészt javaslatot tett szomszédos jog alapítására a sajtókiadványok digitális felhasználások

---

<sup>357</sup> A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a korszerű, európaibb szerzői jogi keret felé COM(2015)626, 2015.12.9. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52015DC0626&from=HU> [2019.08.12.]

<sup>358</sup> Az Európai Parlament és a Tanács rendelete a műsorszolgáltató szervezetek egyes online közvetítéseire, valamint televíziós és rádiós műsorok továbbközvetítésére alkalmazandó szerzői jogok és szerzői joggal szomszédos jogok gyakorlására vonatkozó szabályok megállapításáról COM(2016)594, 2016.9.14.; (COD) 2016/0284

<sup>359</sup> Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a digitális egységes piacon a szerzői jogról COM(2016)593, 2019.9.14.; (COD) 2016/0280

<sup>360</sup> A szellemi alkotásokhoz való hozzáférés javítását tűzték célul a vakok, látássérültek és olvasási készségükben korlátozott személyek számára.

<sup>361</sup> Az Európai Parlament és a Tanács rendelete egyes, szerzői jog és szomszédos jogok védelme alá tartozó művek és más tartalmak hozzáférhető formátumú példányainak az Unió és harmadik országok közötti, a vakok, látássérültek és nyomtatott szöveget használni képtelen személyek érdekét szolgáló nemzetközi cseréjéről COM(2016)595, 2016.9.14.

<sup>362</sup> Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a szerzői jog és szomszédos jogok védelme alá tartozó műveknek és más tartalmaknak a vakok, látássérültek és nyomtatott szöveget használni képtelen személyek érdekét szolgáló egyes megengedett felhasználási módjairól, valamint az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló 2001/29/EK irányelv módosításáról COM(2016)596, 2016.9.14.

vonatkozásában történő védelme érdekében, másrészt a tartalomfelismerési technológiák használatával a védett tartalmak online felhasználásának kívánt gátat szabni, végül a szerzők és előadóművészek szerződésen alapuló méltányos javadalmazását biztosította az irányelvettervezet e címe alatt javasolt intézkedéseivel.

Az európai és nemzetközi diskurzusban is, ez utóbbi, negyedik címben vázolt intézkedések váltottak ki heves vitát és reakciókat. A híraggregáció tárgyalása szempontjából különösen az eredeti irányelvjavaslat 11. cikke érdemel részletesebb figyelmet.

Az irányelvjavaslat 31. preambulumbekzdésének kiindulópontja a szabad és sokszínű sajtó demokratikus rendszerekben betöltött szerepe, amely biztosítani hivatott a polgárok információhoz való hozzáférését. A sajtókiadványok kiadói számára a digitális térben az online felhasználások engedélyezése, az ezekből befolyó pénzüsszegek biztosíthatnák beruházásaik megtérülését. A szerzői joggal szomszédos jog uniós jogrendszerbe való bevezetése az az eszköz, amely kompenzálhatja a digitalizáció, az ingyenes tartalmak újrahasznosítása révén kieső hirdetési bevételeket, végső soron garantálva a minőségi újságírás további fennmaradását. A sajtókiadványok kiadóinak kizárólagos jogot biztosítana tehát sajtókiadványaik tartalma felett azok *többszörözésére és lehívásra hozzáférhetővé tételére*. Ez a védelem a nyilvánossághoz közvetítésnek nem minősülő hiperhivatkozásokra – a preambulum tanúsága szerint – nem terjedne ki.<sup>363</sup> Ehhez kapcsolódva továbbá a jogi fellépésre biztosítana jogalapot a kiadó számára, vagyis arra, hogy a digitális felhasználásokért járó ellenszolgáltatásból részesedést követelhesen, amennyiben egy szerző valamely jogát a kiadóra átruházta, vagy azt számára engedélyezte.

Az első címben található fogalommeghatározás szerint a sajtókiadványt elsősorban célja felől határozná meg, kiemelve, hogy a sajtókiadvány a tájékoztatást célozza és egy szolgáltató kezdeményezésére, szerkesztői felelőssége és ellenőrzése alatt jelenik meg. Formája szerint olyan kiadvány, amely újságírói művek gyűjteményének rögzített verziója, amelyet időszakosan vagy rendszeresen aktualizálnak.

A javaslatban tehát visszaköszönni látszik a Németországban és Spanyolországban korábban bevezetett sajtókiadói szomszédos jog jogintézménye, amely, ha tagállami szinten

---

<sup>363</sup> Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a digitális egységes piacon a szerzői jogról COM(2016)593, 2019.9.14.; (COD) 2016/0280, preambulum (33) bekezdés

nem is, az összeurópai fellépés következtében kíván megfelelő súlyú nyomást gyakorolni a hírregregációval is foglalkozó olyan óriás szolgáltatókra, mint például a Google.<sup>364</sup>

## 6 A sajtókiadói szomszédos jogok kritikai fogadtatása

Az irányelvjavaslat fogadtatása azonban – elsősorban, de nem kizárólag tudományos körökben – nem volt kedvezőnek tekinthető. A szakirodalom az irányelvjavaslat nyilvánosságra hozatalát követő időben számos szempontból<sup>365</sup> vette górcső alá a sajtókiadóknak szánt szomszédos jogot. A Művészeti és Humán Tudományok Kutatási Tanácsa (AHRC) által támogatott, a cambridge-i Egyetem gondozásában megjelent tanulmány<sup>366</sup> az egyike azon írásoknak, amely átfogóan igyekszik számba venni a kiadói szerzői szomszédos jogok mellett és ellen felsorakoztatott érveket.<sup>367</sup> Az így készült elemzés az érveket és ellenérveket végső soron négy nagyobb egységbe kategorizálva tárgyalta, amelyhez mi az alábbi tárgyalás során egy ötödiket is hozzávettünk: 1. az ösztönzőerőt hangsúlyozó érvelés, 2. az egyenlőségre hivatkozó érvelés, 3. a „potyautasságra” fókuszáló érv, 4. a természetjogi érv, végül pedig 5. a bevett gyakorlat mellett szóló érvek.

### 6.1 Az ösztönzőerőt hangsúlyozó érv

Az első csoportba tartozó gondolatok az ún. *ösztönzőerőt hangsúlyozó érvek*, vagyis, amelyek a szerzői jog célját annak ösztönző erejében látják, és ebből a szempontból vizsgálják meg, hogy a tervezett szabályozási javaslat ezt elősegíti-e vagy sem.

Ennek kiindulópontja az az általánosan elfogadott érv, hogy egy demokratikus társadalom működéséhez a szabad és független sajtó elengedhetetlen, ezért egy demokratikus államban nagy értéket képvisel a kereskedelmi jellegű tartalomelőállítás. Így tehát a javaslat

---

<sup>364</sup> Vö. Varga Mihály pénzügyminiszter 2018. október 5.-ei sajtóhírekben úgy nyilatkozott az EU-s költségvetési javaslatok tárgyalása kapcsán, hogy a „digitális vállalatok igazságos adóztatásának kérdése kizárólag uniós szinten nem rendezhető, hanem a legfőbb kereskedelmi partnerekkel való globális együttműködésben valósítható meg.” Varga: három fontos EU-s költségvetési javaslatot is ellenzünk. <https://www.portfolio.hu/unios-forrasok/gazdasagfejlesztes/varga-harom-fontos-eu-s-koltsegvetesi-javaslatot-is-ellenzunk.300358.html> [2019.01.01.]

<sup>365</sup> Lásd például a Pihlajarinne, Taina – Vesala, Juha – Honkkila, Olli (szerk.) kötetét, amelyben PIHLAJARINNE, TAINA – VESALA, JUHA – HONKKILA, OLLI (szerk.): *Online Distribution of Content in the EU*. Edward Elgar Publishing Ltd., 2019., vagy a SAVIN által megfogalmazott kritikát SAVIN, ANDREJ: *EU Internet Law*. Edward Elgar Publishing 2017., 222-226.

<sup>366</sup> DANBURY, RICHARD – HARGREAVES, IAN – BENTLY, LIONEL: *Is an EU publisher's right a good idea?*. Centre for International Property and Information Law, University of Cambridge. 15 June, 2016. 2-82. o.

<sup>367</sup> Tette ezt még a konkrét jogszabálysöveg tervezetét megelőzően, annak szövegszerű ismerete nélkül.

vizsgálatakor valójában nem pusztán az ágazat gazdasági megfontolásai érdemelnek figyelmet, hanem tekintettel kell lennünk a demokratikus társadalom alapjait érintő megfontolásokra is. A kereskedelmi sajtókiadás veszteségei jól dokumentáltak, amelyből következhet a tartalomelőállításba forgatott összegek csökkenése, mint a racionális gazdasági megfontolás következménye, ami egy olyan spirált indíthat be, amely végső soron elvezethet a társadalmat alkotó, alapvető demokratikus struktúrák erodálásához. Másként fogalmazva, amennyiben a szabályozói környezet nem biztosítja a kereskedelmi sajtókiadás költségeinek megtérülését, ez elvezethet a tartalomelőállításához szükséges anyagi ösztönző erő hiányához, és ennek következtében a kereskedelmi sajtóipar kisebb valószínűséggel állít majd elő olyan minőségű és mennyiségű hírt, elemzést, amely egy demokratikus állam működéséhez alapvetően szükséges.

A hír ebben a felfogásban olyan közjó, amelynek a társadalmi értéke jóval meghaladja azt az árat, amelyet az emberek hajlandóak fizetni érte. Következésképpen, ha kizárólag a piaci működést engedjük érvényesülni, akkor az optimálisnál kisebb mennyiségű hír előállítása várható. Éppen ezért különböző technikákkal, a szubvenció eltérő típusaival igyekeztek már eddig is támogatni a sajtóipart. Ilyen például az USA-ban működő postai szubvenció, azaz a folyóiratok postázási költségeinek részleges állami támogatása<sup>368</sup> vagy az adókedvezmények rendszere, de ugyancsak ilyenek tekinthető a sajtó által használt, a veszteségek fedezetét biztosító keresztfinanszírozási rendszer.

Ám a legfontosabb és a legnagyobb bevételt a reklámértékesítés adta.<sup>369</sup> Azáltal, hogy a fogyasztó a fizikai lapszámot nem veszi meg, és a sajtókiadó portálját sem közvetlenül látogatja, – ezzel kerülve el a reklámokat – a lapkiadó vállalat jelentős bevételkiesést realizál. Nyilvánvaló ugyanakkor az a trend is, hogy általában a vállalatok reklámozásra fordított kiadásai nemhogy nem csökkentek, sőt, az elmúlt években fokozatosan emelkednek a digitális hirdetésre költött összegek, vagyis az ebből származó bevételek nem a sajtókiadóknál, hanem máshol realizálódnak. Ezzel párhuzamosan a fogyasztók hírfogyasztási szokásai is megváltoztak, azaz egyre nagyobb hangsúlyt kap az online hírfogyasztás, elsősorban az általános keresőmotorokon, valamint a specializált hírközvetítő portálokon (pl. Google News), és az ismerősök ajánlásait hírfolyamként közvetítő közösségi felületeken (pl. Facebook)

---

<sup>368</sup> Ennek a történetéről és arányairól lásd bővebben <https://about.usps.com/who-we-are/postal-history/periodicals-postage-history.htm>

<sup>369</sup> SZALAY KLÁRA – POLYÁK GÁBOR: Hírérték – hír, érték: A híraggregáció jogi megítélése a szerzői jog és a híripiaci változások tükrében. Magyar Jog, 2018/12., 679-689. o.

keresztül.<sup>370</sup> A felhasználókról a hírfogyasztási szokásaikra vonatkozóan e felületeken gyűjtött ismeretek értékelése még szofisztikáltabb profilalkotást tesz lehetővé e digitális nagyvállalatok számára<sup>371</sup>, amely azután a hirdetőik felé jól értékesíthető, sőt, azok egyedi tartalma miatt gazdaságilag még értékesebb is lehet. Ennek csupán egyik eszköze a hírek vonzerejének felhasználása.

Ezzel szemben – érvelnek a sajtókiadó vállalatok – az általuk drágán előállított tartalom, mint szellemi termék felhasználása kompenzáció nélkül marad. A szomszédos jogi jogosultság bevezetése annak elismerését jelentené, hogy a sajtókiadók a felhasználásokért kompenzációra jogosultak. A jogi háttér nyilvánvalóvá tétele jobb tárgyalási pozíciót eredményezne számukra a tartalmaik felhasználásának engedélyezéséről szóló tárgyalásokban, és – nem jogszerű felhasználás esetén – a jogérvényesítés során is kedvezőbb helyzetbe hozhatja a sajtókiadókat.

Az egyes tagállami szabályozási próbálkozások elszigeteltségük miatt nem értek el eredményt, az egyes szerzői jogra alapozó bírósági esetek<sup>372</sup> pedig megegyezések kikényszerítésére ugyan alkalmasak voltak,<sup>373</sup> de éppen azért végződtek egyezséggel, mert a jogi szabályozás hiányosságai, valamint a technikai fejlődés potenciálja miatt alapvetően egyik félnek sem állt érdekében egy jogi kötőerővel bíró ítélet megszületése.<sup>374</sup>

---

<sup>370</sup> SZALAY KLÁRA – POLYÁK GÁBOR (2018) i. m.

<sup>371</sup> PATAKI GÁBOR – SZŐKE GERGELY LÁSZLÓ: Az online személyiségprofilok jelentősége – régi és új kihívások, *Infokommunikáció és Jog*, 14. évf. 69. sz. 63-70. o.

<sup>372</sup> SZALAY KLÁRA – POLYÁK GÁBOR (2018) i. m.

<sup>373</sup> 2013-ban például a francia kormány és a Google között született megállapodás, amelynek keretében a Google 60 millió euró ellenében továbbra is megjeleníthette keresőjében a francia sajtó tartalmait. STUPP, CATHERINE i. m.

<http://www.niemanlab.org/2014/12/the-fight-to-get-google-to-pay-for-news-continues-in-europe/> [2019.01.01.]

<sup>374</sup> Különösen érdekes a tanulmány végén található, jelentősebb jogesetek táblázatba foglalása, amelyből kitűnik, hogy Európa számos országában, így Belgiumban, Dániában, Németországban, Spanyolországban és az Egyesült Királyságban, valamint az Európai Unió Bírósága előtt is voltak a szerzői jogot érintő perek. Európán kívül pedig Ausztráliában és az Egyesült Államokban történt jogesetekre utalás.

A két éves kutatás<sup>375</sup> során ugyanakkor számos ellenérv is megfogalmazódott az ösztönzőerő cáfolataként.<sup>376</sup> Legelsőként a kereskedelmi sajtó demokratikus diskurzusban betöltött szerepe lehet mérlegelés tárgya. Másként fogalmazva a kérdést az úgy is feltehető, hogy elképzelhető-e minőségi, tényszerűen megalapozott újságírás – egy olyan funkció, amely a demokrácia működése szempontjából nélkülözhetetlen – más formában, mint a jelenleg ismert kereskedelmi sajtóipar, amely ezt pillanatnyilag finanszírozza. A közérdek valójában a demokratikus diskurzushoz szükséges magas színvonalú, körültekintően ellenőrzött tartalom előállításához fűződik, azaz ennek ösztönzése a célja. Ez azonban nem keverendő össze a jelen helyzetben ilyen tartalmat is előállító kereskedelmi sajtó saját rendszerének megőrzésére tett törekvésével.<sup>377</sup>

A DANBURY – HARGREAVES – BENTLY vezette kutatás ugyancsak megkérdőjelezte azokat az érveket, amelyek a híripar hanyatlásáról szólnak. Nem csupán arról van-e szó, teszik fel a kérdést, hogy a sajtóipar olyan túlzó mértékű profittól esik el, amely más iparágara nem volt jellemző? Önmagában a nyomtatott sajtóra vonatkozó adatokból vonhatók-e le következtetések a teljes kereskedelmi újságírás szélesebb spektrumára vonatkozóan?

Felhívják továbbá arra is a figyelmet, hogy az egyes tagállamok között jelentős különbségek vannak a kereskedelmi híriparban használt jövedelemképzési modellek vonatkozásában. Dániában például a bevételek 60%-át teszi ki az értékesítés, ugyanez az érték Németországban 50%, míg az USA-ban a bevételek csak mintegy 10%-a származik értékesítésből.<sup>378</sup>

---

<sup>375</sup> A két éves projekt során kérdőíves, elsődleges jogforrásokra támaszkodó kutatás zajlott. Ennek keretében legalább 35 fő megkérdezése 8 különböző jogrendszerrel érintően megtörtént. A kérdőíves kutatás félig strukturált keretű volt, teret engedve a kutatók személyes véleményének is a kereskedelmi sajtóipar nehézségeiről, annak mélységeiről, valamint bármely, szerzői jogot érintő intervenció érdemi értékelésének. A másodlagos kutatás érintette a szociológiai, gazdasági, történeti és egyéb vonatkozások témát érintő áttekintését, amelyet számos workshop és egy nyilvánosan megrendezett konferencia egészített ki 2015 és 2016-ban.

Vö. KRANENBURG, HANS VAN (ed.): *Innovation Policies in the European News Media Industry, A Comparative Study*. Springer, Nijmegen, Hollandia, 2017. A könyv 16 ország esettanulmányait közli, amelyben minden egyes fejezet áttekintést nyújt a hír- és médiapiacok szerkezetének alakulásáról, a szabályozásról, valamint a megfogalmazott és végrehajtott innovációs politikákról és programokról, amelyek a médiaipar innovációs tevékenységét hivatottak ösztönözni. A tárgyalt országok között egy közép-, kelet-európai ország sem szerepel. Az összegzés szabályozási szempontból három lényeges trendet emel ki: 1. a kereszttulajdonlásra, az összefonódásra és a versenyre vonatkozó külön jogszabályok fokozatosan eltűntek, és a legtöbb országban már nem léteznek; 2. nemzetközileg diverzifikált médiavállalatok jöttek létre, jellemzően e multinacionális médiavállalatok különböző országokban rendelkeznek leányvállalatokkal; 3. az elmúlt évtizedekben különböző beavatkozási politikák léteztek az egyes tagállamokban, és támogatást nyújtottak a hírmédiának a pluralizmus és a sokszínűség védelme érdekében. Végül a szerző megjegyzi, hogy nagy a valószínűsége annak, hogy további is szükséges az iparág jogszabályozással történő ellenőrzésére, ám lényeges szempont fenntartani az egyensúlyt a verseny- és jogi szabályozás között.

<sup>376</sup> DANBURY, RICHARD – HARGREAVES, IAN – BENTLY, LIONEL i. m. 19-44. o.

<sup>377</sup> DANBURY, RICHARD – HARGREAVES, IAN – BENTLY, LIONEL i. m. 20. o.

<sup>378</sup> DANBURY, RICHARD – HARGREAVES, IAN – BENTLY, LIONEL i. m. 24. o.

2012-ben Szlovákiában egyedülálló megoldásként a kiadók egyetlen fizetőfalas rendszert alakítottak ki, azaz a sajtótermékek elérhetőségét díjazáshoz kötötték az egész országra kiterjedően. A felhasználó egyetlen havidíj megfizetésével jogosulttá vált a szlovák kiadók összes tartalmának elérésére. Ám, ez is ún. „soft paywall” rendszert jelent, bizonyos számú vagy közérdekű információt tartalmazó tartalom továbbra is ingyenesen elérhető. A Piano Media által üzemeltetett szoftver sikerének egyik kulcsát egyrészt nyelvi adottságban látják, határon túl ugyanis nem sok versennyel kell számolni a szlovák hírek világában. Másfelől a kiadók egysége hozta meg a rendszer sikerét, hiszen egyetlen fizetéssel az összes kiadói tartalom elérhető. Igaz, mára e fizetőfal üzemeltetése mellett a kiadók egyéb prémium szolgáltatásokkal igyekeznek további bevételekhez jutni. Érdekes, hogy a közeli Szlovéniában ugyanez a Piano Media által üzemeltetett országos rendszer nem generált elég felhasználót, így bevételt sem, ezért a legnagyobb kiadóvállalat, a Delo kilépésével megszűnt létezni. Hasonló fizetőfalas kísérletet folytatott e vállalkozás Lengyelországban is.<sup>379</sup>

Következésképpen a fenti eltérő rendszerek okán minden EU szinten harmonizált megoldás tehát piactorzító hatású lehet egy adott tagállam viszonylatában, vagy éppen szükségtelen, ám költséges jogi, elosztó rendszerek kötelező kiépítéséhez vezethet.<sup>380</sup> Ehhez ugyanakkor azt is hozzátehetjük, hogyha viszont nem egységes a tagállamok szabályozása és annak végrehajtása, akkor éppen az a tömegben rejlő erő vesz el, amely ellensúlyt képezhet a vállalatóriásokkal szemben. Az is igaz ugyanakkor, hogy egy kiadói szomszédos jog hátrányosan érintheti a kisebb, vagy éppen a piacra lépő kezdő vállalatokat, akiknek újabb költséggel kell számolnia ráadásul jobban ki vannak téve a jogérvényesítést célzó jogi fellépéseknek is, gátolva versenyképességüket, vagy éppen gyorsítva ellehetetlenülésüket a globális versenyben.

## 6.2 Az egyenlőségre hivatkozó érvek

A DANBURY – HARGREAVES – BENTLY vezette kutatás második érvcsoportját az *egyenlőségre hivatkozó érvek* összefoglaló címmel illették.<sup>381</sup> Ennek alapja, hogy a sajtóipar

---

<sup>379</sup> <https://digiday.com/uk/countrywide-paywall-faltered/>, <https://www.journalism.co.uk/news/piano-media-to-launch-national-part-paywall-in-poland/s2/a549878/> [2019.01.01.]

<sup>380</sup> Strengthening the Position of Press Publishers and Authors and Performers in the Copyright Directive. European Parliament, Study for the JURI committee, PE 596.810 – September, 2017., 18. o. [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596810/IPOL\\_STU\(2017\)596810\\_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596810/IPOL_STU(2017)596810_EN.pdf) [2019.01.01.]

<sup>381</sup> DANBURY, RICHARD – HARGREAVES, IAN – BENTLY, LIONEL i. m. 45-56. o.

szereplői nem élvezik ugyanazokat a kiváltságokat, mint a zeneipar vagy a filmipar szereplői, holott hasonló típusú a tevékenységük. A kiadók szerint a kereskedelmi újságírásban ugyanúgy jelen van a kreativitás és a befektetések megtérülésének igénye, mint a fentebb említett iparágakban, amelyet a kiterjesztés révén a jog ily módon elismerhetne.

A sajtókiadók mellett megilleshetné e szomszédos jog a hírügynökségeket is, mint pl. a Reuters, Associated Press, Agence France Presse, MTI. Félő ugyanakkor, hogy egy ilyen szomszédos jogi jogosultság törvénybe iktatása további lobbitevékenységet generálhat más iparágak felől, sőt, hosszabb távon a digitális versenyben az innováció ellen hathat.

További aktualitást ad a kérdésnek a legutóbbi, *Hewlett-Packard v. Reprobel*<sup>382</sup> ügyben hozott Európai Bírósági ítélet, amely a kiadókat általában érinti. Az ügyben a többszörözési jog alóli kivételek címén járó méltányos díjazás, azaz a reprográfiai jogdíj megfizetése volt terítéken, a 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 5. cikke (2) bekezdése a) és b) pontjának fényében. A Reprobel jogkezelő társaság feladata, hogy a reprográfiai kivétel alapján járó méltányos díjazást beszedje és felosztását intézze. A Bíróság megállapította, hogy a kiadók nem szerepelnek az említett irányelv 2. cikkében, mint a többszörözési jog jogosultjai.<sup>383</sup> Ebből következően tehát nem részesülhetnek reprográfiai kivétel címén díjazásban sem,<sup>384</sup> hiszen maga a díjazás a jogosultakat illeti a műveik engedélyük nélküli többszörözése miatt keletkezett hátrány kiegyenlítéseként. A kiadókat egyébiránt semmilyen kötelezettség nem terheli arra nézve, hogy biztosítsák, akár közvetve is, hogy a szerzők a díjazás tőlük elvont részét megkapják.<sup>385</sup> E jogeset különlegessége, hogy nem tesz különbséget a kiadók között, hanem általában véve, valamennyi kiadóra – így többek között a sajtókiadókra is – vonatkozik.

### 6.3A „potyautasságra” fókuszáló érv

A következő, harmadik érv, amelyet a kutatás során számba vettek az ún. „potyautasság” kérdése. A problémát másként fogalmazva, annak gyökerét a sajtókiadók abban látják, hogy az általuk előállított termék indirekt hasznát, azaz a reklámpiac bevételeit a nagy, digitális szolgáltatók fölőzik le pusztán azért, hogy a sajtókiadók termékeihez szélesebb hozzáférést biztosítsanak. Ami azonban az eredeti tartalmat előállító sajtókiadók oldaláról

---

<sup>382</sup> Hewlett-Packard Belgium SPRL v Reprobel SCRL. C-572/13; ECLI:EU:C:2015:750

<sup>383</sup> Hewlett-Packard Belgium SPRL v Reprobel SCRL. ítélet 47. pont

<sup>384</sup> Hewlett-Packard Belgium SPRL v Reprobel SCRL. ítélet 48. pont

<sup>385</sup> Hewlett-Packard Belgium SPRL v Reprobel SCRL. ítélet 49. pont



szélesebb hozzáférést jelenthetne, az a felhasználói oldalon az adott sajtótermék helyett egy másik, leginkább ingyenes, helyettesítő termék választhatóságát jelenti, amely nemcsak kiválthatja az eredeti sajtóterméket,<sup>386</sup> de hosszabb távon még alacsonyabb látogatottsághoz is vezethet.

Bár ezt az érvet a szerzők külön kiemelik, valójában ez is tárgyalható lenne az első csoportban tárgyalt ösztönző érv részeként. Ha ugyanis bizonyos bevételektől a nyomtatott sajtó elesik, kérdésként merül fel, hogy milyen más gazdasági ösztönzőkkel segíthető az iparág a társadalmilag releváns funkció betöltésének motiválása érdekében.

Méltánytalanul kevés szó esik ugyanakkor arról a problémáról, amelyet a „potyautas” jelenség takar, vagyis arról a tendenciáról, ahogyan e digitális vállalkozások ténylegesen részt vesznek a hír- és információterjesztő ökoszisztémában. Úgy tűnik, a hagyományos média által készített tartalmak fogyasztása e platformok felhasználási jellemzője lett, azaz például a közösségi platformokon az elmúlt években fokozatos erősödés volt tapasztalható akár például a hírtartalom fogyasztásában. E platformok szolgáltatói ugyanakkor, mint technológiai vállalkozások mentesek az olyan tartalmi kötöttségek érvényesítésétől, amelyek egy médiavállalkozásban kötelezően érvényesítendők.<sup>387</sup>

A platform-szolgáltatók érvelésének középpontjában az áll, hogy e felületek olyan újszerű termékek, amelyeket az aggregáló technika alkalmazásával hoztak létre<sup>388</sup> és adnak a felhasználók kezébe. PHILIP M. NAPOLI tanulmányában arra a következtetésre jut, hogy „...mire ezek a cégek eljutnak annak beismeréséig, hogy tulajdonképpen mégiscsak valamiféle médiavállalkozásnak tekinthetők, addigra már számtalan előnyét kihasználták annak, hogy nem tekintették vagy kezelték őket médiavállalkozásként”.<sup>389</sup> Erre a jelenségre ugyancsak nem reflektál a szomszédos jogi jogosultság megalapítása. A probléma megoldása többféle szabályozási megoldás újragondolását is szükségessé teheti.

---

<sup>386</sup> A hírekért való fizetési hajlandóság alacsony Európa szerte, a legjobbnak mondható északi ország Norvégia esetében 30% körül van a digitális hírelőfizetés aránya a Reuters Intézet 2018-as tanulmánya szerint. NEWMAN – FLETCHER – KALOGEROPOULOS – LEVY – NIELSEN: *Reuters Institute Digital News Report 2018*. Oxford University. 94.

<sup>387</sup> POLYÁK GÁBOR – NAGY KRISZTINA: *A médiatörvények kontextusa, rendelkezései és gyakorlata*. Jura. 20. évf./ 2. sz. 127-149. o.

<sup>388</sup> SZALAY KLÁRA – POLYÁK GÁBOR (2018) i. m.

<sup>389</sup> PHILIP M. NAPOLI – ROBYN CAPLAN: *Miért ragaszkodnak a médiavállalkozások ahhoz, hogy valójában nem is médiavállalkozások, miért nincs igazuk, és miért fontos kérdés ez?* In *Medias Res*. 2018/1. 60-80. o.

## 6.4A természetjogi érv

Végezetül a DANBURY – HARGREAVES – BENTLY vezette kutatás utolsóként a természetjogi érvet tárgyalja arra alapozva, hogy egy-egy sajtótermék előállításához mennyi energiát, időt, készséget (írás, szelekció, döntés) feltételez, így e befektetésnek meg kell térülnie. Ez azonban több szempontból is aggályokat vet fel, ahogyan ezt a szerzők is jelzik. A sajtótermék alapjául vett hír, információ ugyanis az európai államok jogában nem áll szerzői jogi védelem alatt.<sup>390</sup> A magyar szerzői jogi törvény is kifejezetten kizárja a szerzői jogi védelem tárgyai közül a sajtótermékek közleményeinek alapjául szolgáló tényeket vagy napi híreket.<sup>391</sup> Sőt, a tájékoztatási célú szabad felhasználások körébe beletartoznak az időszerű tények, amelyek ezért többszörözhetők és a nyilvánosság felé kifejezetten közvetíthetők.

A befektetett pénz, idő, energia és a versenyelőny védelmében az amerikai Legfelsőbb Bíróság az *International News Service v. Associated Press* ügyben kidolgozta az ún. *hot news misappropriation* elvet, azaz a friss hírek jogellenes felhasználásának elvét.<sup>392</sup> A friss hír ilyen jellegű védelme a hírben megjelenő idő-értéket, azaz a hírt elsődlegesként közlőt, vélhetően abba a legtöbbet befektető vállalatot kívánta védelemben részesíteni a versenyben.<sup>393</sup> A híradás, hírtörténet eredményeként tulajdonjogszerű jog keletkezik, ezért annak más forrásban való felhasználása ezt a tulajdonszerű jogot sérti. Ugyanakkor az Amerikai Legfelsőbb Bíróság azt is rögzítette, hogy a hír, mint olyan nem lehet szerzői jogvédelem tárgya.<sup>394</sup>

Összefoglalva tehát megállapítható, hogy egy természetjogi, tulajdonjogra alapozott érvelés a hírek vonatkozásában még akkor is problémás lehet, ha a sajtókiadók részére szomszédos jogot alapítanak, hiszen jogi védelem tárgya nem lehet napi hír, tény, vagy közérdekű információ.

## 6.5A bevett gyakorlat, mint érv

Hírek egymástól történő átvétele, kisebb „kozmetikázással” való közzététele egyébiránt bevett gyakorlat a sajtóorgánumok között is. Igaz, napjainkban a figyelemért folytatott

---

<sup>390</sup> Berni Uniós Egyezmény az irodalmi és a művészeti művek védelméről, 2. cikk (8)

<sup>391</sup> 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról, 1. § (5) bek.

<sup>392</sup> *International News Service v. Associated Press*. 248 U.S. 215 (1918)

<sup>393</sup> RABICOFF, G. LINDSAY: *Hot News Misappropriation Doctrine: Confusion in the Internet Age and the Call for Legislative Action*. *Jurimetrics* 2012/53., 71-95. o.

[https://www.americanbar.org/content/dam/aba/publications/Jurimetrics/\\_\\_\\_\\_\\_/rabicoff.pdf](https://www.americanbar.org/content/dam/aba/publications/Jurimetrics/_____/rabicoff.pdf) [2019.05.27.]

<sup>394</sup> Az 1976-os amerikai Szerzői Jogi törvény érvénytelenítette e jogcímen való fellépés lehetőségét. A Fair use doktrína alapján azonban a felhasználás jogossága vizsgálható.

küzdelem lett ádázabb. Egy francia kutatás során JULIA CAGÉ és munkatársai<sup>395</sup> egy teljes éven át – 2013 – figyelték az egész francia digitális hírpiac működését.<sup>396</sup> A hírt legelőször megjelentető felületet, azaz a „news breaker” honlapot követően átlagosan 172 percet vett igénybe, míg valamennyi felületen megjelent ugyanaz a hír. Ám az esetek mintegy 25%-ában erre kevesebb, mint 224 másodperc, azaz kevesebb, mint 4 perc is elegendőnek bizonyult. Megfigyelték azt is, hogy a disszeminációs idő akkor a legrövidebb, ha a friss hír hírügynökségtől származik, – vélhetően a szükséges verifikáció rövidege miatt – szemben a pusztán online médiafelületről származó hír továbbadása esetében, ahol ez több időbe telik.<sup>397</sup>

CAGÉ és munkatársai egy plagizálást figyelő algoritmus segítségével azt is megállapították, hogy a tartalom mindössze 32,6 % tekinthető eredeti tartalomnak (100%-nak vették az eredeti tartalmat, azaz a témát először feldolgozó tartalmat, és ahhoz képest a szavak egyezőségét nézték a többi, később megjelenő tartalom és az eredeti tartalom vonatkozásában). Mérésekkel igazolták, hogy az eredeti tartalmat előállító média csak a közönség mintegy 33%-át ragadja meg, és ezzel párhuzamosan az eredeti tartalom előállításának gazdasági megtérülését is hasonló arányúra becsülték.

A tartalom eredetisége és a megosztások növekedése közötti korrelációt is sikerült kimutatniuk. E korreláció arra utal, hogy a felhasználók értékelik az eredeti tartalmat. Minél magasabb az új tartalom aránya, azaz minél kevésbé beszélhetünk másolt tartalomról egy hír, vagy cikk esetében, annál inkább növekszik annak az esélye, hogy ezt az új tartalmat fogják megosztani a felhasználók például a közösségi médiafelületeken. Ha a tartalom az eredeti tartalomhoz képest legalább 50%-ban újnak tekinthető az a vizsgált időszakban mintegy 39%-kal növelte a Facebook-on történő megosztások számát.<sup>398</sup> Összességében azt állapították meg, hogy az eredeti tartalom az online hírfogyasztás mintegy 54-62%-át teszi ki, azaz jóval többet, mint a relatív előállítása.<sup>399</sup>

---

<sup>395</sup> CAGÉ, JULIA – HERVÉ, NICOLAS – VIAUD, MARIE-LUCE: *The Production of Information in an Online World: Is Copy Right?* December 2017. NET Institute Working Paper. <https://ssrn.com/abstract=2672050> [2019.01.01.] vagy <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2672050> [2019.01.01.]

<sup>396</sup> Ez tehát 86 általános információkat adó francia média felületet jelent, nevezetesen: 1 hírügynökség (Agence France Presse (AFP), amely a világ 3. legnagyobb hírügynöksége az Associated Press és a Reuters után), 59 újság (35 helyi napilap, 7 nemzeti napilap, 12 nemzeti hetilap, 2 nemzeti havilap, és 3 ingyenes újság), 10 kizárólag online média felület (pl. csak online hírügynökségek), 9 televízió csatorna, valamint 7 rádióadó. Ezek minden egyes online tartalmát figyelték a 2013-as, teljes év folyamán. Így mintegy 2,5 millió dokumentumos adatbázist építettek. Egy tartalomfigyelő algoritmus segítségével figyelték a tartalom kialakulását. Figyelték az információ áramlásának sebességét is.

<sup>397</sup> CAGÉ, JULIA – HERVÉ, NICOLAS – VIAUD, MARIE-LUCE: *The commercial value of news in the internet era.* 19 June, 2017. <https://voxeu.org/article/commercial-value-news-internet-era> [2019.01.01.]

<sup>398</sup> CAGÉ, JULIA – HERVÉ, NICOLAS – VIAUD, MARIE-LUCE (Dec. 2017) i. m. 23. o.

<sup>399</sup> CAGÉ, JULIA – HERVÉ, NICOLAS – VIAUD, MARIE-LUCE (Dec. 2017) i. m. 3. o.

Vizsgálták azt is, hogy vajon a közönség mennyiben jutalmazza az eredeti tartalom előállítóit, vagyis a reputációnak milyen szerepe lehet a tartalomelőállítás eredetiségének megítélését tekintve. Kutatásaikból úgy tűnik, hogy a hírnévben, márkában rejlő erőnek a tartalom megítélésére nagy ráhatása van. A megosztásokra vonatkozó adatokat és a tartalomra való tényleges rákattintási adatokat összevetve, úgy találták, hogy a szerzői jogsértések mintegy 30-40%-a megoldódni látszik. Hangsúlyozták ugyanakkor, hogy további kutatások szükségesek a felépített márkában rejlő hatások vizsgálatára, valamint arra nézve, hogyan reagál a közönség a médiafelületek hírgyűjtő szokásaira, a hírgyűjtésbe fektetett stratégiai döntésekre.<sup>400</sup>

Mindebből ugyanakkor jól látszik, hogy a híraggregációt nagyon széles körben alkalmazzák nemcsak a szabályozással célba vett vállalatcsoportok, hanem maguk a sajtóorgánumok is. Ha azonban egy konkurens sajtótermék, híroldal vesz át tartalmat, azt lényegében saját tartalommal teszi, így nagyobb annak a valószínűsége, hogy az eredeti tartalom előállítójától közönséget vonz el, következésképpen nem növeli annak látogatottságát. Ezzel szemben, a platformon megjelenő cím illetve snippet érdeklődést keltve, valóban forgalmat irányíthat a tartalom előállítójához, igaz, ez nem feltétlenül az eredeti hírt közlő oldal lesz.

CAGÉ és munkatársai által elvégzett kutatást érdemes lenne más európai országokban is véghezvinni, ám hasonló jellegű, egy ország teljes hírpiacát átfogó, algoritmikus kutatásról jelenleg nincs tudomásunk. Egy ilyen, országos hírpiaci kutatás eredményei többet elárulhatnak a hírek nyelvi kötöttségéről is.

## **7 A szomszédos jog kiterjesztése figyelemmel az európai parlamenti módosító javaslataira**

Visszatérve immár az Európában zajló diskurzusra, az Európai Parlamentben a kijelölt Jogi ügyek bizottságán kívül további négy bizottság (ún. véleményadó bizottság) is megtárgyalta a tervezett irányelvjavaslatot.<sup>401</sup> A kijelölt bizottság 2018. június 29-én fogadta el jelentését. A plenáris vitát követően az Európai Parlament módosító javaslatainak elfogadására 2018. szeptember 12-én, Strasbourgban került sor.

---

<sup>400</sup> CAGÉ, JULIA – HERVÉ, NICOLAS – VIAUD, MARIE-LUCE (Dec. 2017) i. m. 29. o.

<sup>401</sup> Ezek a következők: ITRE: Ipar, kutatás és energiaügy; IMCO: Belső piac és fogyasztóvédelem; CULT: Kultúra és oktatás; LIBE: Állampolgári jogok, bel- és igazságügy. Az INTA: Nemzetközi kereskedelem bizottság úgy döntött, hogy nem ad véleményt.

Az uniós intézmények közötti ún. „trialógus” tárgyalások – amelyek végső célja egy kompromisszumos szöveg megalkotása, – elérhetővé tettek egy olyan szövegverziót,<sup>402</sup> amelyben az Európai Bizottság által javasolt módosításokkal párhuzamosan az Európai Parlament által javasolt és elfogadott módosító javaslatok voltak megtalálhatóak.<sup>403</sup>

Az európai parlamenti módosító javaslatok – elkerülendő a félreértéseket – például egyértelművé kívánták tenni azt a tényt, hogy a szerzői szomszédos jog a hírügynökségekre, mint sajtókiadókra is kiterjedne. Ennek megfelelően már a preambulum is tartalmaz ilyen jellegű kiegészítést, például a 31. bekezdésben. Összhangban ezzel az irányelvjavaslat 2. cikk 1. bekezdés 4. pontjában szereplő „sajtókiadvány” fogalmának meghatározásánál a meghatározásba is javasolták annak egyértelmű megfogalmazását, hogy a sajtókiadvány újságírói művek gyűjteményének *kiadók vagy hírügynökségek által rögzített* formája. További újdonságot jelentett, hogy az európai parlamenti módosító javaslat azt is szükségesnek tartotta rögzíteni mire nem vonatkozik a védelem. Így tehát kiemelte, hogy a tudományos vagy akadémiai célú időszakos kiadványok, például a tudományos folyóiratok nem állnának ilyen jellegű kiadói szomszédos jogi védelem alatt.

A parlamenti módosító javaslat szerint szükséges volna azt is rögzíteni, hogy a szerzői szomszédos jog hivatott biztosítani a digitális felhasználásokért járó méltányos és arányos javadalmazást, ám a keresőmotorban való megjelenítés önmagában nem tekinthető ilyen méltányos javadalmazásnak, még a nagyobb hozzáférés biztosítása mellett, vagy az általa generált nagyobb látogatottság fényében sem. Következésképpen a módosító javaslatok egyike ennek a megfelelő cikkben történő rögzítését is javasolta, tehát a tagállamok biztosítják azt, hogy a sajtókiadványok kiadói *méltányos és arányos javadalmazásban* részesülhessenek az információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtó szolgáltatóktól a többszörözés és a nyilvánossághoz közvetítés fejében digitális felhasználások esetében.<sup>404</sup> A méltányos és arányos javadalmazás kifejezés szövegbe iktatása azonban elég tágra szabhatta volna az értelmezés kereteit, a preambulum szövegével összeolvasva pedig azt is egyértelművé tette

---

<sup>402</sup> <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P8-TA-2018-0337+0+DOC+PDF+V0//EN> [2019.01.01.]

<sup>403</sup> <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P8-TA-2018-0337&language=HU> [2019.01.01.]

<sup>404</sup> (1) A tagállamok biztosítják a 2001/29/EK irányelv 2. cikkében és 3. cikke (2) bekezdésében meghatározott jogokat a sajtókiadványok kiadói számára, hogy méltányos és arányos javadalmazásban részesülhessenek az információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtó szolgáltatóktól a sajtókiadványaik digitális felhasználásához.

volna, hogy a méltányos és arányos javadalmazás értelmezésébe egy nulla végösszegű piaci ár – mint amilyen az elszigetelt tagállami törekvések révén kialakult – nem férhet bele.

A bizottsági javaslatban eredetileg szereplő, irreálisan hosszú, húsz éves védelmi időt a parlamenti javaslat öt évre csökkentené, és kizárná a visszamenőleges hatályú alkalmazást. Összhangban az Európai Bíróság *Reprobel*-ügyben hozott ítéletével,<sup>405</sup> a tagállamok kötelezettségét rögzítenék arra vonatkozóan, hogy biztosítsák, a szerzők megfelelő mértékben részesüljenek azokból a bevételekből, amelyeket a sajtókiadványok kiadói egy kiadvány felhasználásáért az információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtó szolgáltatóktól kapnak.<sup>406</sup> Ez azonban azt is jelentheti, hogy a bevétel nem maradhat csak a sajtókiadóknál. Mindenesetre a munkaszerződéssel létrehozott újságcikkek esetében is hozhat olyan jogi konstrukciókat, mint például az újságírók olvasottsággal arányos díjazása.

Újdonság volt továbbá, hogy a parlamenti módosító az egyik cikk kiegészítéseként létrehozta volna az uniós kötelezpéldány fogalmát és kötelezettségét, amely minden kiadvány kiadóra, nyomdáira és importőreire vonatkozott volna, amennyiben az Unióval kapcsolatos ügyekkel foglalkozó kiadványt jelentetnek meg. Az elektronikus kiadványok letéteményese az EP könyvtára lehetett volna.

A tagállami álláspontok a szerzői jog ilyen jellegű kiegészítését illetően igencsak eltérőek. Jól szemlélteti a különbségeket REDA akkori EP képviselő honlapján látható táblázat.<sup>407</sup> A tervezet legnagyobb támogatói között, nem meglepő módon, ott található Németország, Spanyolország és Franciaország. Ezzel szemben a Közép Kelet Európai országok – Bulgária kivételével – talán a nyelvi fragmentáció, a relatíve kis, ám nyelvileg behatárolt érdeklődést vonzó hírcikkek miatt is inkább elleneztek a tervezetet, vagy legalábbis szkeptikusaknak mutatkoztak egy ilyen szabályozás hatékonyságát illetően.

Szembetűnő, hogy a bizottsági szövegjavaslat uniós szinten harmonizált jogi védelemről beszél a sajtókiadványok vonatkozásában, ugyanakkor a végrehajtás tagállami szinten marad, amelynek álláspontom szerint éppen az érdekérvényesítő képesség egysége szempontjából lehet jelentősége. Ha ugyanis a végrehajtás során a tagállamok kiadói – a spanyol, illetve német minta alapján – közös jogkezelő szervezeten keresztül folytatnak ugyan

---

<sup>405</sup> Előzetes döntéshozatali eljárás, C-572/13. sz. ügy, ECLI:EU:C:2015:750; <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=171384&doclang=HU> [2022.12.12.]

<sup>406</sup> Európai Parlamenti javaslat új (4a) bekezdés.

<sup>407</sup> <https://juliareda.eu/2018/01/copyright-bulgarian-presidency/> [2019.01.01.]; <https://felixreda.eu/2018/01/copyright-bulgarian-presidency/> [2021.12.01.];

tárgyalásokat olyan óriásvállalatokkal, mint amilyen a Google, mégsem a teljes uniós híripiacot fogják reprezentálni.

A nyelvi fragmentációt és az eltérő piacok nagyságát semmilyen intézkedés nem kompenzálja a tervezetben. Másként fogalmazva, az intézkedések a tagállamokat kötik, de a Google, mint piaci szereplő dönthet úgy is, hogy akár szelektíven vonul ki egyes európai országok híripiacáról. Ennek elsősorban a kisebb nyelvi közösségek, nyelvileg determinált közép kelet európai digitális híripiacok vannak kitéve. Hátramarad ugyanakkor az uniós irányelv miatt kötelezően érvényesítendő végrehajtási rendszer, például a közös jogkezelés kiépítése, annak adminisztratív és működési költségeivel együtt. Végző soron tehát még kevesebb pénzt hagyva magára a minőségi újságírára.

A közösségi portálokon (pl. Facebook, Twitter) történő egyéni felhasználói megosztások kérdését, esetleg a kimásolt, hosszabb idézetek problémáját tekintve ugyanakkor nem kínál megoldást a tervezett kiadói szomszédos jog.

## **8 Sajtókiadók szomszédos joga a kompromisszum jegyében**

A folyamat fentebb ismertetett áttekintése jól érzékelteti azt a tényt, hogy az irányelvtervezet tárgyalása során alapvetően éppen a sajtókiadók online felhasználásokból származó bevételeinek megteremtése szempontjából jelentőséggel bíró két ponton volt szükség kompromisszumok kidolgozására.

A szabad és sokszínű sajtó nélkülözhetetlen a minőségi újságíráshoz és az információhoz való hozzáférés biztosításához. Az online elérhető sajtókiadványoknak jelentős mértékű üzleti felhasználása történik meg a hírgyűjtő portálok vagy a médiafigyelő szolgáltatások által úgy, hogy eközben nincs biztosítva a sajtókiadványok előállításához szükséges szervezeti és pénzügyi befektetések megtérülése. Éppen ezért vált szükségessé, hogy jogi úton eredményes védelmet biztosítsanak Európában a sajtókiadóknak: a sajtókiadványok információs társadalommal összefüggő szolgáltatásban való felhasználásával összefüggésben a többszörözésére és nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételére vonatkozóan a sajtókiadványok kiadóit a jövőben szomszédos jogi védelem illeti meg.

A digitális egységes piacon a szerzői jogról szóló irányelv IV. címe a szerzői jogok szempontjából jól működő piac megteremtését célzó intézkedéseket öleli fel. Ide tartozik tehát a kiadói szomszédos jog alapítása, valamint a tartalommegosztó szolgáltatásokra vonatkozó

szabályok összessége. A jól működő piac ismérve nem más, mint maga a verseny, így tehát a IV. cím maga is előre vetíti a téma egyfajta gazdasági, versenyjogi szemléletű megközelítését.

### 8.1 Amit az irányelv a sajtókiadványok védelméről tartalmaz (15. cikk)

A rendelkezés *célja*, hogy a kiadók sajtókiadványok előállítására tett erőfeszítését elismerve ösztönözze az ágazat fenntarthatóvá tételét, azaz itt is, mint általában a szomszédos jogok esetében, a jogosulti védelem indoka az a teljesítmény, amely a szerzői művek közönséghez juttatását segíti elő.

A Preambulum (55) pontja szerint a sajtókiadó *fogalmát* úgy kell értelmezni, hogy az kiterjed a sajtókiadványokat közlétező szolgáltatókra is, így például a hírügynökségekre és hírszolgáltatókra. A védelem azonban nem vonatkozik a tudományos vagy akadémiai célú időszakos kiadványokra, tudományos folyóiratokra,<sup>408</sup> továbbá olyan weboldalakra, blogokra sem, amelyeket nem egy nyereségérdekelt szolgáltató kezdeményezése, szerkesztői felelőssége és ellenőrzése mellett végeznek. Ennek megfelelően a jogszabály 2. cikk 4. pontja határozza meg a sajtókiadvány fogalmát, úgy, hogy az ott felsorolt három szempontnak egyszerre, egyben kell érvényesülnie ahhoz, hogy egy adott kiadvány sajtókiadványnak minősüljön. Így csak az a kiadvány minősül sajtókiadványnak, amely egy azonos cím alatt megjelenő időszakos kiadvány vagy rendszeresen aktualizált kiadvány, amelynek célja a nyilvánosság tájékoztatása, valamint valamely szolgáltató kezdeményezésére, szerkesztői felelőssége és ellenőrzése mellett jelenik meg, és nem tudományos vagy akadémiai céllal kiadott időszakos kiadvány. Ebbe beletartoznak például a napilapok, a heti- vagy havilapok (általános vagy szakfolyóiratok).

Összefoglalva tehát megállapítható, hogy a szomszédos jogi teljesítmény, így a szomszédos jogi védelem szempontjából kiemelt jelentőségű a kiadványok esetében a szerkesztés ténye, az ahhoz kapcsolódó szerkesztői felelősség és ellenőrzés, a kiadás rendszeressége, valamint annak célja.

Az irányelv szerint a sajtókiadvány *tetszőleges tömegtájékoztatási eszköz* lehet, azaz a jogalkotó a sajtókiadvány fogalmába beleérti az internetes sajtótermékeket is, mint amilyenek az internetes híroldalak, feltéve, hogy megfelelnek a fenti együttes szempontoknak.

---

<sup>408</sup> Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/790 irányelve (2019. április 17.) a digitális egységes piacon a szerzői és szomszédos jogokról, valamint a 96/9/EK és a 2001/29/EK irányelv módosításáról (EGT-vonatkozású szöveg); OJ L 130, 17.5.2019, 92–125; Preambulum (56)



A jogi védelem csak a valamely tagállamban letelepedett sajtókiadókat illeti meg. Így elsősorban azokra a sajtókiadókra vonatkozik, amelyek létesítő okiratában rögzített székhelye, központi ügyvezetése vagy üzleti tevékenységének fő helye valamely uniós tagállamban van.

A harmonizált jogi védelem csak az információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtó szolgáltatók általi online felhasználási módokat illeti, ezeket kívánja uniós szinten védelemben részesíteni. Éppen ezért nem érinti a nem online felhasználásokat, illetve a sajtókiadványok egyéni felhasználók általi online felhasználásait, ha az magáncélú vagy nem kereskedelmi célú felhasználás.

A sajtókiadókat megillető jogok *terjedelmét* az irányelv egy utalással oldja meg. Az információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtó szolgáltatók általi online felhasználási módokat illetően a sajtókiadókat megillető jogok terjedelme olyan kell legyen, mint a 2001/29/EK (InfoSoc) irányelvben meghatározott többszörözéshez és nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételhez fűződő jogok terjedelme. Másként fogalmazva az engedélyezési jog jogosultjai a sajtókiadók lesznek a többszörözéshez és nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételhez fűződő jogok vonatkozásában az információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtó szolgáltatók általi online felhasználási módokat illetően.

A kiadói szomszédos jog azonban *nem terjedhet ki* a hiperhivatkozások elhelyezésére. Különösen nem érintheti azt, ha az egyéni felhasználók – magáncélból vagy nem kereskedelmi célból – online linket osztanak meg egy sajtókiadványban megjelent szerzői alkotáshoz.

Ugyancsak nem terjedhet ki a védelem a közzétett puszta tényekre. Másként megfogalmazva, maga a hír továbbra sem élvez szerzői jogi védelmet, de annak kifejezése, az ehhez kapcsolódó elemzés, a beletett munka alapján születő konkrét megfogalmazás már szerzői jogi védelem alatt áll.

A sajtókiadványok információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtó szolgáltatók általi felhasználás annak *terjedelmét* illetően többféle lehet. Ennek értelmében beszélhetünk teljes (történhet az egész kiadvány felhasználása), részleges (egy-egy cikk felhasználása) vagy bizonyos részletek (például cikkből vett szavak, címek vagy bevezető sorok) felhasználásáról. Az irányelv úgy rendelkezik, hogy a sajtókiadókat megillető szomszédos jog nem vonatkozik a sajtókiadványok egyes szavainak vagy nagyon rövid részleteinek felhasználására.

Különösen érdekes kérdés, hogy ezt a tagállamok hogyan értelmezik: a szabályozás dönti el például, hogy a címet követő néhány sor, cikk töredék, az ún. snipett online

felhasználása megengedett vagy sem, vagy továbbra is egyedi mérlegeléssel, leginkább a jogalkalmazó útján dől majd el, a szerzői szomszédos jog terjedelme.

A többszörözési jog hatálya alá tartozó online felhasználási módokat tágan értelmezve abba nemcsak a speciálisan a híreket összegyűjtő hírregregátorok, portálok (pl. Google News vagy Yahoo News) tartoznak bele, hanem az általános keresések eredményeként megjelenő találati lista is. Ezen megjelenik a weblap címe, a cikk teljes címe, vagy annak egy részlete, alatta néhány szavas, vagy – mára már csak – egy mondatot tartalmazó idézet, vagy egy mondatkezdet, illetve egyre növekvő mértékben jelenik meg vizuális hírtartalom. A sajtókiadói szomszédos jog ezekre a megjelenésekre is érvényesíthető.

Külön izgalmas kérdés lehet, hogyan ítéli meg a joggyakorlat az aggregációt, mint technikát, amelyet a sajtókiadók egymással szemben alkalmaznak. A sajtókiadók egymástól átvett híreit, mint online felhasználást és az ezért járó díjazást kezelik-e, ha igen, hogyan kezelik majd a gyakorlatban.

A sajtókiadóknak nyújtott szomszédos jogi védelem elkülönül a szerzőket és egyéb jogosultakat egyébként megillető jogoktól. Másként fogalmazva ez azt jelenti, hogy nem érinti a szerzők és más jogosultak jogát a kiadványba foglalt műveik és más védelem alatt álló teljesítményük felett való rendelkezés vonatkozásában, kivéve, ha azt szerződéses megállapodás rögzíti.

A sajtókiadóknak nyújtott szomszédos jogi védelem fent leírt korlátja mellett, a 2001/29/EK irányelvben lefektetett kivételek, azaz például a szabad felhasználások, ugyancsak korlátját jelentik a szomszédos jog érvényesítésének.

Azon túl, hogy a szomszédos jog kiterjesztése a sajtókiadóknak a sajtókiadványok megjelentetésére fordított anyagi erőforrásait, illetve ezek megtérülését kívánja elősegíteni, biztosítani kell azt is, hogy a művek szerzőit megfelelő részesedés illesse abból a bevételből, amelyet a sajtókiadványok kiadói ellentételezéseként kapnak az információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtó szolgáltatóktól. Ugyanakkor az irányelv csak a „megfelelő mértékű részesedés” kritériumát fogalmazza meg, ám a továbbiakban a tagállami szabályozásra bízva mind ennek mértékét, mind az elosztás mechanizmusának kialakítását. Sőt azon tagállamok, amelyek már rendelkeznek a díjazást a szerzők és a kiadók között megosztó mechanizmussal megtarthatják azt, illetve, ha ilyen díjmegosztó rendszert nem hívtak életre, mert a díjazás kizárólag a szerzőket illeti meg, arra kötelezni őket a jövőben sem lehet.

Az irányelv *nem érinti* a jogok kezelésével és a díjazási jogokkal kapcsolatos nemzeti szabályokat. Szintén tagállami szabályozás kérdése, hogyan mentesítik a kiadókat az igényük alátámasztása tekintetében rájuk háruló terhek alól, amely például a jogérvényesítés során a bírósági ügymenetet könnyítheti meg.

A sajtókiadványok szomszédos joga a kiadástól számított *két évig él*, amely jelentős elmozdulás az eredetileg tervezett és számos kritikát kapott 20 évhez képest, és jobban megfelel az érintett – alapvetően az aktualitásuk miatt értékes – művek természetének. A kétéves időtartamot a sajtókiadvány kiadásának dátumát követő év január 1-jétől kell számítani.

Az irányelv a szabályozás egységességét megteremti azzal, hogy harmonizálja és kiterjeszti a szomszédos jogot a sajtókiadókra. Ugyanakkor a szabályozásra adott válasz a piac szereplői részéről korántsem biztos, hogy mindenben egységes növelve ezzel a kezdetben egységesnek hitt internet globális fragmentációját.

A szabad és sokszínű sajtó, a minőségi újságírói teljesítmények az állampolgárok tájékozódásának alapjául szolgálnak és hozzájárulhatnak a nyilvános vitákhoz, biztosíthatják a demokratikus működés elveit. Ez is szerepel, mint támogatni kívánt cél, a szabályozás indoklásaként.<sup>409</sup> Csakhogy a szerzői szomszédos jog kiterjesztése minden sajtókiadóra vonatkozik. Következésképpen nemcsak a minőségi újságírói teljesítményeket támogathatja, ezért a szabályozás indoka és annak módja közötti ok-okozati viszony nem tűnik egyértelműnek.

Álláspontom szerint a fentebb tárgyalt német és spanyol szabályozás olyan tagállami megoldások, amelyek – bár az irányelvet megelőzően születtek – lényegében egy-egy lehetséges módjai az irányelvben rögzített szabályok átvételének. Természetesen egyes részletkérdésekben, mint például a védelmi idő hossza, vagy az így keletkezett bevételekből, az újságírónak járó díjazás mikéntje és szabályai tekintetében szükséges az irányelvhez való igazítás.

Az anyagi kompenzáció szempontjából lényeges kiemelni azt a tényt, hogy az elfogadott irányelv nem szól egyértelműen a visszterhes megszerzés kötelezettségéről.<sup>410</sup>

---

<sup>409</sup> 2019/790 irányelv, Preambulum (54)

<sup>410</sup> A német és spanyol szabályozásról bővebben: SZALAY KLÁRA – POLYÁK GÁBOR: *Az európai szerzői jogi harmonizáció jelenlegi állása: újabb kísérlet a szomszédos jogok kiterjesztésére a sajtókiadványok kiadói számára*. Jogtudományi Közlöny 6., 2019 június; p.277–288. A német és spanyol szabályozás elemzésére vonatkozóan lásd még DELLAROCAS, C. – SUTANTO, J. – CALIN, M. – PALME, E.: *Attention Allocation in Information-rich Environments: The Case of News Aggregators*.

Következésképpen az egyes tagállamok döntésén múlhat, hogy a nulla értékű piaci árat is elfogadó szabályozást, vagy joggyakorlatot honosítanak meg.

## 8.2 Amit az irányelv az online tartalmegosztó szolgáltatásokra vonatkozóan tartalmaz (17.cikk)

A közösségi portálok (pl. Facebook, Twitter) történő egyéni felhasználói megosztások kérdését, az ott közzétett kimásolt, hosszabb idézetek problémáját a tervezett kiadói szomszédos jog nem oldja meg. Következésképpen ennek fényében az elszámolásokra tekintettel lehet különösen érdekes az irányelv 17. cikkében rejlő jogi lehetőség.

Míg a 15. cikk a sajtókiadványok versenyhelyzetének javítását célozza az olyan óriásvállalatokkal szemben, mint a Google, és az olyan híraggregáló szolgáltatásokkal szemben, mint a Google News vagy Yahoo News, a tömegeket megmozgató és – elsősorban Németországban – tiltakozásokat kiváltó cikkely végül az irányelv 17. cikke lett.

Az online tartalompiacon működéséhez mára ugyanis szervesen hozzátartoznak a felhasználók által feltöltött, szerzői jogi védelem alatt álló tartalmakat is nagy mennyiségben hozzáférhetővé tevő online tartalmegosztó szolgáltatások, például a YouTube vagy Facebook. Éppen ezért az irányelv célja, hogy a szerzői jogi jogosultak és az online tartalmegosztó szolgáltatások közötti engedélyezési gyakorlat fejlődését minden irányban előmozdítsa.

Ezek az online tartalmegosztó felületeken azonban rengeteg hír, sajtóhírré épülő tartalom, sajtókiadók által létrehozott, sőt, valójában általuk feltöltött hírtartalom is elérhető. A médiatartalom, mint összefoglaló fogalom tehát ezeket a tartalmakat is magába foglalja, és az új engedélyezési rendszerből nem kizárt, hogy a sajtókiadók, illetve az hírtartalom-előállítók is bevételre tehessenek szert.

A tartalmegosztó szolgáltatásokra vonatkozó szabályokat kifejezetten a verseny erősítése, a globális forgalomirányító vállalatok piaci súlyának ellensúlyozása érdekében alkotta meg az uniós jogalkotó. A Preambulum (62) bekezdése egyértelművé teszi, hogy az irányelv szabályainak célzottan azokra az online szolgáltatásokra kell csak kiterjedniük, amelyek jelentős szerepet játszanak az online tartalompiacon. E szolgáltatások egyik

---

<https://pubsonline.informs.org/doi/abs/10.1287/mnsc.2015.2237> [2019.08.12.]; továbbá CALZADA, JOAN – GIL, RICARD: *What do News Aggregators Do? Evidence from Google News in Spain and Germany.* [https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=2837553](https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2837553) [2019.08.12.]

legfontosabb célja a szerzői jogi védelem alatt álló tartalmak nagy mennyiségű tárolása, illetve annak a lehetőségnek a megteremtése, hogy a felhasználók az ilyen tartalmakat feltölthessék és megoszthassák. Másfelől e szolgáltatók célja a közvetlen vagy közvetett haszonszerzés, ezért a szélesebb közönség kiszolgálása érdekében a tartalmakat összerendezik és promotálják, például kategorizálással vagy célzott promóció alkalmazásával. Ennek értelmében tehát azon online tartalommegosztó szolgáltatók tartoznak az irányelv hatálya alá, amelyek szerzői jogi védelem alatt álló tartalmak nyereségszerzési céllal történő összerendezésére és promotálására irányulnak<sup>411</sup>.

Ugyancsak a fogalom meghatározásnál tér ki az irányelv azokra a szolgáltatókra, amelyek *nem minősülnek* online tartalommegosztó szolgáltatóknak. Ilyenek a nonprofit online enciklopédiák, a nonprofit oktatási és tudományos adatbázisok, a nyílt forráskódú számítógépi programokat fejlesztő, illetve azokat megosztó platformok, az online piacterek és a vállalkozások közötti felhőalapú szolgáltatások, azok a felhőalapú szolgáltatások, amelyekre felhasználók saját használatukra töltenek fel tartalmakat, valamint az elektronikus hírközlési szolgáltatások<sup>412</sup> nyújtói.

Az irányelv egyértelművé teszi, hogy a tevékenység jellege, a haszonszerzési cél és az ezt elősegítő rendszerezés révén az online tartalommegosztó szolgáltatók a műveket és más védelem alatt álló teljesítményeket a nyilvánossághoz közvetítik, vagy a nyilvánosság számára hozzáférhetővé teszik. Következésképpen a jogosultaktól engedélyt kell beszerezniük műveik felhasználásáért, és nem érvényesülhet a 2000/31/EK irányelvben megnevezett<sup>413</sup> tárhelyszolgáltatásra vonatkozó kivétel a felelősség alól. A jogosulti engedély például felhasználási szerződés megkötése révén szerezhető meg.

A versenyjog inspirálta, a versenyszabályok felől közelítő szabályozás a tartalommegosztó szolgáltatókra azok piaci helyzete alapján csak a jelentősebb piaci súlyú szolgáltatókra telepít kötelezettséget. E szolgáltatókat kötelezi, hogy a szolgáltatásuk felhasználásával megosztott, közzétett médiatartalmak szerzői jogi jogosultjaitól felhasználási engedélyt szerezzenek. Az online tartalommegosztó szolgáltató által megszerzett *felhasználási engedélyeknek ki kell terjedniük* a tartalommegosztó szolgáltatást igénybe vevők

---

<sup>411</sup> 2019/790 irányelv, 2. cikk 6. pont

<sup>412</sup> Európai Elektronikus Hírközlési Kódex létrehozásáról szóló (EU) 2018/1972 európai parlamenti és tanácsi irányelv (2018. december 11.) értelmében vett elektronikus hírközlési szolgáltatások

<sup>413</sup> Az Európai Parlament és a Tanács 2000/31/EK irányelve (2000. június 8.) a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól (Elektronikus kereskedelemről szóló irányelv), 14. cikk (1)

cselekményeire is, akkor is, ha ezek az igénybe vevők nem kereskedelmi célból járnak el, azaz például ha magánszemély nem haszonszerzési céllal, bevételt nem termelve oszt meg tartalma(ka)t; vagy ha az igénybe vevő tevékenysége nem termel jelentős bevételt.

Ha ilyen *felhasználási engedélyt* az online tartalommegosztó szolgáltatások *nem szereztek be*, és egy igénybe vevő mégis szerzői védelem alatt álló tartalmat osztott meg, azért az online tartalommegosztó szolgáltató tartozik elsődleges felelősséggel. Csak akkor mentesülhet a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy minden tőle telhetőt megtett az engedély megszerzése érdekében, és a szakmai gondosság magas szintű ágazati normáinak megfelelően elérhetetlenné tette azon műveket, amelyekről a jogosultak őt, mint szolgáltatót megfelelően informálták. Továbbá lényeges az is, hogy a jogosultak jelzését, azaz az indokolt értesítés kézhezvételét követően haladéktalanul intézkedik a szolgáltató a tartalom hozzáférhetetlenné tételéről, vagy annak eltávolításáról, illetve jövőbeni feltöltésének megakadályozásáról.

Több tényezőt figyelembe véve és az arányosságra is tekintettel kell lenni annak vizsgálata során, hogy engedély hiányában az online tartalommegosztó szolgáltatások eleget tettek-e a fent leírt kötelezettségeiknek. Ilyen tényezők a szolgáltatás típusa, közönsége és mérete, a szolgáltatást igénybe vevők által feltöltött művek típusa, a különböző tartalmak hozzáférhetőségét megakadályozó meglévő eszközök technikai állásának alakulása, valamint ezek költsége.

A jogsértések megelőzése és az irányelvben foglalt rendelkezés az online tartalommegosztó szolgáltatók felelősségének limitálása szempontjából ösztönzőleg hathat a minél szélesebb körben alkalmazott előzetes, automatikus szűrés eszközeinek fejlesztésére.<sup>414</sup> A nagyobb online tartalommegosztó szolgáltatók, mint például a Facebook vagy a YouTube, az eddigiekben is alkalmaztak technikai alapon működő ún. tartalomszűrőket (*upload filter*), amelyek célja, hogy bizonyos típusú tartalmakra (pl. kiskorúak számára káros, vagy fegyverkészítéssel kapcsolatos tartalmak) előzetesen szűrjön, azok feltöltését megakadályozza. Ezen tartalomszűrők további fejlesztése, hatékonyabbá tétele egy költséghatékonyság-elemzés eredményeképpen olcsóbbnak bizonyulhat az online tartalommegosztó szolgáltatók számára, és – vélhetően – jobban elkerülhető vele a jogszabálysértés, mint egy kevésbé ismert szerzői jogi jogosult felkutatásába, a megkötendő felhasználási szerződés megtárgyalásába fektetett idő és energia. A nagyvállalatok válasza ebben a vonatkozásban is lehet szelektív. Bizonyos,

---

<sup>414</sup> További kutatási kérdéseket vet fel, hogy milyen hatásokkal kell számolnunk, ha a szabályozás iránya a technológiai irányítás felé megy el, mint ahogyan ez a példa is ezt illusztrálhatja. Lásd erről bővebben például BROWNSWORD, ROGER: *Law, Technology and Society- Re-imagining the Regulatory Environment*. Routledge, 2019.

nagyobb erőt képviselő szerzői jogi jogosultakkal kénytelenek lesznek majd felhasználási szerződést kötni, míg mások esetében nem, végső soron így csökkentve a tartalomkínálatot, vagy így elbillentve a tartalomkínálatot a nagyobb tartalomszolgáltatók javára. Így a szabályozás összességében a verseny ellen hathat, hiszen potenciálisan csak olyan vállalat veheti majd fel a versenyt ezekkel a piacon jelenleg kvázi-monopolhelyzetben lévő szolgáltatókkal és szolgáltatásokkal, amely van olyan tőkeerős, hogy hasonló technológiát tudjon kifejleszteni vagy beszerezni, illetve képes a szerzői jogi jogosultakkal kötött felhasználói szerződésekért cserébe megfelelő árat fizetni.

Jelenleg tartalom túlkínálat van. Az ésszerű tartalomszűrés tehát önmagában, a jogsértő tartalmaknak, mint „zajnak” a kiszűrésével, lehet akár stimuláló hatású a valóban eredeti tartalmat előállítók számára, akik így szélesebb közönséghez érhetnek el.

A versenyfeltételek javítása érdekében, a kis forgalommal és kis közönséggel induló, új vállalkozások helyzetének javítására, valamint új üzleti modellek kidolgozása céljából a fenti szigorú szabályok alóli kivételeket állapít meg az irányelv. A kevesebb, mint 3 éve szolgáltatást nyújtó új online tartalommegosztó szolgáltatóknak, amelyek éves forgalma<sup>415</sup> nem éri el a 10 millió eurót, és az egyedi látogatók átlagos havi száma az Unióban nem haladja meg az 5 millió főt, csak az engedély megszerzése érdekében kell minden tőlük telhetőt megtenniük. Ez azonban nem befolyásolja a jog szerint rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőségeket, így például a nemzeti bíróságok vagy közigazgatási hatóságok jogsértéstől eltöltő határozatainak meghozatalát. Ha pedig e szolgáltatók egyedi látogatóinak havi átlagos száma az Unióban az előző naptári év alapján számítva meghaladja az 5 millió főt, akkor még azt is bizonyítaniuk kell az online tartalomszolgáltatóknak, hogy mindent megtettek a nem engedélyezett művek elérhetőségének megakadályozására. Három évvel az Unióban való első online elérhetővé válást követően azonban az új online tartalommegosztó szolgáltatóknak nyújtott kedvezményes elbírálást meg kell szüntetni. Ki kell zárni továbbá a kedvezményekből az újonnan létrehozott vagy új néven nyújtott olyan szolgáltatásokat is, amelyek már létező online tartalommegosztó szolgáltató tevékenységét folytatják.

Az online tartalommegosztó szolgáltatók különböző intézkedéseit a jogosultak számára átláthatóvá kell tenni, különösen azokat, amelyek a jogosultakkal kapcsolatos együttműködésre kihatnak, így tehát például azokat az intézkedéseket, mechanizmusokat, amelyeket az online

---

<sup>415</sup> A 2003/361/EK bizottsági ajánlással összhangban kiszámított éves forgalom értéke

tartalommegosztó szolgáltatók engedély hiányában alkalmaznak.<sup>416</sup> Ez nem jelentheti azt, hogy az online tartalommegosztó szolgáltatók részletes és egyedi tájékoztatást lennének kötelesek nyújtani a jogosult minden egyes azonosított művéről, illetve annak felhasználásáról, kivéve, ha ez a követelmény a felhasználói szerződés részét képezi. Az online tartalommegosztó szolgáltatók és a jogosultak között létrejövő felhasználói szerződések ugyanis konkrét rendelkezéseket tartalmazhatnak a jogosultnak nyújtandó tájékoztatásra vonatkozóan.

Az irányelv külön kiemeli, hogy az online tartalommegosztó szolgáltató és a szerzői jogi jogosult közötti együttműködésnek vannak *korlátai*.<sup>417</sup> Ezeket a kivételeket és korlátokat az irányelv felsorolja; ilyen az idézés, a kritika, az ismertetés, a karikatúra, a paródia vagy az utáncat készítésének céljára történő felhasználások.

A viták tisztázására hatékony és gyors panasztételi és jogorvoslati mechanizmust kell az online tartalommegosztó szolgáltatóknak életre hívniuk. Ezek felülvizsgálata csak emberi munkaerő bevonásával végezhető. Törekedni kell arra, hogy a felhasználók, azaz a szolgáltatást igénybe vevők számára elsősorban peren kívüli jogorvoslati mechanizmusok álljanak rendelkezésre, de lehetővé kell tenni, hogy a jogosultak a szerzői jogi és szomszédos jogi kivételek és korlátozások elbírálása céljából bírósághoz vagy más illetékes hatósághoz fordulhassanak.

Az Európai Bizottság segíteni kívánja e szabályok alkalmazását azzal is, hogy iránymutatást ad ki az online tartalommegosztó szolgáltatásokra vonatkozó 17. cikk végrehajtására.

## **9 Az irányelv hivatkozott cikkeinek implementációja és eddigi eredményei**

### **9.1 Az irányelv sajtókiadókra vonatkozó szabályainak átültetése: az első, francia szabályozás és annak utóélete**

Az irányelv elfogadását követően az Európai Unió tagállamai között elsőként Franciaország ültette át nemzeti jogába az irányelv sajtókiadókra vonatkozó szomszédos jogi szabályait, amelyek 2019. október 24-ével hatályosak.<sup>418</sup> A Google gyors és határozott reakciójában kijelentette, hogy nem fizet a francia sajtókiadóknak tartalmaik keresőmotorban

---

<sup>416</sup> Például, hogyan kell a megfelelően indokolt értesítéseket eljuttatni, milyen ágazati normáknak megfelelő védelmet alkalmaznak a jogosulti tartalmakat illetően.

<sup>417</sup> 2019/790 irányelv, 17. cikk (7)

<sup>418</sup> *Tout comprendre au droit voisin, au centre du contentieux entre Google et les médias*. Le Monde, 2019. október 23. [https://www.lemonde.fr/pixels/article/2019/10/23/qu-est-ce-que-le-droit-voisin-au-centre-d-un-conflit-entre-les-medias-et-google\\_6016644\\_4408996.html](https://www.lemonde.fr/pixels/article/2019/10/23/qu-est-ce-que-le-droit-voisin-au-centre-d-un-conflit-entre-les-medias-et-google_6016644_4408996.html) [2022.12.12.]



való bemutatásáért, inkább változtat a keresési eredmény megjelenítésén. Másként fogalmazva, a sajtócikkre mutató linken kívül töröl minden tartalmi vonatkozású hivatkozást, például a címet, a kivonatot, valamint a fényképeket és videókat, hacsak a sajtókiadók a cikkek metaadataikban nem helyeznek el olyan azonosítókat, amelyek a keresőmotorral kommunikálva jelzik, hogy a tartalom mely részei szabadon elérhetőek.

Az elfogadott francia szabályozás értelmében a szellemi tulajdonjogokról szóló törvénykönyv I részének második könyve egy új (VIII.) fejezettel bővül (L.218.), amely a sajtókiadók és sajtóügynökségek jogai címet viseli és a szerzői joggal szomszédos jogok fejezet részeként kerül bővítésre. A szerzői joggal szomszédos jogokra vonatkozó általános szabályokat az L.211-1.- L.211-7. cikkek tartalmazzák.

A francia törvény L.218-1. cikke, összhangban az irányelv 2. cikk 4. pontjában megadott definícióval a sajtókiadvány fogalmát iktatja törvénybe. Ennek második bekezdése pedig az irányelv Preambulum (55) pontjával összhangban kizárja azokat az időszakos kiadványokat, amelyek tudományos célú publikációk. E cikk II. és III. pontjai visszautaló jelleggel hivatkoznak azokra a már meglévő nemzeti jogszabályokban lefektetett fogalmakra, mint amilyen a „hírügynökség” és a „szerkesztő”. Ezeket az ott lefektetett definíció szerint kell értelmezni. Végül a IV. pont szerint a törvény hatálya kiterjed az Európai Unió valamely tagállamának területén letelepedett sajtókiadókra és hírügynökségekre.

A sajtókiadó vagy a hírügynökség engedélyére a sokszorosítást vagy nyilvánossághoz közvetítést megelőzően kell megszerezni részleges vagy teljes felhasználás esetén. A törvény felhatalmazza a sajtókiadókat illetve a hírügynökségeket, hogy jogaik érvényesítésére közös jogkezelő szervezetet bízzanak meg.

Az L.218-4. cikk kimondja, hogy a sajtókiadókat megillető díjazás alapja bármely, közvetett vagy közvetlen felhasználásból származó bevétel, vagy ennek hiányában, a felhasználások ellenértékét átalányalapon kell megállapítani. Ennek megállapításához irányadó szempontokat<sup>419</sup> is felvázol a törvény, így például figyelembe kell venni a kiadók és a hírügynökségek emberi, anyagi és pénzügyi befektetéseinek mértékét, a sajtókiadványok hozzájárulását a politikai és általános tájékoztatáshoz, valamint a sajtókiadványok szerepét az online kommunikációs szolgáltatások számára.

---

<sup>419</sup> Az ármegállapítás során alkalmazandó szempontokat a francia szabályozás részletesen ismerteti, hasonlóan az Ausztrál Verseny- és Fogyasztóvédelmi Hatóság által kidolgozott kötelező magatartási törvényben leírtakkal.

Az átláthatóság, mint működési kritérium megjelenik a szomszédos jogok vonatkozásában is, a törvény L.218-4. utolsó bekezdése konkrét tájékoztatási kötelezettséget ír elő, azaz a nyilvánossághoz közvetítést végző szolgáltatók kötelesek a sajtókiadók és hírügynökségek rendelkezésére bocsátani a sajtókiadványok felhasználásával kapcsolatos valamennyi információt, valamint minden olyan információt, amely e cikk első bekezdésében említett díjazás átlátható értékeléséhez és annak elosztásához szükséges.

A fenti cikk alapján keletkezett bevétel megfelelő és méltányos része az újságírók illetve egyéb szerzők ill. ennek részletes szabályairól a kollektív szerződésben, a munkaszerződésben vagy szakmai szervezetek megállapodása alapján kell rendelkezni, attól is függően, hogy az újságírói teljesítményt milyen jogviszonyban hozták létre. Amennyiben a feleknek erre nézve megállapodást hat hónapon belül nem sikerül kötniük, a törvény egy Bizottság felállítását helyezi kilátásba. E Bizottság működését rendelet szabályozza.

A Google egy jogdíjmentes engedélyezési programot kívánt bevezetni,<sup>420</sup> amelyet az olvasóközönség elvesztésétől tartva a sajtókiadók kezdetben elfogadtak és tartalmaik online felhasználását ingyenesen lehetővé tették. A Google mellett hasonlóan reagáltak más nagy platformok is, mint például a Bing, a Qwant, a Lilo valamint a Facebook. Ezzel párhuzamosan ugyanakkor versenyhatósági eljárást kezdeményeztek a nagyvállalat ellen erőfölénnyel való visszaélésre hivatkozva. A francia versenyhatóság 500 millió euróra bírságolta az amerikai technológiai óriáscéget, amiért az nem tartotta be a hozott ideiglenes intézkedéseket. Ennek értelmében a Google-nek „jóhiszeműen” tárgyalnia kellett volna a sajtóipar képviselőivel a felhasználási jogdíjakról.

Ez a versenyhatósági bírsággal megerősített tárgyalási kötelezettség végül 2021-ben eredményre vezetett Franciaországban. Az Alliance de la Presse d'Information Générale (APIG) és a Google France közös nyilatkozatban<sup>421</sup> jelentették be megállapodásukat az online sajtókiadványok felhasználásáért fizetendő kompenzációt illetően.

A keretmegállapodás következtében a Google az APIG tagságába tartozó IPG tanúsítvánnyal rendelkező kiadókkal egyedi licencszerződésekről fog tovább tárgyalni. A megállapodások célja, hogy a Google által nemrégiben kidolgozott ún. „News Showcase” hír-

---

<sup>420</sup> *Google refuses to pay publishers in France*. 2019. szeptember 25. <https://www.politico.eu/article/licensing-agreements-with-press-publishers-france-google/> [2021.12.12.]

<sup>421</sup> *L'Alliance de la Presse d'Information Générale et Google France signent un accord relatif à l'utilisation des publications de presse en ligne*. 2021. január 21. <https://blog.google/intl/fr-fr/nouveautes-produits/explorez-obtenez-des-reponses/apig-google/> [2022.12.12.]; *'Neighbouring rights': Google agrees new deal to pay French publishers for news content*. AFP 2022. március 3. <https://www.euronews.com/2022/03/03/neighbouring-rights-google-agrees-new-deal-to-pay-french-publishers-for-news-content;>

licenz programkonstrukcióban<sup>422</sup> a megállapodásban résztvevő kiadók tartalmi elérhetőek legyenek az olvasók számára. A licencmegállapodásokban szereplő díjazás, – amelynek mértékéről semmilyen adat nem érhető el, hiszen magánjogi szerződések megkötéséről van szó a felek között, – olyan kritériumokon alapul, mint a kiadó hozzájárulása a politikai és általános tájékoztatáshoz, a közzétett anyagok napi mennyisége, valamint a felület havi látogatottsága, forgalma. A tárgyalások eredményeként néhány napilappal, köztük a Le Monde és a Le Figaroval a Google egyezsége jutott.

## 9.2 A sajtókiadókra vonatkozó szabályok átültetése néhány más tagállamban

Az implementáció határidejeként kijelölt 2021. június 7.-éig kevés tagállamnak sikerült az irányelv egyes szabályainak maradéktalan átültetése. Több tagállam választotta a legegyszerűbb utat, azaz az irányelv szövegének szó szerinti átvételét a sajtókiadókra vonatkozó szabályok tekintetében. Ezek jellemzően a nagy nyelvi hírpiacoktól erősen függő, önmagukban kis hírpiaccal rendelkező tagállamok, mint Ciprus, Észtország vagy Luxembourg.

ULA FURGAL tanulmányában<sup>423</sup> megállapítja, hogy az átültetés során a tagállamok nagyrészt érintetlenül vették át a sajtótermék fogalmi meghatározását. Kiemeli, hogy a tagállami átültetések nem vizsgálják tovább, hogy mit jelent a gyakorlatban a „kezdeményezés, a szerkesztői felelősség és az ellenőrzés”, valamint az a követelmény, hogy a védett gyűjtemények főként irodalmi művekből állnak. Ennek azonban vélhetően két oka is van; egyrészt, minden további pontosítás túl erős jogi megkötést jelentene egy gyorsan változó műszaki környezetben, amelynek hatásai valójában jelenleg felmérhetetlenek. Másrészt valószínű, hogy az olyan fogalmak, mint például a szerkesztői felelősség, vagy ellenőrzés egységes nemzeti értelmezése vagy adott, vagy alacsonyabb jogszabályi szinteken, vagy a gyakorlatban rendelkezésre áll, a jövőben felmerülő kérdések tekintetében pedig éppen így enged teret a bírói értelmezésnek. Az irányelv lényege éppen abban rejlik, hogy azt annak céljára figyelemmel vegyék át a tagállamok, de a lehető legnagyobb szabadságot biztosítva a jogi eszközök tekintetében.

---

<sup>422</sup> A programot 2020-ban a CDSM irányelvre válaszként dolgozta ki a Google. Ennek keretében az elkövetkezendő három évben több, mint 1 milliárd dollárt tervez a kiadóknak fizetni a hírlicenckért cserébe. A Google 2021 január végéig közel 450 kiadvánnyal kötött megállapodást tucatnyi országban, amelyek többsége helyi és regionális kiadvány. ZIADY, HANNA: *Google agrees to pay French publishers for news*. CNN Business 2021. január 21.; <https://edition.cnn.com/2021/01/21/tech/google-pays-french-publishers/index.html> [2022.12.12.]

<sup>423</sup> FURGAL, ULA: *The EU press publishers' right: where do Member States stand?* Journal of Intellectual Property Law and Practice, 2021. 16/8. 887-893.

Egyes szerzők<sup>424</sup> a sajtókiadvány fogalmának átültetése körül vetnek fel értelmezési problémákat. Ennek oka éppen az, hogy eltérő lehet az egyes tagállamok értelmezése erről a már jogukban esetleg létező fogalomról. Az irányelv ugyanakkor keveset mond arról, hogyan kellene értelmezni az újságírói művek és az irodalmi művek arányát ahhoz, hogy például egy gyűjtemény sajtókiadványnak minősülhessen.

Az átvétel során a tagállamoknak lehetőségük van arra, hogy kihasználják az irányelv adta keretek közötti értelmezési szabadságukat. Erre lehetőséget biztosítana például annak pontos és részletes meghatározása, hogy mit zárjanak ki a jog hatálya alól, azaz például a „nagyon rövid kivonat” tartalmi értelmezése.<sup>425</sup> Ugyancsak lehetőség lenne a szerzőket megillető „bevétel megfelelő részére” vonatkozó kivételek és korlátozások felsorolására, illetve arra vonatkozó útmutatásra, hogy azt hogyan kell számukra kifizetni.

Hollandia az elsők között terjesztett be olyan törvényjavaslatot, amely a teljes irányelv átültetését célozta. Az ezt kísérő indokolás célként jelöli meg azt is, hogy a jogosultak egyenlő feltételek mellett tárgyalhassanak a védett előadásaik terjesztőivel mind a feltételek, mind az ár vonatkozásában, és különös tekintettel a terjesztés új módjaira is.<sup>426</sup> A holland törvény egy külön bekezdésben, tételesen rendelkezik azokról a felhasználásokról, amelyekre a hozzájárulás megadására vonatkozó kizárólagos jog nem vonatkozik, mint például az egyes felhasználók általi magán- vagy nem kereskedelmi célú felhasználás, a hiperhivatkozás, az egyes szavak vagy nagyon rövid részletek felhasználása, valamint az olyan művek felhasználása, amelyek oltalma már lejárt.<sup>427</sup> Ez a megoldás eltér a francia szabályozási megoldástól, ahol a hiperhivatkozások és a nagyon rövid kivonatok kizárása kivétel formájában került átültetésre, és mint ilyen, az általános rendelkezések közé került.<sup>428</sup> A magán- vagy nem kereskedelmi célú

---

<sup>424</sup> CZARNY-DROŹDZEJKO, ELŹBIETA: *The Subject-Matter of Press Publishers’ Related Rights Under Directive 2019/790 on Copyright and Related Rights in the Digital Single Market*. IIC 51, 624–641 (2020). <https://doi.org/10.1007/s40319-020-00933-y> [2022.12.12.]

<sup>425</sup> Erre vonatkozóan lásd továbbá RENDAS, TITO: *Taking freedom of information seriously: the ‘very short extracts’ limitation in Article 15 CDSM Directive and how not to implement it*. 2022. március 30 és 31. <https://copyrightblog.kluweriplaw.com/2022/03/30/taking-freedom-of-information-seriously-the-very-short-extracts-limitation-in-article-15-cdsm-directive-and-how-not-to-implement-it-part-1/> és <https://copyrightblog.kluweriplaw.com/2022/03/31/taking-freedom-of-information-seriously-the-very-short-extracts-limitation-in-article-15-cdsm-directive-and-how-not-to-implement-it-part-2/> [2022.12.12.]

<sup>426</sup> [https://zoek.officielebekendmakingen.nl.translate.google.com/kst-35454-3.html?x\\_tr\\_sl=auto&x\\_tr\\_tl=en&x\\_tr\\_hl=hu](https://zoek.officielebekendmakingen.nl.translate.google.com/kst-35454-3.html?x_tr_sl=auto&x_tr_tl=en&x_tr_hl=hu) [2022.12.12.]

<sup>427</sup> <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2020-558.html> [2022.12.12.]

<sup>428</sup> [Article L211-3-1 Creation LAW n°2019-775 of July 24, 2019 - art. 2](#). Beneficiaries of the rights provided for in Article L. 218-2 may not prohibit: 1° Hyperlinking; 2° The use of isolated words or very short extracts from a press publication. This exception cannot affect the effectiveness of the rights granted under the same article L. 218-2. This effectiveness is particularly affected when the use of very short extracts replaces the press publication itself or exempts the reader from referring to it. <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGIARTI000038835794/2019-10-24> [2022.12.12.]

felhasználás, illetve az olyan művek felhasználása, amelyek oltalma már lejárt, azonban egyáltalán nem szerepelnek a francia törvényi rendelkezések között.

REMY CHAVANNES azt is kiemeli,<sup>429</sup> hogyan változott a miniatűr képek („thumbnail”) jogi megítélése a holland konzultáció következtében. A konzultációs tervezet még úgy rendelkezett, hogy a „nagyon rövid kivonatok” tartalmazhatnak miniatűr képeket. Ezzel szemben a végleges törvényváltozat azt mondja ki, hogy a miniatűr képek idézetnek minősülhetnek, ilyen esetben pedig engedélyezettek. Ez tehát értelmezhető úgy, hogy a miniatűr nem lehet a „nagyon rövid kivonat” része, és – csak ha minden feltétel teljesül – akkor tekinthető megengedett idézetnek. Így a miniatűr képek nem kerülnek ki a kiadók jogának hatálya alól azzal, hogy azok „nagyon rövid kivonatoknak” minősülnek. Az, hogy vajon ez az értelmezés a „nagyon rövid kivonat” megszorító értelmezésének tekinthető-e, egy esetleges bírósági eljárásban lehet majd vizsgálható.

A magyar törvényi átültetés elemzését BARANYI RÓBERT és ÚJHELYI DÁVID egy közös tanulmányukban<sup>430</sup> elvégezte. Kiemelik, hogy az új szomszédos jog jellegében az előadóművészi vagy filmelőállítói jogokhoz hasonló szomszédos jogot keletkezett. Ám álláspontom szerint gyengébb annál, mivel kizárólag online környezetben megvalósuló felhasználások esetében ad kizárólagos jogokat a jogosultaknak. Abból a szempontból is gyengébb jognak tekinthető, hogy a sajtókiadvány kiadóját – szemben a többi szomszédos jogi jogosulttal – törvény kötelezi arra, hogy megfelelő mértékű részesedést biztosítson a sajtókiadványban megjelent művek szerzői részére. A magyar szabályozás, a francia megoldáshoz hasonlóan, kivételként szabályozza a sajtókiadványra mutató hiperhivatkozást, az egyes szavak vagy nagyon rövid részletek felhasználását, vagy a sajtókiadvány egyéni felhasználó általi magáncélú vagy nem kereskedelmi célú felhasználásait. A szabályozás hazánkban is hallgat a „nagyon rövid részlet” egyes kritériumairól.<sup>431</sup>

---

<sup>429</sup> CHAVANNES, REMY: *The Dutch DSM copyright transposition bill: safety first (up to a point)*.

<https://copyrightblog.kluweriplaw.com/2020/06/11/the-dutch-dsm-copyright-transposition-bill-safety-first-up-to-a-point-part-1/> [2021.12.12.]

<sup>430</sup> BARANYI RÓBERT – ÚJHELYI DÁVID: *A digitális szerzői jogi szabályozás legújabb lépcsője – a CDSM irányelv átültetésének háttere és eredményei*. Fontes Iuris. 2021/3. 36-45.o.

<sup>431</sup> Magyarországon eddig két kiadó hozta nyilvánosságra, hogy egyéni megállapodást kötött a Google-lel: az Indamedia, valamint a Media1 médiapiaci szakportál. hvg.hu 2022. június 11. FÜLÖP ISTVÁN: *Nehezen tudnak fellépni a magyar kiadók a Google-lal szemben*.

Bár a PhD dolgozatomat 2022 decemberében lezártam, mégis szükségesnek tartom megjegyezni, hogy 2023. januári sajtóhírek szólnak arról, hogy a Repropress a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalától kapott közizgatási határozat alapján, mint reprezentatív közös jogkezelő szervezet, kiterjesztett hatállyal végezheti tevékenységét annak érdekében, hogy méltányos díjazásban részesüljenek a sajtókiadók az általuk előállított médiatartalmak digitális platformokon történő terjesztéséért. A díjszabással kapcsolatos tárgyalások eredményeként létrejövő tarifákat az igazságügyért felelős miniszter hagyja majd jóvá. Hvg.hu 2023. január 24.

A szakirodalom<sup>432</sup> az olasz törvényi átültetés egyes elemeit, mint egyedi megoldást emeli ki. Így elsősorban például azt a szűkítő meghatározást, amely a „nagyon rövid részlet” jogi értékelését kíséri. A törvény szerint<sup>433</sup> ugyanis a jogvédelem körén kívül esik az a nagyon rövid részlet, vagy kivonat, amely nem szünteti meg a teljes sajtócikk áttekintésének szükségességét. Ez a fajta meghatározás hasonlít a francia megoldásra, ahol szintén szerepel az a kitétel, hogy a nagyon rövid kivonat nem lehet alkalmas arra, hogy magát a sajtókiadványt helyettesítse, és nem mentesítheti az olvasókat a hivatkozás alól sem. A törvény egy úgynevezett tárgyalási kötelezettséget is tartalmaz, mintegy tanulva a francia szabályozás jogérvényesítését övező nehézségekből. Ezzel párhuzamosan felhatalmazást ad az olasz Kommunikációs Hivatalnak (AGCOM), hogy a felek közötti megállapodás hiányában a méltányos kompenzáció összegét meghatározza.

CHRISTINA ANGELOPOULOS cikkében<sup>434</sup> a nemzeti szakértők megjegyzéseit feldolgozva, kiemel néhány, az irányelv tagállami átültetései szempontjából problémás jelenséget, illetve tesz összegző megállapítást. Ezek egyike például az, hogy az engedélyhez nem kötött „rövid részlet” felhasználásának értelmezése során egyetlen tagállam sem döntött a pusztán mennyiségi meghatározás mellett, amely a másolt karakterek vagy szavak számán alapulna.

Megjegyzni azt is, hogy a 15. cikk (1) bekezdése, amely a sajtókiadók számára a kiadványaik online felhasználására vonatkozó többszörözési és hozzáférhetővé tételi jogokat biztosítja az egyes tagállamokban más tartalmat hordozhat. Franciaország szövegszerűen az „online felhasználást” a „digitális formátumban történő felhasználással” helyettesíti, míg Olaszország a „nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételen” túl a „nyilvánossághoz közvetítésre” is kiterjeszti a védelmet. Úgy tűnik tehát, hogy a nemzeti fogalom meghatározások adott esetben eltérnek a megfelelő uniós fogalmaktól. Ez pedig eredményezheti azt is, hogy egyes tagállamokban a nemzeti jogalkalmazás kiterjedhet az online rádiózásra vagy a streaming szolgáltatásokra is.

---

<sup>432</sup> PAPAGEORGIU, IOANNIS: *The European Union Digital Single Market – Challenges and Impact for the EU Neighbourhood States*. researchgate.net; KOWALA, MICHALINA: *Italian variations on the press publishers' related right's theme*. 2022. január 27. <https://www.law.kuleuven.be/citip/blog/italian-variations-on-the-press-publishers-related-rights-theme/> [2022.12.12.]

<sup>433</sup> <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2021/11/27/21G00192/sg> [2022.12.12.]

<sup>434</sup> ANGELOPOULOS, CHRISTINA: *Comparative Report on the National Implementations of Articles 15 & 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market*. 2022. november 29. <https://copyrightblog.kluweriplaw.com/2022/11/29/comparative-report-on-the-national-implementations-of-articles-15-17-of-the-directive-on-copyright-in-the-digital-single-market-part-1/> és 2022. december 1. <https://copyrightblog.kluweriplaw.com/2022/12/01/comparative-report-on-the-national-implementations-of-articles-15-17-of-the-directive-on-copyright-in-the-digital-single-market-part-2/>

### 9.3 Érintőlegesen a 17. cikkről

Az Európai Bizottság 2019 őszétől több, érdekelt felek közötti párbeszédet szervezett Brüsszelben,<sup>435</sup> szakmai, érdekképviseleti szervezetek, valamint tagállami megfigyelők részvételével, azzal a céllal, hogy jó gyakorlatokat, megoldásokat oszthassanak meg a felek egymással, valamint az esetleges aggodalmaikat is felvethessék a 17. cikk végrehajtása kapcsán.<sup>436</sup> Az első két meghallgatás során az egyes szektorok (először a zene, játék és szoftveripar, majd 2019 novemberében az audiovizuális, sport, kép, print és a hírágazat) képviselői kaptak felszólalási lehetőséget, de a felhasználók érdekeit képviselő csoportok is felszólalhattak.

A konzultációk videó- és hanganyagának áttekintése során gyorsan kirajzolódik az a tény, hogy az egyes jogtulajdonosokat képviselő szektorok érdekei erősen különböznek egymástól. Ami az üzleti érdekeiket illeti, a két ellentétes pólust egyfelől a zeneipar, másfelől az audiovizuális ágazat képviseli. Míg a zeneipart képviselők az engedélyezési piac fejlődését remélik és hangsúlyozzák (csakúgy, mint a hírágazat képviselői), hogy minél szélesebb körben szeretnék termékeik felhasználását engedélyeztetni, addig az audiovizuális ágazat (és ide kapcsolódva a sport, és print ágazat is) üzleti modellje elsősorban a tartalmak exkluzív és szelektív engedélyezésére épül. Következésképpen abban érdekeltek, hogy a platformok a 17. cikk (4) bekezdésben szereplő kötelezettségüknek hatékonyan tegyenek eleget, azaz megtegyenek mindent a jövőbeli feltöltések megakadályozására.

A harmadik és negyedik konzultáció tematikáját a tartalom felismerő technológia témaköre uralta. Egyfelől olyan vállalatok képviseltették magukat, amelyek tartalomfelismerő technológiát fejlesztettek és alkalmaznak (pl.: YouTube, Facebook); másfelől olyan cégek szolgáltak fel, akik ilyen technológiával rendelkeznek és azt az online platformszolgáltatók számára rendelkezésre bocsáthatják (pl.: Audible Magic, PEX, Videntifier and Smart Protection). Az alkalmazások nem egyforma mértékben és biztonsággal képesek felismerni a különféle tartalmakat; például a képi és az írt tartalom felismerése igen eltérő pontosságú. Noha

---

<sup>435</sup> <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/organisation-stakeholder-dialogue-application-article-17-directive-copyright-digital-single> [2019.08.12.]; Összesen hat ilyen találkozóra, megbeszélésre került sor. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/stakeholder-dialogue-copyright> [2021.12.12.]

<sup>436</sup> Az utolsó két konzultáció során az érdekelt felek olyan témakörökben fejtették ki álláspontjukat, kételyeiket mint például milyen konkrét elvárások támaszthatók a szolgáltatók felé az engedélyek megszerzése érdekében figyelemmel arra, hogy minden tőle telhetőt megtesz ennek érdekében? Milyen kört ölelhet fel a szükséges és releváns információk megosztása a szolgáltatóval, hogy ez utóbbi valóban minden tőle telhetőt megtehesse a jogsértő tartalmak megjelenésének megakadályozása érdekében? Milyen mélységű és típusú információkat kellene a tartalomszolgáltatóknak feltétlenül megosztania a jogtulajdonosokkal?

az audio- és videotartalomnak a jogtulajdonosok által biztosított referencifájlokhoz való illesztése alapvetően megoldott, az automatizált tartalomfelismerő (ACR) rendszerek nem képesek meghatározni a tartalom adott felhasználásának jogszerűségét.

Álláspontom szerint kiemelt figyelmet érdemel a jogtulajdonos által biztosított referencifájl kérdésköre, mert a szerzői jogi jogfelfogásban alapvető szemléletváltozást látszik megjeleníteni. A szerzői jog, ellentétben az iparjogvédelemmel, nem bejelentéssel, hanem az alkotás létrehozatalával, automatikusan keletkező jog. A jog érvényesíthetősége, különösen a digitális világ sajátosságaira is figyelemmel azonban előtérbe helyezhet valamilyen bejelentés, nyilvántartás alapú rendszert a jövőben.

Magyarországon a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala,<sup>437</sup> az amerikai rendszerhez hasonlóan, lehetőséget biztosít ún. önkéntes műnyilvántartásba vételre. Ez a díjköteles szolgáltatás – bár önmagában jogi védelmet nem keletkeztet – egy esetleges jogsértés kapcsán bizonyító erejű lehet arra nézve, hogy a nyilvántartásba vett mű az akkori tartalommal létezett és erről a Hivatal közokiratot állított ki.

Az eredetileg tervezetthez képest jelentős csúszással, 2021 nyarán jelent meg az Európai Bizottság közleménye,<sup>438</sup> amely a 17. cikk végrehajtásával kapcsolatban tartalmaz útmutatást. Ennek egy, a fenti gondolatmenet alátámasztó részletét emelném itt ki, a teljes útmutató ismertetését mellőzöm, mivel a 17. cikk jóval szélesebb körben ölel fel tartalmakat, és mert a 15. cikk érvényesülése esetén, a felhasználási szerződések során kell a sajtótartalmakat értékelni és a 17. cikkből fakadó szolgáltatói kötelezettségekre is kitérni.

Az útmutató is elismeri, hogy a technika jelenlegi állása szerint nem elérhető egyetlen olyan technológia sem, amely a jogszabályban előírt szinten tudná értékelni, hogy a felhasználó által feltölteni kívánt tartalom jogsértő vagy jogszerű-e. A tartalomfelismerő technológia azonban arra alkalmas, hogy olyan szerzői jogi védelem alatt álló konkrét tartalmakat azonosítson, amelyekre vonatkozóan a jogosultak a szolgáltatók rendelkezésére bocsátották a lényeges és szükséges információkat. Példálózó jelleggel említi az útmutató például azt a lehetőséget, hogy ún. ujjnyomatvétele alkalmazása esetén a szolgáltató felkérje a jogosultakat arra, hogy bocsássák rendelkezésre az adott mű/teljesítmény ujjnyomatát, vagy legalább egy olyan fájlt, amelyből maga a szolgáltató fog ujjnyomatot venni, a tulajdonjogra vonatkozó

---

<sup>437</sup> <https://www.sztnh.gov.hu/hu/szakmai-oldalak/szerzoi-jog/hogyan-vedjem-meg-szerzoi-jogaimat/onkentes-munylvantartas> [2021.12. 12.]

<sup>438</sup> A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a digitális egységes piacon a szerzői jogról szóló (EU) 2019/790 irányelv 17. cikkével kapcsolatos iránymutatás; COM(2021)288, Brüsszel, 2021.06.04.



információkkal együtt. „Metaadatokon alapuló megoldások esetén a megadott információk közé tartozhat például a cím, a szerző/előállító, az időtartam, a dátum vagy más olyan információ, amely lényeges és szükséges ahhoz, hogy az online tartalommegosztó szolgáltatók el tudjanak járni. Ebben az összefüggésben fontos, hogy a jogosultak által megadott metaadatok a későbbiekben ne kerüljenek eltávolításra.”

Bár a 17. cikk alapvetően a filmes és zenei jogosultak hátrányára fennálló ún. „value gap” problémát kívánta orvosolni, a rendelkezés hatálya alá tartozhatnak általában a szöveges művek jogosultjai, köztük tehát a sajtókiadók is. Valójában ez a rendelkezés beleillik abba a szélesebb körű uniós szakpolitikai törekvésbe, amely az online platformok fokozott felelősségét célozza. Így tehát elképzelhető olyan átültetés is, – például a francia transzpozíció, amely nem kodifikálta az egyéni felhasználók általi magán- vagy nem kereskedelmi célú felhasználásra vonatkozó kivételt, – amelyben az online tartalommegosztó szolgáltatók felelőssé tehetőek a sajtótermékek végfelhasználók általi, nem kereskedelmi célú nyilvános megosztásáért a platformjukon.

Elméletben a tárgyalások egyes szakaszában elképzelhetőnek látszott, hogy a 17. cikknek akár szerepe lehet a díjazás alkufolyamatában is. Ez azonban a gyakorlatban már nem látszik érvényesülni. A Google létrehozta a „News Showcase” kezdeményezést, aminek keretében ún. „package deal”, azaz csomagajánlatok tető alá hozásában érdekelt, így tulajdonképpen a sajtókiadók szempontjából jelenleg nincs gyakorlati jelentősége ennek a cikknek.

#### 9.4 Lengyelország kontra Európai Parlament és Európai Tanács

Lengyelország az irányelv elfogadásával egyidőben<sup>439</sup> keresettel fordult az Európai Bírósághoz, amelyben azt kérte, hogy a Bíróság semmisítse meg a frissen elfogadott irányelv 17. cikkének bizonyos részeit, illetve annak egészét. Azt állította, hogy az irányelv 17. cikk (4) bekezdés b) és c) pontja olyan szűrési kötelezettséget keletkeztet, amely cenzúrához vezet és korlátozza a véleménynyilvánítás szabadságát. Úgy érvelt, hogy a tartalommegosztó szolgáltatók csak akkor tudnak biztosan mentesülni a felelősség alól, ha a közzétételre szánt felhasználói tartalmakat folyamatosan, még megjelelésük előtt nyomon követik. Ehhez olyan informatikai eszközöket kell használniuk, amelyek lehetővé teszik a tartalmak automatikus

---

<sup>439</sup> 2019. május 24-én, C-401/19. sz. ügy,  
<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=216823&doclang=HU>

szűrését. Ez a megelőző nyomon követés, azonban szemben áll az Európai Unió Alapjogi Chartájának 11. cikkében biztosított véleménynyilvánítási és tájékoztatói szabadsággal, mert sérti ezen alapvető jog „lényeges tartalmát”, vagy legalábbis nem tartja tiszteletben az arányosság elvét. Egyúttal sérti az Emberi Jogok Európai Egyezményének (EJEE) 10. cikkét is, amely mindenki számára kimondja a véleménynyilvánítás szabadságát.

Az Európai Bíróság 2022. április 26-án hozott ítéletében<sup>440</sup> a Lengyel Köztársaság keresetét elutasította. Indokolásában az Európai Bíróság kitér arra, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlatából nem lehet arra a következtetésre jutni, hogy az EJEE 10. cikk mindenféle előzetes korlátozást a véleménynyilvánítás szabadsága korlátozásaként értelmezne. Ugyanakkor elismeri, hogy az ilyen korlátozások valós veszélyt jelentenek az alapvető jog tiszteletben tartására nézve.

Alapvető jog gyakorlása csak törvény által korlátozható. Ez a követelmény azonban nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy az e korlátozást tartalmazó szabályozást – a változó körülményekhez való alkalmazkodáshoz igazítva, – kellően nyitott módon fogalmazzák meg. Az EU Bíróság az irányelv 17. cikk (7) bekezdésében további garanciát lát a véleménynyilvánítás szabadságának biztosítására. Ennek célja ugyanis, hogy a tartalomszolgáltatók eljárásának eredményeképpen a jogszerű tartalmak hozzáférhetőségét ne lehessen megakadályozni.

Az ítélet azt is kiemeli, hogy éppen a több versengő jog, azaz a vállalkozási szabadság tiszteletben tartása, a szolgáltatások felhasználóinak véleménynyilvánítási és a tájékoztatói szabadságához való joga, valamint a védett szellemi tulajdonjogok közötti megfelelő egyensúly tiszteletben tartása érdekében született meg ez a fajta rugalmas szövegezés a jogalkotás folyamatában.

## 9.5 Nemzetközi kitekintés: Ausztrália és az Egyesült Államok

Nehéz helyzetben vagyunk akkor, ha az eddig elért eredményeket számszerűsíteni kívánánk.<sup>441</sup> Az jól nyomon követhető, hogy a kezdetben csak európai szintű diskurzus, azaz

---

<sup>440</sup> A bíróság ítélete a C-401/19. sz. ügyben, 2022. április 26. ECLI:EU:C:2022:297 <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=258261&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=10781963> Ezt megelőzően 2021. július 15-én Saugmandsgaard ØE főtanácsnok indítványában szintén a kereset elutasítását javasolta.

<sup>441</sup> „Eddig több mint 300 országos, helyi és szakmai sajtótermékkel állapodtunk meg Ausztriában, Franciaországban, Hollandiában, Írországban, Magyarországon és Németországban”, és a cég több EU-s tagállamban is tárgyalásokat folytat. Az új eszközzel a Google tervei szerint több ezer kiadóval fog együttműködni... A most bejelentett 300 cég kétharmada egyébként német vállalat, köztük van a Der

a sajtókiadók ellentételezése sajtókiadványaik használatáért a szerzői jog eszközével, végül kiszélesedett, és tovagyűrűzött Ausztráliára és az Amerikai Egyesült Államokra. A választott eszközök tekintetében azonban eltérés figyelhető meg.

Ausztráliában 2020-ban a kormány felkérte az Ausztrál Verseny- és Fogyasztóvédelmi Hatóságot (ACCC),<sup>442</sup> hogy dolgozzon ki egy kötelező tárgyalási kódexet az ausztrál hírmédia-vállalkozások és a digitális platformok, különösen a Google és a Facebook közötti alkupozíciók egyenlőtlenségeinek kiegyenlítésére. A tervezetet még abban az évben nyilvános konzultációra bocsátották, majd az érdekelt felek által előterjesztett vélemények alapján az ACCC kidolgozta a jogszabály végleges szövegét, amelynek elfogadására 2021. február 25-én került sor.<sup>443</sup>

Bár a Google és a Facebook többször is meglebegtette,<sup>444</sup> hogy elhagyja az ausztrál piacot, erre végül nem került sor. A tárgyalási kódexben előírt egyeztetési folyamat kétlépcsős.<sup>445</sup> Először egyeztetési kötelezettséget ír elő a felek között,<sup>446</sup> amelynek tárgya a hírek tartalmának hozzáférhetővé tételéért járó díjazás. A tartalom hozzáférhetővé tétele<sup>447</sup> nem azonos a szerzői jog „nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel” fogalmával, ez kifejezetten a kódex alkalmazására létrejött fogalom. Másodszor pedig jogkövetkezményt ír elő abban az esetben, ha a felek között nem jön létre megállapodás a törvényben meghatározott időn, azaz három hónapon belül.<sup>448</sup> Ennek következményeként a felek által előterjesztett árakra figyelemmel egy végső, kötelező ár-megállapító eljárás<sup>449</sup> zajlik le, amely végső soron döntést hoz a fizetendő árról.

---

Spiegel, a Die Zeit és a Frankfurter Allgemeine Zeitung is.” *Több mint 300 európai lapkiadónak fizet a Google a kiadott tartalmakért.* hvg.hu 2022. május 12.

<sup>442</sup> <https://www.accc.gov.au/focus-areas/digital-platforms/news-media-bargaining-code/news-media-bargaining-code> [2022.12.12.]

<sup>443</sup> News Media and Digital Platforms Mandatory Bargaining Code [A hírmédia és a digitális platformok kötelező tárgyalási kódexe; a továbbiakban Kódex]; <https://www.legislation.gov.au/Details/C2021A00021> [2022.12.12.]

<sup>444</sup> HERN, ALEX: *Google threatens to leave Australia – but its poker face is slipping.* 2021. január 22. <https://www.theguardian.com/technology/2021/jan/22/google-threatens-leave-australia-but-poker-face-slipping>  
*Australia's News Media Bargaining Code led the world. It's time to finish what we started.* 2022. augusztus 11. <https://theconversation.com/australias-news-media-bargaining-code-led-the-world-its-time-to-finish-what-we-started-188586> [2022.12.12.]

<sup>445</sup> A kódex a felekre vonatkozóan is tartalmaz megkötéseket, csak regisztrált hírszolgáltatók és kijelölt digitális platform szolgáltatók közötti tárgyalásokra vonatkozik és ennek a feltételeit is rendezi a törvény.

<sup>446</sup> Kódex Division 6., 52ZD-52ZI

<sup>447</sup> Kódex 52B (1) E rész alkalmazásában egy szolgáltatás akkor tesz hozzáférhetővé tartalmat, ha:

- (a) a tartalmat a szolgáltatásban reprodukálják, vagy más módon helyezik el a szolgáltatásban; vagy
- (b) a szolgáltatásban a tartalomra mutató linket biztosítanak; vagy
- (c) a szolgáltatáson a tartalom kivonatát bocsátják rendelkezésre.

<sup>448</sup> Kódex 52ZIA

<sup>449</sup> Kódex Subdivision C—Final offer arbitration

Az ausztrál törvény eljárás központú szabályozás. Ezzel szemben az európai szabályozási megoldás egyfajta jogalapot biztosít a sajtókiadóknak, amely – mint azt a francia eset megmutatta – elegendő lehet például egy versenyhatósági eljárás megindításához, és végső soron a tárgyalás kikényszerítéséhez. Van azonban egy másik lényeges különbség is az európai és az ausztrál szabályozási megoldás között, ez pedig nem más, mint hogy az európai szerzői jogi irányelv rendelkezik a sajtókiadók által kapott díjazásról annyiban, hogy annak megfelelő részét a szerzőknek kell juttatni. Hasonló kitévél az ausztrál eljárási szabályozás nem tartalmaz.

Az ausztrál kódex végső soron két platformra (Google és Facebook) összpontosít szemben az európai szabályozással, amelynek hatásai szerteágazóak; a kis szereplőket, a piacra újonnan belépőket potenciálisan ugyanúgy érinti, mint a nagy technológiai óriásokat, akik az eredeti szabályozás célkeresztjében álltak.

A Google „News Showcase” kezdeményezése piaci válaszlépés az európai szabályozói trendre, bár valójában sok részlete nem ismert. A Google szóvivője licencprogramként utal rá, amely testre-szabható, válogatott tartalmat biztosít a Google News és a Discover szolgáltatásban. A Google kommunikációja szerint ennek lényege, hogy a cég úgy támogatja a sajtókiadókat, hogy ezáltal nem a linkekért, snippetekért, rövid kivonatokért vagy főcímek felhasználásáért fizet.

A Google ezzel a stratégiával egyszerre igyekszik az országokat, vállalatcsoportokat egyfelől látszatra egyenlő elbánásban részesíteni, ám mégis országonként, lapkiadónként egyéni szerződéseket kialakítani, amelyek végső soron rejtve maradhatnak más piaci szereplők és a nyilvánosság előtt. Sajtóhírek szerint mintegy 15 országban – köztük az Egyesült Államokban, az Egyesült Királyságban, Ausztráliában, Franciaországban, Németországban, Olaszországban, Indiában, Argentínában, Brazíliában, Kanadában, Japánban, Csehországban, Kolumbiában, Ausztriában és Írországban – sikerült pénzügyi, ún. tartalmat készpénzért („cash-for-content”) típusú, több éves megállapodásokat kötni a Google és több száz kiadó között. Az egyénileg, szigorú titoktartási kötelezettség mellett kötött szerződések magánjogi szerződések, ezért csak becslések állnak rendelkezésre egy-egy szerződés valódi anyagi értékéről és nem lehet azt sem megítélni, mely vállalatcsoportok milyen összeget érhetnek meg a vállalatirias számára. Ugyanakkor minden megszületett megállapodás nyomás alá helyezi a többi kiadót, kiadócsoporthoz, hiszen a láthatóság legalább annyira fontos, ha nem fontosabb, mint a bevétel a kisebb kiadóvállalatok, az eltérő nézeteket képviselő kiadók számára. Ugyancsak sajtóhírek szerint a Google új kezdeményezését elfogadó szerződéses partnerek közé tartozik a Telegraph és a Financial Times az Egyesült Királyságban, a Le Monde és a Le Figaro Franciaországban,

a Der Spiegel Németországban, az indiai Express, a kanadai Globe and Mail, a Reuters több országban és a Clarin Argentínában.<sup>450</sup>

Mindenesetre, az eddigi adatok arra utalhatnak, hogy a Google egyes nagy nyelvi csoportot képviselő, régóta a piacon lévő, márkát építő, többnyire országos vagy akár több országot lefedő sajtótermékekkel, vállalatcsoportokkal szorgalmaz elsősorban szerződéses kapcsolatot. A hírnévhatás vizsgálatának a fontosságára már CAGÉ idézett kutatása is figyelmet irányított. A Reuters Intézet digitális hírszolgáltatásról szóló 2018-as jelentése a hírekbe vetett általános bizalom mellett azt is vizsgálta kérdőíves felmérésében, hogy a hírfelhasználók milyen bizalmat tanúsítanak egyes márkák iránt. Az adatok országonként jelentős eltéréseket mutattak az egyes hír-előállítókkal szemben táplált bizalmat illetően.<sup>451</sup> A márkába vetett bizalom alapján döntő hírfelhasználók száma erősödő tendenciát mutat és 2018-hoz képest csekély emelkedést regisztráltak a megbízható, jó hírnevű márkák előfizetőinek<sup>452</sup> számában is.

Mindközben az emberek figyelméért vívott harc, a hírtartalmak eljuttatásáért folyó verseny is újabb és újabb fordulatot vesz. A hagyományos újságírás mellett felfelé ível a vizuális médiatartalmak fogyasztása, illetve az ún. podcast adások látogatottsága, amelyen keresztül a fogyasztók hírtartalomhoz juthatnak. A Spotify, az Amazon és a Google már hosszabb ideje a podcastokba fektet, mert ezek iránt lát növekvő keresletet, és mert legnagyobb versenytársa, az Apple dominanciáját próbálja ellensúlyozni e téren. A Spotify is hatalmas összegeket fordít kizárólagos jogok megszerzésébe (így például állítólag 1 millió dollárt fizetett a Joe Rogan podcast kizárólagos jogaiért),<sup>453</sup> valamint videofunkciókat is bevezetett alkalmazásába. A videós podcasting újfajta terjesztési lehetőségek még szélesebb skáláját nyitja meg, és újabb definíciós kihívások elé állítja a kutatókat, jogalkotókat.

Az európai szerzői szabályozás elérte azt a célját, hogy komoly visszhangot válton ki Európán kívül is.<sup>454</sup> Ausztrália mellett az amerikai kontinensre is áttért a vita és felmerült, hogy a versenyjogon kívül érdemes-e vajon más eszközt is igénybe venni a technológiai óriások megregulálására. Anélkül, hogy az amerikai diskurzus részleteibe belemennék, két elemet feltétlenül szeretnék megemlíteni. Az egyik ilyen az amerikai Szenátus, IP albizottságában

---

<sup>450</sup> WILLIAM TURVILL: *Google News Shh-owcase: Publishers break silence over secret deals behind \$1bn scheme*. 2010. szeptember 30. <https://pressgazette.co.uk/google-news-showcase/> [2021.12.12.]

<sup>451</sup> *Reuters Institute Digital News Report* (2018.) i. m. 42-44. o.

<sup>452</sup> *Reuters Institute Digital News Report* (2018.), *Reuters Institute Digital News Report* (2019.); *Reuters Institute Digital News Report* (2020.); *Reuters Institute Digital News Report* (2021.)

<sup>453</sup> *Reuters Institute Digital News Report* (2021.) 28. o.

<sup>454</sup> LAFRANCE, MARY: *An Ocean Apart: Transatlantic Approaches to Copyright Infringement by Internet Intermediaries*. 47 AIPLA Q. J. 267 (2019)

2020-ban zajló meghallgatás-sorozat. Ennek keretében azt vizsgálták, hogyan érvényesül a szerzői jog a külföldi joghatóságokban, azaz, hogyan kezelik más országok a digitális kalózkodást?<sup>455</sup> Másként fogalmazva, tehát a problémát a gyakorlati jogalkalmazás felől közelítették meg. A másik elem, amelyet kiemelni szeretnék, az a szenátusi vitát követő felkérés. A szenátorok ugyanis felkérték az Amerikai Egyesült Államok Szerzői Jogi Hivatalát arra, hogy vizsgálják meg volna-e értelme egy, az európai szabályozáshoz hasonló, fellépésnek Amerikában. A Hivatal álláspontját 2022 júniusában tette közzé.<sup>456</sup> A Hivatal vizsgálódásai során arra az álláspontra jutott, hogy nem javasolja az amerikai jogrendszerbe egy, a sajtókiadóknak jutottatott szerzői-jog jellegű jog beiktatását. Úgy látta, hogy elegendő más eszköz áll a sajtókiadók rendelkezésére jogaik érvényesítéséhez.<sup>457</sup> Egy ilyen járulékos jellegű jogintézmény nem biztosítana többletjogokat a most fennálló rendszerhez képest Amerikában, ám jelentős politikai és alkotmányos aggályokat vetne fel. Alternatív megoldásként azonban felvethető az adópolitika verseny-szempontrú átgondolása.

Közben sajtóhírek szólnak arról is, hogy mind a Google, mind a Facebook újabb per elé néz Amerikában: legutóbb egy kis nyugat-virginiai újság, a Charleston Gazette-Mail tulajdonosa indított pert a két vállalat ellen, azt állítva, hogy a technológiai óriások manipulálják a digitális hirdetési piacot.<sup>458</sup> Ehhez a kezdeményezéshez lassacskán majd 200 újság csatlakozott országszerte, szintén azt állítva, hogy a két cég monopolizálja a digitális hirdetési piacot olyan bevételekért, amelyek egyébként a helyi hírekhez juthatnának. Összefoglalva tehát úgy tűnik, a nagy óriásplatformok Amerikában is kénytelenek lesznek változtatni üzleti gyakorlatukon.

---

<sup>455</sup> MCDERMOTT, EILEEN: *Senate IP Subcommittee Kicks Off Year-Long Review of Digital Millennium Copyright Act*. 2020 február 13.; TAPSCOTT, REBECCA – MCDERMOTT, EILEEN: *Senate IP Subcommittee Examines Foreign Approaches to Digital Piracy in Second Hearing on U.S. Copyright Reform*. 2020. március 11.

<https://ipwatchdog.com/2020/03/11/senate-ip-subcommittee-examines-foreign-approaches-to-digital-piracy-in-second-hearing-on-u-s-copyright-reform/id=119779/#>

A meghallgatás anyaga itt megtekinthető: <https://www.judiciary.senate.gov/meetings/copyright-law-in-foreign-jurisdictions-how-are-other-countries-handling-digital-piracy>

<sup>456</sup> *Copyright Protections for Press Publishers – A Report of the Register of Copyrights*. 2022. június valamint ROSATI, ELEONORA: *US Copyright Office advises not to introduce ancillary copyright protection for press publishers in the US*. 2022. július 4. <https://ipkitten.blogspot.com/2022/07/us-copyright-office-advises-not-to.html>

<sup>457</sup> A témához lásd még COLANGELO, GIUSEPPE: *Enforcing copyright through antitrust? The strange case of news publishers against digital platforms*. *Journal of Antitrust Enforcement*, 2022, 10, 133-161.

<sup>458</sup> LUKAS I. ALPERT – KEACH HAGEY: *A Small West Virginia Newspaper Takes On Google and Facebook*. 2021. február 4. <https://www.wsj.com/articles/small-west-virginia-publisher-launches-antitrust-fight-with-google-and-facebook-11612453879>; FISCHER, SARA – DIXON, KRISTAL: *Scoop: Over 200 papers quietly sue Big Tech*. 2021. december 7. <https://www.axios.com/2021/12/07/1-local-newspapers-lawsuits-facebook-google>

## 10 Szabályozói alternatívák: válaszok keresése a múltban, lehetséges alternatív utak, további Európai Unió fellépés

Az Egyesült Államokban még az 1980-as években, a televíziós műsorszórás elterjedésével megerősödött a szerzői jog tulajdon-jellegű felfogása.<sup>459</sup> A szerzői jog e tulajdonszerű értelmezése idővel nem változott, ám a jogtulajdonosok attitűdjei alapján ZIMMERMAN négyféle stratégiát látott működni a szerzői művek online felhasználását illetően már a 2000-es évek elején.<sup>460</sup> Az első a „tagadók” stratégiája, akik mindent megtesznek azért, hogy tartalmaikat digitálisan ne forgalmazzák, ezzel próbálva kontroll alatt tartani tartalmaik felhasználását. A második csoportba ZIMMERMAN a „lakatosokat” sorolja, akik különböző technológiai eszközökkel (DRM) igyekeznek felügyelni azt, ahogyan a tartalmaikat felhasználhatják. A harmadik csoportba a „felforgatókat” sorolja, akik ugyan a szerzői jogból indulnak ki, de igyekeznek azt új értelmezési keretbe illeszteni, mint például a Creative Commons<sup>461</sup> engedélyezési rendszere, vagy a nyílt forráskódú szoftverek általános, nyilvános engedélyezési rendszere (General Public License). Végül ZIMMERMAN negyedik stratégiai csoportjába a „felfedezők” tartoznak, akik nem hagyatkoznak a szerzői jogra az online világban, és mintegy tudomásul veszik tartalmaik szabad felhasználását.<sup>462</sup>

A jogosultak szerzői jogi igényre alapozott jogérvényesítést bírósági úton többször is megkíséreltek.<sup>463</sup> 2008 januárjában a legnagyobb és legrégebbi hírügynökség az *Associated Press* (AP) nyújtott be keresetet az *All Headlines News* (AHN) hírregregátor ellen az Egyesült Államokban, kifogásolva tartalmi másolását, újra írását és viszonteladását.<sup>464</sup>

Az eset kapcsán PARK<sup>465</sup> feltérképezte azokat a lehetséges megközelítési módokat, amelyek az internetes újságírás kihívásaira válaszul szolgálhatnak:

- (1) A tartalmat lehet *sui generis* szabályozással védeni. Erre már POSNER bíró is tett utalást. POSNER szerint, az amerikai szövetségi szerzői jogi törvényt ki lehetne

---

<sup>459</sup> ZIMMERMANN, STEPHEN S.: *A Regulatory Theory of Copyright: Avoiding a First Amendment Conflict*. EMORY Law Journal, Vol. 35./ 1986., 163-211. o.

<sup>460</sup> ZIMMERMANN, STEPHEN i. m.

<sup>461</sup> Ennek elindítója Lawrence Lessig

<sup>462</sup> ZIMMERMAN, DIANE LEENHEER: *Finding New Paths through the Internet: Content and Copyright*. Tul. J. Tech. and Intell. Property, Vol. 12/2009. 145-160. o.

<sup>463</sup> Lásd ezekről bővebben SZALAY KLÁRA – POLYÁK GÁBOR: *Hírérték – hír, érték: A hírregregáció jogi megítélése a szerzői jog és a híripiaci változások tükrében*. Magyar Jog, 2018/12. 679-689. o.

<sup>464</sup> PARK, DANIEL S.: *The Associated Press v. All Headlines News: How Hot News Misappropriation Will Shape the Unsettled Customary Practices of Online Journalism*. Berkely Technology Law Journal, Vol. 25/1, January 2010. 369-394. o.

<sup>465</sup> PARK, DANIEL i. m.

egészíteni egy olyan szabállyal, amely megtiltja a szerzői jogilag védett tartalmakhoz való online hozzáférést a jogtulajdonos engedélye nélkül, illetve megtiltja ezen tartalmak felhasználását, például az ezekre mutató linkelést vagy a tartalom átfogalmazását a jogtulajdonos engedélye nélkül.<sup>466</sup>

- (2) Szabályozással kialakítható a non-profit státus. PARK a helyi, kisebb lapok számára tenné lehetővé az ún. non-profit státus kialakítását, amely együtt járna azzal, hogy a lap adómentességet kap mind az előfizetői díjak, mind a reklámokból származó bevételekre, abban az esetben ha politikai támogatástól mentesen, közmédiá jelleggel működne.
- (3) Megcélozható egy kis, szűk piaci szegmens. A Wall Street Journal mintájára, kisebb, szűk piaci szegmest megcélozva stabil előfizetői és ezáltal hirdetői kör működtethető a piacon. Vagy, ennek alternatívájaként, olyan, helyi hírekre specializálódott, non-profit helyi lap előfizetői körét lehetne kialakítani, amely lap lehet egy nagyobb hálózat része, úgy, hogy közben számíthat a helyi olvasók hűségére.
- (4) A bevétel megosztható a lap és a híraggregátorok között. Erre példa az AP és a Google megállapodása.<sup>467</sup> Itt vannak olyan technológiai újdonságok<sup>468</sup> is, amelyek reményt adhatnak arra, hogyan lehet jobban osztozni a bevételeken. Ilyenek voltak például a Google FastFlip,<sup>469</sup> DoubleClick<sup>470</sup> valamint a mikrofizetési rendszerek<sup>471</sup>. RUPERT MURDOCH, a News Corp vezérigazgatója ezzel szemben a Bing-el folytatott tárgyalásokat arról, hogy tartalmaikat kizárólagosan ott jeleníthessék meg, ezzel mintegy versenyt teremtve a Google-nak. Hasonló megállapodást terveznek az Apple iPad-je és a hírszolgáltatók között.

---

<sup>466</sup> „Expanding copyright law to bar online access to copyrighted materials without the copyright holder's consent, or to bar linking to or paraphrasing copyrighted materials without the copyright holder's consent, might be necessary...” <http://www.becker-posner-blog.com/2009/06/the-future-of-newspapers--posner.html> [2019.08.12.] 06/23/2009 *The Future of Newspapers* – POSNER

<sup>467</sup> CHIOU, LESLEY – TUCKER, CATHERINE: *Content Aggregation by Platforms: The Case of the News Media*. National Bureau of Economic Research, July 2015.

<sup>468</sup> PARK, DANIEL, i. m. 378-379. o.

<sup>469</sup> Ennek célja az volt 2009-ben, hogy növeljék a forgalmat és, ezáltal a hirdetői bevételeket is az újságkiadók webhelyein. Ennek keretében a Google olyan partnerekkel állapodott meg, mint az Associated Press, a BBC, a New York Times vagy a Washington Post.

<sup>470</sup> A DoubleClick reklámoptimalizáló rendszert a Google még 1996-ban fejlesztette. 2018-ban jelentették be, hogy a DoubleClick és a Google Analytics 360 Suite 2018 nyaratól Google Marketing Platform név alatt egyesül. Cél, hogy az adatok alapján még hatékonyabb reklámokat lehessen összeállítani.

<sup>471</sup> A mikrofizetési rendszerek olyan technikai megoldások, amelyeken kis összegű vásárlások is egyszerűen, olcsón és gyorsan lebonyolíthatók (ilyen pl. a Paypal is).



- (5) Technikai védelem fejlesztése a jogellenes felhasználás ellenőrzésére. A digitális jogok kezelését szolgáló rendszerek (DRM) részeként digitális engedélyezési keretrendszereket dolgoztak ki. Ezt az AP hírügynökség kezdeményezte.
- (6) Új fizetési modellek létrehozása, a paywall különböző alternatívái. Az éves előfizetési rendszertől, a click-per-view, azaz, az egyedi tartalomért való fizetésen, valamint az egyéni adományok rendszerén keresztül, a szerkesztői tartalmakhoz és egyéb kapcsolt szolgáltatásokhoz való hozzáférésért való fizetésig terjednek az alternatívák.
- (7) Közfinanszírozás biztosítása. Ezt PARK úgy képzelte el, hogy a jóváírt összegeket egy állami pénzalapon keresztül oszthatnák vissza, bevételeket pedig a rádió- és televíziós engedélyek, a frekvenciaengedélyek és az internetes szolgáltatókra kivetett pótdíjakból befolyó összegekből képezne az alap.<sup>472</sup> Vita tárgya lehet azonban, hogy egy esetleges kormányzati támogatás mennyire fér össze a sajtó függetlenségével egyfelől. Másfelől mérlegelni szükséges, hogy a magas színvonalú és pluralisztikus hírtartalom előállítása során hagyatkozhatunk-e pusztán a piacra és annak működésére?<sup>473</sup>

A fenti alternatívák nagyobb része mára megvalósult kisebb-nagyobb mértékben és földrajzilag különböző helyeken, különböző kombinációkban.

Ezen túl azonban érdemes további alternatívák újragondolása. Az *internetes előfizetésekbe épített átalánydíj*, mint megoldási lehetőség – mintegy az üreskazetta jogdíj mintájára – Magyarországon is felvetődött már, a 2010-es évek legelején. Az átalánydíj bevezetésére itthon a komoly ellenállás miatt<sup>474</sup> azonban végül nem került sor.

TÓTH PÉTER<sup>475</sup> négy ellenérvet sorakoztatott fel ennek tárgyalása kapcsán, jóllehet összességében nem zárta ki az internetes átalány megoldásának hasznosságát a felhasználások rövid távú monetizálására:

---

<sup>472</sup> Mac Slocum, Downie and Schudson's 6 Steps Toward "Reconstructing" Journalism, NIEMAN JOURNALISM LAB, Oct. 19, 2009, <http://www.niemanlab.org/2009/10/downie-and-schudsons-6-steps-toward-reconstructing-journalism/> [2019.08.12.] (summarizing the Leonard Downie & Michael Schudson's report, The Reconstruction of American journalism) és LEONARD DOWNIE, JR. & MIHAEL SCHUDSON: *The Reconstruction of American journalism*. Columbia Journalism Review;

[https://archives.cjr.org/reconstruction/the\\_reconstruction\\_of\\_american.php](https://archives.cjr.org/reconstruction/the_reconstruction_of_american.php) [2019.08.12.]

<sup>473</sup> A hír-piac fejlődése és az Internet (OECD tanulmány). AKTI, Budapest, 2010. szeptember 8. <http://www.akti.hu/dok/dokumentum08.pdf> [2019.08.12.]

<sup>474</sup> Hasonló ellenállás mutatkozott a közszolgálati média finanszírozására tervezett tévékészülékek után, háztartásonként fizetett televíziós adó kapcsán, amely a szomszédos Ausztriában ma is működő rendszer.

<sup>475</sup> TÓTH PÉTER BENJÁMIN: *Okok és gyógymódok – az online tartalompiac*. Infokommunikáció és Jog 2011/1, 22-24. o.

1. A nemzetközi szerzői jogi egyezmények és az arra épülő európai szabályok rendszere, amelyek szerint az átalánydíj ütközik a szerzői jog kizárólagosságával.
2. A kizárólagos jog elvesztése hosszú távon hátrányos helyzetbe hozhatja a szerzői és szomszédos jogi jogosultakat, hiszen így abból csupán egy díjigény maradna.
3. A fogyasztók nem szeretnek olyan szolgáltatásért fizetni, amelyet nem közvetlenül vesznek igénybe (lásd azokat az ellenérzéseket, amelyeket például az üres hordozó díj megoldásaival szemben tápláltak az emberek).
4. A díj igazságos és pontos elosztása nagyon nehéz lenne.

2010 óta azonban sok változás történt az európai szabályozói és gazdasági szintéren. Az IT vállalatok voltak 2017-ben a teljes piaci értéküket tekintve a világ legértékesebb gazdasági szereplői.<sup>476</sup> Az Apple, Amazon, Microsoft, Alphabet, Facebook vállalatok értéke többszöröse (3-5-szöröse) a hagyományos médiavállalatokénak, mint pl. az AT&T, Walt Disney, Comcast, Twenty-First Century Fox, Thompson Reuters. A YouTube és a Facebook mára több médiatartalom fogyasztását teszi lehetővé, mint bármely más csoport.<sup>477</sup>

A gazdasági hatalom erősödése mellett olyan jelenségekre is fény derült, mint a személyes adatokkal való üzleti és politikai célú visszaélések, amelyekre legélesebben a 2016-os amerikai elnökválasztást befolyásoló Cambridge Analytica botrány mutatott rá.<sup>478</sup> Az ehhez hasonló visszaélések új perspektívába helyezték e vállalatok erejét<sup>479</sup> és viszonyát a politikai szereplőkhöz.

Mára felerősödött a digitális világban az információ eljuttatásában és – az algoritmusok programozása által – azok kommunikációjában kulcsszerepet betöltő nagyvállalatok, másként online platform közvetítők<sup>480</sup> vagy forgalomirányító keresőmotorok, szabályozását követelők

<sup>476</sup> WHITTAKER, JASON: *Tech Giants, Artificial Intelligence, and the Future of Journalism*. Routledge, 2019. Introduction

<sup>477</sup> WHITTAKER, JASON i. m.

<sup>478</sup> TÓTH CSABA: *Egy évvel a Cambridge Analytica botrány után a Facebook még mindig pont ugyanúgy működik, mint akkor.* [https://merce.hu/2019/03/19/egy-evvel-a-cambridge-analytica-botrany-utan-a-facebook-meg-mindig-pont-ugyanugy-mukodik-mint-akkor/?gclid=CjwKCAjw36DpBRAyEiwAmVVDMikuTqqUnyRhKYYuP7j0T6pFWoaaC-o-rwqXOCU9j1wHoTglYOOyRxoC27EQAvD\\_BwE](https://merce.hu/2019/03/19/egy-evvel-a-cambridge-analytica-botrany-utan-a-facebook-meg-mindig-pont-ugyanugy-mukodik-mint-akkor/?gclid=CjwKCAjw36DpBRAyEiwAmVVDMikuTqqUnyRhKYYuP7j0T6pFWoaaC-o-rwqXOCU9j1wHoTglYOOyRxoC27EQAvD_BwE) [2019.08.12.]

<sup>479</sup> COHEN, JULIA E.: *Law for the Platform Economy*. University of California Davis Law Review Vol. 51:133/2017. 133-204. o.

<sup>480</sup> Az online platform közvetítők közé tartoznak az e-kereskedelemben az ún. háromoldalú piacok (pl. Amazon Marketplace, eBay, Fnac Marketplace stb.); az alkalmazásboltok (pl. Google Play, Apple App Store, Microsoft Store stb.); a közösségi média felületek (pl. Facebook, Instagram); valamint az ár-összehasonlító eszközök (pl. Skyscanner, Google Shopping stb.). Az általános online keresőmotorok az internetes keresést segítik elő, a keresésnek megfelelő találatok, azaz linkek megjelenítésével (pl. Google Search, Seznam.cz, Yahoo !, DuckDuckGo, Bing stb.). [https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO\\_18\\_3373](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_18_3373)

(szabályozók, politikusok, versenytársak) hangja. Sőt, érzékelve ezt az egyre erősödő igényt, a leginkább a szabályozás célkeresztjében lévő nagyvállalatok maguk is igyekeznek előre menekülve meghatározni a szabályozás mikéntjét és irányát. MARK ZUCKERBERG, a Facebook alapítója és vezérigazgatója maga kezdeményezett aktívabb kormányzati és szabályozói szerepvállalást 2019 márciusában a Washington Post hasábjain megjelent cikkben<sup>481</sup>. Igaz, ezt csak bizonyos területekre korlátozva tartaná célszerűnek.

ZUCKERBERG mindössze négy szabályozást kívánó területet jelölt meg. Ezek közé tartozik a káros tartalmakhoz való hozzáférés problémája, a politikai választások integritásának védelme, a magánélet (privacy) védelme és az adathordozhatóság témaköre. A Facebook saját bevallása szerint például a biztonság és védelem érdekében világszerte 30.000 embert foglalkoztat. 2018 októbere és decembere között mintegy 5,4 millió erőszakos tartalmat távolítottak el a felületről,<sup>482</sup> jóllehet ezek jelentős részét az automatikus felderítő technológia érzékelte és törölte. Azóta azonban egyre több hír foglalkozik az ún. 'takarítást' végző alkalmazottak munkajogi helyzetével, a rájuk zúduló tartalom hosszabb távú, egészségkárosító hatásával is.<sup>483</sup>

Az Európai Unió a világon eddig egyedülálló módon, több irányból – bár elsősorban versenyjogi megközelítéssel, – igyekszik e digitális nagyvállalatok tevékenységét mederbe terelni és az európai digitális vállalatok versenyhelyzetét javítani a globális gazdaságban.

A verseny egy másik aspektusa az egyenlő feltételekkel történő adózás megteremtése minden vállalat számára, amely Európában gazdasági tevékenységet folytatva profitra tesz szert. Ennek egyik további lehetséges eszköze, hogy felszámolják e nagyvállalatok adóelkerülését célzó magatartását, például a „*digitális jelenlét*” fogalmának európai bevezetésével. Az Európai Bizottság számításai szerint ugyanis a hagyományos vállalatokat

---

<sup>481</sup> ZUCKERBERG, M. (2019). *The Internet needs new rules. Let's start in these four areas*. The Washington Post, March 30. [https://www.washingtonpost.com/opinions/mark-zuckerberg-the-internet-needs-new-rules-lets-start-in-these-four-areas/2019/03/29/9e6f0504-521a-11e9-a3f7-78b7525a8d5f\\_story.html?noredirect=on&utm\\_term=.a916cfd40a49](https://www.washingtonpost.com/opinions/mark-zuckerberg-the-internet-needs-new-rules-lets-start-in-these-four-areas/2019/03/29/9e6f0504-521a-11e9-a3f7-78b7525a8d5f_story.html?noredirect=on&utm_term=.a916cfd40a49) [2019.03.30.]

<sup>482</sup> *Social media: How can governments regulate it?* BBC News 8 April, 2019. <https://www.bbc.com/news/technology-47135058> [2019.08.12.]

<sup>483</sup> *The Silent Partner cleaning up Facebook for \$500 Million a year*. 2021.Aug. 31., <https://www.nytimes.com/2021/08/31/technology/facebook-accenture-content-moderation.html>; *'Without Our Work, Facebook Is Unusable': Content Moderators Demand Safer Offices*. 2020. Nov. 18., <https://text.npr.org/936282353>; *The Trauma Floor: the secret lives of Facebook moderators in America*. 2019.Feb. 25. <https://www.theverge.com/2019/2/25/18229714/cognizant-facebook-content-moderator-interviews-trauma-working-conditions-arizona>; *The Laborers Who Keep Dick Pics and Beheadings Out of Your Facebook Feed*. 2014. Okt. 23. <https://www.wired.com/2014/10/content-moderation/> [2021.12.12.]

súlytó 23,2%-os adókulcshoz képest, e digitális nagyvállalatok tényleges adókulcsa csak 9,5% körülire tehető.<sup>484</sup>

A francia kormány folyamatosan kísérletezik olyan új adónem megfogalmazásával és bevezetésével,<sup>485</sup> amely a digitális vállalatok jövedelmeire vetne ki adót, megelőzve ezzel az uniós egységes döntéshozatalt is, amelyet egyébként jelentősen nehezít az a tény, hogy adóügyekben az Európai Tanács egyhangú döntésére van szükség. Az egyes európai tagállamok érdekei azonban korántsem egységesek ezekben a kérdésekben.<sup>486</sup>

Jelenleg az asztalon van egy olyan tanácsi irányelv is, amely a jelentős digitális jelenlétre kivetendő társasági adóra vonatkozó szabályokat állapítana meg.<sup>487</sup> Az irányelv tervezett szabályai kiterjesztenék az állandó telephelynek a társasági adó tekintetében alkalmazandó fogalmát, azért, hogy a digitális vállalatok adókötelezettsége azokban az országokban keletkezzen, ahol a profitjuk is. A tárgyalások során a tervezett szabályozás iránya módosult és a digitális hirdetési szolgáltatások körére szűkült,<sup>488</sup> ám egyetértés egyelőre ebben sincs.

A fent említett kezdeményezéseken túl, a Bizottság folyamatosan vizsgálja az online platformok és digitális szolgáltatások szabályozásának lehetőségeit. Nemrég került elfogadásra két újabb rendelet, amely ugyancsak a digitális szolgáltatások működésére kíván hatással lenni: a digitális ágazat vonatkozásában a versengő és tisztességes piacokról szóló rendelet (azaz a Digital Market Act, vagy DMA)<sup>489</sup> és a digitális szolgáltatások egységes piacáról szóló rendelet

---

<sup>484</sup> <https://www.thenewfederalist.eu/digital-tax-what-are-we-waiting-for> [2019.08.12.]

<sup>485</sup> Hasonló adónem kivetését tervezi az Egyesült Királyság is. <https://www.theguardian.com/world/2019/jul/11/france-us-tax-big-digital-companies-donald-trump-amazon-facebook> [2019.08.12.]

<sup>486</sup> Lásd például Írország állami támogatását az Apple cégnek, amelynek Európai bizottsági vizsgálata során 13 milliárd euró összegű jogellenes adókedvezményt állapítottak meg. SA.38373 Aid to Apple.

<sup>487</sup> Javaslat a Tanács irányelve a jelentős digitális jelenlétre kivetendő társasági adóra vonatkozó szabályok megállapításáról, COM(2018) 147; 2018/0072(CNS)

<sup>488</sup> Itt egy 3%-os forgalmi adó bevezetését tartaná indokoltnak a francia-német javaslat. <https://www.consilium.europa.eu/media/37276/fr-de-joint-declaration-on-the-taxation-of-digital-companies-final.pdf> [2019.08.12.]

<sup>489</sup> Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/1925 Rendelete (2022. szeptember 14.) a digitális ágazat vonatkozásában a versengő és tisztességes piacokról, valamint az (EU) 2019/1937 és az (EU) 2020/1828 irányelv módosításáról (digitális piacokról szóló jogszabály). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022R1925&from=EN>

(azaz Digital Services Act, vagy DSA)<sup>490</sup>. E rendeletek minden bizonnyal kölcsönhatásban lesznek a szerzői jogi irányelv egyes rendelkezéseivel.<sup>491</sup>

Sőt, e folyamatos szabályozásra való törekvés újabb eszközök megjelenéséhez is vezethet. Ennek egyik példája, amely éppen a sajtó működése szempontjából különös jelentőséggel bír a Dezinformációs Magatartási Kódex<sup>492</sup> („Strengthened Code of Practice on Disinformation”), amelynek aláírására 2022 nyarán került sort. Ez a maga nemében az első olyan ún. „soft-law” eszköz, amelynek segítségével az iparág érintett szereplői megállapodtak a dezinformáció elleni küzdelem önszabályozási szabványairól.

Végezetül az utolsó témakör, amelyet a fejezet lezárásaként említeni kívánok az *automatizált újságírás* és annak egyre növekvő terjedése, amely újabb fordulatot hozhat a szerzői jogi kérdések mérlegelésében. Itt olyan a szerzői jog szempontjából kulcsfontosságú kérdések kerülhetnek elő, mint a szerzőség, illetve az így létrejött tartalom felett gyakorolt jogok kérdése. Elsősorban az adatokban gazdag tartalmat folyószövegre átfordító programok terjedtek el jelenleg. Ilyen szoftvert használ például a Bloomberg, a Forbes, a BTN (Big Ten Network),<sup>493</sup> de 2014-ben az AP is bejelentette, hogy hamarosan hasonló segítséget vesz igénybe.<sup>494</sup>

Miért is érdekes mindez?

A perspektíva szempontjából. KERR<sup>495</sup> ezt a dilemmát úgy fogalmazza meg, hogy az internet kreálta virtuális valóság és a fizikai realitás világa a jog szempontjából a perspektíva meghatározását is megkívánja. Másként fogalmazva, akárhányszor alkalmazzuk a jogi szabályokat az internetre, először azt kell eldöntenünk, hogy a tényeket mely nézőpontból, a fizikai világ vagy a virtuális valóság szemszögéből elemezzük. Jelen esetben a kérdés az értékek

---

<sup>490</sup> Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2065 Rendelete (2022. október 19.) a digitális szolgáltatások egységes piacáról és a 2000/31/EK irányelv módosításáról (digitális szolgáltatásokról szóló rendelet). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022R2065&qid=1675488014114&from=EN>

<sup>491</sup> Lásd erről ROSETI, ELEONORA: *The DSM Directive Two Years On: Do Things Ever Get Easier?* IIC (2021) 52:1139-1142.; JÜTTE, BERND JUSTIN: *Implementation Imperatives for Article 17 CDSM Directive*. 2022. október 24. <https://communia-association.org/2022/10/24/implementation-imperatives-for-article-17-cdsm-directive/> [2022.12.12.]

<sup>492</sup> Strengthened Code of Practice on Disinformation 2022.

<https://ec.europa.eu/newsroom/dae/redirection/document/87585>

<sup>493</sup> A Big Ten Network egy chicagói székhelyű amerikai sporthálózat mintegy 60 millióra becsült amerikai előfizetői létszámmal.

<sup>494</sup> WEEKS, LIN: *Media Law and Copyright Implications of Automated Journalism*. 4 NYU J. Intellectual Property & Ent. Law Vol. 4:1, 2014, 67-94. o.

<sup>495</sup> KERR, ORIN S.: *The Problem of Perspective in Internet Law*. The George Washington University, Public Law and Theory Working Paper No. 38. 2002. Georgetown Law Journal Vol. 91. February 2003. [http://ssrn.com/abstract\\_id=310020](http://ssrn.com/abstract_id=310020) [2019.08.12.]

és érdekek mentén úgy is megfogalmazható: kinek áll érdekében a sokszínű, kiegyensúlyozott, hiteles és megbízható tájékoztatás? Az állampolgárnak.

Alternatív megoldásként felmerülhet még egy európai finanszírozású Google és Facebook ötlete, amely például a digitális nagyvállalatok versenyjogi ügyeiből befolyt összegekből elindítható lenne.<sup>496</sup> Míg a helyi hírek finanszírozásának megoldására a közpénzek bevonása továbbra is elengedhetetlennek látszik.<sup>497</sup>

A szerzői jog kapcsán is érzékelhető a szabályozás versenyjogi szemlélete, amely azonban nincs feltétlenül összhangban az eredetileg védeni tervezett értékekkel. Másként fogalmazva a digitális médiában jelenleg tapasztalható verseny ahogy sem tükrözi a médiajog által képviselt olyan értékeket, mint sokszínűség, kiegyensúlyozott, hiteles és megbízható tájékoztatás. Olyan értékek ezek, amelyek az európai demokrácia és kormányzás szempontjából továbbra is mértékadók maradnak.

Bár a digitális gazdaság bővülése új gazdasági lehetőségeket teremt, az UNCTAD<sup>498</sup> jelentéséből egyértelműen kiderül, hogy a 70 legnagyobb digitális platform piaci tőkeértékének 90%-át két ország – az Egyesült Államok és Kína – adja, míg Európa részesedése csupán 4% körüli. Még szembetűnőbb az a tény, hogy a teljes piaci érték kétharmada olyan „szuperplatformokra” koncentrálódik, amelyek egyike sem európai.

A közös európai fellépés kétségkívül szükséges.

Az Európai Bizottság éberrel figyeli a digitális környezet alakulását, és - szabályozási tevékenysége révén is - keresi a módját annak, hogyan hasson a nagy technológiai cégek működésére. A Bizottság először akkor vált nemzetközi trendteremtővé e tekintetben, amikor konszenzust alakított ki az általános adatvédelmi rendelet (GDPR) körül. Ez a rendelet – többek között – kodifikálja az úgynevezett piaci elhelyezkedés elvét (lex loci solutionis). A piaci elhelyezkedés elvének óriási hatása gyakorlatilag kiterjeszti az uniós adatvédelmi jogot az EU-n kívüli székhelyű, de az uniós piacon tevékenységet folytató vállalatokra, illetve minden olyan esetre, amikor uniós polgárok adatait dolgozzák fel, vagy digitális termékeket kínálnak az Európai Unió területén. A rendelet modellértékét jelzi az a tény, hogy mára mintegy 120 ország fogadott el átfogó adatvédelmi és magánéletvédelmi jogszabályokat a magán- és

---

<sup>496</sup> MINOW, MARTHA: *The Changing Ecosystem of News and Challenges for Freedom of the Press*. Loyola Law Review, Vol. 64/2018, 449-555. o.

Habár éppen nekünk magyaroknak nem sikerült a hungarikumnak számító iwiw network fenntartása.

<sup>497</sup> MINOW, MARTHA i. m.

<sup>498</sup> *Digital Economy Report 2019: Value creation and capture: implications for developing countries*. UNCTAD, 2019., p. 17.

közintézmények által tárolt személyes adatokra vonatkozóan.<sup>499</sup> Bár az Egyesült Államokban nincs szövetségi adatvédelmi szabályozás, azonban Kalifornia állam 2018-ban például elfogadta az úgynevezett kaliforniai fogyasztói adatvédelmi törvényt, amely 2020. január 1-jén lépett hatályba, és nagyon hasonló elveket fogalmaz meg.<sup>500</sup>

Az Európai Unió folyamatosan vizsgálja a szabályozás lehetséges beavatkozási területeit, hogy mindinkább rászorítsa a technológiai óriáscégeket arra, hogy ők is kivegyék a részüket az európai digitális ipar finanszírozásából. ... Újabb és újabb szabályozói eszközök, pl. soft law Code on Disinformation Az ilyen beavatkozások közé tartozhat például az digitális óriáscégek adóelkerülési stratégiái elleni fellépések megtervezése. A GAFAM<sup>501</sup> digitális platformjai ugyanis alig fizetnek adót az Egyesült Államokon kívül: Az Apple 1%, a Google 3%, az Amazon 5% adót fizet külföldön.<sup>502</sup> Itt szükséges megjegyeznünk, hogy az uniós folyamatnak is vannak egyéni, tagállami előzményei. Franciaország például komolyan foglalkozott a "digitális adó" bevezetésének gondolatával. 2019-ben nyilvánosságra is hozott<sup>503</sup> egy ilyen kezdeményezést, de az amerikai kereskedelmi megtorló intézkedések hatására gyorsan visszavonta erre vonatkozó terveit.

Az OECD szintén koordinál nemzetközi kezdeményezéseket a digitális gazdaság adójogi kihívásairól.<sup>504</sup> Ezzel párhuzamosan az európai uniós döntéshozatal lassulni látszik e téren. A tervek eredetileg 2020-at jelölték meg fordulópontként. Ha addigra nem sikerül valamilyen megállapodásra jutni az OECD országainak, akkor tovább folytatódnak az európai uniós egyeztetések mind a digitális adókat, mind a digitális jelenlétet érintő kérdésekben.<sup>505</sup> Végül a fordulópont 2021-ben érkezett el, amikor 136 ország megállapodásra jutott<sup>506</sup> a digitális nagyvállalatokra vonatkozó "globális minimum adókulcs" bevezetését illetően. A

---

<sup>499</sup> SCHNEIDER, INGRID: *Democratic Governance of Digital Platforms and Artificial Intelligence? Exploring Governance Models of China, the US, the EU and Mexico*. JeDEM 12(1): 1-24, 2020, DOI: 10.29379/jedem.v12i1.604 p. 13.

<sup>500</sup> <https://oag.ca.gov/privacy/ccpa>

<sup>501</sup> GAFAM: Google, Amazon, Facebook, Apple and Microsoft

<sup>502</sup> SCHNEIDER, INGRID, 2020. Ibid.

<sup>503</sup> *France demands digital tax payments from US tech groups*. Aime Williams in Washington, Hannah Murphy in San Francisco and Victor Mallet in Paris November 25 2020, Financial Times <https://www.ft.com/content/2cfe3d07-7e69-4f57-b634-8b6002f967cb>

<sup>504</sup> *Public Consultation: The tax challenges of the Digital Economy*. <https://www.oecd.org/tax/beps/public-consultation-action-1-tax-challenges-digital-economy.htm>

<sup>505</sup> <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9773-2019-INIT/en/pdf> [2019.08.12.]

<sup>506</sup> <https://www.oecd.org/tax/international-community-strikes-a-ground-breaking-tax-deal-for-the-digital-age.htm> 2021. Okt. 8. A nyilatkozat itt található: <https://www.oecd.org/tax/beps/statement-on-a-two-pillar-solution-to-address-the-tax-challenges-arising-from-the-digitalisation-of-the-economy-july-2021.pdf>

megállapodást aláíró országok a multinacionális vállalatokra egységesen minimális 15%-os adókulcs kirovására határoztak, amelynek bevezetését 2023-tól tervezik.

## 11 Összefoglalás

Jelen fejezet célja, hogy globális kontextusba ágyazva mutassa be azt az Európai Unió törekvését, amelynek révén a szerzői jog eszközével igyekszik megoldást találni egy másik kulturális iparág, a sajtóipar kiesett jövedelmének pótlására. Társadalmi szempontból a sajtó különleges szerepet tölt be. A sajtó a véleményalkotáshoz szükséges információszerzésnek, a véleménynyilvánításnak és véleményformálásnak kitüntetett fontosságú eszköze, magában foglalja az emberek tájékozódáshoz való jogát, biztosítja azt az információs környezetet, amelyben a tájékoztatás megvalósulhat.

Az információ túltermelésnek köszönhetően a verseny mára elsősorban a figyelemért, illetve az ezen keresztül befolyó reklámbevételekért folyik. Kétségtelenül érdekes megfigyelés a sajtóhíreket illetően, hogy míg a közösségi oldalak között verseny alakult ki az új-zealandi Christchurch-ben elkövetett merénylet videójának törlésére, addig például a MailOnline, a Sun és a Mirror abból profitáltak, hogy szerkesztett részleteket tettek közzé a merényletről az újságjuk honlapján.<sup>507</sup>

Az értékek válságát e példa jól illusztrálhatja. A szabad és sokszínű sajtó nélkülözhetetlen a minőségi újságíráshoz és az információhoz való hozzáférés biztosításához, amely egyben a demokratikus működés nélkülözhetetlen eleme. De a verseny ennek önmagában nem biztos, hogy elegendő biztosítéka.

Az európai uniós szellemi tulajdonjogi szabályok egységesítése mögött az audiovizuális piac feltételrendszerének egységesítése, mint cél lebeg. A fejezet áttekintést adott arról a folyamatról, amelynek eredményeként kompromisszum született a sajtókiadók szomszédos jogi oltalmának jogszabályba iktatásáról,<sup>508</sup> jogalapot teremtve ezzel a felhasználási cselekmények után járó jogdíjak beszedéséhez.

---

<sup>507</sup> <https://www.theguardian.com/world/2019/mar/17/facebook-removed-15m-videos-new-zealand-terror-attack> [2019.08.12.] Az ugyancsak igaz, hogy elsőként a merénylet maga a YouTube csatornát választotta ahhoz, hogy a merényletét közvetlenül közvetíthesse, amelyet egy újság honlapján nagy valószínűséggel nem tehetett volna meg.

<sup>508</sup> Az irányelvtervezet 1. cikke az irányelvtervezet tárgyát és alkalmazási körét a következőképpen jelöli meg: (1) Az irányelv különösen a védett tartalmak digitális és határon átnyúló felhasználásának figyelembevételével meghatározza a belső piac keretében a szerzői jogra és a szomszédos jogokra vonatkozó uniós jog további harmonizálását célzó szabályokat. Emellett további szabályokat ír elő a kivételekről és a korlátozásokról, valamint az engedélyezés megkönnyítéséről, és olyan szabályokat is tartalmaz, amelyek célja a jól működő piac megerősítése a művek és egyéb teljesítmények hasznosításához.



Bár e folyamatnak még koránt sincs vége Európában, – a tagállami átültetések különbözősége ugyanis elvezethet egyes fogalmak pontosításának bírósági úton történő értelmezéséhez is, – ám az már jól látszik, hogy a sajtókiadók bevételekiesésének kompenzációja olyan narratíva, amely Európán kívül is teret nyert. Ugyanakkor Ausztrália és az Amerikai Egyesült Államok a jog más-más szeletével kívánja orvosolni e kérdést.

Ausztrália egy kötelező tárgyalási kódexet dolgozott ki az ausztrál hírmédia-vállalkozások és a digitális platformok, különösen a Google és a Facebook közötti alkupozíciók egyenlőtlenségeinek kiegyenlítésére, míg Amerikában maguk a piaci szereplők kezdeményeznek versenyjogi fellépést a két említett cégnek monopolhelyzetére tekintettel a digitális hirdetési piacon realizált bevételeik egyenlőtlenségére alapozva. Emellett, azonban az amerikai Szenátus is vizsgálta azokat a jogi eszközöket, amelyek hatékonyabb jogérvényesítést tennének lehetővé az óriás platformokkal szemben. Ám az Amerikai Egyesült Államok Szerzői Jogi Hivatala is úgy látja, hogy az európai szabályozáshoz hasonló fellépésnek Amerikában nincs létjogosultsága, mert egy ilyen járulékos jellegű jogintézmény nem biztosítana többletjogokat a sajtókiadóknak, azoban jelentős politikai és alkotmányos aggályokat vetne fel. Ugyanakkor alternatív megoldásként ők is felvetik az adópolitika verseny-szemponitú átgondolását.

Az is jól érzékelhető, hogy a Google válaszlépésével igyekezik a piacokat külön-külön kezelni és bearázni, így a Google „News Showcase” kezdeményezése valójában egy piaci válaszlépés az európai szabályozói trendre. A Google kommunikációja szerint a program lényege, hogy a cég úgy támogatja a sajtókiadókat, hogy ezáltal nem a linkekért, snippetekért, rövid kivonatokért vagy főcímek felhasználásáért fizet.

A szerzői jogi irányelv tagállami átültetése önmagában egy jogalapot keletkeztet például a versenyhatósági eljárás és ezen keresztül a tárgyalások kikényszerítéséhez, ahogyan azt a francia példa megmutatta, ám önmagában nem tudja kikényszeríteni a vállalatóriások önkéntes „compliance” szemléletű jogkövetését.

Az Európai Unió szerzői jogi szabályozásának felülvizsgálata valójában egy tágabb, az digitális platformok szabályozását komplexen tekintő törekvés egyik eleme. Megszületése óta további szabályozások elfogadására is sor került – a digitális ágazat vonatkozásában a versengő és tisztességes piacokról szóló rendelet és a digitális szolgáltatások egységes piacáról szóló rendelet, – amelyek kétségkívül kölcsönhatásban lesznek a szerzői jogi irányelv egyes rendelkezéseivel.

Sőt, e folyamatos szabályozásra való törekvés újabb eszközök megjelenéséhez is vezethet. Ennek egyik legutóbbi példája a Dezinformációs Magatartási Kódex,<sup>509</sup> egy önszabályozási szabvány, amely az iparág érintett szereplőit összefogva a minőségi sajtó fenntartására tett lépésként értékelhető.

A szerzői jog önmagában nem alkalmas és nem képes piaci gondok megoldására. Sokkal árnyaltabb a digitális tartalompiacok problémája annál, mint ami a felszínen, a jog e kis szeletével megfogható lenne. A digitális médiában jelenleg tapasztalható verseny sehogy sem tükrözi a médiajog által képviselt olyan értékeket, mint sokszínűség, kiegyensúlyozott, hiteles és megbízható tájékoztatás. Olyan értékek ezek, amelyek az európai demokrácia és kormányzás szempontjából továbbra is mértékadók kell, hogy maradjanak.

---

<sup>509</sup> Strengthened Code of Practice on Disinformation 2022.  
<https://ec.europa.eu/newsroom/dae/redirection/document/87585>

## IV. KÖVETKEZTETÉSEK

Kutatásom célja volt, hogy értékeljem az Európai Bizottság által, az európai tartalomelőállítás megőrzésére tett jogi eszközöket az európai filmipar állami támogatásának, valamint a sajtótermékek szellemi jogi védelmének elemzésén keresztül. Minkettől túlmutat ugyanis az európai egységes piac működésén. A technológiai fejlődés, elsősorban pedig a digitalizáció által indukált globális változások ugyanis az Európai Unió teljes piacára gyakorolnak – és nem is csak gazdasági – hatást.

A vizsgálódásaim középpontjába ezért az európai audiovizuális ágazat globális versenyképességét elősegítő olyan szabályok és eszközök kerültek, amelyek nem közvetlenül a tartalomra koncentrálnak, hanem az azt közvetítő közegre kívánnak hatást gyakorolni.

A Bevezetőben szemléltettem, mekkora jelentősége van a kreatív szolgáltatásoknak az Európai Unió szempontjából. Adatokkal alátámasztottam, hogy a kulturális és kreatív iparágazaton belül is elsősorban az audiovizuális és multimédiás ágazat, másodsorban a könyv- és sajtóipar állítja elő a legnagyobb hozzáadott értéket, ezért ezek jelentősége még hangsúlyosabb. Váztam továbbá, hogy éppen ez a hozzáadott érték az, amely – gazdasági értéke mellett – az európai értékrendet megtestesítő, közvetítő közeget biztosít az európai demokráciáknak, illetve a demokrácia szempontjából szükséges működési keretekhez járul hozzá. Az iparágakon belül, a technológiai fejlődés, olyan strukturális átalakulásokat indukált, amely az európai tagállamokat nagyobb, állami szuverenitáson túli, jogi együttműködésre készítette.

Ezen túl, a két, általam választott témakörben kutatásom ideje alatt, az érintett piaci szereplők bevonásával, jelentős jogszabályi változás, európai uniós szintű szabályozás zajlott. Dolgozatom fókuszja egyfelől a filmekhez és más audiovizuális alkotásokhoz nyújtott állami támogatásokról szóló bizottsági közlemény értékelése, amelynek felülvizsgálata éppen a kutatás kezdetével esett egybe. Másfelől az uniós szerzői jogi keretek modernizációjára irányuló azon törekvés megítélése, amelynek célja, hogy a globális platformszolgáltatókat rákényszerítse az európai tartalomelőállítás finanszírozásában való részvételre a sajtókiadók számára alapított szerzői jogi igény megalapításával.

Míg az első eszköz a tartalomelőállítás európai megőrzését szolgálja az állami források tőkeáttételi hatásának megsokszorozásával (*leverage effect*), addig a második esetben egy

újonnan alapított joggal, mint szabályozási eszközzel kívánnak nemzetközi forrást bevonni az európai sajtótartalmak előállításának finanszírozásába. Az első esetben tehát azáltal kívánnak pénzt juttatni a rendszerbe, hogy kivételes elbírálásban részesítenek egy gazdaságilag nem kívánatos állami tevékenységet. A második esetben veszteségtől kímélnék meg egyes, kiemelt piaci szereplőket azáltal, hogy más piaci szereplőket kívánnak rábírní egy, a demokrácia szempontjából fontosnak tekintett tevékenység finanszírozásához való hozzájárulásra.

Közös mindkét esetben továbbá az a tény, hogy van egy piaci igény, amely a szabályozást életre hívta. Sőt, globális hatását tekintve mindkettő piacvédelmi célú, ám míg az állami támogatások joga az állam piaci beavatkozásának jogi kereteit szabályozza, célja elsősorban a belső piac védelme; addig a szerzői szomszédos jog a piaci szereplők közötti versenyben, egyes piaci szereplőket kedvezőbb helyzetbe hoz befektetésük védelmének érdekében Európában. A szabályozási igény és a szabályozás mikéntje, az eltérő érdekek közötti egyensúly megteremtése tehát a dolgozat tárgya. Arra keresem a választ mindkét esetben, hogyan jut pénzéhez az európai tartalomelőállítás, hogy az egyre erősödő globális versenyben (fenn)maradhasson.

A vizsgált, jogi vetülettel is bíró, a gazdasági szempontokat a kulturális értékekkel kiegyensúlyozni kívánó eszközök célja az európai tartalomelőállítás megőrzésének elősegítése a globális piacon. Míg az állami támogatások jogszerűségének megítélése az Európai Bizottság hatásköre, addig a jogi szabályozás megváltoztatása az Európai Bizottság kezdeményezésére, az Európai Parlament és a Tanács együttműködésével születik meg.

Az Európai Bizottság elmúlt években felgyülemlett tapasztalata a digitalizáció kiváltotta kihívások kezelésében – vélhetően a hatásköri szabályok egyértelműsége miatt is – a versenyjogi eszközök hatékonyságát igazolta vissza. Következésképpen azt feltételezzük, hogy egy olyan jogintézmény, mint a szerzői jog, illetve annak kiterjesztése is versenyjogi színezetet kapott. A versenyjogi aspektus uniós szinten azonban csak diszkriminációmentesen érvényesülhet, így a globális versenyben nagyon megrágíthatja minden digitális online szolgáltató szolgáltatását, ugyanakkor egyelőre nem látszik az, hogy az igazán célkeresztben lévő online forgalomirányító szolgáltatásokat gazdaságilag megszorítaná. Ugyancsak a versenyjogi szemlélet erősödését jelzi a kultúra kvantifikáló szemléletének felerősödése; a mérőeszközök megteremtése, a pénzügyi hasznosság mérése és értékelése is.

Az értekezés emellett feltételezte, hogy sem a filmalkotások állami támogatása, sem a szerzői jog kiterjesztése nem tudja feloldani az elsősorban nyelvi fragmentáltságból fakadó különbségeket, ezért aválasztott eszközök a nemzetközi, elsősorban az amerikai, filmipar

kiszolgáltatást támogathatják; és növelik a kis- és közepes európai hírcsopatok versenyhátrányát a nagyobbakkal szemben.

A témaválasztás a dolgot alapvetően két nagy szerkezeti egységre osztotta. Míg az egyik fejezet a filmtámogatási rendszerek tendenciáit veszi górcső alá, a tagállamok közpolitikai támogatási rendszereit tekinti át kvalitatív esettanulmányokon keresztül, addig a másik fejezetben egy meglévő, ismert szabályozási megoldást, a szerzői szomszédos jogot vetíti ki az európai jogalkotó a sajtóipar szereplőire.

A filmgyártás kettős, kulturális és gazdasági természetéből adódóan a filmtámogatási rendszerek létrehozásában kulturális és gazdasági indokok egyaránt szerepet játszhatnak. Az Amerikai Egyesült Államokkal szemben, ahol a filmgyártás elsődlegesen piaci alapon nyugszik, Európában hagyománya van a nemzeti filmgyártás kulturális célú állami támogatásának.

Az amerikai filmgyártás fölényével szembeni védekezés igénye az európai filmpolitikát kezdettől fogva meghatározta. Már az 1920-as években megjelentek olyan protekcionista eszközök, amelyekkel az egyes országok saját filmiparukat próbálták védeni az amerikai filmekkel szemben. Fordulópontot azonban az időközben bekövetkezett változások, elsősorban a tömegfogyasztás és a filmterjesztés globális alternatíváinak megjelenése, sokszorozódása jelentett.

Az amerikai államok által nyújtott kedvezmények egy világméretű verseny kiindulópontjává váltak. A közvetett támogatások alapvető célja, hogy az állam külső forrásokat vonjon be a filmiparba, ráadásul úgy, hogy az adókedvezményekből eredő adókiesést a bevont tőke felhasználásából eredő adó- és járulékbefizetésekkel ellensúlyozza. Az intézkedések azért rendkívül vonzóak a vállalkozások szempontjából, mert csökkentik a beruházás kockázatát. A kedvezményeknek ugyanis éppen az a lényege, hogy a befektető a létrejött filmprodukció sikerétől függetlenül, a befektetett pénzeszköz okán és a film költségvetéséhez igazodva jut adókedvezményhez.

Az amerikai filmek állami támogatása azonban nem magát a filmalkotást, hanem az azt kiszolgáló infrastruktúrát támogatja egy-egy állam szintjén. A film megtérülési költsége és sikere továbbra is az előállított filmtermék és a közönségigény közötti kapcsolaton alapul, amely összességében növeli az elkészült alkotások forgalmazási lehetőségeit, az így váló tömegtermékké. Ez a logika élesen szemben áll az európai gondolkodásban jelenlévő 'elit' filmkultúra meglétével. Következésképpen az európai filmek esetében az előállított filmtermék

és a közönségigény kapcsolata is jóval szerényebb. Olyannyira, hogy mára az európai filmgyártás jelentős mértékben elszakadt a piaci folyamatoktól.

Az Amerikai Egyesült Államokkal ellentétben azonban az Európai Unió tagállamai nem dönthetnek korlátozás nélkül állami támogatások bevezetéséről. Az európai uniós jogrend egyik sajátossága a tagállamok által nyújtott támogatások Európai Bizottság általi ellenőrzése. Az EUMSZ 107. cikkének (1) bekezdése ugyanis főszabályként tiltja az állami támogatások bevezetését.

Az engedélyezhető támogatásokra vonatkozó feltételeket az Európai Bizottság által, eredetileg még 2001-ben kiadott Filmművészeti Közlemény tartalmazta. Az ebben meghatározott követelmények egyike éppen a kulturális célkitűzés érvényesülését hivatott előmozdítani. A nemzeti, kulturális motivációjú filmtámogatások során a kulturális célkitűzés többnyire magától értetődően adott volt. A nagyprodukciónak irányuló kedvezmények vizsgálata során ugyanakkor a kulturális követelménynek való megfelelés sarkalatos kérdéssé vált, szükségessé téve a támogatott filmek kulturális tartalmát biztosító tagállami kritériumok részletes elemzését. A Bizottság jogköre és kötelezettsége döntően arra korlátozódik, hogy ellenőrizze, hogy a kulturális tartalom meghatározása ellenőrizhető tagállami szintű követelmények alapján történik-e.

A magyar és a brit filmtámogatási adókedvezmény működése, az abban szereplő kulturális követelmények megfogalmazása, a tárgyalások során a Bizottság által alkalmazott mérce, mint két jellemző példa került részletes elemzésre.

Miközben a filmes adókedvezmények száma nemzetközi szinten folyamatosan nő, az utóbbi évtizedben – főleg az Egyesült Államokban – e kedvezmények gazdasági hatékonyságát megkérdőjelező hangok is megjelentek. Ám az adókedvezmények rendszerének globális meghatározottsága kiemelkedő hangsúlyt kapott abban a vitában, amely az Európai Bizottság Filmművészeti Közleményének átgondolást igénylő területeiről szóló vitaanyaga nyomán bontakozott ki az érintett tagállamok és piaci szereplők körében.

A Filmművészeti Közlemény felülvizsgálatát elindító vitaanyag két fő problémát azonosít a nagy külföldi produkciónak támogatásával kapcsolatban. Egyrészt az ilyen produkciónak kapcsolódó nyereség nagyrészt az EU-n kívül marad, és ennek következtében nem feltétlenül járul hozzá az ágazat hosszú távú fenntarthatóságához. Másrészt az amerikai nagy produkciónak – európai versenytársaikkal ellentétben – nem okoz nehézséget a magánfinanszírozás megszerzése, ezért megkérdőjelezhető a nagy költségvetésű produkciónak

támogatásának szükségessége. Igaz, hogy a nagyprodukciók európai helyszínre vonzása biztosíthatja azok Európában történő elkészítését, ám az ilyen támogatások torzítják az európai gyártási helyszínek közötti versenyt.

Erre megoldásként két alternatívát vázol a dokumentum: az egyik szerint az egy filmre adható támogatás maximális összegét előre meghatároznák, míg a másik elképzelés lehetségesnek tartja, hogy valamennyi vagy a meghatározott összeghatár feletti támogatás nyújtását ahhoz a feltételhez kössék, hogy a filmgyártó a támogatás összegét újból befekteti vagy visszafizeti, amennyiben a produkció nyereséges lesz.

A lefolytatott nyilvános konzultáció egyik legfontosabb tanulsága azonban a filmtámogatások szabályozásának nemzetközi meghatározottsága. A hozzászólók jelentős többsége a támogatási intézkedések korlátozását sérelmesnek tartotta az európai filmipar versenyképességére nézve: megengedheti-e (egyáltalán) magának az európai filmipar, hogy nagy költségvetésű produciókat veszítsen el?

A filmek állami támogatásának értékelésére vonatkozó átdolgozott európai bizottsági szabályrendszer végül 2013. november 16-án lépett hatályba. Az elfogadott 2013. évi Filmművészeti Közlemény elsősorban a tagállamok és az érdekelt felek által, az európai audiovizuális ágazat életképességéhez és versenyképességéhez való hozzájárulásnak tekintett szabályokkal és pontosításokkal összhangban álló, az előző közlemény aktualizált változata lett. A jogbiztonság érdekében ezúttal a Közlemény alkalmazhatóságának időtartama sem korlátozott.

Bár az Európai Bizottság szerint egyértelműen káros a belső piacra a tagállamok nagyprodukciókért folytatott versengése, a hatáskörmegosztás korlátaira tekintettel az Európai Bizottság jelenleg nem rendelkezik a tagállamok adórendszereinek-, vagy kulturális politikáik összehangolására irányuló kompetenciával.

Rendelkezik azonban egy olyan eszközzel, amely Amerika esetében hiányzik: az állami támogatási politikával. A jelenlegi bizottsági gyakorlat az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdés d) pontja, az ún. kulturális kivételen és a filmművészet kulturális tevékenységként való, osztatlan szemléletén alapszik. A Filmművészeti Közlemény egységes szempontrendszer szerint ítéli meg a különböző támogatási programokat: a művészfilmek támogatását éppúgy, mint a nagyprodukciók megszerzésére irányuló adókedvezményeket. A jelenlegi kritériumok azonban nem elegendők ahhoz, hogy elejét vegyék a versengő kedvezményeknek Európában.

A gyakorlatban a nagyprodukciók ösztönzésére irányuló kedvezmények esetén a kulturális követelmények szisztematikus vizsgálata is problematikusnak bizonyult. A kulturális célkitűzések a filmes adókedvezmények esetében rendszerint csak áttételesen vannak jelen. Az európai filmipar gazdasági bázisának fenntartása valódi kulturális tartalommal bíró filmek elkészültét is biztosíthatja, az adókedvezmények természetéből eredően azonban közvetlenül nem ezekre irányul ösztönző hatása. Ezen alapvetően a kulturális tartalom meglétét biztosítani hivatott kulturális tesztek, kulturális követelmények sem változtattak.

A kulturális követelmények ellenőrzésében rejlő ellentmondások teljes feloldása azonban változatlan jogalap mellett nem lehetséges. A versenyfeltételek torzulásának mérséklése érdekében a javaslat egyrészt kiterjeszti a számításba vehető költségek körét az Európai Gazdasági Térség teljes területén felmerült költségekre, másrészt korlátozza a nem európai nagyprodukcióknak juttatható támogatás arányát. Ezzel egyidejűleg a kulturális követelmények meghatározásával egyenértékűnek ismeri el a szakmai testületek általi kiválasztást. Ez azonban, tekintettel arra, hogy az adókedvezmények nem szelektív támogatásként működnek, nem hoz feltétlenül változást.

Jogi szempontból egy másik lehetőség az adókedvezmények kulturális céljának megkérdőjelezése, a kulturális kivétel helyett gazdasági ösztönzőként való megítélése lehetne, az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdés c) pontja alapján. Ebben az esetben a kedvezményeket bevezető tagállamok mentesülnének a kulturális célkitűzés igazolásának kötelezettsége alól. Az Európai Bizottság ugyanakkor még a tervezetben foglaltnál is szigorúbban vizsgálná a támogatás szükségességét és arányosságát, a gazdasági előnyök és hátrányok mérlegelésével. Ehhez azonban alapvető paradigmaváltásra, a filmgyártás egységes, kulturális szemléletének megváltoztatására lenne szükség, amely jelenleg nincs napirenden.

Az értekezés második nagyobb egysége a sajtókiadók szomszédos jogi jogosultságának európai diskurzusát mutatta be. Végigvezetett azon az úton, amelyet az európai uniós döntéshozatal megtett annak érdekében, hogy a hírtartalomszolgáltatásban rejlő bevételek egy részét a versenyjogi aspektusokon túlmutatva, a szerzői jog segítségével igyekezzen visszacsatornázni annak előállítói, finanszírozói felé.

A sajtókiadványok kiadói ugyanis évente milliárdokat fordítanak újságírásra. A hagyományos sajtókiadványokban megjelenő cikkek újra-hasznosítására, a világhálón megjelenő cikkek aggregálására, azaz összegyűjtésére, majd e tartalmak kereső felületre, közösségi média megjelenésre optimalizálására mára jól prosperáló üzleti modellek épülnek. Az ily módon, ezeken a másodlagos felületeken megjelenő tartalmak vonzereje azonban



sokszor túlszárnyalja az eredeti tartalmat előállító és közzé tevő webfelület látogatottságát. A látogatottság pedig hirdetői bevételt tesz elérhetővé, amely különösen fontos a sajtókiadók számára, akik a nyomtatott sajtó eladásából kiesett jövedelmeik pótlására törekszenek. Úgy tűnik azonban, hogy e másodlagos felületek lefölozik a hirdetésben rejlő hasznot. Így tehát a vagyoni előny nem az eredeti tartalmat előállítóknál csapódik le, gátolva ezzel befektetésük megtérülését.

A digitalizáció, mint technika elhozta az eredeti műpéldány sérelme nélküli, korlátlan minőségi másolás és potenciálisan korlátlan virtuális hozzáférés lehetőségét. Az információ mennyiségének növekedése és az abban való eligazodás igénye pedig kitermelte a platformokat és az azok szolgáltatásaira való igényt. A hétköznapi szóhasználatban gyakran említett fogalmakra, mint internetes aggregátor, platform vagy közvetítőszolgáltató, szinonimaként tekintünk. A gyorsan változó technikai adottságok mellett egyre jellemzőbb a pontos definiálhatóság hiánya, helyette gyakran kerül sor egy-egy fogalom környezeti használati jellemzőivel történő körülírására.

Az Európai Unió közös fellépését számos más jelenség előzte meg. A nagy internetes aggregátorok és hírügynökségek illetve sajtókiadók jogvitáinak egyik fontos jellemzője, hogy a felek a valódi jogi érveket mérlegelő jogvita valamely pontján megegyezésre jutottak, így valójában a jogi értékelés elmaradt. Ennek egyik oka, hogy a sajtóhírek előállítóinak is érdeke fűződik a híraggregátorok által generált forgalom fenntartásához, illetve az ezen keresztül elérhető szélesebb nyilvánossághoz. A másik ok vélhetően egy végleges ítélet erős jogi kötő erejének elkerülésében rejlik. Hiszen egyik félnek sem érdeke egy számára kedvezőtlen ítélet e gyorsan változó, még kiforratlan digitális környezetben, amely esetleg a technikai innovációnak, valamint lehetséges későbbi felhasználásoknak is gátat szabhat. Ugyanakkor mára már az is egyértelművé vált, hogy egyes nagyvállalatok piaci helyzetét e megegyezések csak tovább erősítették.

Még egy dolog szintén megállapítható. A technika, a technológia alkalmazása, az ezek közötti verseny, a technológia következtében előállt új felhasználások jogi megítélése az egyik mögöttes témája az összes vizsgált jogesetnek. A technikai megoldások jogi értékelése azonban nem kis nehézségbe ütközhet a különböző államok jogában.

A hiperhivatkozás például egy olyan technikai megoldás, amely az utat megmutatva, a célhelyre irányítja a felhasználót. Az amerikai bírósági gyakorlatban a hiperhivatkozás, mint technikai megoldás önmagában nem vezet szerzői jogi jogsértéshez és másolást sem valósít

meg. A felelősség megállapításának alapját nem az elhelyezett link adja, hanem a linkelt tartalom jogsértő voltáról való tudomás, a jogsértő tartalomhoz való hozzáférés bátorítása.

Az Európai Bíróság több, a szerzői jog felől közelítő jogesete folyamatosan alakítja a nyilvánossághoz közvetítés fogalmának értelmezését. Ezek kiindulópontja szerint a nyilvánossághoz közvetítés fogalma ötvözi a „közvetítés cselekményét” és a mű „nyilvánossághoz” közvetítését. A közvetítés cselekményének fennállásához elegendő, hogy a műhöz a közönség hozzáférjen, ami az internet közegében minden esetben érvényesül. A fogalom másik elemét kell tehát további vizsgálatnak alávetni. Míg a Svensson ügyben az Európai Bíróság az eredeti tartalom szerzői jogi jogosultjának szándéka felől közelíti meg a nyilvánosság fogalmát, addig későbbi döntésében azt is hangsúlyozta, hogy egy adott ügy megítélése szempontjából a nyilvánossághoz közvetítés haszonszerzési jellege is relevanciával bír. Ezek alapján az Európai Bíróság kimondta, hogy nyilvánossághoz közvetítésnek minősül az olyan hiperhivatkozás elhelyezése, ahol megállapítást nyer, hogy az azt elhelyező személy tudott, vagy tudnia kellett arról, hogy a link jogellenesen közzétett műhöz nyújt hozzáférést, például mert a szerzői jog jogosultjai erre őt figyelmeztették. Vélelmezni kell továbbá a hiperlink elhelyezésének tudatosságát azokban az esetekben is, amikor az haszonszerzési céllal történik, valamint azokban az esetekben is, amikor az műszaki intézkedések megkerülésével biztosít hozzáférést védett tartalomhoz. Önmagában tehát továbbra sem a hiperlink elhelyezése valósít meg szerzői jogi jogsértést, ugyanakkor két másik szempont vizsgálatára is lehetőség nyílik: a felhasználó tudatállapotára, és a haszonszerzési cél megítélésére.

A jogesetek megszorodó száma jól szemlélteti azt a tényt, hogy a sajtóipar képviselői többféle jogi eszközzel igyekeztek eddig is fellépni beruházásaik védelme érdekében. Az online elérhető sajtókiadványoknak jelentős mértékű üzleti felhasználása történik ugyanis meg a hírgyűjtő portálok által úgy, hogy eközben nincs biztosítva a sajtókiadványok előállításához szükséges szervezeti és pénzügyi befektetések megtérülése. Míg a szerzői jog magát a szerzőt, vagyis a szellemi alkotást megalkotó személyt illeti meg, a jog kidolgozott egy további formát, amely a szerzői joghoz hasonló védelmet biztosít egyes csoportoknak, akiknek a művek közönséghez való eljuttatásában játszott szerepük, illetve befektetéseik védelme okán ezt a jogi oltalmat célszerűnek látszik biztosítani.

A 2010-es években, elsősorban a gazdasági szereplők lobbijereje olyan egyéni tagállami kezdeményezéseket hívott életre Németországban és Spanyolországban, amelyek eredőjeként törvényi szabályozás született a szerzői szomszédos jog kiterjesztésére. E próbálkozások

azonban a gyakorlatban nem váltották be a hozzájuk fűzött reményt, ám 2016-ra utat nyitottak a tagállamokon túlmutató, európai kezdeményezés felé és elvezettek a digitális egységes piacon a szerzői jogról szóló irányelvtervezet bizottsági előterjesztéséhez.

Az irányelvtervezetben az Európai Bizottság javaslatot tett szomszédos jog alapítására a sajtókiadványok digitális felhasználásainak védelme érdekében. Miközben a Bizottság kizárólagos jogot biztosít a sajtókiadványok kiadóinak sajtókiadványaik tartalma felett azok többszörözésére és lehívásra hozzáférhetővé tételére, összhangban az Európai Bíróság ítéletével, ezt a védelmet a nyilvánossághoz közvetítésnek nem minősülő hiperhivatkozásokra nem terjeszti ki.

Az irányelvjavaslat fogadtatása nem volt egyöntetűen kedvezőnek mondható. A szakirodalom az irányelvjavaslat nyilvánosságra hozatalát követően számos szempontból vette górcső alá a sajtókiadóknak szánt szomszédos jogot. A több évig tartó európai döntéshozatal végezetül 2019 áprilisában az irányelv elfogadásával zárult, majd 2021 nyaráig kellett a kompromisszummal elfogadott szabályokat a nemzeti jogszabályokba illeszteni.

A tagállami átültetések további értelmezési eltéréseket vethetnek fel, például, hogyan értelmezik majd a szerzői szomszédos jog terjedelmét, pontosabban azt a rövid részletet, amelynek online felhasználása továbbra is megengedett. Ennek különösen felhasználási szerződések hiányában lehet jelentősége, és várhatóan a joggyakorlat dolgozhat rá ki megoldásokat. Véleményem szerint azonban az európai jogfelfogás még nagyobb szemléletváltzáson mehet keresztül a jogérvényesítés hatékonyságának erősítésére figyelemmel, ezért különösen érdekes lehet az, ahogyan bizonyos tartalmak technikai helyzete alakul, gondolok itt például a jogtulajdonos által biztosított referenciafájltra. A szerzői jog, ellentétben az iparjogvédelemmel, nem bejelentéssel, hanem az alkotás létrehozatalával, automatikusan keletkező jog. A jog érvényesíthetősége, különösen a digitális világ sajátosságaira is figyelemmel azonban előtérbe hozhat valamilyen bejelentésen, nyilvántartáson alapú rendszert is a jövőben. Magyarországon például a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala lehetőséget biztosít ún. önkéntes műnyilvántartásba vételre. Ez a díjköteles szolgáltatás – bár önmagában jogi védelmet nem keletkeztet – egy esetleges jogsértés kapcsán bizonyító erejű lehet arra nézve, hogy a nyilvántartásba vett mű az akkori tartalommal létezett és erről a Hivatal közokiratot állít ki.

**Összegezve** tehát az értekezés főbb megállapításai az alábbiak:

1. Európa a kreatív szolgáltatások legnagyobb exportőre a világban. A kulturális és kreatív iparágazaton belül is az audiovizuális és multimédiás ágazat állítja elő a legnagyobb hozzáadott értéket, amelyet a könyv- és sajtóipar követ. A kulturális és kreatív ipar termékei és szolgáltatásai, elsősorban tehát a film- és sajtóipar – gazdasági értékükön túl – az európai értékrendet megtestesítő, közvetítő közeget biztosítanak az európai demokráciáknak.
2. A technológiai fejlődés, különösen a digitalizáció, a tagállamokat újfajta gazdasági és társadalmi kihívások elé állították. A gazdasági szereplők piaci igénye, az Európai Unió nemzetközi beágyazottsága szolgáltat alapot az olyan európai politikák elfogadásához, amelyek egyfelől az európai értékrend terjesztését, expanzióját, másfelől az európai kultúrák fennmaradását, értékeinek védelmét hivatottak biztosítani az egyre globalizálódó világban miközben a tagállamok közötti verseny egyenlőségét is biztosítani hivatottak a piaci szereplők számára.
3. E komplex cél, valamint a technológiai fejlődéssel való lépéstartás szükségessége az állami szuverenitáson túli, európai szabályozást igényel, hogy az európai kreatív ipar versenyképessége globális szinten fennmaradhasson
4. A technika fejlődése, az átalakuló társadalmi szokások a kultúra egészét üzleti alapokra helyezte, teret nyert a kultúrális- és kreatív iparágak kvantifikáló, költség-haszon elemzését preferáló szemlélete.
5. Ahogyan mindennek van gazdasága, úgy mindennek van kultúrája is, ám míg minden gazdaság racionális alapokon nyugszik, mégsem állíthatjuk, hogy minden kultúra gazdasági racionalitáson alapszik. Az ebben rejlő ellentmondást éppen ezért nem lehet pusztán gazdasági alapon megoldani sem.
6. Az Európai Unió gazdasági erejével, és éppen gazdasági erejének megtartása érdekében is törekszik arra, hogy a digitális gazdaság szabályozásáról szóló diskurzust irányítsa, hogy szabályai modellértékűek legyenek a világban.
7. Az uniós szintű audiovizuális szabályozás több pilléren nyugszik: az Európai Bíróság esetjogán; az ágazat uniós szintű, közvetlen támogatási programján; a tartalomra vonatkozó szabályozáson; a piac feltételrendszerének egységesítésére hangsúlyt fektető szellemi tulajdonjogi szabályokon; valamint a piac működésére irányuló verseny- és állami támogatási szabályokon és az ezek mentén tett kezdeményezéseken.
8. A filmek állami támogatásának jóváhagyására vonatkozó szabályok versenyjogi eszköz az Európai Bizottság kezében. A jelenlegi kritériumok azonban nem elegendőek ahhoz, hogy elejét vegyék a versengő kedvezményeknek Európában. A kedvezmények összességében befolyásolhatják ugyan az Európában előállított termékek számát, de az európai

tartalmaknak tükröznie kellene az európai közönségigényeket is. Ha ennek semmilyen mértékben nincs „kiszolgáltatva”, végső soron egy olyan rendszert konzervál az európai kulturális sokszínűség megtartása érdekében, amely az állami támogatások nélkül nem lesz önfenntartó.

9. A szerzői szomszédos joggal kapcsolatos diskurzus lényege: egy piaci érdekérvényesítőképeségben rejlő gazdasági egyenlőtlenség kompenzációja.
10. Az Európai Unió, a diskurzus irányításával arra törekszik, hogy – ha nem is a szabályozás terén, de annak hatásaiban – nemzetközi szintű érdekérvényesítést érjen el.
11. Önmagában azonban a szerzői jog kiterjesztése nem oldja meg a minőségi újságírásra szükséges források előteremtésének problémáját, és a nyelvi fragmentáltságból fakadó piaci problémákat sem kezeli. Ennek egyik bizonyítéka az azóta eltelt időben tovább zajló jogalkotás.
12. A gyorsan változó technikai adottságok mellett a szabályozás egyik jellemzője lehet a pontos definiálhatóság hiánya; helyette gyakran kerül sor egy-egy fogalom környezeti, használati jellemzőivel történő körülírására, amely idegen a jogdogmatikától.
13. Ugyancsak folyamatos nehézséget okoz a technikai sajátosságok jogba illesztése, ezek következményeinek kiszámíthatósága. Az európai szerzői jog, ellentétben az iparjogvédelemmel nem bejelentéssel, hanem az alkotás létrehozatalával, automatikusan keletkező jog. A jog érvényesíthetősége, különösen a digitális világ sajátosságaira is figyelemmel, azonban előtérbe helyezhet akár egy bejelentésen, (technikai) nyilvántartáson alapuló rendszert is a jövőben.
14. Az uniós normarendszert javaslataival befolyásoló Európai Bizottság a szerződéses keretek biztosította kompetenciaköröket maximálisan kihasználva, a tagállami igények, piaci szereplők és a társadalmi érdekek kiegyensúlyozására törekszik a globális versenyben az európai tartalomelőállítás hosszú távú életképességének biztosítása érdekében. Nem szabad azonban elfelejtenünk, hogy az európai unió döntéshozatala végső soron nem más, mint a tagállami akaratok legkisebb közös nevezője.



## V. SUMMARY AND CONCLUSIONS IN ENGLISH

The aim of my research was to assess the legal instruments put in place by the European Commission to preserve European content production through an analysis of state aid to the European film industry and the intellectual property protection of press products. Both go beyond the functioning of the European single market. The global changes brought about by technological progress, and in particular by digitalisation, are having an impact on the entire European Union market, and not only in economic terms.

I have therefore focused my analysis on rules and instruments to promote the global competitiveness of the European audiovisual sector, which do not focus directly on the content but seek to influence the medium through which it is transmitted.

In the Introduction I illustrated the importance of creative services for the European Union. I have shown that, within the cultural and creative industries, the audiovisual and multimedia sectors are the main value-added producers, followed by the book and press industries, therefore their importance stands above all other segments of the creative sector. I have also outlined that it is precisely this added value which, – in addition to its economic value, – provides mediation of European democratic values, and contributes to the operational framework necessary for democracy. Within industries, technological progress has induced structural changes which have led the European Member States to engage in greater legal cooperation, one beyond state sovereignty.

In addition, during the period of my research, significant legislative changes, EU-wide regulation were taking place in the two areas of my choice, led by and involving relevant market players. On the one hand, my thesis focuses on the evaluation of the Commission Communication on State aid to cinema and other audiovisual works, the revision of which coincided with the start of the research. On the other hand, it is an assessment of the efforts to modernise the EU copyright framework in order to incentivise global platform providers to participate in the financing of European content production by establishing a neighbouring copyright claim for press publishers.

While the first instrument aims at preserving content production in Europe by multiplying the *leverage effect* of public resources, the second instrument aims at attracting international resources to finance the production of European press content through a newly

created right as a regulatory instrument. In the first case, therefore, the aim is to inject money into the system by granting exceptional treatment to an economically undesirable public activity, namely state aid. In the second case, certain key operators are spared losses by trying to persuade other platform operators to contribute to the financing of an activity considered important also from the aspect of democracy.

What is also common to both cases is the fact that there is a market demand that has triggered European regulation. Indeed, both regulatory instruments aim to have global impact and to protect the European market. However, while State aid law regulates the legal framework for State intervention in the market, primarily to protect the internal market; copyright law's new neighbouring right impacts competition between market players in a way that it puts certain market players in a more favourable position in order to protect their investment in Europe. The need for regulation and how the regulation develops and works, as well as the procedure to strike a balance between different interests, is therefore the subject of this paper. The main question that I seek to answer is how does European content production acquire financial assets to maximise its potential in an increasingly competitive global market?

The instruments examined, – which also have a legal dimension to them – seek to balance economic considerations with cultural values, and are designed to help preserve European content production in a global market. While the European Commission is responsible for assessing the legality of state aid, changes to legal instruments are carried through on the initiative of the European Commission, in cooperation with the European Parliament and the Council.

The European Commission's experience over the past years in addressing the challenges of digitalisation has proven the effectiveness of competition law instruments, probably also due to the clarity of the division of competences between the Commission and the Member States. Consequently, it is assumed that a legal institution such as copyright, and its extension, has also been given a competition law dimension. However, the competition law aspect can only be enforced at EU level in a non-discriminatory manner, making it very costly for all digital online services in a global competitive environment, while at the same time not yet seeming to put economic constraints on the online platforms that are its real target. Also, the rise of a quantifying approach to culture, the creation of metrics, the measurement and evaluation of financial utility, is also a sign of the competition approach gaining position.

The thesis also assumed that neither state support for film nor the extension of copyright can resolve the differences that arise from the fragmentation of the film industry, mainly due to



language, and therefore may support the international, especially American, film industry; and increase the competitive disadvantage of small and medium-sized European news markets compared to larger ones.

The choice of topic has essentially divided the thesis into two broad structural units. While one chapter looks at trends in film support schemes, reviewing the state aid support systems in the Member States through qualitative case studies, the other chapter projects an existing, well-known regulatory solution, the neighbouring rights regime, onto the actors of the press industry.

The dual, cultural and economic nature of film production means that both cultural and economic reasons can play a role in the creation of film support schemes. In contrast to the United States, where film production is primarily market-based, Europe has a tradition of public support for national film production based on its cultural purposes.

The need to defend itself against the superiority of American film production has defined European film policy from the outset. As early as the 1920s, protectionist instruments were used by individual countries to protect their own film industries against American films influence. The turning point, however, was the emergence and proliferation of global alternatives to film consumption and distribution.

The incentives granted by the US states have become the starting point for a worldwide competition. The basic purpose of indirect subsidies is to attract external resources to the film industry by offsetting the tax losses resulting from the tax incentives with the tax and contribution payments stemming from the use of the capital raised for the film production. The measures are highly attractive to businesses because they reduce the risk of investment. Indeed, it is precisely because of these incentives that the investor receives a tax credit, irrespective of the success of the film production, solely based on the amount of money invested and the budget of the film.

However, state aid schemes for US film production do not support the film product itself, but the surrounding infrastructure in the states. The return on investment and the success of the film product remains to be based on the relationship between the film product and audience demand, which in aggregate increases the distribution potential and makes the film a mass product. This logic contrasts sharply with the existence of an 'elite' film culture in Europe. Consequently, in the case of European films, the relationship between the film product and

audience demand is much more modest. To such an extent that European film production is now largely disconnected from the market.

However, unlike the United States, the Member States of the European Union are bound by state aid restrictions. One of the specific features of the EU legal order is the control by the European Commission of aid granted by Member States. Indeed, Article 107(1) TFEU prohibits, as a general rule, the introduction of State aid.

The conditions for admissible aid were set out in the Cinema Communication, originally issued by the European Commission in 2001. One of its requirements specifically out-spells promoting a cultural objective. In the case of supporting national, culturally motivated film productions, the cultural objective was usually taken for granted. However, in the case of international major film productions the examination of compliance with the cultural criterion has become a crucial issue, requiring detailed analysis of the criteria applied by Member States to ensure the cultural content of the films supported. The Commission's powers and obligations are essentially limited to checking whether the definition of cultural content is based on verifiable criteria at Member State level.

The functioning of the Hungarian and the British film support tax credit, the formulation of the cultural requirements contained therein, and the yardstick used by the Commission during the negotiations are two typical examples that have been analysed in detail.

While the number of film tax credits has been steadily increasing internationally, in the last decade, especially in the United States, there have been voices questioning the economic efficiency of these credits. However, the global competition context of state tax incentives has been highlighted in the debate that emerged among Member States and market operators following the Commission's Issues paper on areas for reflection of the Cinema Communication.

The Issues paper launching the review of the Cinema Communication identifies two main problems with the support of major foreign productions. Firstly, the profits associated with such productions remain largely outside the EU, and therefore, do not necessarily contribute to the long-term sustainability of the sector. On the other hand, unlike their European competitors, major US productions have no difficulty in attracting private funding and the need to support big budget productions is therefore questionable. It is true that attracting major productions to European locations can ensure that they are made in Europe, but such subsidies distort competition between European production locations.

The document outlines two alternatives: one is to set a maximum amount of aid per film in advance, while the other is to make all aid, or aid above a certain amount, conditional on the film producer reinvesting or repaying the aid once the production is profitable.

However, one of the most important lessons of the public consultation is the international nature of film support regulation. The vast majority of respondents considered the restriction of support measures to be detrimental to the competitiveness of the European film industry: can the European film industry afford to lose big budget productions (at all)?

The revised European Commission rules for the assessment of State aid to cinema finally entered into force on 16 November 2013. The adopted 2013 Cinema Communication was mainly an update of the previous Communication, in line with the rules and clarifications considered by Member States and stakeholders as contributing to the viability and competitiveness of the European audiovisual sector. In the interests of legal certainty, the Communication is not limited in time therefore no revision is foreseen.

Although the Commission believes that competition between Member States for big budget productions is clearly harmful to the internal market, given the limits of the division of competences, the Commission does not currently have the competence to coordinate Member States' tax systems or cultural policies.

But it has a tool that America lacks: state aid policy. The current Commission practice is based on Article 107(3)(d) TFEU, the so-called cultural exception and the indivisible view of cinema as a cultural activity. The Cinema Communication applies a uniform set of criteria for assessing the different aid schemes: support for artistic films as well as tax incentives for the acquisition of major productions. However, the current criteria are not sufficient to prevent competition between Member States in Europe.

In practice, a systematic examination of cultural requirements has also proved problematic in the case of incentives for large productions. Cultural objectives are usually only indirectly present in the case of film tax incentives. Maintaining the economic base of the European film industry may ensure the production of films with a genuine cultural content, but the tax incentives do not directly have an incentive effect on them by their very nature. This has not been changed by the cultural tests and cultural requirements, which are essentially intended to ensure the existence of cultural content.

However, the contradictions in the control of cultural requirements cannot be fully resolved without changing the legal basis. In order to reduce distortions of competition, the

proposal extends the scope of eligible costs to cover costs incurred throughout the European Economic Area and limits the proportion of aid that can be granted to non-European large-scale productions. At the same time, it recognises selection by professional bodies as equivalent to the definition of cultural criteria. However, this does not necessarily make a difference, given fact that tax credits do not operate as selective aid.

From a legal point of view, another possibility could be to question the cultural purpose of the tax incentives and consider them as an economic incentive instead of a cultural exception, on the basis of Article 107(3)(c) TFEU. In this case, Member States introducing the benefits would be exempted from the obligation to demonstrate the cultural objective. However, the Commission would be even stricter in its assessment of the necessity and proportionality of the aid, weighing up the economic advantages and disadvantages. However, this would require a fundamental paradigm shift and a change in the cultural approach to film production, which is currently not on the agenda.

The second major unit of the thesis presented the European discourse on the neighbouring rights of press publishers. It traced the path taken by European Union decision-making going beyond competition law aspects, with the aim of channelling part of the revenues of news content provision back to its producers and financiers through the law of copyright.

After all, press publishers spend billions on journalism every year. However, there are now thriving business models for recycling articles from traditional press publications, aggregating articles from the web and optimising this content for search and social media. Moreover, the attractiveness of the content thus displayed on these secondary platforms often exceeds the traffic to the original site that produced and published the content. This traffic, in turn, generates advertising revenue, which is particularly important for publishers seeking to make up for lost revenue from the sale of print media. However, these secondary surfaces seem to skim the benefits of advertising. Thus, the wealth benefit is not passed on to the producers of the original content, and thus prevents a return on their investment.

Digitisation as a technology has brought the possibility of unlimited quality copying without prejudice to the original work and potentially unlimited virtual access. On top, the growth in the volume of information and the need to navigate it has spawned platforms and the demand for their services. Terms often used in everyday language, such as internet aggregator, platform or intermediary service provider, are seen as synonymous. In a rapidly changing technological environment, the lack of precise definitions is becoming more and more common, and instead, a term is often described in terms of its environmental usage.

The European Union's joint action was preceded by a number of other phenomena: court cases are one of them. An important feature of the disputes between large internet aggregators and news agencies and press publishers is the fact that the parties have reached an agreement at some point in the dispute, therefore no real legal assessment has been carried through. One reason for this is that the producers of press releases also have an interest in maintaining the traffic generated by news aggregators and the wider publicity they can generate. Another reason is presumably to avoid the strong binding force of a final legal judgment. After all, neither party has an interest in an unfavourable judgment in this fast-changing digital environment, which could potentially hamper technical innovation and possible future uses. However, it is now clear that the market position of some large companies has been strengthened by these agreements.

One more thing can also be noted. One of the underlying themes in all the cases examined is the legal assessment of the technology, the use of the technology, the competition between them and the new uses that technology brings about. However, the legal assessment of technical solutions can be a source of considerable difficulties in the law of the various States.

For example, hyperlinking is a technical solution that directs the user to the destination by leading the way. In US court practice, hyperlinking as a technical solution that does not in itself lead to copyright infringement and does not constitute copying. The basis for liability is not the link itself, but the knowledge of the infringing nature of the linked content and the encouragement of access to the infringing content.

A number of cases of the European Court of Justice, approaching the concept of copyright, are constantly shaping the interpretation of the concept of communication to the public. The Court interpretation focuses on the concept of communication to the public that actually combines the "act of communication" and the communication of the work "to the public". For the act of communication to exist, it is sufficient for the work to be accessible to the public, which is always the case in the context of the Internet. The second element of the concept must therefore be further examined. While in *Svensson* the ECJ approached the concept of communication to the public from the point of view of the intention of the copyright owner of the original content, it also stressed in a subsequent decision that the profit-making nature of the communication to the public has relevance for the assessment of a given case. On this basis, the European Court of Justice has ruled that the placing of a hyperlink where it is established that the person placing the link knew, or ought to have known, that the link gave access to an unlawfully published work, for example because he had been warned by the copyright holders, constitutes communication to the public. Presumption of awareness should also be assumed in

cases where the placing of the hyperlink is done for profit, and in cases where it provides access to protected content by circumventing technical measures. Thus, the mere placing of a hyperlink does not constitute an infringement of copyright, but it is possible to examine two other aspects: the user's state of mind and the assessment of the commercial purpose.

The growing number of cases illustrates the fact that the press industry has been using a variety of legal means to protect its investments. Indeed, a significant amount of commercial use of press publications available online is made by news aggregation portals without ensuring a return on the organisational and financial investments necessary to produce them. While copyright is the right of the author, the person who creates the intellectual work, European law has developed an additional form of protection similar to copyright. Neighbouring rights are granted for certain groups who have a major role in making works available to the public, and/or make considerable investments that require protection.

In the 2010s, lobbying, mainly by economic operators, led to individual Member State initiatives in Germany and Spain for example, resulting in the legislation that extended the scope of the related right. However, these attempts failed to live up to their hopes in practice, but by 2016 they paved the way for a European initiative and led to the Commission's presentation of a draft directive on copyright in the Digital Single Market.

In the draft directive, the European Commission proposed the creation of a related right to protect digital uses of press publications. While the Commission grants publishers of press publications an exclusive right to reproduce and make available for download the content of their press publications, in line with the judgment of the European Court of Justice, it does not extend this protection to hyperlinks which do not constitute a communication to the public.

The reception of the proposed directive has not been unanimously positive. Following the publication of the proposal, the literature has examined the related rights of press publishers from a number of perspectives raising serious concerns as to its practical use. After a lengthy negotiation process, the Directive was finally adopted in April 2019 and the compromise rules had to be transposed into national law by summer 2021.

Transposition by Member States may give rise to further differences of interpretation, for example on how the scope of the neighbouring right, and more specifically the 'short extract' exempt from it, will be interpreted. This may be of particular relevance in the absence of use contracts and is likely to be addressed by case law. However, in my opinion, European legal thinking may undergo an even greater change of approach in the light of the need to

strengthen the effectiveness of enforcement, and it may therefore be particularly interesting to see how the technical aspects of following content evolves. Copyright, unlike industrial property rights, arises automatically by the pure result of the work's creation. Undoubtedly though, the enforceability of the right, particularly in view of the specific features of the digital world, may in future bring to the fore the necessity of some form of registration. In Hungary, for example, the National Office for Intellectual Property provides the possibility for a so-called voluntary registration of works. Although this service does not in itself create legal protection, it can provide certainty in the event of infringement that the registered work existed with the specific content at the time and that the Office will issue a public document to that effect.

**In summary**, the main conclusions of the thesis are the following:

1. Europe is the largest exporter of creative services in the world. Within the cultural and creative industries, the audiovisual and multimedia sector is also the largest value-added producer, followed by the book and press industry. In addition to their economic value, the products and services of the cultural and creative industries, and in particular the film and press industries, provide a medium for European democracies, embodying European values.
2. Technological developments, in particular digitalisation, have presented Member States with new economic and social challenges. The market needs of economic operators, as well as the international dimension of the sectors require the adoption of European policies aimed at the dissemination of European values, and – at the same time – the preservation and protection of European cultures and values in an increasingly globalised world, while ensuring equal competition between Member States.
3. This complex objective, and the need to keep pace with technological progress, requires European regulation beyond national sovereignty to ensure that Europe's creative industries remain competitive at global level.
4. The development of technology and changing social habits have put culture as a whole on a business footing, giving way to a quantifying, cost-benefit analysis of the cultural and creative industries.
5. Just as everything has an economy, everything has a culture, but while all economies are based on rationality, we cannot say that all cultures are based on economic rationality. This contradiction cannot therefore be resolved on purely economic grounds either.
6. The European Union with its economic strength, and precisely in order to maintain its economic strength, is seeking to steer the discourse on the regulation of the digital economy so that its rules can be of a model value world-wide.

7. EU-level audiovisual regulation rests on several pillars: the case law of the European Court of Justice; the direct support programme for the sector at EU level; content regulation; intellectual property rules with an emphasis on the consolidation of market conditions; and competition and state aid rules and initiatives to ensure the functioning of the internal market.
8. The rules on state aid approval for films are a competition law tool in the hands of the European Commission. However, the current criteria are not sufficient to prevent the subsidy race. While overall tax incentives can influence the number of film products produced in Europe, European content should also reflect the needs of European audiences. Without it, the system may ultimately preserve cultural diversity in Europe, but it will certainly not be self-sustainable without public subsidies.
9. At the heart of the discourse on neighbouring rights is the compensation for an economic inequality of market power.
10. By steering the discourse, the European Union is seeking to achieve international advocacy, if not in terms of regulation, then in terms of its effects.
11. However, extending neighbouring rights alone does not solve the problem of generating the resources needed for quality journalism, nor does it address the market problems caused by linguistic fragmentation. One piece of evidence supporting this view is the continuing legislative process that has taken place at the European level ever since then.
12. In addition to the rapidly changing technical conditions, one of the characteristics of regulation is the lack of precise definition, which is alien to legal doctrine. Instead, a concept is often described in terms of its environmental and utilitarian characteristics.
13. There is also a continuing difficulty in incorporating technical specificities into law and the predictability of their consequences. Unlike industrial property rights, copyright is a right that arises automatically by the pure creation of a work. However, the enforceability of the right, particularly in view of the specific features of the digital world, may in future also require a system based on (technical) registration.
14. The European Commission, which influences the EU regulatory system through its proposals and legal actions, makes maximum use of the competences provided by the Treaty framework to balance the needs of Member States, market players and societal interests in the global competition environment in order to ensure the long-term viability of European content production. However, we must not forget that the decision-making of the European Union is ultimately nothing more than the smallest common denominator of the will of its Member States.



## VI. FELHASZNÁLT IRODALOM

### KÖNYVEK ÉS SZAKCIKKEK

- ALBRECHT, GREG In: Nothdurft, John, The Heartland Institute, Policy Documents: *Film Tax Credits: Do They Work?*  
<http://heartland.org/policy-documents/film-tax-credits-do-they-work>
- AMIEL, OLIVIER Financement public du cinéma et diversité culturelle, intervention au colloque du 29 septembre 2008, *Paradoxes du cinéma français*, Fondation Res Publica
- ANGELOPOULOS, CHRISTINA *Comparative Report on the National Implementations of Articles 15 & 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market*. 2022. november 29.  
<https://copyrightblog.kluweriplaw.com/2022/11/29/comparative-report-on-the-national-implementations-of-articles-15-17-of-the-directive-on-copyright-in-the-digital-single-market-part-1/>  
és 2022. december 1.  
<https://copyrightblog.kluweriplaw.com/2022/12/01/comparative-report-on-the-national-implementations-of-articles-15-17-of-the-directive-on-copyright-in-the-digital-single-market-part-2/>
- AUCHARD, ERIC *AFP Google News settle law suit over Google News*. 8 April 2007.  
<https://www.reuters.com/article/industry-google-afp-dc-idUSN0728115420070408>
- BAKKER, GERBEN *The Economic History of the International Film Industry*. University of Essex, 2010, <http://eh.net/encyclopedia/article/bakker.film>
- BARANYI RÓBERT – ÚJHELYI DÁVID *A digitális szerzői jogi szabályozás legújabb lépcsője – a CDSM irányelv átültetésének háttere és eredményei*. Fontes Iuris. 2021/3. 36-45.
- BARRETT, PADDY Ireland's tax breaks for film & TV production.  
[http://www.obs.coe.int/oea\\_publ/sequentia5.pdf.en](http://www.obs.coe.int/oea_publ/sequentia5.pdf.en)
- BECK, ROMAN *The Network(ed) Economy*. Deutscher Universitäts-Verlag, Wiesbaden 2006
- BESIEN, BART VAN *Copiepresse versus Google: a legal analysis of news aggregation and copyright infringement under Belgian law*. 17/09/2013.  
<https://www.newmedia-law.com/news/copiepresse-versus-google-a-legal-analysis-of-news-aggregation-and-copyright-infringement-under-belgian-law/>
- BODÓ BALÁZS *Okok és tünetek hol van árazási probléma az online piacokon?* Infokommunikáció és Jog 2010/6, 204-205.

- BRITISH INSTITUTE FILM *BFI Statistical Yearbook 2021.*  
[file:///C:/Users/Szalay%20K1%C3%A1ra/Downloads/bfi-statistical-yearbook-2021-10-05%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Szalay%20K1%C3%A1ra/Downloads/bfi-statistical-yearbook-2021-10-05%20(1).pdf)
- BROCHE, JÉRÔME – CHATTERJEE, OBHI – ORSSICH, IRINA – TOSICS, NÓRA – *State aid for films: a policy in motion?* In: Competition Policy Newsletter 2007/1
- BROWNSWORD, ROGER *Law, Technology and Society- Re-imagining the Regulatory Environment.* Routledge, 2019.
- BRUNER, M. CHRISTOPHER *Culture, Sovereignty, and Hollywood: UNESCO and the Future of Trade in Cultural Products.* In: N.Y.U. Journal of International Law and Politics, vol. 40, issue 2, Winter 2008, pp. 351-436.
- BUNDESKARTELLAMT *Bundeskartellamt Working Paper Market Power of Platforms and Networks,* June 2016.  
[https://www.bundeskartellamt.de/SharedDocs/Publikation/EN/Berichte/Think-Tank-Bericht-Langfassung.pdf?\\_\\_blob=publicationFile&v=2](https://www.bundeskartellamt.de/SharedDocs/Publikation/EN/Berichte/Think-Tank-Bericht-Langfassung.pdf?__blob=publicationFile&v=2)
- BURRI, MIRA *Permission to Link: Making Available via Hyperlinks in the European Union after Svensson.* JIPITEC 5-3-2014.  
<https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-5-3-2014/4098/burri.pdf>
- BURRI-NENOVA, MIRA *Trade and Culture: Making the WTO Legal Framework Conducive to Cultural Considerations.* Manchester Journal of International Economic Law, Vol. 5. Issue 3: 2-38., 2008.
- CAGÉ, JULIA – HERVÉ, NICOLAS – VIAUD, MARIE-LUCE *The Production of Information in an Online World: Is Copy Right?* December 2017. NET Institute Working Paper.  
<https://ssrn.com/abstract=2672050>
- CAGÉ, JULIA – HERVÉ, NICOLAS – VIAUD, MARIE-LUCE *The commercial value of news in the internet era.* 19 June, 2017.  
<https://voxeu.org/article/commercial-value-news-internet-era>
- CALZADA, JOAN – GIL, RICARD *What do News Aggregators Do? Evidence from Google News in Spain and Germany.*  
[https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=2837553](https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2837553)
- CAMERON, LISA J.– BAZELON, COLEMAN D. *The Impact of Digitization on Business Models in Copyright-Driven Industries: A Review of the Economic Issues.* In: MERRILL, STEPHEN A. – RADUCHEL, WILLIAM J. (Eds.): *The Impact of Copyright on Innovation in the Digital Age.* The National Academy of Sciences' Board on Science, Technology, and Economic Policy, February 2013.
- CASTENDYK, OLIVER – DOMMERING, EGBERT J. – SCHEUER, ALEXANDER *European Media Law.* Kluwer Law International, The Netherlands, July 2008.

- CCIA – Computer and Communication Industry Association *Understanding “Ancillary Copyright” in the Global Intellectual Property Environment.* 2015, <https://ccianet.org/wp-content/uploads/2015/02/CCIA-Understanding-Ancillary-Copyright.pdf>
- CHAVANNES, REMY *The Dutch DSM copyright transposition bill: safety first (up to a point).* <https://copyrightblog.kluweriplaw.com/2020/06/11/the-dutch-dsm-copyright-transposition-bill-safety-first-up-to-a-point-part-1/>
- CHIANG, EDMUND H. *The UNESCO Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions: a Look at the Convention and its Potential Impact on the American Movie Industry.* In: Washington University Global Studies Law Review, Vol. 6, issue 2, 2007, 379-404.
- CHIOU, LESLEY – TUCKER, CATHERINE *Content Aggregation by Platforms: The Case of the News Media.* National Bureau of Economic Research, July 2015.
- CINEUROPA INDUSTRY REPORT *Financing - Study: Film Tax Credits, Production Incentives Fail to Spur Economic Growth.* 8/2/2010  
<http://cineuropa.org/2011/dd.aspx?t=dossier&l=en&tid=1365&did=134997>
- CINEUROPA INDUSTRY REPORT *Financing, Tax shelter – Luxembourg.* 28/6/2006;  
<http://cineuropa.org/2011/dd.aspx?t=dossier&l=en&tid=1365&did=75778>
- COBB, KATHY *Roll the credits... and the tax incentives – Cities, states and even countries spar for film production business, but at what cost?* September 1, 2006,  
[http://www.minneapolisfed.org/publications\\_papers/pub\\_display.cfm?id=1309](http://www.minneapolisfed.org/publications_papers/pub_display.cfm?id=1309)
- COHEN, JULIA E. *Law for the Platform Economy.* University of California Davis Law Review Vol. 51:133/2017. 133-204.
- CORNIA, ALESSIO – SEHL, ANNIKA – NIELSEN, RASSMUS KLEIS (2016) *Digital News Project 2016.* Reuters Institute, University of Oxford
- CUNNINGHAM, COLLETTE B. *In Defense of Member State Culture: The Unrealized Potential of Article 151(4) of the EC Treaty and the Consequences for EC Cultural Policy.* In: Cornell International Law Journal, vol. 34, (2001), 119-163.
- CUNNINGHAM, STUART – FLEW, TERRY *A Research Agenda for the Creative Industries.* Edward Elgar Publishing, 2019.
- CURRIER, JAMES *The Network Effects Manual.* <https://medium.com/@nfx/the-network-effects-manual-13-different-network-effects-and-counting-a3e07b23017d>

- CZARNY-DROŹDŹEJKO, ELŹBIETA *The Subject-Matter of Press Publishers' Related Rights Under Directive 2019/790 on Copyright and Related Rights in the Digital Single Market.* IIC 51, 624–641 (2020). <https://doi.org/10.1007/s40319-020-00933-y>
- COLANGELO, GIUSEPPE *Enforcing copyright through antitrust? The strange case of news publishers against digital platforms.* Journal of Antitrust Enforcement, 2022, 10, 133-161.
- DANBURY, RICHARD– HARGREAVES, IAN – BENTLY, LIONEL *Is an EU publishers' right a good idea? - Final report on the AHRC project: Evaluating potential legal responses to threats to the production of news in a digital era.* Centre for Intellectual Property and Information Law, Faculty of Law University of Cambridge, 15 June 2016
- DAVIES, ADAM P. – WISTREICH, NICOL *The Film Finance Handbook: How to Fund Your Film.* 2007 Netribution Limited
- DELLAROCAS, C. – SUTANTO, J. – CALIN, M. – PALME, E. *Attention Allocation in Information-rich Environments: The Case of News Aggregators.* <https://pubsonline.informs.org/doi/abs/10.1287/mnsc.2015.2237>
- DIRKS, TIM *The History of Film, The 1960s, The End of the Hollywood Studio System, The Era of Independent, Underground Cinema – Part 1.* <http://www.filmsite.org/60sintro.html>
- DWYER, COLIN *German Publishers' Lawsuit Against Google Threatens to Backfire.* 10 May, 2017. <https://www.npr.org/sections/thetwo-way/2017/05/10/527800498/german-publishers-lawsuit-against-google-threatens-to-backfire?t=1530013754704>
- EIF – DELOITTE *Piacelemzés – A kulturális és kreatív szektor Európában, 2021.* [https://www.eif.org/what\\_we\\_do/guarantees/cultural\\_creative\\_sectors\\_guarantee\\_facility/ccs-market-analysis-europe.pdf](https://www.eif.org/what_we_do/guarantees/cultural_creative_sectors_guarantee_facility/ccs-market-analysis-europe.pdf)
- EIJK, NICO VON *Search engines: Seek and Ye Shall Find? The Position of Search Engines In Law.* Iris Plus, 2006/2. <https://rm.coe.int/16807833c9>
- EDWARDS, ASHLEY W. *There is No Business Like the State Film Tax Incentives Business: An Analysis of Pennsylvania's Film Production Tax Credit Program.* In: 13 Pitt. J. Tech. Law & Policy 1 2012-2013. 1-13.
- EPERJESI, JÁNOS *Filmipar Európában – 6. Rész, Közvetett támogatások, az adókedvezmények szerepe és jelentősége.* <http://www.filmnett.ro/cikk/2697/filmipar-europaban-6-resz-kozvetett-tamogatások-az-adokedvezmények-szerepe-es-jelentosege>
- EPERJESI, JÁNOS *Filmipar Európában – Európai filmtámogatási rendszerek – 3. Rész.* <http://www.filmnett.ro/cikk/2643/filmipar-europaban-europai-filmtamogatasi-rendszerek-3-resz>

- EUROPEAN AUDIOVISUAL OBSERVATORY *TV News Channels in Europe: Offer, establishment and ownership.* European Audiovisual Observatory (Council of Europe), Strasbourg, 2018.
- EUROPEAN AUDIOVISUAL OBSERVATORY *Yearbook 2019/2020 Key trends.* 2020.
- EUROPEAN AUDIOVISUAL OBSERVATORY *3D drives European box office to record high in 2010 as market share for European film drops.* Press Release, Strasbourg, 9 May 2011  
[http://www.obs.coe.int/about/oea/pr/mif2011\\_cinema.html](http://www.obs.coe.int/about/oea/pr/mif2011_cinema.html)
- EUROSTAT *Cultural statistics 2019.*  
<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/10177894/KS-01-19-712-EN-N.pdf/915f828b-daae-1cca-ba54-a87e90d6b68b?t=1571393532000>
- FALUVÉGI BALÁZS *Üzleti okai is vannak, hogy ilyen piszok jók a dél-koreai filmek és sorozatok.* 2021. október 03., Portfolio;  
<https://www.portfolio.hu/befektetes/20211003/uzleti-okai-is-vannak-hogy-ilyen-piszok-jok-a-del-koreai-filmek-es-sorozatok-502118#>
- FEDERAL TRADE COMMISSION *Federal Trade Commission Staff Discussion Draft: Potential Policy Recommendations to Support the Reinvention of Journalism.* 2010.  
[https://www.ftc.gov/sites/default/files/documents/public\\_events/how-will-journalism-survive-internet-age/new-staff-discussion.pdf](https://www.ftc.gov/sites/default/files/documents/public_events/how-will-journalism-survive-internet-age/new-staff-discussion.pdf)
- FICSOR J. MIHÁLY *Svensson: honest attempt at establishing due balance concerning the use of hyperlinks – spoiled by the erroneous “new public” theory.*  
<http://www.copyrightseesaw.net/en/archive?page=3>
- FIELD, HEATHER *EU Cultural Policy and the Creation of a Common European Identity.* In: (ed.) BIANCHINI, A. – DOLBY, J. – HOLLAND, M.: *Proceedings of the Joint Conference of the Australasian Political Science Association and the European Studies Association of New Zealand.* 1998, 245-255.
- FREEMAN, GREGORY – KYSER, JACK – SIDHU, NANY – HUANG, GEORGE – MONTROYA, MICHAEL *What is the cost of runaway production? Jobs, Wages, Economic Output and State Tax Revenue at Risk when Motion Picture Productions Leave California.* Los Angeles County Economic Development Corporation, August 2005,  
[http://www.stop-runaway-production.com/wp-content/uploads/2009/07/California\\_Film\\_Commission\\_Study.pdf](http://www.stop-runaway-production.com/wp-content/uploads/2009/07/California_Film_Commission_Study.pdf)
- FURGAL, ULA *The EU press publishers’ right: where do Member States stand?* Journal of Intellectual Property Law and Practice, 2021. 16/8. 887-893.
- FÜLÖP ISTVÁN *Nehezen tudnak fellépni a magyar kiadók a Google-lal szemben.* hvg.hu 2022. június 11.

- GÁLIK, MIHÁLY – *Bevezetés a Médiagazdaságtanba*. Aula, 2008.
- URBÁN, ÁGNES  
GENZ, JOHN *Are You Taking Advantage of the New York State Post Production Tax Credit?* <http://www.eisneramper.com/new-york-state-film-production-credit-211.aspx>
- GAGNÉ, GILBERT *Free Trade, Cultural Policies, and the Digital Revolution: Evidence from the U.S. FTAs with Australia and South Korea*. In: 9 Asian Journal WTO and International Health Law and Policy 257, 2014. 257-286.
- GIMELLO-MESPLOMB, FRÉDÉRIC *Le prix de la qualité. L'Etat et le cinéma français (1960-1965)*. In: Politix. Vol. 16. No. 61. Premier Trimestre 2003. 95-122.
- GOODFELLOW, MELANIE *Screen Daily: French film tax incentive less attractive than key EU counterparts*. <http://www.screendaily.com/news/europe/french-film-tax-incentives-less-attractive-than-key-eu-counterparts-says-cnc/5032329.article>
- GRAB, HEATHER *Free Trade and Cultural Industry: Finding a Way to Sleep in the Same Bed*. In: Alberta Law Review, Volume 45, issue 2, November 2007. 421-442.
- GRAD-GYENGE ANIKÓ *Nincs új a nap alatt – avagy górcső alatt a bizottság szerzői jogi reformjának szabad felhasználásai*. Jogtudományi Közlöny. 2018./ 7-8. szám, 334-345.
- GRAD-GYENGE ANIKÓ *A jogsértésért való felelősség vagy a nyilvánosságához közvetítési jog új határai*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle (122.) évfolyam, 5. szám, 2017. október, 7-14.
- GUBBINS, MICHAEL *Digital Revolution – The Active Audience*. A Cine-Regio report in collaboration with Filmby Aarhus, MCG Film&Media, February 2011 <http://www.northseascreen.eu/production-news-details.cfm/nID/295>
- GULYÁS, JÁNOS – WÉBER, MÁTYÁS *Globális platformok hatása a magyar kommunikációs iparra*. 2021.06.16., Magyar Reklámszövetség – KPMG Tanácsadó Kft. [https://mrsz.hu/cmsfiles/ff/86/KPMG\\_MRSZ\\_Platform\\_Hatastanulmany\\_MediaDigitalHungary\\_20210616.pdf](https://mrsz.hu/cmsfiles/ff/86/KPMG_MRSZ_Platform_Hatastanulmany_MediaDigitalHungary_20210616.pdf)
- HALL, JOHN *3 Social Media Trends that will Affect Your Digital Ads*. <https://www.inc.com/john-hall/3-social-media-trends-that-will-affect-your-digital-ads.html?cid=search>
- HANANIA, LILIAN  
RICHERI *Cultural diversity and Regional Trade Agreements – the European Union Experience with Cultural Cooperation Frameworks*. In: Asian Journal of WTO and International Health Law and Policy, Vol. 7, issue 2, September 2012. 423-456.
- HAYES, DADE *Variety: New York to triple film, TV tax credit*. <http://www.variety.com/article/VR1117983879?refCatId=13>

- HENCHMAN, JOSEPH *Poor Reviews Prompt States to Cry Cut! on Film Tax Incentives.* June 18, 2011, <http://news.heartland.org/newspaper-article/2011/06/18/poor-reviews-prompt-states-cry-%E2%80%98cut%E2%80%99-film-tax-incentives>
- HOMSI, ERIC *Financing Films One State at a Time: A Survey of Successful Film Incentive Programs.* In: Seton Hall Journal of Sports and Entertainment Vol. 21.149; 149-176.
- HUGENHOLTZ, BERNT P. – VELZE, SAM C. VAN *Communication to a New Public? Three reasons why EU copyright law can do without a 'new public'.* <https://ssrn.com/abstract=2811777> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2811777>
- HURT, AMELIA *Hollywood on the Bayou: an Optimal Tax Approach to Evaluating and Reforming the Louisiana Motion Picture Investor Tax Credit.* In: 74 La L. Rev. 581 2013-2014; 581-611.
- ISELL, KIMBERLY *The Rise of the News Aggregator: Legal Implications and Best Practices.* [Berkman Center Research Publication No. 2010-10](#), University of Harvard
- ISELL, KIMBERLY *The Rise of the News Aggregator: Legal Implications and Best Practices.* Berkman Center Research Publication No. 2010-10, University of Harvard
- JON LEIBOWITZ *„Creative Destruction” or just „Destruction” How will journalism Survive the Internet Age?* [https://www.ftc.gov/sites/default/files/documents/public\\_statements/creative-destruction-or-just-destruction-how-will-journalism-survive-internet-age/091201newsmedia.pdf](https://www.ftc.gov/sites/default/files/documents/public_statements/creative-destruction-or-just-destruction-how-will-journalism-survive-internet-age/091201newsmedia.pdf)
- JÜTTE, BERND JUSTIN *Implementation Imperatives for Article 17 CDSM Directive.* 2022. oktober 24. <https://communia-association.org/2022/10/24/implementation-imperatives-for-article-17-cdsm-directive/>
- KEA *New “Market Analysis of the Cultural and Creative Sectors in Europe”;* <https://keanet.eu/new-market-analysis-of-the-cultural-and-creative-sectors-in-europe/>
- KERR, ORIN S. *The Problem of Perspective in Internet Law.* The George Washington University, Public Law and Theory Working Paper No. 38. 2002. Georgetown Law Journal Vol. 91. February 2003. [http://ssrn.com/abstract\\_id=310020](http://ssrn.com/abstract_id=310020)
- KERSTING, CHRISTIAN – DWORSCHAK, SEBASTIAN *Leistungsschutzrecht für Presseverlage: Müsste Google wirklich zahlen? – eine kartellrechtliche Analyse.* <https://ssrn.com/abstract=2811777>

- KERTÉSZ, KRISZTINA *A média szabályozása az Európai Unióban és Magyarországon.* Médiakutató 2001 tavasz  
[https://mediakutato.hu/cikk/2001\\_01\\_tavasz/07\\_a\\_media\\_szabalyozasa\\_az\\_euban\\_es\\_magyarorszagon](https://mediakutato.hu/cikk/2001_01_tavasz/07_a_media_szabalyozasa_az_euban_es_magyarorszagon)
- KETTERING, JOHN W. *Dr. Strangetax or: Why Pennsylvania should Learn to Stop Worrying and just End the Film Tax Credit.* In: 10 Pitt. Tax Rev. 69. 2012-2013. 69-86.
- KHARABI, JONA – *Top 10: United States of Production.*  
 KEMPER, SALLY <http://www.p3update.com/preproduction/locations/1199-top-10-united-states-of-production>
- KIRÁLY, MIKLÓS *Egység a sokféleségben – az Európai Unió jogának hatása a kultúrára.* Új Ember Kiadó, Bp., 2007.
- KOLTAY, ANDRÁS *Az új média és szólásszabadság \_ A nyilvánosság alapjainak újragondolása.* Wolters Kluwer Kft. 2019.
- KOLTAY, ANDRÁS *Magyar és európai médiajog.* Wolters Kluwer Kft., 2019.
- KOWALA, MICHALINA *Italian variations on the press publishers' related right's theme.* 2022 január 27. <https://www.law.kuleuven.be/citip/blog/italian-variations-on-the-press-publishers-related-rights-theme/>
- KRANENBURG, HANS VAN *Innovation Policies in the European News Media Industry, A Comparative Study.* Springer, Nijmegen, Hollandia, 2017.
- LAFRANCE, MARY *An Ocean Apart: Transatlantic Approaches to Copyright Infringement by Internet Intermediaries.* 47 AIPLA Q. J. 267 (2019)
- LÁNCOS Petra *A kultúra fogalmának és védelmének alakulása az UNESCO és az Európai Közösség jogforrásainak fényében,* In: Iustum Aequum Salutare, III. 2007/4., 125-135.
- LAURENT, PHILIPPE *Google News Banned by Brussels High Court - Copiepresse SCRL v. Google Inc. – Prohibitory injunction of the President of the High Court of Brussels,* 5 September 2006. In: Computer Law and Security Report 2007/23. 82-85.
- LAURENT, PHILIPPE *Copiepresse SCRL & alii v. Google Inc., – in its decision of 5 May 2011, the Brussels Court of Appeal confirms the prohibitory injunction order banning Google News and Google's „in cache” function.* In: Computer Law and Security Review 2001/27. 542-545.
- LAURENT, PHILIPPE *Brussels High Court Confirms Google News Ban – Copiepresse SCRL v. Google Inc. – Prohibitory injunction/ stop order of the President of the High Court of Brussels.* 17 February, 2007. In: Computer Law and Security Report 2007/23. 292.



- LE CREDIT NATIONAL *Archives pour une histoire de la production cinématographique française (1941-1966)*  
[http://www.cinematheque.fr/sites-documentaires/credit\\_national/rubrique/historique-de-l-institution-le-service-des-prets-et-le-cinema.php](http://www.cinematheque.fr/sites-documentaires/credit_national/rubrique/historique-de-l-institution-le-service-des-prets-et-le-cinema.php)
- LEONARD DOWNIE, JR. & MIHAEL SCHUDSON *The Reconstruction of American journalism.* Columbia Journalism Review.  
[https://archives.cjr.org/reconstruction/the\\_reconstruction\\_of\\_american.php](https://archives.cjr.org/reconstruction/the_reconstruction_of_american.php)
- LESICKO, CHRISTINE & KATHERINE *The New News: Challenges of Monetization, Engagement, and Protection of News Organizations' Online Content.* 2 Reynolds Ct. & Media Law Journal (2012)
- LORENTE, JESÚS & GARCÍA *The creative economy: the new El Dorado that Europe and Latin America want to lead.* IE University, 2016.  
<https://www.ie.edu/insights/articles/the-creative-economy-the-new-dorado-that-europe-and-latin-america-want-to-lead/>
- LUCHETTA, GIACOMO *Is the Google Platform a Two-sided Market?* Journal of Competition Law and Economics Vol.10/1, 2014.
- LUTHER, WILLIAM *Movie Production Incentives: Blockbuster support for Lackluster Policy.* In: Tax Foundation Special Report, January 2010, No. 173
- MALYSHEV, ALEXANDER *Financing Film through Aggressive Tax Incentives – A Losing Proposition for the States.* In: 19 Media Law and Policy 229, 2010. 229-237.
- MANDUCHI, AUGUSTINO – PICARD, G. ROBERT & MARIMON, NICOLE *Circulations, Revenues and Profits in a Newspaper Market with Fixed Advertising Costs.* Journal of Media Economics 22:211-238, Routledge
- Shutting Down the Turbine: How the News Industry and News Aggregators can Coexist in a post-Barclays v.Theflyonthewall.com World.* Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal, Vol. 23/4.
- MCCARTHY, CAROLINE *Agence France-Presse, Google settle copyright dispute.* 6 April, 2007.  
<https://www.cnet.com/news/agence-france-presse-google-settle-copyright-dispute/>
- MCDONALD, ADRIAN *Down the Rabbit Hole: The Madness of State Film Incentives as a „Solution” to Runaway Production.* In: 14 University of Pennsylvania Journal of Business Law; 2011-2012, pp. 85-165.
- MEZEI PÉTER *Mi a helyzet? - Új online üzleti modellek a zeneiparban.* (2011)  
<http://copy21.com/2011/07/mi-a-helyzet-uj-online-uzleti-modellek-a-zeneiparban/>

- MEZEI PÉTER *Sampling az Európai Bíróság előtt – szerzői jogok kontra művészeti szabadság.* In: Európai Jog 2019/3. 28-35.
- MEZEI PÉTER *Digital First Sale Doctrine Ante Portas.* JIPITEC, Vol. 6. Issue 1. (May 2015), p. 23-72. illetve Mezei Péter: *Jogkimerülés a szerzői jogban.* NMHH Médiatudományi Könyvtár 20., 2016.
- MEZEI, PÉTER *A linkelés szerzői jogi vonatkozásai – négyzetes dugó a hatszögletű lyukba?* Infokommunikáció és Jog 61. 1. szám 2015. március, 31-41.
- MINOW, MARTHA *The Changing Ecosystem of News and Challenges for Freedom of the Press.* Loyola Law Review, Vol. 64/2018, 449-555.
- MOSCON, VALENTINA *Neighbouring rights: in search of a dogmatic foundation. The press publishers' case.* In: Pihlajarinne, Taina – Vesala, Juha – Honkkila, Olli (szerk.): *Online Distribution of Content in the EU.* Edward Elgar Publishing Ltd., 2019., 40-61.
- MPAA *The American Motion Picture and Television Industry: Creating Jobs, Trading Around the World (2020).* Január 2022.  
[https://www.motionpictures.org/wp-content/uploads/2022/01/MPA\\_US\\_Economic\\_Contribution\\_2020\\_Final.pdf](https://www.motionpictures.org/wp-content/uploads/2022/01/MPA_US_Economic_Contribution_2020_Final.pdf)
- MPAA *New Data: The American Film and Television Industry Continues to Drive Economic Growth in All 50 States.*  
<https://www.motionpictures.org/press/new-data-the-american-film-and-television-industry-continues-to-drive-economic-growth-in-all-50-states/>
- NEMESSÁNYI ZOLTÁN – UJHELYI DÁVID *Breaking the news? A kiegészítő (szerzői) jog szerepe és megítélése.* Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2016. 11. (121.) évfolyam 6. sz.
- NEWMAN, NIC – FLETCHER, RICHARD – ROBERTSON, CRAIG T. – EDDY, KIRSTEN – NIELSEN, RASMUS KLEIS *Reuters Institute Digital News Report 2022.,*  
[https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2022-06/Digital\\_News-Report\\_2022.pdf](https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2022-06/Digital_News-Report_2022.pdf)
- NEWMAN – FLETCHER – KALOGEROPOULOS – LEVY – NIELSEN *Reuters Institute Digital News Report 2018.* Oxford University.
- NEWMAN, NIC – FLETCHER, RICHARD – KALOGEROPOULOS, ANTONIS – NIELSEN, RASMUS KLEIS *Reuters Institute Digital News Report (2019.)*

- NEWMAN, NIC – *Reuters Institute Digital News Report 2016*. 10-11. o., University of  
 FLETCHER, RICHARD – Oxford <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/media.digitalnewsreport.org/wp-content/uploads/2018/11/Digital-News-Report-2016.pdf>
- KLEIS  
 NEWMAN, NIC – *Reuters Institute Digital News Report* (2020.)  
 FLETCHER, RICHARD –  
 SCHULZ, ANNE – ANDI,  
 SIMGE – NIELSEN,  
 RASMUS KLEIS  
 Newman, Nic – *Reuters Institute Digital News Report* (2021.)  
 Fletcher, Richard –  
 SCHULZ, ANNE – ANDI,  
 SIMGE – Robertson,  
 Craig T. – Nielsen,  
 Rasmus Kleis
- NOTHDURFT, JOHN *Film Tax Credits: Do They Work?* New England Public Policy Center at the Federal Reserve Bank of Boston, The Heartland Institute, Policy Documents, <http://heartland.org/policy-documents/film-tax-credits-do-they-work>
- NYAKAS LEVENTE *A Kvótaszabályozás az európai audiovizuális médiaszabályozásban – gazdasági és kulturális megfontolások határán*. In: Koltay András – Török Bernát (szerk.): *Sajtószabadság és médiajog a 21. század elején*. Wolters kluwer Kft., 2014., 497-520.
- OECD *Public Consultation: The tax challenges of the Digital Economy*. <https://www.oecd.org/tax/beps/public-consultation-action-1-tax-challenges-digital-economy.htm>
- OECD *A hír-piac fejlődése és az Internet* (OECD tanulmány). AKTI, Budapest, 2010. szeptember 8. <http://www.akti.hu/dok/dokumentum08.pdf>
- OFFICE OF RESEARCH & ANALYSIS *The U.S. Arts Economy (1998-2017): A National Summary Report*, March 2020; <https://www.arts.gov/sites/default/files/summaryreport2AccessFix.pdf>
- OLSBERG, JONATHAN – *Impact analysis of fiscal incentive schemes supporting film and*  
 BARNES, ANDREW *audiovisual production in Europe*. European Audiovisual Observatory, December 2014.
- ORSSITCH, IRINA *State Aid for Films and Other Audiovisual Works – Current Affairs and New Developments*. In: *European State Aid Quarterly*, 1/2012, pp. 49-55.
- OXFORD ECONOMICS *Economic Impact of the UK Film Industry*. Supported by the UK Film Council, Framestore Ltd, Cinesite Ltd, Double Negative Ltd, and Pinewood Shepperton plc, June 2010.

[http://www.ukfilmcouncil.org.uk/media/pdf/i/r/The\\_Economic\\_Impact\\_of\\_the\\_UK\\_Film\\_Industry\\_-\\_June\\_2010.pdf](http://www.ukfilmcouncil.org.uk/media/pdf/i/r/The_Economic_Impact_of_the_UK_Film_Industry_-_June_2010.pdf)

- OXFORD ECONOMICS *Economic Impact of the UK Film Industry*. Supported by the UK Film Council and Pinewood Shepperton plc, July 2007.  
<http://www.ukfilmcouncil.org.uk/media/pdf/5/8/FilmCouncilreport190707.pdf>
- PARENT, MARY  
PERGOLA – GOVERN,  
KEVIN HUGH *Florida and the Film Industry: An Epic Tale of Talent, Landscape and the Law*. In: 38 Nova Law Review 43 2013-2014. 43-80.
- PAPAGEORGIOU,  
IOANNIS *The European Union Digital Single Market – Challenges and Impact for the EU Neighbourhood States*. researchgate.net
- PARK, DANIEL S. *The Associated Press v. All Headlines News: How Hot News Misappropriation Will Shape the Unsettled Customary Practices of Online Journalism*. Berkely Technology Law Journal, Vol. 25/1, January 2010., 369-394.
- PATAKI GÁBOR –  
SZŐKE GERGELY  
LÁSZLÓ *Az online személyiségprofilok jelentősége – régi és új kihívások*. Infokommunikáció és Jog. 14. évf. 69. sz. 63-70.
- PENG, SHIN-YI *International Trade in Cultural Products: UNESCO's Commitment to Promoting Cultural Diversity and Its Relations with the WTO*. In: International Trade and Business Law Review, 2008, volume 11 pp. 218-235.
- PEW RESEARCH  
CENTER *Teens, Social Media & Technology 2018*. 31 May, 2018.,  
[www.pewresearch.org](http://www.pewresearch.org)
- PHILIP M. NAPOLI –  
ROBYN CAPLAN *Miért ragaszkodnak a médiavállalkozások ahhoz, hogy valójában nem is médiavállalkozások, miért nincs igazuk, és miért fontos kérdés ez?* In Medias Res. 2018/1. 60-80.
- PIHLAJARINNE, TAINA *Linking and Copyright – a problem solvable by functional-technical concepts?* In: PIHLAJARINNE, TAINA – VESALA, JUHA – HONKKILA, OLLI (szerk.): *Online Distribution of Content in the EU*. Edward Elgar Publishing Ltd., 2019., 25-39.
- PIHLAJARINNE, TAINA  
– VESALA, JUHA –  
HONKKILA, OLLI  
(szerk.) *Online Distribution of Content in the EU*. Edward Elgar Publishing Ltd., 2019.
- POGÁCSÁS ANETT *Különbözőség az egységben – A szerzői jogi szabályozás differenciálódásának hatása a jogterület szerepére és hatékonyságára*. Doktori értekezések 15., Pázmány Press 2017.

- POLICY CIRCLE *The Creative Economy*. 2021,  
<https://www.thepolicycircle.org/minibrief/the-creative-economy/>
- POLYÁK GÁBOR – *Regulating health communication in the post-truth era*. *Intersections: East European Journal of Society and Politics* 7:3, 120-138. (2021)
- NAGY KRISZTINA
- POLYÁK GÁBOR – *A médiatörvények kontextusa, rendelkezései és gyakorlata*. Jura. 20. évf./ 2. sz. 127-149.
- NAGY KRISZTINA
- PRIEST, ERIC *Why Emerging Business Models and not Copyright Law are the Key to Monetising Content Online*. In: FITZGERALD, BRIAN ET AL. (Eds.): *Copyright Law, Digital Content, and the Internet in the Asia-Pacific*. Sydney University Press, 2008. 119-141.
- QUINN, DYLAN J. *Associated Press v. Meltwater: Are Courts Being Fair to News Aggregators?* *Minnesota Journal of Law, Science and Technology*, Vol.15/2. (2014), 1189-1220.
- RABICOFF, G. LINDSAY *Hot News Misappropriation Doctrine: Confusion in the Internet Age and the Call for Legislative Action*. *Jurimetrics* 2012/53., 71-95.
- REGISTER OF *Copyright Protections for Press Publishers, A Report of the Register of Copyrights*. June 2022
- COPYRIGHTS
- RENDAS, TITO *Taking freedom of information seriously: the ‘very short extracts’ limitation in Article 15 CDSM Directive and how not to implement it*. 2022. március 30 és 31.  
<https://copyrightblog.kluweriplaw.com/2022/03/30/taking-freedom-of-information-seriously-the-very-short-extracts-limitation-in-article-15-cdsm-directive-and-how-not-to-implement-it-part-1/> és  
<https://copyrightblog.kluweriplaw.com/2022/03/31/taking-freedom-of-information-seriously-the-very-short-extracts-limitation-in-article-15-cdsm-directive-and-how-not-to-implement-it-part-2/>
- RICKETSON, SAM – *Intellectual Property in news? Why not?* In: RICHARDSON, MEGAN – RICKETSON, SAM (ed.): *Research Handbook on Intellectual Property in Media and Entertainment*. Edward Elgar Publishing Ltd., 2017, 10-46.
- GINSBURG, JANE
- ROSATI, ELEONORA *US Copyright Office advises not to introduce ancillary copyright protection for press publishers in the US*. 2022. július 4.  
<https://ipkitten.blogspot.com/2022/07/us-copyright-office-advises-not-to.html>
- ROSATI, ELEONORA *Link and threat? Why the story with hyperlinks and copyright is not over yet*. <http://ipkitten.blogspot.com/2014/10/link-and-threat-why-story-with.html>
- SAKONA, SHALIA *Frankly, My Dear America, We Don't Give a Damn: Comparing Chinese and European Trade Barriers to American Audiovisual Works and the American Response*. In: *Boston College International and Comparative Law Review*, Vol. 54, Issue 3 (2013); pp. 1385-1414.

- SALAVERRÍA, RAMÓN *Digital Journalism: 25 years of research*. Review Article. *El profesional de la información*, v. 28, n.1, e280101
- SANDOT, FRÉDÉRIQUE *Méthodes de Financement et Rentabilité dans la production cinématographique: Les Soficas, Mémoire de recherche de fin d'études*. HEC Paris, [http://www.vernimmen.net/ftp/Memoire\\_Methodes\\_financement\\_rentabilite\\_dans\\_production\\_cinematographique\\_SOFICAS.pdf](http://www.vernimmen.net/ftp/Memoire_Methodes_financement_rentabilite_dans_production_cinematographique_SOFICAS.pdf) [25.11.2012.]
- SAVIN, ANDREJ: *EU Internet Law*. Edward Elgar Publishing 2017.
- SAVOV, VLAD *Google News Quits Spain in Response to New Law*. 11 December 2014. <https://www.theverge.com/2014/12/11/7375733/google-news-spain-shutdown>
- SAYER, PETER *Google case raises doubts about German news copyright law*. 9 May, 2017. <https://www.pcworld.com/article/3195443/internet/google-case-raises-doubts-about-german-news-copyright-law.html>
- SCHERB, MATTHEW *Free Content's Future: Advertising, Technology, and Copyright*. Northwest. Univ. L. Review 2004/98, 1787-1823. o.
- SCHNEEBERGER, AGNES *Audiovisual media services in Europe market insights*. European Audiovisual Observatory, October 2016
- SCHNEIDER, INGRID *Democratic Governance of Digital Platforms and Artificial Intelligence? Exploring Governance Models of China, the US, the EU and Mexico*. *JeDEM* 12(1): 1-24, 2020, DOI: 10.29379/jedem.v12i1.604
- SCHONAUER, R. JOSHUA *Star Billing? Recasting State Tax Incentives for the „Hollywood” Machine*. In: *Ohio State Law Journal*, 2010. Vol. 71:2
- SCOTT, IRINA – BROWN, ELIZABETH *Redifining and Regulating the New Sharing Economy*. *University of Pennsylvania Journal of Business Law*, Vol 19:3.
- SCULLY, KEVIN *The Most Dangerous Game: U.S. Opposition to the Cultural Exception*. In: *36 Brook. Journal of International Law* 1183, (2011). 1183-1208.
- SHAO, W. MING *Is there No Business Like Show Business? Free Trade and Cultural Protectionism*. In: *Yale Journal of International Law* Vol. 20. Issue 1. (1995) 105-150.
- SHORE, CHRIS *“In uno plures” (?) EU Cultural Policy and the Governance of Europe*. In: *Cultural Analysis*, vol. 5. (2006), University of California
- SINNAEVE, ADINDA *How the EU manages subsidy competition*. Speech prepared for presentation on February 27, 2004 at Reining in the Competition for

- Capital, a conference organised by Professor Ann Markusen at the Humphrey Institute at the University of Minnesota.  
[http://www.hhh.umn.edu/img/assets/6158/sinnaeve\\_paper.pdf](http://www.hhh.umn.edu/img/assets/6158/sinnaeve_paper.pdf)
- SMITH, GRAHAM *Copiepress v. Google – the Belgian judgement dissected.*  
<https://www.twobirds.com/en/news/articles/2007/copiepresse-v-google>
- SOLTÉSZ, ULRICH *Tighter State Aid Rules for Public TV Channels.* Journal of European Competition Law and Practice, 2010. Vol.1. No. 1., 32-36.  
 doi:10.1093/jeclap/lpp008
- STAINES, JUDITH – *Mapping of Cultural and Creative Industry Export and Internationalisation Strategies in EU Member States.* European Expert Network of Culture (EENC) report, február 2013.  
<http://www.interarts.net/descargas/interarts2564.pdf>
- MERCER, COLIN
- STUPP, CATHERINE *The fight to get Google to pay for news continues in Europe.* 2 December 2014. <http://www.niemanlab.org/2014/12/the-fight-to-get-google-to-pay-for-news-continues-in-europe/>
- SZALAY, KLÁRA *Támogatni vagy nem támogatni? Filmtámogatási rendszerek kritikai megközelítése: az amerikai és az európai modell*  
 Pro Futuro - A Jövő Nemzedékek Joga 2016:1. 42-61.o. (2016)
- SZALAY, KLÁRA – *Jutalom a nyomravezetőnek! A szökevény produkciók nyomában, Filmes adókedvezmények versengése Európában.* Infokommunikáció és Jog 49. szám, 2012. április. 43-57.
- TOSICS, NÓRA
- SZASZIN, EDE *Elkészültek a Magyar Reklámszövetség 2021-es média- és kommunikációs piac költségeit felmérő számai.* 2022.03.24.  
<https://markamonitor.hu/2022/03/24/elkeszultek-a-magyar-reklamszovetseg-2021-es-media-es-kommunikacios-piac-koltseseit-felmero-szamai/>
- THOMPSON, BEN *The Moat Map* 15, May, 2018., <https://stratechery.com/2018/the-moat-map/>
- TOSICS, NÓRA *Audiovizuális politika.* In: Kende, Tamás – Szűcs, Tamás: *Bevezetés az Európai Unió politikáiba.* Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2015.
- TÓTH, ANDREA *Az európai szerzői jogi harmonizáció és a territorialitás kérdése.* Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 11. évfolyam (121.) 4. szám (2016.) 9-43.  
<https://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/files/kiadv/szkv/szemle-2016-04/02.pdf>
- TÓTH, ANDREA *Szerzői jogi reform az Európai Unióban: a 2016. szeptemberi javaslatcsomag.* Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle (2017) 12. (122.) évfolyam 4. sz. 7-30.

- TÓTH, ANDREA *A Linkelés jelene és jövője az Egyesült Államok és az Európai Unió joggyakorlata alapján. Iparjogvédelmi és Szerzői jogi Szemle 11. (121.) 1. szám 2016. február, 64-84.*
- TÓTH, CSABA *Egy évvel a Cambridge Analytica botrány után a Facebook még mindig pont ugyanúgy működik, mint akkor.* [https://merce.hu/2019/03/19/egy-evvel-a-cambridge-analytica-botran-y-utan-a-facebook-meg-mindig-pont-ugyanugy-mukodik-mint-akkor/?gclid=CjwKCAjw36DpBRAYEiwAmVVDMIkuTqqUnyRhKYYuP7j0T6pFWoaaC-o-rwqXOCU9j1wHoTglYOOyRxoC27EQAvD\\_BwE](https://merce.hu/2019/03/19/egy-evvel-a-cambridge-analytica-botran-y-utan-a-facebook-meg-mindig-pont-ugyanugy-mukodik-mint-akkor/?gclid=CjwKCAjw36DpBRAYEiwAmVVDMIkuTqqUnyRhKYYuP7j0T6pFWoaaC-o-rwqXOCU9j1wHoTglYOOyRxoC27EQAvD_BwE)
- TÓTH, PÉTER  
BENJÁMIN *Okok és gyógymódok – az online tartalompiac.* Infokommunikáció és Jog 2011/1, 22-24.
- UNESCO *Re/shaping policies for creativity: addressing culture as a global public good.* UNESCO, 2022, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380474>
- UNESCO *The Globalisation Of Cultural Trade: A Shift In Consumption, International flows of cultural goods and services 2004-2013.* [http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/the-globalisation-of-cultural-trade-a-shift-in-consumption-international-flows-of-cultural-goods-services-2004-2013-en\\_0.pdf](http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/the-globalisation-of-cultural-trade-a-shift-in-consumption-international-flows-of-cultural-goods-services-2004-2013-en_0.pdf)
- UNESCO *Universal Declaration on Cultural Diversity.* 2001 november <https://en.unesco.org/about-us/legal-affairs/unesco-universal-declaration-cultural-diversity>
- UNESCO *Világtrendek a szólásszabadság és a média fejlődésében: Globális jelentés 2021/2022.* <https://www.unesco.org/reports/world-media-trends/2021/en>
- UNCTAD *Digital Economy Report 2019: Value creation and capture: implications for developing countries.* UNCTAD, 2019.
- UNCTAD *Creative economy outlook 2022. október 7.* [https://unctad.org/system/files/official-document/ditctsce2022d1\\_en.pdf](https://unctad.org/system/files/official-document/ditctsce2022d1_en.pdf)
- UNCTAD *Creative economy outlook, Trends in international trade in creative industries 2002-2015.* (2018.) United Nations
- VOON, TANIA *UNESCO and the WTO: a Clash of Cultures.* In: International and Comparative Law Quarterly, Vol. 55 issue 3 (July 2006.). 1-32.
- WEAVER, ALEXANDER *Aggrevated with Aggregators: Can International Copyright Law Help Save the Newsroom?* Emory International Law Review, Vol. 26, No.



- 2., 2013., Emory Legal Studies Research Paper,  
[https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=2061015](https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2061015)
- WEEKS, LIN *Media Law and Copyright Implications of Automated Journalism*. 4 NYU J. Intellectual Property & Ent. Law Vol. 4:1, (2014) 67-94.
- WELLS, STEVE – POSEY, CLYDE *Big Sky on the Big Screen Act – State Tax Incentives for the Film Industry*. In: 27 Journal of State Taxation 29, (2008-2009), 29-34.
- WELLS, STEVE – POSEY, CLYDE *Let's Go to the Movies – State Tax Incentives: Heroes or Villains*. In: Journal of State Taxation 29, July-August 2011. 29-38.
- WHITMORE, NANCY J. *Extending Copyright Protection to Combat Free-Riding by Digital News Aggregators and Online Search Engines*. Cath. Uni. J. L. & Tech. 2015/24.
- WHITTAKER, JASON *Tech Giants, Artificial Intelligence, and the Future of Journalism*. Routledge, 2019. Introduction
- WILLIAM TURVILL *Google News Shh-owcase: Publishers break silence over secret deals behind \$1bn scheme*. 2010. szeptember 30.  
<https://pressgazette.co.uk/google-news-showcase/>
- YOCHAI BENKLER *The Wealth of Networks: How Social Production Transforms Markets and Freedom*. Yale University Press, New Haven, 2006.
- ZACHAR BALÁZS *Filmtámogatás az Európai Bizottság szemüvegén keresztül*. Állami Támogatások Joga 20 (2013/4). 115-126.  
[https://epa.oszk.hu/02400/02450/00020/pdf/EPA02450\\_ATJ\\_2013\\_4\\_115-126.pdf](https://epa.oszk.hu/02400/02450/00020/pdf/EPA02450_ATJ_2013_4_115-126.pdf)
- ZIMMERMAN, DIANE LEENHEER *Finding New Paths through the Internet: Content and Copyright*. Tul. J. Tech. and Intell. Property, Vol. 12/2009. 145-160.
- ZIMMERMANN, STEPHEN S. *A Regulatory Theory of Copyright: Avoiding a First Amendment Conflict*. EMORY Law Journal, Vol. 35./ 1986., 163-211.
- Zin, David *Film Incentives in Michigan, Issue Paper of the Michigan Senate Fiscal Agency*. September 2010.  
<http://www.senate.michigan.gov/sfa/Publications/Issues/FilmIncentives/FilmIncentives.pdf>
- Zödi Zsolt *Platformok, robotok és a jog. Új szabályozási kihívások az információs társadalomban*. Gondolat Kiadó, Budapest, 2018.
- Zuckerberg, M. *The Internet needs new rules. Let's start in these four areas*. The Washington Post, March 30. (2019).  
<https://www.washingtonpost.com/opinions/mark-zuckerberg-the-internet-needs-new-rules-lets-start-in-these-four->

[areas/2019/03/29/9e6f0504-521a-11e9-a3f7-78b7525a8d5f\\_story.html?noredirect=on&utm\\_term=.a916cfd40a49](https://www.areas/2019/03/29/9e6f0504-521a-11e9-a3f7-78b7525a8d5f_story.html?noredirect=on&utm_term=.a916cfd40a49)

*Online News Aggregation and Neighbouring Rights for News publishers.* Ref. Ares(2017)6256585-20/12/2017 draft

<https://www.asktheeu.org/en/request/4776/response/15356/attach/6/Doc1.pdf>

**HIVATKOZOTT ÁLLAMI TÁMOGATÁSRA VONATKOZÓ EURÓPAI BIZOTTSÁGI DÖNTÉSEK, JOGESETEK, EGYÉB DÖNTÉSEK**

	N291/07
Commission decision State aid N291/07 – The Netherlands Film Fund – Implementation Regulation for feature films and supplementary regulations for investments in film, Brussels, 10.7.2007, C(2007)3231	
Commission decisions State aid N 605/2007 – Financial Incentives for the Audiovisual Industry Regulations, Brussels, 28.11.2007, C(2007)5639;	N 605/2007
Commission decisions State aid N 613/2009 – Financial Incentives for the Audiovisual Industry Regulations (prolongation of State aid N 605/2007), Brussels, 8.12.2009, C(2009)10025	N 613/2009
Décision de la Commission Européenne, Aide d'Etat N 106/2009 – Crédit d'impôt pour les oeuvres cinématographiques étrangères, Bruxelles, le 2.7.2009, C(2009)5084	N 106/2009
Décision de la Commission, Aide d'Etat No. N 516/2009 – Régime d'exonération fiscale (tax shelter) en faveur de la production audiovisuelle – Prolongation de l'aide No. N 121/2007	N 516/2009
Entscheidung der Europäischen Kommission, Staatliche Beihilfe N 96/2010 – Österreich, Österreichische Filmförderungsregelung (Filmstandort Österreich), Brüssel, den 31.8.2010, K(2010)6041	N 96/2010
Entscheidung der Europäischen Kommission, Staatliche Beihilfe N695/2006 – Deutschland, Deutscher Filmförderfonds, Brüssel, 20.12.2006, K(2006)6682	N695/2006
Európai Bizottság döntése, N202/2008. sz. állami támogatás – Magyarország, Filmszakmai támogatási program, Brüsszel, 2008.7.16, C(2008)3543 végleges	N202/2008.
Európai Bizottság döntése, N202/2008. sz. állami támogatás – Magyarország, Filmszakmai támogatási program, Brüsszel, 2008.7.16, C(2008)3543	N202/2008
Európai Bizottság döntése, N646/2007. sz. állami támogatás – Magyarország, Fejlesztési adókedvezmény a film- és videgyártó létesítményekbe történő beruházásokhoz – a fejlesztési adókedvezményről szóló N651/2006. sz. támogatási program módosítása, Brüsszel, 2008.4.30, C(2008)1622	N646/2007.
European Commission decision, State aid N 461/2005 – UK film tax incentive, Brussels, 22.11.2006, C(2006)3982 final	N 461/2005.
Malta Financial Incentives for the Audiovisual Industry	SA.53289 (2019/X)

State aid N 98/2010 – Czech Republic Czech film support scheme, Brussels, 17.06.2010 C (2010)4193 N 98/2010

State aid N151/2006 – Ireland, Tax relief for investment in film - Modification of scheme N387/2004, Brussels, 16.5.2006 N151/2006

State aid N237/2000 – Ireland, Extension of aid schemes to film and TV production, Brussels, 25.9.2000 N237/2000

State aid N371/2010, Brussels, 15.11.2010, C(2010)7913 N371/2010

State aid N387/2004 – Ireland, Tax relief for investment in film, Brussels, 1.12.2004 N387/2004

State aid N524/2009, Brussels, 22.12.2009 C(2009)10665 N524/2009

State aid N595/08 – Italy, Film production tax incentives: State aid approval, Brussels, 18.12.2008, C(2008)8819 N595/08

State aid NN10/2009 (formerly N487/2008) – Ireland, Irish film support scheme, Brussels, 10.3.2009 NN10/2009

State aid No. SA.33234 (2011/N) – United Kingdom UK film tax incentive extension, 27.10.2011; C(2011)7768 final SA.33234 (2011/N)

State aid SA.37679 (2013/N) – Austria Prolongation of the Austrian film support scheme Filmstandort Österreich, Brussels, 13.01.2014, C(2014) 92 SA.37679 (2013/N)

State aid SA.37922 (2013/N) – Italy, Tax incentives for film production, investment and distribution - prolongation SA.37922 (2013/N)

State aid SA.38099 (2014/N) – The Netherlands Film production incentive, Brussels, 13.05.2014, C(2014)3254 SA.38099 (2014/N)

State aid SA.38959 (2014/N) – Ireland Film tax relief support scheme modifications; 20.10.2014 C(2014) 7687final SA.38959 (2014/N)

State aid SA.41396 (2015/N) - United Kingdom Film Tax Relief Modification, 14.07.2015; C (2015) 5020 final SA.41396 (2015/N)

State Aid SA.59636 (2020/N) – Germany German Film Promotion Fund – Strengthening Film Production, Brussels, 02.02.2021 C(2021) 321 SA.59636 (2020/N)

Bestwater International GmbH v. Michael Mebes és Stefan Potsch (C-348/13), ECLI:EU:C:2014:2315

C More Entertainment AB v. Linus Sandberg (C-279/13), ECLI:EU:C:2015:199

Field v. Google, Inc., 412 F. Supp. 2d 1106 (D. Nev. 2006), U.S.D.C. Nevada, 19 January 2006.

Google Search (Shopping) döntésében Case AT.39740

Google/ VG Media; Auseinandersetzung um das Leistungsschutzrecht des Presseverlegers, Bundeskartellamt B-126/14

GS Media BV v. Sanoma Media Netherlands BV, Playboy Enterprises International INC., Britt Geertruida Dekker (C-160/15), ECLI:EU:C:2016:644

Hewlett-Packard Belgium SPRL v Reprobel SCRL. (C-572/13), ECLI:EU:C:2015:750

International News Service v. Associated Press. 248 U.S. 215 (1918)

Nils Svensson, Sten Sjörgen, Madelaine Sahlman, Pia Gadd v. Retriever Sverige AB. (C-466/12), ECLI:EU:C:2014:76

Lengyelország v. Európai Parlament és Európai Tanács (C-401/19.), 2022. április 26. ECLI:EU:C:2022:297

### **Hivatkozott Európai Unió Dokumentumok**

A Bizottság közleménye a filmművészeti és más audiovizuális alkotásokkal kapcsolatos bizonyos jogi szempontokról szóló, 2001. szeptember 26-i bizottsági közlemény (Filmművészeti Közlemény) állami támogatásokra vonatkozó értékelési szempontjairól, HL C 31/1, 2009.2.7.

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a korszerű, európaibb szerzői jogi keret felé COM(2015)626, 2015.12.9.

A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának Európai digitális egységes piaci stratégia COM(2015)192

Az állami támogatások szabályainak a közszolgálati műsorszolgáltatásra történő alkalmazásáról szóló bizottsági közlemény. HL C 257., 2009.10.27., 1–14.

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1808 irányelve (2018. november 14.) a tagállamok audiovizuális médiaszolgáltatások nyújtására vonatkozó egyes törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek összehangolásáról szóló 2010/13/EU irányelvnek (Audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv) a változó piaci körülményekre tekintettel való módosításáról PE/33/2018/REV/1; OJ L 303, 28.11.2018, 69–92.

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/790 irányelve (2019. április 17.) a digitális egységes piacon a szerzői és szomszédos jogokról, valamint a 96/9/EK és a 2001/29/EK irányelv módosításáról (EGT-vonatkozású szöveg); OJ L 130, 17.5.2019, 92–125.

- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/818 rendelete (2021. május 20.) a Kreatív Európa program (2021-2027) létrehozásáról és az 1295/2013/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről. HL L 189., 2021.5.28., 34—60.
- Az Európai Parlament és a Tanács 2000/31/EK irányelve (2000. június 8.) a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól (Elektronikus kereskedelemről szóló irányelv)
- Az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve (2001. május 22.) az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról. OJ L 167, 22.6.2001, 10–19.
- Az Európai Parlament és a Tanács 2010/13/EU irányelve (2010. március 10.) a tagállamok audiovizuális médiaszolgáltatások nyújtására vonatkozó egyes törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek összehangolásáról (Audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv) (EGT-vonatkozású szöveg) OJ L 95, 15.4.2010, p. 1–24.
- Az Európai Parlament és a Tanács ajánlása (2005. november 16.) a mozgóképörökségről és a kapcsolódó ágazati tevékenységek versenyképességéről (2005/865/EK) HL L 323/2005
- Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a digitális egységes piacon a szerzői jogról COM(2016)593, 2019.9.14.; (COD) 2016/0280
- Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a szerzői jog és szomszédos jogok védelme alá tartozó műveknek és más tartalmaknak a vakok, látássérültek és nyomtatott szöveget használni képtelen személyek érdekét szolgáló egyes megengedett felhasználási módjairól, valamint az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló 2001/29/EK irányelv módosításáról COM(2016)596, 2016.9.14.
- Az Európai Parlament és a Tanács rendelete a műsorszolgáltató szervezetek egyes online közvetítéseire, valamint televíziós és rádiós műsorok továbbközvetítésére alkalmazandó szerzői jogok és szerzői joggal szomszédos jogok gyakorlására vonatkozó szabályok megállapításáról COM(2016)594, 2016.9.14.; (COD) 2016/0284
- Az Európai Parlament és a Tanács rendelete egyes, szerzői jog és szomszédos jogok védelme alá tartozó művek és más tartalmak hozzáférhető formátumú példányainak az Unió és harmadik országok közötti, a vakok, látássérültek és nyomtatott szöveget használni képtelen személyek érdekét szolgáló nemzetközi cseréjéről COM(2016)595, 2016.9.14.
- Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of Regions on certain legal aspects relating to cinematographic and other audiovisual works, Brussels, 26.09.2001, COM(2001)534
- Community Action in the Cultural Sector COM (77) 560, and Stronger Community Action in the Cultural Sector COM (82) 590
- Digital Sovereignty for Europe. July 2020, European Parliament, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/651992/EPRS\\_BRI\(2020\)651992\\_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/651992/EPRS_BRI(2020)651992_EN.pdf) [2021.12.12.]

Európai Bizottság: Tervezet – A Bizottság közleménye a filmekhez és egyéb audiovizuális alkotásokhoz nyújtott állami támogatásról,  
[http://ec.europa.eu/competition/consultations/2012\\_state\\_aid\\_films/draft\\_communication\\_hu.pdf](http://ec.europa.eu/competition/consultations/2012_state_aid_films/draft_communication_hu.pdf)  
[2012. április 2.]

Európai Bizottság: Vitaanyag - A filmekhez és egyéb audiovizuális alkotásokhoz nyújtott állami támogatás értékelése.  
[http://ec.europa.eu/competition/consultations/2011\\_state\\_aid\\_films/issues\\_paper\\_hu.pdf](http://ec.europa.eu/competition/consultations/2011_state_aid_films/issues_paper_hu.pdf)  
[2012. március 12.]

Európai Elektronikus Hírközlési Kódex létrehozásáról szóló (EU) 2018/1972 európai parlamenti és tanácsi irányelv (2018. december 11.) értelmében vett elektronikus hírközlési szolgáltatások

Green Paper on the Establishment of a common market in broadcasting. COM(84)300 final

Javaslat a Tanács irányelve a jelentős digitális jelenlétre kivetendő társasági adóra vonatkozó szabályok megállapításáról, COM(2018) 147; 2018/0072(CNS)

Strengthening the Position of Press Publishers and Authors and Performers in the Copyright Directive. Study for the JURI committee PE.596.810 – September 2017.

Strengthened Code of Practice on Disinformation 2022.  
<https://ec.europa.eu/newsroom/dae/redirection/document/87585>

## A SZERZŐ TÉMÁHOZ KAPCSOLÓDÓAN MEGJELENT ÍRÁSAI

- Szalay, Klára 3001/2018. (I. 10.) AB Határozat – történészek közti tudományos vita. In: Gárdos-Orosz Fruzsina – Zakariás Kinga (szerk.): *AB 100*, (2021.) 801-819.
- Szalay, Klára – [A híraggregáció fogalma és jogi megítélése](#). In: Polyák, Gábor (szerk.) *Algoritmusok, keresők, közösségi oldalak és a jog: A forgalomirányító szolgáltatások szabályozása*. Budapest, HVG-ORAC (2020) 214-233.
- Polyák Gábor
- Szalay, Klára – [A sajtókiadványok kiadóinak biztosítandó szomszédos jogok és azok kritikái az európai szerzői jogi jogharmonizációt célzó irányelv tükrében](#). In: Polyák, Gábor (szerk.) *Algoritmusok, keresők, közösségi oldalak és a jog: A forgalomirányító szolgáltatások szabályozása*. Budapest, HVG-ORAC (2020) 193-213.
- Polyák Gábor
- Szalay, Klára – [Sajtókiadók szomszédos joga – a tagállami átültetés kérdőjelei, jövőbeni szabályozási irányok](#). In: Polyák, Gábor (szerk.): *Algoritmusok, keresők, közösségi oldalak és a jog: A forgalomirányító szolgáltatások szabályozása*. Budapest, HVG-ORAC (2020) 234-254.
- Polyák Gábor

- Szalay, Klára  
Polyák Gábor – *Neighbouring rights for press publishers: A compromise on copyright in the digital single market.*  
ESSAYS OF FACULTY OF LAW UNIVERSITY OF PÉCS YEARBOOK OF 2019-2020:1, 107-124. (2021)
- Szalay, Klára  
Polyák Gábor – [\*Az európai szerzői jogi harmonizáció jelenlegi állása: újabb kísérlet a szomszédos jogok kiterjesztésére a sajtókiadványok kiadói számára.\*](#)  
Jogtudományi Közlöny 74:6, 277-288. (2019)
- Szalay, Klára  
Polyák Gábor – [\*Sajtókiadók szomszédos joga: a tagállami átültetés kérdőjelei.\*](#)  
PRO FUTURO - A jövő nemzedékek joga 9-25. (2019)
- Szalay, Klára  
Polyák Gábor – *Hírérték – hír, érték: A híraggregáció jogi megítélése a szerzői jog és a híripiaci változások tükrében.* Magyar Jog 2018/12., 679-689.
- Szalay, Klára – [\*Támogatni vagy nem támogatni? Filmtámogatási rendszerek kritikai megközelítése: az amerikai és az európai modell.\*](#)  
PRO FUTURO - A jövő nemzedékek joga 2016:1, 42-61. (2016)
- Szalay, Klára  
Tosics, Nóra – *Wanted! In search of runaway productions: Film tax incentives in Europe.*  
Kwartalnik Naukowy Prawo Mediów Elektronicznych 2012:(3), 30-39. (2013.)
- Szalay, Klára  
Tosics, Nóra – *Jutalom a nyomravezetőnek! A szökevény produkciók nyomában, Filmes adókedvezmények versengése Európában.* Infokommunikáció és Jog 49. szám, 2012. április, 43-57.
- Szalay, Klára – *The Cultural Dilemma: The EU and its Cultural Competence Viewed from an International Trade Perspective.* In: *Studia Iuridica Studia Iuridica Auctoritate Universitatis Pécs Publicata* 152., 2014., 187-216.
- Szalay, Klára – *The Development of the European Union’s policy on State aid to public service broadcasting – from early cases to formulating policy –.* In: *Studia Iuridica Studia Iuridica Auctoritate Universitatis Pécs Publicata* 150., 2012., 251-272.
- Szalay, Klára – *The Development of the European Union’s policy on State aid to public service broadcasting – cases leading to policy revision –.* PhD Tanulmányok 11., Pécs, 2012., 553-578.
- Szalay, Klára – *Jegyzetek egy szöveggyűjtemény margójára; Médiapolitikai szöveggyűjtemény, – A médiapolitika fogalma és fejlődési irányai –,* szerk. Polyák Gábor. In: *Infokommunikáció és Jog* 2010:40. szám, 2010. augusztus, 176-177.
- Szalay, Klára – *A jó médiaszabályozásról: Könyvkritika Mike Feintuck – Mike Varney Médiaszabályozás, közérdek, törvény című könyvéről.* In: *Infokommunikáció és Jog* 48. szám, 2012. február, 32-35.